

98. Keskiviikkona 11 päivänä syyskuuta 1996

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1997 2933

Hallituksen esitys 103/1996 vp

2) Hallituksen esitys vuoden 1997 veroasteikkolaiksi 3023

Hallituksen esitys 104/1996 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 105/1996 vp

4) Hallituksen esitys laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 51 b ja 51 d §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 106/1996 vp

5) Hallituksen esitys laiksi varallisuusverolain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 107/1996 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Andersson C., Biaudet, Bremer, Dromberg, Elo, Halonen, Hyssälä, Ihamäki, Kallio-

mäki, Kallis, Kankaanniemi, Karhunen, Karjalainen, Karjula, Kautto, Kekkonen, Kemppainen, Kiljunen, Kiviniemi, Korhonen R., Korkea-oja, Koskinen H., Kukkonen J., Lapintie, Lehtosaari, Malm, Markkula-Kivisilta, Ojala O., Pesälä, Ranta-Muotio, Rinne, Salo, Sasi, Smeds, Suhola, Tahvanainen, Veteläinen, Virtanen ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Biaudet, Karjula, Salo, Kallis, Kankaanniemi, Lehtosaari, Koskinen H., Rinne ja Korkea-oja.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Kalliomäki sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Kallis, Kankaanniemi, Kiviniemi, R. Korhonen, Lehtosaari, Malm, Pesälä, Suhola ja Wahlström, tämän kuun 13 päivään sairauden vuoksi ed. Krohn, tämän kuun 19 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. Smeds, tämän kuun 20 päivään sairauden vuoksi ed. Virtanen sekä virkatehtävien vuoksi edustajat Hyssälä ja Karjalainen sekä tämän kuun 22 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Ihamäki ja Kemppainen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1997

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 103/1996 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2)–5) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ympäristöministeri H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Aivan muutama sana kahden hallinnonalan, ympäristösektorin ja kehitysyhteistyösektorin, ensi vuoden tulo- ja menoarvioon liittyvistä kysymyksistä.

Ensinnäkin on todettava, että budjetin liitteenä on myös kansanedustajille jaettu Luonnonvarat ja ympäristö -liite, jossa kuvataan ympäristön suhteen tapahtuneita ja tapahtuvia muutoksia erilaisin taulukoin ja tiedoin. Ehkä keskeisimpänä asiana voidaan ottaa esille se, että lähes kaikki muut ympäristön kannalta tapahtuvat trendit ovat myönteisiä paitsi hiilidioksidin ja typpipäästöihin liittyvät kehitysnäkymät. On kuitenkin todettava, että hiilidioksidipäästöt Suomessa lasivat vuodesta 94 vuoteen 95, mutta edelleen, ellei tehokkaita toimia energian säästössä ja energian käytön tehokkuudessa tehdä, hiilidioksidipolitiikka on vaikeuksissa. Samaten typpipäästöjen osalta Suomen on vaikea täyttää niitä kansainvälisiä velvoitteita, joita meille on asetettu, ja siinä ennen kaikkea liikenteen typpipäästöjen vähentäminen on myös avainasemassa.

Täytyy myös todeta, että maatalouden ympäristötuki on tullut uutena elementtinä suomalaiseen ympäristöpolitiikkaan. Siihen käytetään kaikkiaan yli 1,5 miljardia markkaa vuodessa. Ja on erittäin tärkeää, että tämän ympäristötuen kautta voidaan muun muassa hajakuormitusta vähentää, ja tähän ensi vuodenkin aikana entistä tehokkaammin pyritään maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön välisellä yhteistyöllä.

Suurimpiin uusiin kysymyksiin luonnonsuojelusektorilla kuuluu se, että nyt on voitu vanhojen luonnonsuojeluohjelmien toteuttamisesta ja niiden rahoituksesta sopia niin, että tämä yli 3 miljardin markan potti, josta on vuosia puhuttu, vihdoinkin saa oman toteutusaikataulunsa ja toteutussuunnitelmansa. Tarkoituksena on, että jo ensi vuoden aikana lisätään varoja vanhojen luonnonsuojelualueiden toteuttamiseen. Myös ympäristöministeriölle lisätään valtuuksia sopia vanhojen ohjelmien toteutuksesta maanomistajien kanssa, ja kun maanomistajan kanssa sopimus on tehty, maksu voidaan suorittaa osamaksuna siten, että maksu jakaantuu

useammalle vuodelle, mutta maanomistaja saa aina koron tämän sopimuksen pohjalta. Tämä on merkittävä uudistus maanomistajan oikeusturvan kannalta. Samaten budjetissa lisätään metsähallituksen vaihtovelvoitetta ympäristön-suojelutarkoituksiin ja myöskin osoitetaan metsähallituksen maiden myyntitulosta enemmän resursseja ympäristö- ja luonnonsuojelusektorin käyttöön.

Sitten, arvoisa puhemies, toiselta sektorilta eli kehitysyhteistyökysymyksistä. Budjettiteksti kehitysyhteistyön osalta on laadittu niitä suuntaviivoja noudattaen, jota hallituksen valmisteilla olevassa periaatepäätöksessä kehitysyhteistyön osalta on tuotu esille. Tämä pohjautuu kansanedustaja Pertti Paasion viime keväänä valmistuneeseen selvitykseen Suomen kehitysyhteistyön uusista linjauksista ja varojen käytön tuloksellisuudesta ja tehokkuudesta.

Ensinnäkin hallitus lähtee siitä, että kehitysyhteistyöllä on paitsi, voisi sanoa, puhtaasta hyvästä tahdosta lähteviä motiiveja myös hyvin itsekkeitä motiiveja siinä mielessä, että voimme kehitysyhteistyövälineen kautta vaikuttaa mm. kansainvälisen ympäristöpolitiikan kehittymiseen, kehitysmaiden sitoutumiseen ympäristötavoitteisiin, voimme vaikuttaa pakolaiskehitykseen ja niihin uhkiin ja kriiseihin, joita maailmalla näissä merkeissä näyttäytyy. Eli kehitysyhteistyövälineen tavallaan tällainen poliittisempi käyttö ja näiden tavoitteiden kirkastaminen on ollut yksi keskeinen tavoite kehitysyhteistyön uudistamisessa. Tulemme yhä säilyttämään prioriteetteina köyhyyden poiston, ympäristökysymykset, ihmisoikeudet, hyvään hallintoon liittyvät kysymykset, mutta alamme entistä enemmän painottaa kehitysyhteistyön laatua ja tehokkuutta. On myös huomattava, että kehitysyhteistyön piiriin on tullut uusia alueita, sellainen alue esimerkiksi kuin Bosnia ja Bosnian jälleenrakentamiseen liittyvät kysymykset, joihin jo kuluneena vuonna on jouduttu osoittamaan lisäresursseja.

Myönteinen uutinen kehitysyhteistyön osalta on myös se, että valtioneuvoston periaatepäätöksessä, joka tällä viikolla on valtioneuvoston käsitellessä, asetetaan tavallaan välitavoite matkalla kohti 0,7 prosentin bkt-osuutta. Hallitus pyrkii saavuttamaan 0,4 prosentin tason vuonna 2000 kehitysyhteistyössä, ja ensi vuoden budjetin osalta se tarkoittaa sitä, että siihen on jo osoitettu 25 miljoonaa markkaa lisävaroja. On myös varauduttu siihen, että ensi vuoden aikana Bosnian jälleenrakentaminen tarvitsisi noin 28 miljoonaa

markkaa kehitysyhteistyövaroja. Kaiken kaikkiaan tämä merkitsee sitä, että kehitysyhteistyömme on noin 0,36 prosenttia bkt:stä, joka on hieman alhaisempi kuin EU:n keskiarvo, joka tällä hetkellä on noin 0,38, mutta olemme nyt matkalla oikeaan suuntaan.

Aivan lopuksi, arvoisa puhemies, on ehkä syytä mainita, että kysymys, joka on noussut usein myös eduskunnan keskusteluissa esiin kehitysyhteistyön osalta, nimittäin kansalaisjärjestöjen rooli kehitysyhteistyössä, on entistä painottuneempi. Tässä budjettiesityksessä kansalaisjärjestöille on varattu näihin tarkoituksiin lisää resursseja. Myös suomalaiset kansalaisjärjestöt ovat aktivoituneet kansainvälisessä yhteistyössä niin, että EU-varojakin on voitu käyttää suomalaistenkin kansalaisjärjestöjen hyödyksi kehitysyhteistyösektorilla.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Haavisto totesi, että hiilidioksidipäästöt ovat vähentyneet, mutta sehän perustuu siihen, että meillä sähköä on tuotu enemmän ulkomailta. Välttämättä maapallon kannalta tilanne ei ole sama, koska luultavasti sähköä on tehty hiilellä Tanskassa ja ehkä Suomessa on jopa tehokkaampia voimaloita, niin että hiilisähkö Tanskasta voi aiheuttaa maapallolle enemmän hiilidioksidipäästöjä. Yleensäkin pitäisi minusta miettiä, että hiilidioksidipäästöt saataisiin omassa maassa vähenemään hiiltä vähentämällä eikä niin, että ostetaankin ulkomailta sähköä.

Toinen seikka oli typen oksidien vähentäminen, mikä tuottaa vaikeuksia. Uusien katalysaattorilla varustettujen autojen päästöt putoavat hyvin ratkaisevasti vähintään kymmenenteen osaan. Meillä uusien autojen tulo on aika hidasta, että siitä syystä meillä on paljon vanhoja autoja. Ongelmana ovatkin joukkoliikennevälineet ja tavaraliikenne, jossa typpioksidipäästöt ovat aika suuret. Ongelmat tulevat tulevaisuudessa olemaan hyvin suuret hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä, kun taas teollisuus pääsee enemmän tuottamaan, nimenomaan metsäteollisuus.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Haavisto käsitteli omasta ympäristönäkökulmastaan ja ministeriönsä kannalta hyvinkin isoja asiakokonaisuuksia, mutta mielestäni hän sivuutti kohtuullisen kevyesti energiapolitiikkaan liittyvät näkemykset ja myös suojeluasioihin liittyvät ongelmakoh-

dat, jotka ovat talousarvion sisällä olevia isoja kysymyksiä.

Energiapolitiikan osalta on ympäristönäkökulma yksi osa, joka pitää huomioida. Se on aivan selkeä asia, mutta mielestäni myös pitää, ministeri Haavisto, muistaa, että sillä on myös erittäin suuria vaikutuksia työllisyyspolitiikkaan, alueellisuuteen. Sillä on erittäin suuri vaikutus kansantalouden näkökulmasta sille, mitä tapahtuu, mitenpäin talous kehittyy. Näiden vaikutusten pitää olla jollakin tavalla balanssissa myös ympäristövaikutusten kanssa.

Suojeluohjelmista sen verran, että kyllä metsiensuojelupäätöksiä saadaan kohtuullisen ripeästi syntymään ja kohtuullisen helpostikin, mutta saa nähdä, miten helposti syntyvät kompensatiopäätökset täysimääräisinä siten, että siellä pystytään hoitamaan myös työllisyysvaikutukset niiltä osin kuin suojelua tapahtuu. Suojelu on erittäin hieno ja merkityksellinen asia, mutta erityisen merkityksellinen asia ihmisille, jotka vaikutuksista joutuvat osavastuun kantamaan, on myös toimeentulo ja työllisyys. Se pitää muistaa kyllä hyvin kirkkaasti ja selkeästi päätöksiä tehdessä.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Haavisto puhui metsiensuojeluasioista. Siinä lähinnä minua huolestuttavat, kun budjettikirjaa olen lukenut, kompensatiot juuri niillä alueilla, missä suojelua tapahtuu, pääasiallisesti Pohjois- ja Itä-Suomessa, jossa muutenkin on korkea työttömyys, maan korkeimmat työttömyysluvut. Ainakaan minä en ole löytänyt sellaista rahaa, mitä tulisi kompensointiin.

Kaiken lisäksi alueellisen tasapuolisuuden kannalta liikenneministeriön hallinnonalalla on yksityisiin teihin 9 miljoonaa laitettu kompensatioksi vanhojen metsien suojelun osalta. Se koskee Pohjois-Suomea, mutta Itä-Suomi on kokonaan unohtettu. Niin kuin kesän mittaan useissa yhteyksissä kuulin, niin jostakin syystä Itä-Suomen suojelualueita ei sillä tavalla koettuakaan tärkeiksi kompensoida missään vaiheessa.

Toinen tähän liittyvä kysymys: Olisin odottanut kyllä energian sähköveron korotuksen osalta, että esitys olisi ollut sillä tavalla valmis, että olisimme voineet nähdä, mitä se tarkoittaa kokonaisuudessaan. Nyt on vero korotettu, mutta ei ole olemassa tietoa, mitä tämä tarkoittaa kotimaisten polttoaineiden osalta. Tuleeko tässä sellainen hiilenkatkuinen pöly vain jatkossa ja meillä tuodaankin polttoaineet jostakin Puolasta tai

idästä tai mistä hyvänsä ja omat leikkomme märkänävät pystyyn?

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luonnonsuojeluohjelmien rahoituksen kuntoon saattaminen on tärkeää vuosi sen toteuttamista odottaneiden maanomistajien kannalta. Kiinnitän ministeriön ja hallituksen huomiota siihen, että yleensä suojelumetsien ja metsiensuojelun mitoittamiseen kannattaa nyt paneutua sen takia, että metsien vuotuinen kasvu on alhaisempi kuin on odotettu. Se on 75 miljoonaa kuutiota. Viime vuonna itse asiassa Suomessa käytettiin enemmän puuta tuontipuu huomioon ottaen kuin meidän vuotuinen kasvumme on. Suojelumetsien mitoittamista on arvioitava sen takia, että kyse on kansantalouden hyvinvoinnin keskeisestä perustasta tässä eniten velkaantuneessa ja suurimman työttömyyden Euroopan maassa.

Toinen asia on se, että totaalisen suojelun sijasta myös välimuotoja pitäisi enemmän käyttää. Ministerin huomiota kiinnitän erityisesti siihen, että metsien biologista monimuotoisuutta eteenpäin ajava metsälainsäädäntö tulee voimaan vuoden alusta. Samaan aikaan hallitus on rajusti heikentänyt metsäkeskusten ja metsälainsäädännön täytäntöönpanoon liittyviä voimavaroja. Tältä osin on syytä eduskunnassa meillä pohtia, millä tavalla voidaan asiaan palata ottaen huomioon, että Ruotsi saman direktiivin pohjalta muun muassa maatalouden ympäristötukea suuntaa 100 miljoonaa kruunua muun muassa metsätalouden ja metsänhoidon tavoitteisiin. Tältä osin meillä on vakava laiminlyönti koko metsätalouden kannalta tapahtumassa, jos maatalousalisteisesti jälleen maa- ja metsätalousministeriön ehdoilla jatketaan eduskunnassa budjetin lopulliseen hyväksymiseen saakka.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn siihen käsitykseen, minkä ed. Tiuri lausui energiapolitiikasta. Katsoisinkin, että asiaa pitäisi katsoa laajempaan kokonaisuuteen kuin vain meidän maamme altaasta näkökulmasta. Siksi katsoisinkin, että ydinenergiakysymykseen pitäisi vihdoin ja viimein ottaa selkeästi myönteinen kanta.

Samalla toteaisin kehitysyhteistyöstä sen, että minun mielestäni meidän pitäisi erityisesti profiloitua niillä alueilla, jotka ovat meidän vahvoja osaamisalueitamme, kuten perusopetuksessa ja kansanterveystyössä. Nämä ovat alueita, joilla

on hyvin pienillä panoksilla saatavissa erittäin suuret tulokset.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Hallituksen luonnonsuojelupolitiikka on monessa suhteessa ongelmallinen. Haluaisin ministeri Haaviston puheenvuoron johdosta tähdentää paria asiaa.

Ensinnäkin se, että vaikka nyt hiukan muuttamalla miljoonalla luonnonsuojeluun liittyviä korvauksia ja vanhojen luonnonsuojelualueiden hankkimisrahoja lisätään, siitä huolimatta näillä summilla emme pääse tavoitteeseen lähivuosiin eli kymmenenkään vuoden kuluessa. Meillä on tällä hetkellä yli 2 miljardin markan tarpeet ja budjetissa näyttää olevan rahaa vain vähän yli 100 miljoonaa luonnonsuojelualueiden hankkimiseen. Tämä on aivan liian vaatimatonta verrattuna siihen, mikä todellinen tarve on. Luonnonsuojelupolitiikka erityisesti Pohjois-Suomessa vanhojen metsien suojelun ollessa kyseessä on ongelmallinen sen takia, että ministeriön suunnitelmat ratkaista näitä ongelmia eivät näytä lainkaan tyydyttävän alueen väestöä.

Ministeri Haavisto nosti esille ilmansuojelukysymykset. Ministeri Haavisto, minusta on aika kummallista, ettei vielääkään budjetissa eikä myöskään hallituksen puheissa näy kantaa eteläisen Suomen rannikon vesiongelmiin. Esimerkiksi tänä kesänä Suomenlahden Suomen puoleinen rannikko on selvästi kärsinyt erittäin suurista saasteongelmista. Näihin ei näy puuttuvan. Myös eteläisen Suomen pienet järvet näyttävät hyvin saastuneilta. Minusta näihin tarvittaisiin kiireellisesti rahaa ja nämä olisivat kiireellisesti ratkaistavia asioita, paljon tärkeämpiä kuin vanhojen metsien laajamittainen suojelupolitiikka.

Ympäristöministeri H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Lyhyesti: Ed. Tiuri ja eräät muut kiinnittivät huomiota hiilidioksidipäästöihin eli mitataanko vain oman maan päästöjä vai myös sähkön tuonnista tulevia päästöjä. Olen sinänsä puhujien kanssa aivan samaa mieltä, että hiilidioksidipolitiikka on tyypillisimmällään politiikkaa, jossa ei voida katsoa vain yhden maan rajojen sisällä tapahtuvaa kehitystä. Esimerkkinä siitä on, että kun Norjassa on mietitty maakaasun hyödyntämistä sähkön tuotantoon, on todettu, että heidän kansallinen ympäristöpolitiikkansa on tällaista vastaan, koska se lisäisi Norjassa hiilidioksidipäästöjä, vaikka sähköä sitten tuotettaisiin ehkä nykyistä ympäristöystävällisem-

min menetelmin muiden Pohjoismaiden käytöön. Olen samaa mieltä, että tässä pitäisi olla rajat ylittävää tarkastelua.

On aivan totta, että Suomen hiilidioksidipäästöt osittain ovat pysyneet kurissa energian tuonin vuoksi, mutta on ehkä myös todettava, että ne ennusteet, joissa hyvin nopeaa hiilidioksidipäästöjen kasvua joskus ennustettiin, perustuvat siihen, että tällainen tuonti kokonaan loppuisi, eikä se myöskään ole realistista. Tässä mielessä ollaan nyt ehkä samalla aaltopituudella siitä, mikä on kotimaista osuutta ja mikä on suurin piirtein trendi näissä kysymyksissä.

Hallituksen muihin energian säästötavoitteisiin lukeutui viime joulukuussa tehdyssä energian säästöpäätöksessä myös sellainen kysymys kuin yhdyskuntarakenteen vaikutus energian kulutukseen. Tämä on mielestäni yksi keskeisiä asioita silloin, kun puhutaan esimerkiksi liikenteen päästöistä ja liikenteen kasvusta. Toivonkin, että tähän asiaan jatkossa kiinnitettäisiin ehkä enemmän huomiota. Tiedämme, että hyvin hajautettu yhdyskuntarakenne tai palvelut, jotka ovat etäällä keskustoista, lisäävät liikkumista itse asiassa aivan turhaan meidän yhdyskuntarakenteessamme.

Muun muassa edustajat M. Korhonen, Isohookana-Asunmaa ja Lahtela puuttuivat kysymykseen kompensatioista. Budjettikirjan sivulla Y31 vasemmalla palstalla on luettelo siitä, miten ensi vuoden osalta kompensatiot toteutuvat. Hallitushan päätti vanhojen metsien suojelun yhteydessä 380 miljoonan markan kompensoinnista, joka jakautuu kymmenelle seuraavalle vuodelle niin, että varat on osoitettu useamman ministeriön pääluokassa. Tämä on ensi vuoden osalta toteutettu ja dokumentoitu budjettikirjassa. Olen aivan varma, että nämä varat kohdentuvat oikein.

On totta myös, mitä ed. Lahtela sanoi, että kun tällainen kompensatoratkaisu vanhojen metsien suojeluohjelman yhteydessä tehtiin, heräsi tietysti kysymys, miten aikaisemmin on menetelty ja onko aina aikaisemmin kompensoitu. Mutta tässä yhteydessä katsottiin, että työllisyystilanne niillä alueilla, joilla suojelupäätöksiä tehtiin, on niin vaikea, että tällaisen ratkaisun tekeminen ilman asiaan kuuluvia kompensatioita olisi ollut täysin mahdollon. Siitä syystä, voisi sanoa näin, kompensatiokysymys lähti liikkeelle. Sitä on tarkoitus nyt myös valtioneuvoston piirissä seurata asettaen sellainen työryhmä, joka katsoo, miten kompensatio sitten toteutuu, ja mahdollisesti ohjaa kompensatioiden toteutu-

mista sitten jatkossa. Uskon, että se kysymys on aika tavalla nyt hallussa.

Ed. Isohookana-Asunmaa kiinnitti huomiota siihen, ovatko eteläisen Suomen luonnonsuojeluasiat kunnossa nimenomaan vesiensuojelun osalta eli Suomenlahden rannikko ja myös pienemät järvet. Voidaan sanoa, että eivät ole täysin kunnossa. Mehän olemme Suomenlahden tilaan pyrkinneet vaikuttamaan paitsi kotimaisia päästöjä vähentämällä myös lähialueyhteistyön kautta muun muassa siten, että Tallinnan jätevedenpuhdistamossa on ollut suomalaista panostusta ja siellä on saatu aika nopeasti uusi tekniikka käyntiin. Olemme pyrkinneet Pietarissa ja ylipäättään Nevan valuma-alueella Laatokkaa myöten vaikuttamaan siihen, että siellä investoitaisiin parhaaseen mahdolliseen ympäristötekniikkaan.

Ennen kaikkea täytyy sanoa, että nämä Venäjän investoinnit tapahtuvat hitaammin kuin on laskettu. Niissä paikallinen sitoutuminen on kyllä voimakasta, mutta voi sanoa, että Venäjän hallituksen sitoutuminen ehkä juuri suurimpiin ympäristöhankkeisiin on joissain tapauksissa ollut puutteellista ja varoja avun vastaanottajan hankkeisiin ei aina siltä puolen ole saatu. Mutta olen samaa mieltä, että Etelä-Suomen tilanteeseen ja vesiensuojelutilanteeseen pitää kiinnittää enemmän huomiota. Ehkä myönteinen uutinen on se, että teollisuuden ja asutuskeskusten jätevesipuolella on päästy nopeasti eteenpäin, ja kaikki tilastot osoittavat, että tässä on tapahtunut hyvin myönteistä kehitystä. Mutta hajakuormitus ja sellainenkin hyvin yksittäiseltä tuntuva asia kuin kalankasvatus on edelleen ongelma monilla vesialueilla ja itse asiassa yllättävän suuri kuormittaja. Juuri tähän maatalouden ympäristötuki on oikea väline, kun se oikein kohdistuu, näiden päästöjen kuriin saamiseksi.

Mitä tulee ed. Kokkosen kommenttiin perusopetuksen ja kansanterveystyön painopisteistä kehitysyhteistyössä, niin voin kertoa, että nämä ovat hallituksen valmisteilla olevassa periaatepäätöksessä, nimenomaan koulutussektori ja terveydenhuoltosektori, asioita, joihin Suomi tulee edelleenkin keskittymään. Pidän näitä hyvin tärkeitä kehitysyhteistyösektoreina.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ensin muutama yleinen ajatus budjetista ja myös eilisestä keskustelusta ja sitten vähän meidän leipälajiini.

Täällä on kannettu huolta sekä verotuksen menneestä suuruudesta että sen tulevasta alenemisesta. Kun katsoo budjettikirjassa olevia luku-

ja, vuonna 93 kokonaisveroaste oli 45,4 prosenttia bruttokansantuotteesta, 94 47,7, 95 46,5 ja kun sitten tullaan tähän vuoteen ja ensi vuoteen, niin ennustehan on se, että ensi vuoden veroaste on toiseksi korkein tällä viisivuotisjaksolla, vain tämän vuoden bruttoveroaste on korkeampi. Se verotuksen kevenemisestä. Verojen maksun jakautuminen tietysti menee vähän toisella tavalla kuin tänä vuonna, ja siitä me varmaan kaikki kansalaispalautetta saamme, minä viimeksi äsken junamatkalla tänne.

Ed. Pulliainen käytti täällä eilen loppupäässä erittäin ansiokkaan puheenvuoron. Hän viittasi talousrikollisuuteen ja myös harmaaseen talouteen. Kannatan hänen ajatuksiaan. Todellakin näihin on syytä vakavalla kädellä puuttua. Nehän ovat suurelta osin eivät ainoastaan juridisia vaan myös moraalisia kysymyksiä. Samalla tietysti yhteiskunta joutuu vähän itsekritiikkiä harjoittamaan siihen, ovatko todellakaan kaikki nämä kustannukset, joita ihmisiltä peritään ja joita sitten heille toista kautta takaisin jaetaan, ihan suhteessa siihen todellisuuteen, miten tämän pitäisi olla. Mutta kyllä todellakin harmaa talous ja sen osana talousrikollisuus ovat sen kaltaisia vakavia asioita, että ne vaativat muutosta.

Ed. Pulliainen täällä repliikkipuheenvuorojen säestämänä keskusteli myös keskittymisestä. Voin yhtyä hänen ajatuksiinsa, ettei todellakaan ole mitään etua siitä, että kasvukeskukset vain kasvavat syrjemmältä tulevilla ihmismassoilla ja sitten kaikki rakennetaan uudestaan. Se ei ole kenenkään etu. Ei se ole edes niiden etu, jotka kasvukeskuksissa ovat suuria poliittisia puolueita, sillä on yksinkertaisesti todennäköisempää, että ei tällainen muuttaja kenties äänestä yhtään ketään. Kyllä tämä lisää taloudellisia ongelmia ja myös irrotautumista yhteiskunnan normaalikuvioista.

Emu-hankkeesta olemme muissa yhteyksissä puhuneet paljon. En todellakaan voi uskoa, että se olisi Suomelle eduksi tai onneksi, mutta varmasti siitä asiasta taitetaan peistä vielä moneen kertaan.

Ed. Pulliainen ansiokkaassa puheenvuorosaan puuttui myös automaatioon. Hän totesi, että sen lisääntyminen kauentaa työttömyyden puolittamistavoitetta. Silloin tuli mieleeni se vanha kertomus horisontista, jossa kaikki hyvät asiat ovat. Tietosanakirjan mukaanhan horisontti etenee sitä mukaa kuin kulkija etenee. Työttömyyden puolittamistalkoot tässä yhteiskunnallisessa tilanteessa eivät ole todellakaan helppo tehtävä.

Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Alho käytti merkittävän osan budjetin eduskuntakäsittelyn alkuajasta esittelemällä ns. kannustinloukkutyöryhmän työn tulosta. Ministeri Alhon sinänsä ansiokkaasta puheesta ja työryhmän varmaan ansiokkaasta työstä, joka meille kaikille on jaettu, huolimatta voi kuitenkin kysyä ja kysyn, montako uutta työpaikkaa tämä esitys luo ja paljonko se auttaa työn jakamisessa. Toivottavasti edes jonkin verran. Ihan varma en siitäkään ole, kun noita kannustinloukkutyöryhmän kuviota katsoi. Joitakin nykäisyjä siellä tulotason ja verojen keskinäisessä kohdannossa tietysti päästään oikaisemaan, mutta eiväthän itse kuviot siitä minkään näköiseksi muutu. Sittenkin pelkään, että nyt jaetaan satasia uudelleen, sinänsä hyvä ja oikeudenmukainen asia, ja suuret kysymykset, kuten massiivinen työttömyys, jäävät sittenkin hoitamatta.

Ministeri Niinistö on esittänyt ns. lisätyön käyttöönottoa. Lienee jonkinlainen uusi termi myös. Tämähän merkitsisi käytännössä uusien työpaikkojen luomista olennaisesti nykyistä pienemmällä palkkatasolla. Näin kai tämä on ymmärrettävä. Luultavasti uusia työpaikkoja syntyi ja työttömyysluvut vähenisivät. Miten muuten asiassa kävisi, sitä voi vain kysyä. Lisätyön käsite antaa hyvän mahdollisuuden kuitenkin kysyä, missä paikoissa tänä päivänä eniten tehdään työtä korvauksetta ilman sosiaali- ja eläketurvaa. Voimme kysyä, missä todella olisi lisätyötä, ja vastaamme empimättä: kotitalouksissa.

On ilmiselvää, että palkkatyön määrä ei yhteiskunnassa olennaisesti lisäännä. Siitä voimme olla osin iloisia. Työtä kuitenkin tehdään Suomessa ja työn tulosta enemmän kuin ehkä koskaan, koskapa koneet ja automaatio mahdollistavat työn määrän lisääntymisen, ei palkkatyötä tekevien määrän lisääntymistä.

Haluaisimme kuitenkin lisätä oikeudenmukaisuutta siellä, missä työtä tehdään. Siksi olemme valmistautuneet tekemään kolme esitystä. Tulemme jättämään ne ryhmänä vielä tällä viikolla. Ne koskevat hoivatyötä tekevien eläkeoikeutta, yhden ansaitsijan perheiden verotuksen keventämistä sekä kotiin palkatun henkilön palkkauskustannuksista aiheutuvien kulujen verovähennysoikeutta.

Arvoisa puhemies! Olisi perusteltua siirtyä siihen ajatteluun, että kaikki yhteiskunnan kannalta merkittävä työ oikeuttaisi eläkekertymään. Tällöin nykyiset suuret työeläkeläisten ja pelkän kansaneläkkeen varassa elävien eläkeläisten eläke-erot tasoittuisivat ja käytännössä kahden jär-

jestelmän tarve jopa poistuisi. Samalla mahdollistettaisiin nykyistä luontevampi siirtyminen väliaikaisesti työelämästä muihin tehtäviin ja aikanaan takaisin työelämään. Työmarkkinoiden nykyinen jäykkyys voisi samalla helpottua. Tulomme aikanaan palaamaan tähän asiaan, sen rahoitusjärjestelyihin ja siihen ajattelutapaan, joka tähän liittyy. Kuitenkin olemme sitä mieltä, että eläketurvaan oikeuttavaksi hoivatyöksi tulisi katsoa alle kolmivuotiaan lapsen, kahden alle kouluikäisen tai kolmen alle kymmenvuotiaan lapsen hoitaminen kotona sekä vanhuksen, vammaisen tai pitkäaikaissairaana kotona tai kodinomaisissa olosuhteissa tapahtuva hoitaminen.

Hyvät ystävät, edustajat! Todellakin työmarkkinat ovat tällä hetkellä Suomessa erittäin jäykkiä. Toinen ja kolmas esityksemme, jotka olemme valmistelleet, lähtevät siitä tilanteesta, jossa nyt ollaan, jossa tuloverolaki tuntee oikeuden vähentää verotuksessa eräitä tulonhankkimisesta johtuneita menoja, mutta kuten tiedämme, kotiin hoitotyöhön palkatun henkilön aiheuttamia kuluja ei voi vähentää, vaikka työssä käyvät vanhemmat tarvitsevat eri syistä tällaisen työntekijän kotiin. On monilapsisia perheitä, paljon sairastavia, allergisia lapsia jne., jotka eivät voi olla päiväkodissa, tai perheessä on vanhus tai pitkäaikaissairas. Perhe on tällöin työnantaja ja työllistää kenties juuri työttömän tai muuten jonoon joutuvan, mitä on pidettävä yhteiskunnallisesti arvokkaana ja näin ollen myös verotuksellisesti tuettavaa asiana.

Kun ei hallitus näytä saaneen tässä asiassa esitystä aikaan, olemme itse keksineet tähän vastauksen. Meidän mielestämme tällaisessa tilanteessa vähennys tehtäisiin valtion- ja kunnallisverotuksessa. Se voisi olla puolet ja enintään 4 000 markkaa aiheutuneista palkkauskustannuksista kuukaudessa perusteena tietenkin ensisijaisesti sosiaali- ja eläkemaksut, veronpidätykset ja kaiken kaikkiaan palkkauskustannukset. En ymmärrä, mitä veronkierron tai laittomuuden mahdollisuutta tähän edes jäisi, kun joskus tähänkin asiaan tai keinotteluun on viitattu.

Kaikki tiedämme myös, että tuloverolaki kohtelee epätasa-arvoisesti sellaisia perheitä, joissa toisella huoltajasta on tuloja mutta toisella ei — ehkä juuri siksi, että hän tekee kotona hoitotyötä. Tällaiset perheet ovat todellisissa tuloloukussa, ja näihin tilanteisiin eivät hallituksen esitykset todellakaan tuo mitään muutosta. Meidän mielestämme perheessä, jolla on tällainen huoltovollisuus, voisi enemmän ansaitseva puoliso tehdä ylimääräisen, esitämme 25 000 markan vä-

hennyksen valtion- ja kunnallisverotuksessa. Vähennystä voisi korottaa, jos lapsia on enemmän tai on vanhus, vammainen tai pitkäaikaissairas hoitovastuulla.

Arvoisa rouva puhemies! Kun aloitteet tämän salin kautta lähetetään aikanaan valiokuntaan, toivomme, että ne helpottavat hallituksen työtä. Jäihän hallitukselta todellakin ensi vuoden talokoihin muun muassa kotitalouksien palkkauskustannuksien verovähennysoikeuden toteuttaminen. Verotuksen keventäminen on hallituksen sloganeita, iskulauseita, vaikkei se nyt käytännössä toteudu, kun energiaverotus kiristyy. Siksi meidän esityksemme myös yhden ansaitsejan talouksien aseman helpottamisesta tulisi ottaa tähän pakettiin mukaan. Emme siis pidä pahana, jos hallitus ikään kuin kaappaa meidän aivotyöskentelymme omaksi edukseen. Tarkoitushan on hoitaa asioita paremmalle mallille yhteistyöllä ryhmien kesken.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi en voi vantaalaisena kansanedustajana olla olematta huolissani siitä, jos valtionosuusuudistuksessa toteutetaan niin sanotun Kosken mallin mukainen malli, jossa varsinkin kasvavien ja lapsivaltaisten etelän kaupunkien ja alueiden valtionosuudet heikkenevät kohtuuttomasti. Ainoana vantaalaisena oppositiokansanedustajana totean tämän, ja yhdessä muiden vantaalaisten edustajien kanssa vaadin tähän korjausta. Varmaan monista muista kunnista tämä sama vaatimus tulee sitten, kun esitykset lopulta tänne saadaan. En tietysti ole aivan luottavaisella mielellä, mahdetaanko meidän ääntämme kuunnella. Totean vain, että syytä olisi kuunnella. Eiväthän nämä muutkaan tulokset aivan niin erinomaisia tässä maassa ole, ja vaalit ovat aina tulossa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Jääskeläinen samoin kuin viittaamansa ed. Pulliainen eilen illalla puhui harmaasta taloudesta ja talousrikollisuudesta. Kumpikaan heistä, puhun lähinnä ed. Jääskeläisen puheenvuorosta, ei tehnyt eroa, mikä on talousrikollisuutta, mikä on harmaata taloutta. Yleisestikin se on varsin hämärän peitossa.

Harmaa talous on usein täysin laillista toimintaa, jossa kuitenkin yhteiskunnan saatavat unohtetaan tavalla tai toisella. Talousrikollisuus on taas sellaista, joka on alun perin jo pohjimmiltaan rikollista ja josta saadusta tulosta ei ole velvollisuuttakaan maksaa veroa yhteiskunnalle. Jos joku vie minulta petoksella miljoonan taikka sanotaan 10 000 markkaa, että löytyisivät edes

rahat siihen, ei hän joudu siitä veroa maksamaan. Tämä on tässä erona.

Mielestäni yhteiskunnassa ei harmaan talouden puolelle ole puututtu lainkaan. Olen aikoinaan tehnyt sellaisia esityksiä, että kun on luvvaraista toimintaa, muun muassa rakennustoimintaa, vaikka omakotitalon rakennustoimintaa, yhteiskunnan pitäisi vaatia selvitykset siitä, mitä on tehty eri toimintavaiheissa ja onko siitä yhteiskunnan verot myös maksettu. Mutta ei yhteiskunnalla ilmeisesti ole tarkoitustakaan pyrkiä harmaata taloutta rajaamaan, aivan samalla tavalla kuin äskeisessä puheenvuorossa ei tehty eroa harmaan talouden ja talousrikollisuuden välillä. Näihin pitäisi pyrkiä vähän syvemmältä paneutumaan ja myös ed. Jääskeläisen selvittämään itselleen, mikä on näiden kahden toimintamuodon ero ja myös millä toimenpiteillä näihin asioihin voitaisiin puuttua.

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! Talousarvioesityksessä maanpuolustuksen menot ovat ennätyselliset 9,6 miljardia markkaa. Menotaso on jo pitkin 90-lukua ollut melkoisen korkea verrattuna viime vuosikymmeniin. Ensi vuoden asehankintamäärärahat esitetään ennätyselliseksi 4,2 miljardin markan suuruiseksi, missä nousua tähän vuoteen on 640 miljoonaa markkaa. Hornetien hankintaan on varattu 2,7 miljardia markkaa. Vuosille 1990—2000 on tähän mennessä budjetoitu monivuotisia asetilauksia yhteensä noin 29 miljardia markkaa. Tämän lisäksi on otettava huomioon erilaiset kertahankinnat sekä valtuuksissa käytettyjen indeksien ja valuuttakurssimuutosten aiheuttamat suurehkokin lisämaksut.

Ensi vuodelle on tarkoitettu uusi 2,7 miljardin markan tilausvaltuus kotimaisen teollisuuden tuotekehittelyä, tuotannon monipuolistamista ja turvaamista, tutkimustoiminnan kehittämistä sekä vuosikymmenen lopulla alkavien hankintojen aloittamisen edellytysten luomista varten. Sanamuodosta päätellen valtio ei tällä rahalla saa vielä todellista vastinetta rautaisina aseina vaan luo vasta edellytyksiä uusille hankinnoille.

Talousarvioesityksestä ilmenee, että maanpuolustusmäärärahat nousisivat tästä vuodesta 8 prosenttia. Tämä ei kuitenkaan anna todenmukaista kuvaa viimeaikaisesta kehityksestä. Kun tarkastelemme koko 90-lukua, asia valottuu paljon paremmin ja herääkin vahva epäily, onko meidän turvallisuutemme täällä koti-Suomessa niin paljon huonontunut kuin 90-luvun menokehityksestä saattaisi päätellä. Kun vertaamme 90-

luvun menoja esimerkiksi vuoden 1970 menoihin, näemme, kuinka valtavasta hyppäyksestä on kyse. Vuosina 1990—1992 hankintamenot olivat kuluttajahintaindeksillä suhteutettuina nelinkertaiset, vuonna 1993 4,5-kertaiset ja vuosina 1994—1995 ja tänä vuonna viisinkertaiset ja ensi vuonna peräti lähes kuusinkertaiset.

Mielestäni meidän turvallisuutemme ei ole tässä mitassa huonontunut, vai onko viime hallituksillamme ollut parempaa tietoa, kun näin varustaudutaan? Varovaisen havaintoni mukaan Suomi on tällä vuosikymmenellä muuttanut ratkaisevasti ulko- ja turvallisuuspoliittista toimintalinjaansa ja näyttää luopuneen vanhasta ja viisaasta periaatteestaan. Vaikka kansainvälinen tilanne on kulkenut huonompaan suuntaan, näyttää Suomi uutena periaatteenaan hakevan nyt ystävänsä kaukaa eikä läheltä. Kaiken järjen mukaan epävakaisissa oloissa luulisi olevan hyödyllisempää hakea ystävät läheltä. Hallitusohjelmassa tämä vielä tunnustettiin, kun painopistealueiksi mainittiin lähialueyhteistyö ja vakaat olot Pohjolassa.

Näin siis paperilla, mutta käytännössä ollaan valmiita uhraamaan Suomen edut yhä kiinteämmän Nato-yhteistyön takia. On aivan selvää, että tämän yhteistyön lisääntyessä jäsenyydestä puhumattakaan ei ole pois suljettua, ettei jotakin vastakkainasettelua syntyisi itänaapurimme kanssa. Tähänkö nyt valmistaudutaan näin varustautumalla? Eikö olisi syytä jo painaa jarrua ja miettiä uudelleen painokkaamman lähialueyhteistyön tuomaa uudenlaista turvallisuutta, puhumattakaan sen poikimasta työtilaisuuksien lisääntymisestä tuotannollisessa toiminnassa?

Arvoisa puhemies! Talousarvioesityksestä huomaa, että hallituksella on paljon korjattavaa arvostuksissaan. Se on itse omalla toiminnallaan luomassa turvattomuutta niin sotilaspoliittisessa mielessä kuin yleensäkin normaalissa elämänmenossa täällä koti-Suomessamme.

Useissa puheenvuoroissa on viitattu kuntatalouden uhkakuihin ja siten mahdollisuuksiin järjestää kansalaisillemme tarpeellisia palveluita. Kuntatalouden kehityksellä on suora yhteys työllisyyden kehittymiseen. Siksi en voi olla vertaamatta huonosti työllistäviä asevarastoja esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluiden vahvasti työllistävään tasoon sijoitettuun rahamäärään suhteutettuna. Kun vertaamme valtion talousarvion tilinpäätöstä vuodelta 1994 nyt esitettyyn talousarvioesitykseen, on helppo huomata, missä mennään. Puolustusbudjetti on kasvanut 9,1 miljardista markasta 9,6 miljardiin markkaan eli

5,8 prosenttia, ja samaan aikaan sosiaaliturvan ja terveydenhuollon budjetti on laskenut roimasti 53,6 miljardista markasta 46 miljardiin markkaan eli 14 prosenttia.

Hallitus on siten valmistautumassa ihmiselämää hävittävään toimintaan, mutta katsomassa vain sivusta ihmiselämää säilyttävän toiminnan huononemista. Me kaikki tiedämme esimerkiksi erikoissairaanhoidon nykyiset kustannusongelmat, kun kunnat peläessään valtion uusia supistuksia vain rahastoivat tai lyhentävät velkojaan eivätkä terveen itsesuojeluvaiston varassa työllistä hallituksen käskyistä huolimatta.

Supistamalla ministeri Niinistönkin kesällä mainitsemalla tavalla Hornet-hankintoja saatisiin suora työllistävä vaikutus siirtämällä näitä rahoja esimerkiksi jo eilen mainitulle rakennusallalle tai terveysalalle, missä palkkojen osuus sosiaalikuluneen on 80 prosenttia käyttömenoista ja työllistävä vaikutus on siten suuri käytettyyn rahamäärään verrattuna. Tällä määrärahamuutoksella voitaisiin todeta ensi vuoden talousarvion sisältävän edes jotain konkreettista, pysyvää työllistämistä, kun hallituksen esitys nyt nojautuu vain toiveille työllistymisestä laihaa lohtua tuovaa piikatyöllistämistä lukuun ottamatta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi en voi olla mainitsematta hallituksen kannalta katsoen kovin kummallista havaintoani. Hallituksessa näyttää olevan vahva usko aseiden ihmeitä tekevään voimaan. Mahtavista puolustusbudjeteista huolimatta varusmiesten päivärahoja ei ole korotettu sitten heinäkuun 1991 eikä kantahenkilökunnanakaan asemassa ole hurraamista. Tämä on kummallista motivoivaa politiikkaa, jos hallitus aikoo luoda kansalaisiinsa maanpuolustustahtoa. Sanokoon gallupit maanpuolustustahdosta mitä tahansa.

Ed. J o e n p a l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Puhjon puheenvuorossa viitattiin jälleen kerran hyvin epämääräisesti Suomen Nato-jäsenyyteen. Ihmettelen ylipäänsä niitä henkilöitä, jotka jaksavat tätä asiaa pitää esillä, kun pääministeri ja tasavallan presidentti ja yleensä ne henkilöt, joille tämän asian esittely ja valmistelu kuuluu, ovat sen selkeästi torjuneet. Minun mielestäni on aivan tarpeellista pelotella kansalaisia tai kiihdyttää itseäänkin tällä Nato-jäsenyydellä, kun se ei ole mitään osin ajankohtainen.

Sen sijaan yhdyin kyllä ed. Puhjon näkemykseen siitä, että tämä militarisoitumisen aalto on

tämän yhteiskunnan oikeistolaistumisen myötä näkynyt kyllä liian tuntuvasti valtion tulo- ja menoarvioissa koko 90-luvun ajan.

Tämä hallitus, joka toteuttaa edellisen hallituksen tekemää hävittäjähankintapäätöstä, olisi minun mielestäni saanut selvittää eduskunnalle sen tiedon, jonka Suomen Kuvalehti keväällä kertoi lukijoilleen, eli että tämä hankintasopimus, jota tietääkseni eduskunta ei ole lainkaan saanut lukea, on kuitenkin sen sisältöinen, että Suomi voi ilman sanktioita purkaa sen hävittäjä määrän, joka alustavasti on sovittu, ja tyytyä myös vähempään määrään. Minun mielestäni kaksi laivuetta on aivan riittävä määrä Hornetteja Suomelle. Rahojen sijoittaminen kolmeen on tuhlausta, ja se on todellakin pois sosiaali- ja terveydenhuollon menoista, kun asevarusteluun siirretään. Odotan hallituksesta selvitystä siitä, onko todella näin, että Suomi voi sen sopimuksen purkaa vailla sanktioita.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Puhjo puuttui erittäin tärkeään asiaan puheenvuorossaan eli lähialueiden yhteistyöhön ja siihen, että meillä on taloudellista hyvinvointia saavutettu menneinä vuosikymmeninä juuri tällä hyvällä yhteistyöllä. Sen rakentamisen tietysti pitää olla vähintään samalla viivalla kuin on yhteistyö EU:n kanssa tällä hetkellä.

Mutta mitä tuli myös hänen puheenvuoronsa sosiaali- ja terveydenhuollon tilanteesta, niin myös siinä haluan yhtyä hänen sanomiseensa. Meillä on todellisia vaikeuksia tuottaa kunnissa näitä palveluita tällä hetkellä. Mikä pahinta, niin henkilöstö alkaa olla niin uupunutta monilla alueilla, että se tulee jo vaikeuttamaan heidän työntekoansa. Uudet valtionosuusleikkaukset valitettavasti heikentävät tätä tilannetta edelleen. Se, että tuloverotus tässä budjetissa helpottuu hiukan, ei auta eläkeläisiä eikä työttömiä. Kun kuitenkin palvelut heikkenevät, niin millä ihmeellä he näitä palveluita hankkivat?

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pyydän ensiksi kiittää ed. Puhjoa siitä, että hän oli nähnyt vaivaa varustelumenojen kehityksen selvittelymisessä. Se johtopäätös, jonka ed. Puhjo olisi kuitenkin puheensa lopussa voinut vielä tehdä, on se, että Länsi-Euroopan maista Suomi varustautuu tällä hetkellä nopeimmin. Eli yksikään toinen Länsi-Euroopan maa ei varustaudu sitä vauhtia kuin mitä Suomi tällä hetkellä ja viime vuosien aikana on tehnyt.

Ongelma tässä on se, että tämän varustautumisen syyksi on muun muassa puolustusvaliokunnalle useampaankin kertaan mainittu Hornet-hankinnat, jotka vievät todella paljon varoja. Mutta näyttää siltä, että Hornet-hankinta ei jää vain väliaikaiseksi piikiksi varustelumenojen nousun suhteen, vaan tavoitteena on aikaansaada varustelumenojen pysyvä nousu. Sitä varten muun muassa uuteen budjettiesitykseen sisältyy tilausvaltuus, joka ilmiselvästi on tarkoitettu huolehtimaan ns. valmiusjoukon laajentamisesta tulevaisuudessa valmiusprikaatiksi.

Tuntuu aika oudolta, että tässä tilanteessa, jossa virallinen selvitys on se, että jännitys on lieventynyt, vastakkainasettelu on vähentynyt, niin Suomi kuitenkin satsaa enemmän kuin koskaan aikaisemmin rauhan aikana varustelumenoihin. Ja kuten ed. Puhjo totesi, tavalla, jossa nimenomaan sosiaaliturvaa leikataan samanlaisesti, kun varustelumenoja kasvatetaan.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En kyllä allekirjoittaisi sitä väitettä, minkä ed. Puhjo esitti, että maanpuolustuksen vahvistaminen olisi ihmiselämää tuhoavaa. Kyllä jokaisella maalla, niin kuin hyvin tiedämme, täytyy olla, sellaisella maalla, jolla on oma armeija, myöskin kunnan välineet. Mitä itse olen kysellyt asiasta — samaan asiaan kiinnitin huomiota, koska tässä budjetissa jollain tapaa korostuvat nämä armeijan hankinnat — niin ei ole hankittu ennen hornetteja kovin paljon Suomeen erilaisia puolustuksellisia välineitä tai niitä asioita, joita moderni armeija tarvitsee. Jos meillä on itsenäinen maanpuolustus, eihän siellä pelkillä miehillä mitään tehdä.

Jos ajatellaan sitä, että läheltä otetaan ystävä, niin kuin ed. Puhjo sanoi, niin kyllä nyt viimeistään kaikkien eduskunnan jäsenten pitäisi ymmärtää se, että silloin kun me liityimme Euroopan unioniin, me selkeästi myöskin loimme linjan Länsi-Eurooppaan.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta keskustelu antaa selvän vihjeen siitä, että maahan tarvitaan parlamentaarinen puolustusselvitys. Ei tarvitsisi käydä keskustelua tällaisten mielikuvitusten, mutu-tietojen ja -käsitysten pohjalta. Se parlamentaarinen selvitystyö pitäisi nyt ensi kerran Suomen historiassa myös olla parlamentaarinen eli sen pitäisi muodostua parlamentaarisista kansanedustajista eikä olla tällainen näennäisparlamentaarinen puolueiden työrukkanen.

Täällä on hyvin vaikeata käydä asiallista keskustelua sen vuoksi, että tietämys näistä asioista tässä talossa on verraten huono.

Haluan vain päätteeksi todeta, että Suomen varustelutaso on edelleen vaatimaton verrattuna nimenomaan niihin maihin, joihin tässä vedotaan, kun sanotaan, että Suomi varustautuu nopeammin. Nuo maat ovat jo vuosikymmenien ajan hoitaneet asiansa kuntoon. Minä ihmettelen, mikä olisi ollut vastaanotto Euroopan unionin jäsenmaiden taholta, kun Suomi haki jäsenyyttä, jos emme olisi osoittaneet, että meillä on edes kohtuullinen varustelutaso.

Ed. L i i k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Puhjon puheeseen siltä osin, mikä koski budjetin työllistävää vaikutusta, on helppo yhtyä. Olen hänen kanssaan aivan samaa mieltä siinä, että tässä budjetissa ei todella mitään erityiselementtiä työllistämiseen ole luotu. Tämä budjetti valtaosaltaan pohjautuu kansantulon kasvuun ja sitä kautta tulee se, mitä työllistävää vaikutusta löytyy. Muilta osin se on hyvin olematon.

Ed. Puhjon maanpuolustukseen ja varusteluun liittyvään puheenvuoron osaan. Olen hiukan hämmästynyt siitä ja olen ed. Laxin kanssa samaa mieltä siinä, että ei Suomen armeijan varustautumistaso kovin korkea ole. Täytyy muistaa, jos puhutaan ilmavoimista, että jos kerran maa puolustaa itse itseään ja sillä on armeija, ilmavoimat on juuri niin tekninen aselaji, että se pitää tietyin väliajoin uudistaa.

Minusta tämä puhe on vähän myöhäisheränäinen, koska meillä on päätöksiä tästä asiasta tehty. Itse olen sitä mieltä, että jos täällä ne monet suomalaiset miehet ja naiset, jotka talvisotien ja jatkosotien aikana olivat rintamalla lähes aseetomina, ilman ammuksia, kuuntelisivat keskusteluamme eduskunnassa, he todella ihmettelisivät asiaa. Meillä ei ole niin korkeaa varustelutasoa, mutta aika ajoin voi helposti tehdä tilastoja, jotka näyttävät pahalta. Mutta jos otetaan pitempi periodi, luulen, että Suomen varustelu on hyvin lyhyttä ja onnetonta vielä.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Liikkanen mainitsi, että ilmavoimakin pitää uudistaa, mutta sekään kuva ei ole aivan totuudenmukainen. Ilmavoimia on uudistettu, mutta vuosikymmenien saatossa laivueita on tullut kaiken aikaa lisää. Nyt näillä uusilla Hornet-hankinnoilla tulivoima kasvaa aivan suhteettoman korkeaksi verrattuna aikaisem-

paan tasoon. Me pärjäisimme pienemmälläkin konemäärällä.

Ed. Joenpalo puuttui Nato-yhteistyöhön ja mahdolliseen jäsenyyteen ja esimerkein kielsi, että Suomen johto on maininnut, että missään nimessä ei jäsenyyteen asti mennä. Valitettavasti hän ei ole nyt paikalla, mutta tosiasia on se, että kaiken aikaa on pieniä askeleita sinnepäin otettu. TV 1:ssäkin on annettu ymmärtää, että sinnepäin ollaan menossa. Ed. Joenpalo ei ilmeisesti ole huomannut sellaista ilmiötä Suomen eräiden johtohenkilöiden taholta, että se asia, minkä he kielivät, varmasti toteutuu lähitulevaisuudessa.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Käsittelen puheessani lähinnä veropolitiikkaa, hallituksen verolinjaa ja keskustalaisia vaihtoehtoisia verolinjauksia. Hallituksen verolinjahan sisältää vaalitäkijä. Verolinja, kun eilistä keskustelua seuraa, on tiettyä sekoilua. Ensimmäistä kertaa myöskin huomaa, että verotukseen on tullut ikärasistinen elementti mukaan.

Eilinen talousarviokeskustelu oli hallituksen verolinjan osalta eduskunnassa aika merkillinen. Suurin hallituspuolue kielsi verolinjan ainakin kolmesti ja pienimmistäkään ryhmistä ei juuri tukea tullut. Ongelma näyttää olevan se, kuka saisi parhaat vaalitäyt ja kenen käteen jäisi mustapekka linjan virheistä. Tosiasia tietysti on, että hallituksen osalta verolinja on talousarviossa lyöty kiinni. Työllisyyden kannalta tehottomasti tehty linja, epäoikeudenmukainen linja on kiinnilyöty. Valitettavasti pienituloisten ja eläkeläisten verorasitusta kasvattava, mielestäni ikärasistinen elementtikin näyttää olevan kiinnilyöty.

Hallitukselle näyttää veropolitiikka olevan vaalipolitiikkaa ja se on massatyöttömyyden oloissa, tuloerojen ollessa selkeässä kasvussa mielestäni vastuutonta politiikkaa.

SDP:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja Pertti Paasio sanoi täällä ryhmäpuheenvuorossaan eilen: "Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä olisi kuitenkin mielellään nähnyt veronalennusten painottuvan selvästi enemmän pieni- ja keskituloisiin kansalaisiin, joiden kulutusmahdollisuuksien vielä tuntuvampi parantaminen selvimmin olisi näkynyt kansantalouden toimeliaisuudessa ja työllisyydessä. Huomioon on myös otettava vaatimus oikeudenmukaisesta tulonjaosta", sanoi Paasio. Eduskuntaryhmän varapuheenjohtaja, ed. Puisto taas sanoi: "On tärkeää tietää, että tärkeimmät verolait, jotka ovat tässä budjetissa, ovat julkisuuskuvan vastaisesti ministeri Niinistön valmistelema tukijoukkoineen. Se nä-

kyy näissä laeissa siltä osin, että sosialidemokraattien tavoitteena olisi ollut veronkevennysten painottaminen keski- ja pienituloisiin -."

(Ed. Pekkarinen: Alho on veroministeri!) — Ed. Pekkarinen, minä tiedän, että ministeri Alho on veroministeri tässä hallituksessa, mutta ed. Puisto tuntuu senkin asian jotenkin väistävän. — Myös muun muassa edustajat Vehkaoja ja Lahela puhuivat aivan samaan suuntaan. Vihreiden ja vasemmistolaiton suunnasta käytettiin vastavia käsittepesupuheita verolinjan suhteen.

Arvoisa puhemies! Työn verotuksen keventäminen on, totta kai, tärkeä asia. Se on osa työreformia, työuudistusta. Mutta hallitus nyt tavaltaan roiskii nämä veronkevennykset yleisinä veronkevennyksinä verotaulukkoihin eikä pyri työn verotuksen täsmäkevennyksiin. Täsmäkevennykset parantavat työllisyyttä ja noudattavat oikeudenmukaisuutta.

Meillä erityisesti hallituksen veropoliittisessa ajattelussa, mutta ehkä laajemminkin on jonkinlainen ajatus verotuksen neutraalisuudesta. Tämä on nykyaikana väärä lähtökohta. Verotuksen kautta voidaan vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen tehokkaasti. Toisaalta myös nykyisten avointen markkinoiden oloissa yhteiskunnan vaikutusmahdollisuudet ovat muutoin kaventuneet ja rajalliset. Verotus on kuitenkin edelleen hyvä keino vaikuttaa, ja sitä pitää myös käyttää.

Suomen kansantalous on tiettyssä määrin vakaantunut, mutta me olemme talouskasvusta huolimatta kolmen perusongelman kehässä: Rakenteellinen massatyöttömyys, rakenteellinen valtion velka ja korkea työn verotus muodostavat varsin vaikeasti ratkaistavan, toisiinsa liittyvien asioiden noidankehän. On selvää, että tästä noidankehästä on vain yksi ulospääsytie. Se on parempi työllisyys.

Suomen talouspolitiikan peruslinjathan ovat sinällään selvät. Me tarvitsemme Suomessa tiukkaa finanssipolitiikkaa, kevyttä rahapolitiikkaa ja uudistuksia työelämän rakenteissa, ansiosidonnaisessa sosiaaliturvassa ja verotuksessa. Rakenteita on muutettava vastaamaan jatkuvasti muuttuvia oloja. Me tarvitsemme kaikkia näitä keinoja, jotta voidaan käydä menestyksellistä taistelua työttömyyttä vastaan, siis säästöpolitiikan ohella kevyttä rahapolitiikkaa ja työreformia.

Tärkeä lähtökohta myös verotuksen näkökulmasta on, totta kai, muistaa se, että työllistämispäätökset tehdään yrityksissä ja työpaikoilla. Täällä eduskunnassa ei tehdä työllistämispäätöksiä, jos jätetään pois kansliatoimikunnan joskus tekemät vahtimestarien palkkauspäätökset.

Todelliset työllistämispäätökset tehdään yrityksissä. Niinpä verotuksen rakenteitakin pitää uusissa tietoyhteiskunnan oloissa muuttaa niin, että ne edistävät työllistämispäätösten syntymistä.

Veronkevennysten täsmäsein voidaan edistää työllisyyttä. Kokonaisveroaste Suomessahan on korkea ja pysyy ensi vuonnakin korkeampana kuin menneellä vaalikaudella. Kokonaisveroasteen laskutavoitetta tärkeämpi tavoite on kuitenkin massatyöttömyyden oloissa se, että veropoliittikka palvelee työllisyyden edistämistä, nimenomaan myös siksi, että työllisyyden parantaminen on ykköstavoite siinä mielessä, että kestävät veronkevennykset ovat mahdollisia vain työllisyyden selkeän parantamisen kautta. Työllisyyden parantuessa voidaan ikään kuin työllisyysosinkona keventää tuloverotusta kaikissa tulonsaajaryhmissä kestäväällä tavalla. Tämän täytyy olla hyvin tärkeänä mielessä. Verotäkytöpolitiikalla ja huonolla talouspolitiikalla sen sijaan voidaan joutua sellaiseen tilanteeseen, että nämäkin veronkevennykset vaarantuvat. On tärkeää päästä työllisyyden parantamisen kautta kestäviin veronkevennyksiin. Nyt tulisikin verotuksen kevennysten palvella työllisyyttä mielestäni ja keskustan näkemysten mukaan kolmella tavalla:

Ensinnäkin, veronkevennysten painopiste kohdistetaan voimakkaasti pienituloisiin, osin keskituloisille ja matalapalkka-aloille. Kun täällä on kolme naisministeriäkin paikalla, totean, että matalapalkka-alat ovat Suomessa nimenomaan naisvaltaisia ja siellä työttömyys on lisääntynyt. Nyt olisi oikein ja kohtuullista, että veropolitiikan keinoin pyrkisimme naisvaltaisilla matalapalkka-aloilla työllisyyttä edistämään emmekä roiskisi veronkevennyksiä suurituloisille.

Toiseksi osa veronkevennysvarasta pitää käyttää välillisten työvoimakustannusten vähentämiseen pienten ja keskisuurten yritysten osalta työvaltaisia yrityksiä, miksei myös — mikäli se on teknisesti mahdollista — matalapalkka-aloja suosivalla tavalla.

Kolmanneksi, osa veronkevennysvaroista pitää kohdistaa kotitalouksien verovähennysoikeuteen kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien edistämiseksi. Tämä ei itse asiassa välttämättä edes merkitse nettomenoja valtiolle, ja ja on mielestäni mahdollista päästä jopa 30 000 uuteen työpaikkaan varsin nopeasti.

Matalapalkka-alojen veronkevennyksiin on erittäin vahvat perustelut. Siinä on mielestäni neljä syytä:

Uudet työpaikat nimittäin syntyvät, niin kuin edellä totesin, lähinnä matalapalkka-aloille, jot-

ka ovat, kuten sanoin, myöskin paljon naisvaltaisia. Sen takia tämän alan verokiilaa pitää ensinnä kaventaa. Sekä EU:n kasvua, kilpailukykyä ja työllisyyttä käsittelevässä Valkoisessa kirjassa kuin myös Oecd:n selvityksessä suositellaan erityistä matalapalkkaisen työvoiman käytön verotuksen lieventämistä työllisyyden parantamiseksi. Myöskin SAK:n veropoliittisessa ohjelmassa viime vuodelta korostettiin työn verotuksen keventämistä pienituloisten ja matalapalkka-alojen osalta.

Näitä näkemyksiä sen paremmin kuin kansantalouseläin ylijohtajan Martti Hetemäen ajatuksia ei ole mielestäni riittävästi kuultu. Hetemäki on kirjoittanut Helsingin Sanomissa viimeisenä päivänä elokuuta muun muassa seuraavasti: ”Mielestäni työttömyysongelman ratkaisun eräs tärkeä lähtökohta on juuri palvelutyöpaikkojen vähyys. Palveluja siis kysyttäisiin, jos niiden hinnat olisivat sopivat. Jotta näistä töistä saisi kohtuullisen toimeentulon, heikkopalkkaisen työn kannattavuutta pitäisi parantaa.” Edelleen Hetemäki toteaa: ”Pienituloisten työnteon kannattavuutta voidaan parantaa lisäämällä entisestään nykyistä ansiotulovähennystä tai luomalla erillisen verohyvitys.”

Kansanedustaja Osmo Soininvaara taas kirjoittaa Suomen Kuvalehdessä sanatarkasti: ”Minä olisin keskittänyt veroalennukset asteikon alapäähän, en suinkaan ilahduttaakseni pienipalkkaisia, vaan myös siksi, että näin olisi tullut tilaa myös nykyistä pienemmille palkoille, mikä minun ymmärtääkseni olisi alentanut rakenteellista työttömyyttä. Vielä tehokkaampaa olisi ollut alentaa työnantajien sivukulua matalapalkka-aloilla. Sellaisella ohjelmalla ei tosin menesty vaaleissa”, toteaa Soininvaara. Tässä hän on väärässä. Vaaleissa menestyy kyllä, kun harjoittaa tehokasta työllisyyspolitiikkaa ja oikeudenmukaista veropolitiikkaa. (Min. Jaakonsaari: Toteaa keskusta!) — Toteaa keskusta, ja Suomen kansa varmaan on laajemminkin tätä mieltä.

Toinen syy siihen, miksi meidän pitäisi painottaa veronkevennykset enemmän pienituloisiin, on se, että pienituloisten käytettävissä olevan tulon lisääminen edistää parhaiten kotimarkkinoiden kulutuksen lisääntymistä. Nythän hallituksen linja kiristää esimerkiksi pienituloisten eläkeläisten kokonaisverotusta. Sellainen eläkeläinen, joka saa vajaat 4 000 markkaa eläkettä, ei ehkä maksa tuloveroja, mutta sen sijaan energia-veron kiristys ja tietyt leikkaukset tulevat hänen osakseen. Tämä on mielestäni veropoliittisessa

mielessä ikärasismia. Samaan aikaanhan suurituloisemmat, esimerkiksi ministeritason palkkaluokassa olevat, saavat 10 000 markkaa lisää nettotuloja verohelpotusten kautta. Tämä ei voi kotimarkkinoiden elvyttämisen kannalta olla tehokkain linja.

Kolmas syy, miksi meidän pitää enemmän kohdistaa veronkevennykset matalapalkkaaloille, on se, että tulo- ja kannustinluokat ovat nimenomaan pahimmat pieni- ja keskituloisten osalta. Veronkevennysten painottaminen eri tekniikoin tälle alueelle siten purkaa loukkuilmiöitä esitettyä tehokkaammin.

Neljäs painava syy — ehkä periaatteellisesti tärkein — on se, että tuloerojen kasvun ja leikkausten kohdistuessa eniten perusturvaetuisuusiin ei verotuksella pidä enää lisätä yhteiskunnan jakaantumista kahtia. Yhteiskunnan kehityksen kautta tulo- ja palkkaerojen kasvu on selvästi etenemässä. Nyt siis hallitus jakaa Suomen kansaa vielä tämän tuloerojen luonnollisen kasvun kautta — jos se nyt luonnollista on — kahdella tavalla: perusturvaetuisuuksiin kohdistuvalla leikkauslinjalla ja suurituloisia suosivalla veronkevennyslinjalla. Kuitenkin yhteiskunnan tehtävään olisi olla heikomman puolella, ei lisätä tuloeroja, vaan pyrkiä niitä vähentämään.

Arvoisa puhemies! On neljä syytä, miksi veropolitiikka pitää painottaa pieni- ja keskituloisiin. Vaikka tässä on aikaa kulunut, vielä haluan muutama asiaan puuttua siinä, mikä veropolitiikassa nyt olisi tärkeintä.

Seuraava asia, mihin viittasin, on se, että pienen ja keskisuuren yritystoiminnan työvoimakustannuksiin pitää saada huojennus. Uskon, että keskusta tulee, kuten viime talousarvionkin yhteydessä, omassa vaihtoehdossaan esittämään pienten ja keskisuuren yritysten välillisten työvoimakustannusten keventämistä. Keventämistä on vielä pyrittävä painottamaan työvaltaisia matalapalkka-aloja suosivalla tavalla, jos se vain teknisesti onnistuu. Rahoitusta tähän saadaan jossain määrin porrastuksen kautta, ehkä yleisestä veronkevennysvarasta. Lisäksi, totta kai, työreformin eteneminen osaltaan loisi edellytyksiä laskea pk-sektorin työllistämiskynnystä.

Vielä palaan veropolitiikan kohdistumiseen eläkeläisiin. Kuten edellä totesin, hallituksen verolinjaa voi pitää erityisesti alle 4 000 markkaa saavien eläkeläisten osalta tietyllä tavalla ikäsyryntänä, mikä toteutettiin muuten indeksitarkistusten osalta jo viime vuonna. Kun valtaosa väestöstä saa veronkevennyksiä, on pienituloisten eläkeläisten verotuksen kiristyminen esimerkiksi

energiaverotuksen kautta kohtuutonta. Täytyy muistaa, että eläkeläisihän ei tarvitse kannustaa veroheikennyksillä töihin, koska he ovat jo työmarkkinoiden ulkopuolella lopullisesti.

Ed. Paasio sanoi tällä eläkeläisten verouudistukseen liittyen eilen sanatarkasti: ”Silti on nähtävä epäkohtana muun muassa se, että eläkkeensaajien sairausvakuutusmaksu on korkeampi kuin palkansaajien. Hallitukselta onkin edellytettävä päätöstä aikataulusta, jonka puitteissa tämä epäkohta aiotaan korjata.” Nyt jo talousarvioesityksessä, jos vain löytyy yksimielisyyttä, on mahdollista laskea eläkeläisten sairausvakuutusmaksua esimerkiksi prosenttiyksiköllä. Se olisi tässä tilanteessa oikeudenmukainen linja, ja varmaan menisi pitkälle kulutukseen tämä pienituloisille eläkeläisille tuleva kevennys. Tosin sekään ei kaikkein pienituloisimpia tavoittaisi. Keskusta joka tapauksessa ei hyväksy tällaista veropoliittista ikäsyryntää.

Arvoisa puhemies! On todella ollut valitettava nähdä, että kokoomus on hylkäämässä kotityön. Ennen olivat koti, uskonto ja isänmaa aatteelliset lähtökohdat, mutta parikin seikkaa nyt pakottaa sanomaan, että kokoomus on hylkäämässä kotityön. Kokoomuksen valmiutta sinällään tuloerojen kasvattamiseen tämänkin talousarvion yhteydessä ei tarvitse ihmetellä. Se on aatteellinen valinta.

Mutta ennen kodilla oli keskeinen sija kokoomuksen painotuksissa. Lastenhoidon vallinnanvapautta ja vaihtoehtojen turvaamista sekä kotona tehtyä työtä on kokoomuksessa joskus pidetty tärkeänä. Nyt hallituksen antamassa kannustinloukkutyöryhmän loppuraportissa kokoomus, samoin kuin myös rkp, sitoutuvat muun muassa seuraavaan sosialidemokraattiseen linjanvetoon: ”Johdonmukainen tukijärjestelmä voi rakentua vain sen varaan, että kunnallista päivähoitoa pidetään ensisijaisena vaihtoehtona ja että tukijärjestelmä on lapsikohtainen, jotta lapsikohtainen hoitomuodon valinta voidaan taata perheen eri lapsille ja sovittaa yhteen hoitotyön kanssa.” Siis tässä on selkeä valinta kunnallisen päivähoitojen ensisijaisuudesta.

Kotihoidon tuesta valmistui jo syyskuun alussa sosiaali- ja terveysministeriön ja Kansaneläkelaitoksen selvitys, joka osoittaa, että nyt tämä hallituksen politiikka on murentamassa perheessä tehtävän työn arvoa ja hävittämässä kotityöpaikkoja. Vähintään yhtä outoa on se, että kotitalouksien työllistämismahdollisuuksia ei talousarviossa lisätä, vaikka se olisi ollut nopein tapa, ehkä ainoa nopea tapa parantaa työllisyyttä.

Valmiita malleja on valmisteltu. Nyt tarvitaan nopeasti sellainen lakiesitys, jolla verovelvollinen saisi ansiotulostaan tai mieluummin verostaan vähentää tietyn prosentin niistä kustannuksista, joita hänelle on aiheutunut kotitalouden kunnossapitoon ja perheenjäsenen hoitoon liittyvistä palveluista. Uskon, että tällä verovähennyksellä voidaan luoda uusia työpaikkoja, se vähentää harmaata taloutta ja helpottaa perheiden arkea tämän päivän Suomessa.

Kotitalouksilla on tarjottavana monenlaista työtä yksinkertaisista kotiaskareista aina erikoisammattitaitoa vaativiin tehtäviin. Korkeiden työvoimakustannusten vuoksi töitä ei voida nyt teettää, vaan ne yritetään tehdä itse. Kotitaloustehtävien palvelujen markkinat ovat Suomessa siksi varsin kehittymättömät, mutta mahdollisuudet ovat laajat. Verovähennysoikeuden etuutena on sen varmuus ja epäbyrokraattisuus: kotitalous saa itse valita työn suorittajan. Kustannukset valtiolle eivät ole suuret. Päinvastoin, tehokkaasti toteutettu verovähennysoikeus voisi työntekijän maksamat verot sekä työttömyyden ja harmaan talouden väheneminen huomioon ottaen olla jopa valtiontalouden kannalta positiivinen. Pitää kysyä, miksi hallitus ei käytä nopeinta keinoa parantaa työllisyyttä.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä lopuksi todeta, että henkilöyritysten ja toiminimiyritysten verotusasemaa on korjattava. Erityinen ongelma näyttää nyt olevan, että siirtymävaraukset ovat purkaantumassa, niitä on 27 miljardia. Toisaalta myös yhteisöverouudistuksen mukana tullut yhtiömiesvähennys sekä velkojen puolittamissääntö nettovarallisuutta laskettaessa ovat poistumassa. Mielestäni pk-sektorin yrityksille olisikin annettava mahdollisuus porrastaa siirtymävarausten purkaminen useammalle vuodelle, jotta ne voisivat työllistää ja kerryttää omaa pääomaa.

Hallitus luopui henkilöyritysten verotuksen uudistusmallista, ns. laajennusrahastomallista, mitä keskustan suunnastakin arvosteltiin byrokraattisena ja todettiin, että se ei auta niitä yrityksiä, joita pitäisi auttaa. Sen sijaan on aikaansaatu tietty parannus, pääomatulolaskennan prosenttia on nostettu ja nettovarallisuutta laskettaessa voidaan huomioida 30 prosenttia maksetuista 12 kuukauden palkoista. Siis on tullut pieni työllistävä elementti mukaan.

Näitä pidänkin ihan hyvinä, mutta nämä ovat vielä riittämättömiä säilyttämään henkilöyritykset toimivina yritysmuotoina. Suomessa olisi valmisteltava Tanskan mallin mukainen osakeyhtiömallisen verotuksen soveltaminen henkilöy-

htiöihin ja elinkeinon harjoittajiin. Tästä on valmis lakimalli olemassa, ja olen varma, että malli hyvin suunniteltuna toimisi. Se auttaisi nimenomaan pieniä yrityksiä kasvattamaan omaa pääomaa ja työllistämään kestäväällä tavalla. Valtion verotulot tuskin vähenisivät, kuten kokemukset onnistuneesta yhteisöverouudistuksesta osoittavat.

Suomen on myös tärkeää EU:n piirissä aktiivista veropolitiikkaan. Erityisesti arvonlisäverotuksen puolella tarvitaan vahvaa vaikuttamista EU:ssa. Arvonlisäverohan on ongelmallinen työllisyyden kannalta. Kaikkein työvaltaisimmilla palvelualoilla, jotka myyvät tuotteitaan suoraan kuluttajille, arvonlisävero on osa vero-kiilaa. Suomen tulee aktiivisesti toimia EU:n piirissä siinä, että näiden alojen arvonlisäverokantaa lasketaan. Suomen omassa harkinnassa on myös, totta kai, kokonaan verotusmenettely, ja kuten keskusta on esittänyt, pienille yrityksille olisi tarpeen aikaansaada kevennetty ilmoitusmenettely arvonlisäverotuksesta. Sekin olisi taas pieni askel työllistämisen suuntaan.

Energiaverotuksesta täällä keskusteltiin. Ministeri Haavisto siihen ei kovin perusteellisesti viitannut. Kuitenkin esimerkiksi ed. Osmo Soitinvaara on todennut, että Suomen nykyinen energiaverotuksen malli on rakenteeltaan maailman paras. Jos me haluamme lisää verotuloja, niin se voidaan tehdä nykyistä mallia noudattaen. Miksi sitä mallia pitää huonontaa siten, että se on työllisyyden kannalta huonompi, kun kotimaiset energiavaihtoehdot puu ja turve vaarantuvat, ja toisaalta myös luovutaan ympäristön kannalta parhaasta vaihtoehdosta? Energiatuloveroja voitaisiin, jos niin halutaan, lisätä nykyistä energiaveromallia käyttäen. Jää ihmettelemään, mistä nyt lähtee tämä energiaverotuksen näin nopea uudistaminen, mikä työllisyyden kannalta ei ole oikea linja.

Arvoisa puhemies! Olen kritisoinut hallituksen verolinjaa työllisyyden näkökulmasta mielestäni hyvin perustellusti. Se ei ole työllistävin mahdollinen linja. Se on epäoikeudenmukainen linja. Niin kuin sanoin, siinä on myös syrjiviä elementtejä. Keskusta esittää työllistävämmän ja oikeudenmukaisemman vaihtoehdonsa täällä eduskunnassa. Me katsomme, että ei verotus ole vain pelkkää neutraalia hallintoa, vaan sillä voidaan vaikuttaa työllisyyden hyväksi. Me katsomme, että tuloerojen kasvaessa on tärkeää pyrkiä yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen. Keskusta kyllä keventää työn verotusta, mutta me teemme sen osana työreformia kestäväällä tavalla.

Tätä kautta päästään parempaan työllisyyteen ja kestäväan työn verotukseen kaikille suomalaisille.

Arvoisa puhemies! Olen sitä mieltä, että John Wayne on oikeassa: On olemassa parempi ja työllistävämpi vaihtoehto.

P u h e m i e s : Haluan palauttaa edustajien mieleen, että olemme sopineet yhdessä noudattavamme suositusta, jonka mukaan puheenvuoro kestää enintään 10 minuuttia ja ryhmäpuheenvuoro 15 minuuttia. Tämä puheenvuoro kesti 24 minuuttia.

Edustajat Biaudet ja Karjula merkitään läsnä oleviksi.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä puuttui useaan otteeseen arvioihin eläkeläisten verotuksesta ja väitti, että tämä hallitus kiristää eläkeläisten verotusta ja että tämä hallitus olisi leikannut kaikin pienituloisimmilta eläkeläisiltä.

Tuo johtopäätös ja tieto on virheellinen. Myös eläkeläisten verotaakkaan on kevennyksiä luvassa. Siteeraan toimittaja Päivi Pekkalinin asiantuntevaa artikkelia elokuun lopusta eläkkeiden verotuksesta nyt tehtyjen päätösten valossa.

Eläkkeiden indeksithän vahvistetaan loka-kuussa. Indeksit vaikuttavat olennaisesti eläketulovähennysten rajoihin ja siksi eläkeläisten veronkevennyksistä saadaan tarkkaa tietoa vasta tämän jälkeen. Valtaosa eläkkeistä on melko pieniä. Näihin nk. keskivertoeläkkeisiin ei ole odotettavissa kovin suuria kevennyksiä, sillä niistä ei yleensä makseta valtion tuloveroa. Hallituksen lisäkevennyksethän perustuvat siihen, että valtion tuloveroasteikon tuloarvoja korotetaan 4 prosentilla ja marginaaliveroja alennetaan kaikilla tulotasoilla prosenttiyksiköllä. Lisäksi tulonhankkimisvähennyksen yläraja korotetaan 1 500 markasta 1 800 markkaan.

Pienistä eläkkeistä on tähän saakka maksettu hieman pienempää veroa kuin pienistä palkkatuloista. Esimerkiksi 56 000 markan eläketulosta veroa maksetaan tänä vuonna 17 prosenttia, mutta saman suuruisesta palkkatulosta maksetaan 25 prosenttia. Ero tasoittuu tulojen noustessa ja suurista eläkkeistä veroa maksetaan jo enemmän kuin saman suuruisista palkkatuloista.

Veronmaksajain keskusliitto on laatinut taulukkoja yksinäisten eläkeläisten verotuksen ke-

hittymisestä 90-luvulla. Taulukot kertovat, että kaikkien eläkeläisryhmien verotus nousi vuoteen 1994 saakka. Sen jälkeen verotus on hieman kevennyt, mutta vuosikymmenen alun tasolle se ei ole laskenut. Viime vuodesta keskivertoeläkeläisen käytettävissä oleva tulo kasvaa tänä vuonna 752 markkaa. Kun inflaatio otetaan huomioon, tulot lisääntyvät todellisuudessa vain 0,6 prosenttia.

Eläkeläisten kohdalla on tällä hetkellä mielestäni kolme olennaista ongelmaa. Yksi on täällä esille tullut taitettu indeksi. Siinä on nyt muistettava sellainen asia, että Suomi on ainoa maa, jossa vanhuuseläkkeellä oleville yli 65-vuotiaille indeksikorotuksissa otetaan huomioon myös palkkakehitys, muualla sellaista ei oteta huomioon. Nyt indeksin kehitys riippuu hyvin paljon siitä taloudellisesta ympäristöstä, jossa elämme. Voihan olla, että palkat eivät nousekaan, ja silloin taitettu indeksi ei olekaan niin epäedullinen kuin tällä hetkellä vanhasta muistista arvioidaan.

Toinen ongelma on jäädytetyt indeksikorotukset, jotka Ahon hallitus teki. Me emme ole pystyneet tässä taloudellisessa tilanteessa niitä palauttamaan.

Kolmas iso ongelma, jonka Ahon hallitus synnytti, on eläkeläisten ylimääräinen 3 pennin sairausvakuutusmaksu. Olen iloinen siitä, että täällä tuotiin SDP:n eduskuntaryhmän taholta esille vaatimus siitä, että ylimääräistä sairausvakuutusmaksua pitäisi pienentää. Ei ollut mitään mahdollisuutta viime keväänä budjettivalmistelun yhteydessä esittää sellaista eläkeläisille, kun me jouduimme tekemään vielä työttömyysturvan uudistuksia ja leikkauksia ja kun me samanaikaisesti uudistamme kotihoidon tukea. Ei olisi ollut mahdollista miettiä silloin eläkeläisille sairausvakuutusmaksun alentamista. (Ed. Pekkari: Miksei?) — Sen takia, ettei ole yksinkertaisesti taloudellista liikkumavaraa. Ei kai ole mikään ongelma myöskään ed. Pekkarielle ymmärtää sitä, missä ympäristössä me liikumme, kun me tappelemme yleislakkouhan kanssa tilanteessa, jossa tietty määrä loppuleikkauksia on tehtävä. Se ei ollut silloin mahdollista. Mutta jos liikkumavaraa tulee, niin minun mielestäni on yhteiskunnallisesti oikeudenmukaista, että eläkeläisten osalta nimenomaan ylimääräistä sairausvakuutusmaksua lähdetään ensimmäisenä korjaamaan. (Ed. Pekkari: Ja annatte miljaridin nyt toisaalle!) — Miksi teitte sen aikanaan? Olemme vaikeuksissa sen alentamisen kanssa, koska meillä ei ole mahdollisuutta tämän velka-

taakan kanssa nopeasti korjata niitä vaurioita, jotka te teitte.

Muutaman sanan sanon sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön budjetista yleisesti. Siellä keskeisiä asioita ovat työttömyysturvajärjestelmän uudistaminen, kannustinloukku-uudistus ja kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistaminen. Yhtenä keskeisenä pyrkimyksenä on vahvistaa luottamusta sosiaaliturvan toimivuuteen. Tästä syystä on entistä selkeämmin korostettu työn ensisijaisuutta toimeentulon turvaajana.

Työllisyyden edistämiseen tähdätään tekemällä sosiaaliturvamaksuihin joitakin alennuksia. Korotettua vakuutetun sairausvakuutusmaksua alennetaan yli 80 000 äyriä ansaitsevien osalta 1 pennillä. Olisihan se tietysti voitu muutenkin tehdä, mutta näin on sovittu hallitusohjelmassa. Tämän jälkeen pitää mielestäni mennä ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alueelle jatkossa eläkeläisten osalta.

Työllistämiskynnyksen alentamiseksi myös kuntatyöntekijöiden sotumaksua alennetaan 6,8 prosentista 4,75 prosenttiin palkoista. Kuntatyöntekijän maksurasitus tulee näin samaksi kuin yksityissektorin keskimääräinen rasitus. Muutoin sosiaaliturvamaksut ovat kuluvan vuoden tasoisia.

Positiivisia asioita ei opposition puheenvuoroissa ole kuultu. Muun muassa ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien kuntoutuksen seurantatutkimuksiin varataan työllisyysohjelmaan noin 40 miljoonaa markkaa ja seulonnan perusteella valituille työttömille tehdään kuntoutustarveselvitys ja tarkempi kuntoutustutkimus.

En ole vielä kuullut kenenkään puhuvan myöskään veteraanipaketista, joka liittyy itsenäisyyden juhluvuoteen. Siellähän varoja suunnataan veteraanien asuntojen muutostöihin ja kuntoutukseen. Veteraaniprojekteja laitetaan viireille ja lievävammaisten sotainvalidien kuntoutuskiertoa nopeutetaan, mikä on erittäin tärkeä ja tervetullut asia.

Hammashuollosta on puhuttu paljon. Kun sairauskulujen verovähennysoikeus poistettiin, luvattiin hammashoidon sv-korvauksia parantaa vuosi toisensa jälkeen. Niin Ahon hallitus kuin Lipposen hallitus on tätä asiaa siirtänyt ja eduskunta on aina sitä takaisin vääntänyt. Voi sanoa, että sosiaali- ja terveysministerinä ja terveydenhuollon ammattilaisena olen kokenut tilanteen erittäin turhauttavaksi. Kansanterveysasetuksen mukaan kunnan tulee ensisijaisesti huolehtia vuonna 1956 ja sen jälkeen syntyneiden järjestelmällisestä hammashuollosta. Pitäähän

kysyä miksi ei koko väestön, miksi vain vuonna 1956 ja sen jälkeen syntyneiden.

Noin 40 prosenttia terveyskeskuksista tarjoaa hammashoitopalveluja koko väestölle. Etupäässä nämä ovat pieniä terveyskeskuksia. Lisäksi palveluja järjestetään rintamaveteraaneille, laitoshoidossa oleville, pitkäaikaissairaille ja eräille muille ryhmille eli siis pystytään järjestämään koko väestölle hammashuoltoa, jos niin halutaan.

Aikuisväestön hammashuoltotyöryhmä pohti keväällä 1996 korvaus- ja maksujärjestelmän kehittämistä. Tällä hetkellä yksi uusi ikäluokka tulee joka vuosi korvauksen piiriin ja maksettavien korvausten määrä lisääntyy 8–10 miljoonalla markalla. Jos haluttaisiin ottaa mukaan myös ennen vuotta 1956 syntyneitä ikäluokkia, olisivat yhden uuden ikäluokan aiheuttamat lisäkustannukset sairausvakuutukselle työryhmän arvion mukaan noin 14 miljoonaa markkaa. Työryhmä totesi, että korvaustason alentamisella olisi mahdollista saada joitakin uusia ikäluokkia mukaan sairausvakuutuksen piiriin. Vielä useampia ikäluokkia saataisiin järjestelmällisen hoidon piiriin porrastamalla hoidon korvaamista siten, että alle 300 markan maksua ei korvattaisi. Siis olemassa oleva sv-raha jaettaisiin kaikille, jolloin jokainen saisi vähemmän tai pienemmistä hoidoista ei korvattaisi ollenkaan.

Olen pyytänyt ja sitten hallitus myös niin kirjasi, että selvitetäisiin, mitä merkitsisi kustannustasolla se, että kuntien hammashuollon järjestämisvelvollisuus ulottuisi koko väestöön ja että sitten yhdessä sairausvakuutusjärjestelmän kanssa tämä hoidettaisiin niin kuin kaikki muukin terveydenhuolto. Jos tämä järjestettäisiin, niin siinä pitäisi ottaa huomioon se, että asiakasmaksut kattavat keskimäärin 53 prosenttia maksavien potilaiden aiheuttamista kustannuksista ja lisäksi kunta saa laskennallista valtionosuutta.

Hammashuollon lisäkustannusten määrää terveyskeskuksissa uusien ikäluokkien osalta on vaikea arvioida, koska lisäkustannukset kohdistuvat lähinnä suuriin terveyskeskuksiin. Karkeana lähtökohdanta voidaan pitää yhden sairausvakuutuskorvauksen piiriin tulleen ikäluokan aiheuttamia kustannuksia valtionosuuksissa ja ne ovat 3–5 miljoonaa markkaa. Tämä järjestelmällisen hammashuollon laajentaminen kunnallisessa hammashuollossa kohdistuisi siis suuriin terveyskeskuksiin, joissa aikuisväestö on tähän mennessä saanut vähän palveluja. Laajentaminen aiheuttaisi voimavarojen lisätarvetta, toisaalta terveyskeskuksilla on mahdollisuus ostaa

hammashuollon palveluja myös yksityissektorilta.

Vielä haluan kertoa taloudellisesti pienen positiivisen asian, jolla kuitenkin on suuri sisällöllinen merkitys. Keskoslasten vanhempien asemaa parannetaan ottamalla huomioon ennenaikaisesta synnytyksestä normaaliin äitiysrahakautteen tarvittava pidennys ja ottovanhempien vanhempainrahakautta pidennetään. Nämä lisäykset ovat noin 4 miljoonaa markkaa, pieni rahasumma, mutta kyllä siitäkin piti taistella. Tällaiset asiat pitäisi itse asiassa voida päättää itse sosiaali- ja terveysministeriössä. Sen tyyppisessä toimintaympäristössä toimimme, että kaikista näistä täytyy käydä pitkät keskustelut ja taistellut. Toista lienee ollut ennen.

Lopuksi sanon ihan vain työttömyysturvasta, sen muutoksista ja tavoitteista. Työttömyysturvauudistuksen keskeinen sisältö on lisätä mahdollisuutta ottaa vastaan kaikki sellainen väliaikainen, epäsäännöllinen, pätäkä- tai mikä muu työ tahansa, josta työnantajamaksut on maksettu. Tavoite on tällä tavalla vähentää harmaata työtä, vaikuttaa siihen, että työn vastaanottaminen aina kannattaa ja käteen jää enemmän rahaa ja että samalla kertyy sosiaaliturvaa.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä väitti, että hallituksen veroale on vaalitäky. Todettakoon nyt kuitenkin se, että tämä hallitus on todella vakavasti lähtenyt miettimään, että meillä on Euroopan korkein tuloverotusrasite ja siitä meidän on päästävä eroon. Mielestäni kuitenkin hyvä alku on tämä, turhaa sitä on mollata. Se, miten tässä asena verotuksella työttömyyttä parannetaan, tuntuu tietysti hienolta ajatukselta. Olen tutustunut Irlannin malliin, jossa työttömyys aleni todella paljon yhdessä suhteellisen keveän tuloverotuksen ja verokiila-asioiden parantamisen kanssa. Minusta se malli on aika rohkaiseva ja jos ajatellaan, että me Suomessa olemme aloittamassa tätä ensi vuonna, niin tuntuu aika hyvältä.

Mitä tulee ikärasistiseen elementtiin, niin oli oikein hyvä, että ministeri Mönkäre esitti ansiokkaasti ja torjui tämän, koska olen ihan samaa mieltä. Minusta ed. Ala-Nissilä unohti sen, että eläkeläisille, jotka maksavat valtionveroa, samanlainen veronkevennys tulee. Mitä tulee siihen, että eläkeläisiltä pitäisi prosentilla laskea sairausvakuutusmaksurasitetta, niin se vaatii rahaa yli miljardi markkaa. Se on se realistinen asia, että mistäs ne sitten kaivetaan.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäre kaipasi liikkumavaraa, jolla eläkeläisten verotukseen voitaisiin korjausta saada. Nyt eduskunnan käsiteltävänä on 5,5 miljardin markan edestä liikkumatilaa, jota liikkumatilaa hallitus ei käytä eläkeläisten verotuksen korjaamiseen, vaan käyttää sen muiden tulonsaajien verotukseen.

Ed. Ala-Nissilä kritisoi minusta aivan aiheellisesti verotuksen neutraliteetin periaatetta. Erityisesti tällaisessa työttömyystilanteessa verotuksella pitäisi olla yhteiskunnallisena tehtävänä ei vain tulojen kerääminen valtiolle vaan olisi pyrittävä etsimään järjestelmiä, joilla työllisyys paranisi, ja hänen esittämänsä ajatus kotitalouksien työllisyysmahdollisuuksien tukemista verotuksen kautta on minusta hyvä. Nythän hallitus ilmeisesti on käynnistämässä 25 miljoonan markan edestä kokeilua kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien parantamiseksi. Minusta se on tässä tilanteessa näpertelyä.

Kun ihmiset tuntevat vanhastaan tämän verovähennysjärjestelmän, niin siihen pitäisi nyt suunnata heti ja välittömästi tukea. Verovähennyksen taso voisi olla lähes jopa työttömyysturvan peruspäivärahan suuruinen päivää kohti laskettuna. Siinä valtio vähän menettäisi verotuloja, mutta vastaavasti saisi palkatun työntekijän palkoista verotuloja, sosiaaliturvan rahoitus pohja vahvistuisi ja valtiolta jäisivät työttömyysturvamenot maksamatta.

Minusta nyt tänä syksynä eduskunnassa tulisi tämä uudistus toteuttaa ja kerralla niin mittavasti, että se varmasti purisi. Kotitaloudet ovat kyllä valmiita säilyttämään kuitit verotusta varten lyhyistäkin töistä, siivousavusta tai ikkunanpesusta saati sitten pysyvän lastenhoitajan palkkaamisesta. Nyt tarvitaan tässä suhteessa nopeita ratkaisuja eikä pidä jäädä odottamaan tällaista kokeilua ja erilaisten järjestelmien testaamista. Siinä vaan aika palaa eikä tulosta synny.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia; aika paloi!

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kohtuullisen uskoton oli ed. Ala-Nissilän puheenvuoro ja loppuhuipennus. Kun vertailuna käytetään jotakin John Waynea, niin se toi mieleen ajatuksen siltä ajalta. Ilmeisesti alkuperäiset asukkaat siinä maassa, mistä ed. Ala-Nissilä puhui, käyttivät vertausta, että valkoinen mies puhuu käärmeen kielellä.

Tuli kiistatta pieniä ongelmia mieltää tiettyjä ajatuksia ikärasismista ja heikomman puolella olemisesta. Heikomman puolella on erittäin helppo olla, kun ajaa ensiksi ihmiset siihen tilanteeseen, että he ovat heikoilla. Ahon hallitus kohteli nimenomaan eläkeläisiä sillä tavoin. Nyt yritetään niitä parannuksia saada sinne aikaan niillä voimavaroilla, jotka on käytössä. Nyt on keskustankin kohtuullisen helppo olla heikomman puolella, kun ensiksi ihmiset ajetaan vaikeaan tilanteeseen. Ministeri Mönkäre otti esimerkkejä. Niitä esimerkkejä löytyy ikävä kyllä aivan riittävä määrä. Siellä on lääkkeitten omavastuita, sairausvakuutusmaksua, terveyskeskusmaksua jne. jne., indeksikorotusten tekemättä jättämistä. Sehän tässä on, ed. Ala-Nissilä ongelma, että pitäisi olla heikomman puolella silloinkin, kun on vallassa, eikä pelkästään silloin, kun on oppositiossa.

Nyt yritetään saada korjauksia edes joiltakin osin ihmisten ongelmiin. Tämä on toinen budjetti, minkä tämä hallitus tekee. Ikävä kyllä kaikkea sitä melskettä, joka neljän vuoden aikana tapahtui Ahon hallituksen aikana, ei pystytty korjaamaan näin lyhyellä aikataululla.

Mutta olennaista nyt kumminkin ilmeisesti on se, että ed. Ala-Nissilän pääviesti oli, että keskustaa ei hyväksy edes niitä pieniä parannusesityksiä, jotka talouden rajojen sisällä yritetään saada aikaiseksi. Se on minusta melko käsittämätöntä myös oppositiopolitiikan näkökulman kautta katsottuna. Hyväksyisi edes niitä pieniä parannuksia. Pienin askelin mennään eteenpäin, mitä on mahdollisuuksia.

Ed. Uotila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ala-Nissilä ruoti kovin saoin hallituksen veronkevennyspäätöksiä. Kai-voin papereitteni joukosta paperin, joka on kirjattu 27.3. Siinä lukee: "Suomi tarvitsee työreformin." Täällä on sellainen kohta, että pitää pienituloisten verotusta keventää ja toteuttaa kunnallisveron kannustinvähennys. Tälle kannustamiselle ei ed. Ala-Nissilä myöskään mitään arvontaa hallituksen ratkaisussa antanut.

Hallitushan on lähtenyt siitä, että vähäisen veronkevennysvaran suuntaamisella pieniin palkkatuloihin on myös jossain määrin kannustinvaikutusta, vaikkapa kannustinta siihen, kun nettotulolla ihminen kaupasta kuitenkin ruokansa hakee, tavaransa ostaa, että mikäli sitä nettotuloa pystytään nostamaan, niin on mahdollista jopa tulla toimeen pienemmillä bruttotuloilla, mikä on esimerkiksi erittäin keskeistä, kun puhu-

taan työn jakamisesta ja siitä, että voitaisiin vapaaehtoisesti ryhtyä jakamaan työtä ja ryhtyä tekemään lyhyempää työaikaa jne.

On totta, että veronkevennyksen suuntaaminen ansiotuloihin ja palkkatuloihin jättämällä esimerkiksi työttömyysturvan peruspäivärahalla olevat ja pienituloiset eläkeläiset ilman on tulonjakomielessä kielteinen ja väärä ratkaisu. Mutta kun puhutaan kannustinmerkityksestä, niin silloin se on näin ikävä kyllä tehtävä.

Kaiken kaikkiaan kokonaisuudessaan veronkevennyslinja keskustan ja vasemmiston välillä on kyllä suoraan sanoen varmasti lähempänä kuin ehkä kokoomuksen ja vasemmiston välillä. Mutta keskusta nyt ei ole hallitustasolla näitä veronkevennyspäätöksiä tekemässä ja linjaamassa, ne ratkaisut ikävä kyllä puolue teki osaltaan jo puolitoista vuotta sitten.

Ed. Pekkari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime torstaina ministeri Backman ja äsken ministeri Mönkäre väitti ja myös täällä kansanedustaja M. Korhonen yrittää väittää, että pienituloiset eläkeläiset saavat jonkin pennin veronkevennyksiä.

Nyt minä kysyn tässä tilaisuudessa — tai kysymyksiä ei saa esittää, joten minä totean, ministeri Mönkäre, että teidän tehtävänne on kertoa tälle salille, mistä kohdasta, millä tavalla sellainen eläkeläinen, jonka eläketulo on 3 650 markkaa tai vähemmän, saa veronkevennyksen. Minä sanon teille, ministeri Mönkäre: hän ei saa penninkään mittaista verotuksen kevennystä. Hän ei saa penniäkään. Hän maksaa kunnallisveroa. Ei hän maksa valtionveroa. Hän maksaa valtionveroa 45 000 markkaa ylittävältä osalta. Tämän verran verotuksesta mekin tiedämme.

Minusta on ollut mielenkiintoista havaita, että täällä sosialidemokraattisten kansanedustajien ja keskustaopposition näkemykset yhtyvät hyvin pitkälle, mutta eriskummallista havaita se, kuinka eräiden demariministereitten ja vasemmistoliiton kansanedustajien näkemykset ovat yhtä pataa. He puolustavat tätä linjaa, hyväksyvät sen, että pienituloisimmat eläkeläiset, myös työttömät ja muut sosiaaliturvan varassa olevat eivät saa penniäkään veronkevennyksiä.

Ministeri Mönkäre, minä voin auttaa teitä. Minä otin eilen Tilastokeskuksesta ja verohallituksesta selville, kuinka paljon Suomessa on sellaisia eläkeläisiä, jotka kuuluvat äsken lukemaani sarjaan. Heitä on puoli miljoonaa kappaletta. Lisäksi tulevat päälle nämä muut sosiaaliturvan varassa elävät, joihin viittasin.

Mitä tulee, ed. M. Korhonen, vielä siihen, että edellisen hallituksen aikaan tehtiin niin ja näin, niin silloin myös eläkeläiset joutuivat kiristämään vyötään. Mutta, ed. Korhonen, hyväosaiset joutuvat sitä tekemään vielä paljon, paljon enemmän, ja se on ihan oikein. Lainavero, verasteikkojen kiristäminen suurituloisille, ylimääräinen savamaksu ... Haluatteko luetteloa jatkaa, vieläkin löytyisi? Niillä pantiin myös suurituloiset vastaamaan siihen välttämättömään yön kiristykseen, joka oli tehtävä.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin tähän heti jatkaa toteamalla, että varmasti vasemmistoliiton puolelta on todettu ja edelleenkin jatketaan niiden mielipiteiden julkilausumista, että tämä budjettiesitys ja verotusesitys kohtelee epäoikeudenmukaisesti esimerkiksi työttömiä. Mehän tiedämme sen, että työttömien verotus nousee, ja se on sanottu tässäkin salissa ja sitä on kritisoitu, toisin kuin ed. Pekkarinen toteaa.

Ministeri Mönkäre mielestäni viittasi tärkeään asiaan puheenvuorossaan, nimittäin siihen, että sotainvalidien kuntoutuskiertoa nopeutetaan. Aivan ilmeisesti etenkin viime vuosina, mutta valitettavasti myös edelleenkin sotainvalidien invalideettiprosentin nostaminen aivan oikeudenmukaisin perustein on erinomaisen vaikeata, ja nämä asiat ovat jatkuvasti sellaisia, joissa joudutaan menemään valitusruljanssiin, valitusprosessiin. Toivon, että ministeri Mönkäre niin kuin koko hallitus pystyisi tähän asiaan mahdollisimman paljon puuttumaan.

Toinen asia, jonka haluaisin tässä välittää myös ministerin kuullen, on se, että mielestäni valtioneuvoston pitäisi katsoa, että todellisuudessa eläkeläisten tulojen nimellisarvon pudotusta ei tapahtuisi, koska tämä ikään kuin on luvattu. Tässä yhdyn kyllä siihen ed. Pekkarisen huoleen, että tällainen uhka on olemassa, aivan nimellistulojen pudotus.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvostan suuresti, että ministeri Mönkäre puheenvuorossaan käsittelee hammashuoltoa noinkin laajasti. Kuulimme, että selviytyksiä on tehty ja selvitykset jatkuvat, jotta hammashuollon kattavuutta voitaisiin lisätä. Tämä olisikin tärkeää, koska hammashuollolla on kansanterveydellistä merkitystä.

Eduskunta viime vuonna tehdessään päätöstä tämän vuoden budjetista edellytti, että hallitus tekee vuoden 97 talousarvioesitykseen liittyen

ehdotuksen aikuisväestön hammashuollon järjestämisestä. Nyt olemme kuulleet ja nähneet, että sitä ei ole tehty, ja tämä on ehdottomasti suuri ongelma parlamentarismien toimivuuden kannalta. Haluaisinkin nyt tiedustella ministeriltä, olisiko mitään mahdollisuuksia saada kuitenkin esitys tästä asiasta vielä tämän vuoden puolella valiokunnan ja eduskunnan edellyttämässä aikataulussa. Tähän olisi mielestäni edellytykset sen puolesta, että uudistuksessa voidaan pitäytyä, jos niin halutaan, ratkaisussa, josta ei tule lisäkustannuksia. Ministeri mainitsi työryhmästäkin, joka on tehnyt hommia tässä asiassa, ja silläkin oli kaksi vaihtoehtoa, jotka eivät maksaisi valtiolle mitään lisää.

Toivoisinkin, että tässä asiassa voitaisiin edetä eduskunnan jo aiemmin esittämässä aikataulussa.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäreen kanssa olen siinä samaa mieltä, kun hän sanoi, että työn ensisijaisuus on toimeentulon lähde. Näinhän sen tulisi olla. Valitettavasti vain yli 400 000 suomalaista on joutunut tämän ulkopuolelle, ja heillä ei ole tätä työn ensisijaisuuden mahdollisuutta toimeentulonsa hankkimiseen. Nyt kuitenkin, siitä huolimatta että näille ihmisille ei voida tarjota työtä, heidän viime sijassa olevaa toimeentuloaan eli toimeentulotukea ollaan leikkaamassa. Minun mielestäni tämä on todella uskomaton esitys. Tarkoitin sitä, että toimeentulotukeen sisällytetään asumistuen omavastuuosuus 20 prosentin suuruisena.

Kun toimeentulotuen maksamisen perusteena valtaosalla on työttömyys, niin näitä ihmisiä rangaistaan hyvin monella tavalla: He ovat menettäneet työpaikkansa ja ovat joutuneet erittäin pienelle työttömyysturvalle, joka ei riitä vähimmäistoimeentuloon, ja sen jälkeen vielä tätä vähimmäistoimeentuloa ollaan leikkaamassa. Onko tässä mitään oikeudenmukaisuutta, kun saman aikaisesti annetaan suurituloisille tuhansien markkojen verohelpotukset? Ja sitten väitetään, ettei ole rahaa, millä voitaisiin kaikista heikoimmassa asemassa olevien ihmisten toimeentuloa turvata. Siis tämä on kova arvovalinta. Toivoisin, että sosiaali- ja terveysministeri vastaisi tähän, miksi näin kova valinta on tehty nimenomaan köyhien kustannuksella.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jäin ihmettelemään sitä, että ministeri Mönkäre ja ministeri Backman eivät

tunne eläkeläisten verotusta, tätä, niin kuin sainoin, ikärasistista elementtiä, mikä tässä verotuksessa on. Ihmettelen myös, että vasemmistoliiton kansanedustajat sitä puoltavat täällä suureen ääneen. Sosialidemokraattisilla kansanedustajilla sentään tuntuu olevan ymmärtämystä.

On todellakin niin, että sellaisille eläkeläisille, jotka eivät valtionveroa maksa, ei tule verohelpotuksia. Kuten ed. Pekkarinen totesi, heitä on puoli miljoonaa ja enemmänkin. Sen sijaan heille tulee kyllä energiaverolaskuun merkittävä lisä, tulee jätEVERO uutena verona. Heidän verotuksensa siis kiristyy samaan aikaan, kun meidän suurituloisempien verohelpotukset ovat ehkä ministeritasolla, kuten todettiin, 10 000 markkaa vuodessa.

Mitä tulee ansiotulovähennykseen, sehän ei tule eläkeläisille, vaikka eläketulolla on tietty ansiotuloelementti. Toisaalta eläkeläisihän ei tarvitse kannustaa olemaan hakeutumatta työhön, koska he ovat jo pysyvästi työmarkkinoiden ulkopuolella. Tässä mielessä sinällään tämä kannustinvähennys on hyvä. Keskustahan sitä viime vuonnakin esitti, mutta se vaatii, että huomioidaan, että eläkeläisille tätä vähennystä ei tule, vaikka he sijoittuvat kyllä tuloverotuksessa nimenomaan tälle alueelle.

Arvoisa puhemies! Verotuksessa on työllistävämpi ja oikeudenmukaisempi vaihtoehto olemassa. Keskusta sen esittää. Toivon, että saamme vasemmistosta tukea.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Me olemme ed. Pekkarisen kanssa aivan samaa mieltä, ja ymmärrämme varmasti sen matematiikan, että jos ei maksa valtionveroa, ei sitä voi keventääkään. Siinä mielessä ed. Pekkarinen on aivan oikeassa, että niiden valtionveroa ei kevennetä, jotka eivät sitä maksa. Mutta täytyy muistaa, mitä Lipposen hallituksen aikana on tehty kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten eteen. Heiltä ei ole yhtään mitään leikattu. Heiltä on poistettu kansaneläkevakuutusmaksu ja heille on tehty indeksikorotukset, päinvastoin kuin Ahon hallituksen aikana. Heille jää tällä hetkellä enemmän rahaa käteen kuin aiemmin.

Ed. Vehkaoja kysyi hammashuollon järjestämisestä, voisiko tuon esityksen vielä tänä vuonna saada. Työryhmän työtä jatketaan. Jos toteutetaan se, mitä työryhmä esitti, minusta se on aika alkeellinen vaihtoehto, että kun olemassa oleva raha jaetaan useammalle, niin jokainen saa pik-

kuisen. Ei se ole mitään edistystä, vaan siinä toteutetaan vain se, että kaikille annetaan vähän, jolloin kukaan ei saa oikeastaan riittävästi. Nyt tutkimme, onko olemassa parempaa vaihtoehtoa. Jos kuntien järjestämisvelvollisuutta hammashuollossa laajennettaisiin, silloin myöskin olemassa oleva sv-rahalla riittäisi parempaan korvaukseen ja tulisi oikea hoidon porrastus.

Miksi tätä ei tehty vuoden 97 budjettiin, se ei johdu sosiaali- ja terveysministeriöstä vaan valtiontaloudellisesta tilanteesta ja siitä, että valtiovarainministeriö ei voinut osoittaa sitä rahaa, joka vanhojen arvioiden mukaan sv-korvausten laajentamiseen olisi tarvittu, vajaat 400 miljoonaa markkaa.

Jos karkean arvion ottaisi siitä, mitä kuntien järjestämisvelvollisuuden laajentaminen hammashuollossa voisi merkitä, niin jos se on 3—5 miljoonaa markkaa per ikäluokka, silloin puhutaan huomattavasti pienemmästä summasta, neljäsosasta siitä, mistä sv-korvausten laajentamisessa on puhuttu. Kovin mielelläni toisin sellaisen esityksen tai valmistelun eduskunnan käsitteilyyn, jos se vain on mahdollista tämän syksyn aikana.

Ed. Kuoppa viittasi tuloloukkutyöryhmän päätökseen asumistuen osalta, asumisen omavastuun ulottamisesta toimeentulotuen perusosaan. Jäi kertomatta se toinen puoli asiasta, että asumistukeen lisätään rahaa 400 miljoonaa markkaa, mikä merkitsee sitä, että me pääsemme seuraavassa valtioneuvoston päätöksessä asumistuen kriteereistä korjaamaan asumistuen puutteita. Tämän tuloksena tulee parempi asuminen tukijärjestelmä ja yksilön kannalta tilanne tulee olemaan parempi. Täytyy muistaa äärettömän tärkeä panostus asumistukeen: 400 miljoonaa markkaa lisää.

Ed. Ala-Nissilä sanoi, että eläkeläisiä ei tarvitse kannustaa työhön. Ei se, että eläkeläisille ei nyt voitu tehdä verohelpotuksia, liity mitenkään tällaiseen ajatteluun. Minusta on aivan henkistä epärehellisyyttä vääntää tällaista näkökulmaa esille. Kysymyksen on yksinkertaisesti siitä, että totta kai me kaikki olisimme halunneet alentaa nimenomaan sitä ylimääraistä sairausvakuutusmaksua, mutta kun ei ole rahaa. Toivotaan, että sitä olisi jo ensi vuonna sen verran, että jos ei voi tehdä pennin alennusta, tehtäisiin vaikka puolen pennin. Aivan oikein täällä tuotiin esille, että siinä liikkuu isot rahat. Mutta se on minusta asia, jota pitää nyt lähteä eduskunnan koko voimalla viemään eteenpäin eläkeläisten osalta. Meillä on paljon muita asioita sitten muiden osalta.

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Kaikes-ta opposition arvostelusta huolimatta voisin aluksi todeta, että ensi vuoden budjetissa on kaksi selkeää hyvin hyvää asiaa, jotka vaikuttavat suomalaisten tulevaisuuteen aika merkittävästi, myös meidän lastemme tulevaisuuteen.

Ensiksikin valtion velkaa otetaan vain 29 miljardia eli huomattavasti vähemmän kuin kuluva-na vuonna. Toinen selkeä positiivinen asia on kaikesta arvostelusta huolimatta mielestäni tuloverotuksen reippaampi alentaminen, kuin hallitusohjelmassa oli alun perin tarkoitus. Suunta on selkeä ja oikea molemmissa asioissa, joskaan ei vielä riittävä johtuen meidän taloudellisesta tilanteestamme.

Uskon vakaasti kuitenkin siihen yhtälöön, että tuloverotuksen alentamisella on myös ns. dynaaminen vaikutus. Kotimaisen kysynnän vilkastuminen luo uusia työpaikkoja. Paljonko 5,5 miljardin verohelpotuksilla on näitä dynaamisia vaikutuksia, sitä on vaikea laskea ja se jää nähtäväksi. Kuitenkin verotuksen rakenteelliset muutokset, joita on paljon eduskunnassa esitelty ennen talousarviotakin, ovat meillä vielä edessä. Kaikkea hyvää ei valitettavasti kerralla ilmeisesti voi saada.

Täällä on esitelty myöskin eilen illalla moneen otteeseen sosialidemokraattisten edustajien taholta sitä, että veroale, verohelpotus, on nimenomaan ministeri Niinistön aikaansaama ja tekemä. Itse uutena kansanedustajana olen ajatellut, että hallituksessa on vahvojen naisten lisäksi myöskin ainakin kaksi vahvaa miestä, Niinistö ja pääministeri Lipponen. Täytyy nyt ihmetellä sitä, onko todella niin, että on vain yksi vahva mies, joka tekee talousarvioon tuloverotuksen alentamisen, kun omat eduskuntajäsenet eivät usko.

Mitä tulee nettolainanottoon, on lohdullista todeta, että emme todella ota velkaa enemmän kuin sitä tarvitsemme. Se on mielestäni sellainen kantava voima koko ajan, kun edetään eri hallintokunnissa budjettia lukiessa.

Kaikkien niille, jotka vielä haikailevat uusien etuuksien ja vanhojenkin menoautomaattien perään, täytyy varmasti todeta se tosiseikka, minkä mielestäni ministeri Mönkäre toi ansiokkaasti esille, että valtiontalouden alijäämästä johtuen kaikista ponnisteluista huolimatta tällaisiin uusiin etuuksiin ei vielä tänä päivänä eikä ensi vuonna ole kovin paljon mahdollisuuksia, koska suurista ponnisteluistamme huolimatta valtiontalouden alijäämä on EU-maiden suurimpia.

Talousarvioiden yhteydessä talouden kasvun

ennustaminen on aina yhtä vaikeaa. Nyt juuri Suomen talousnäkymät näyttävät poikkeuksellisen tasaisilta kahden uunituoreen ennusteen mukaan eli valtiovarainministeriön ja Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen mukaan. Siis kansa vaurastuu, hinnat pysyvät vakaina, talouskasvu kiihtyy ja kuluttajien optimistinen vaikutus, esimerkiksi asuntokauppa, on vilkastunut. Tänäpäin pelätään jopa, että asuntojen hinnat nousevat liikaa.

Todettava on kuitenkin, että jälleen kerran valtiovarainministeriö on ennusteissaan kaikista optimistisin muihin ennustajiin nähden. Valtiovarainministeriön ensi vuodelle ennustama lähes 4 prosentin kasvu on kyllä mahdollinen. Paljon hyviä edellytyksiä hyvälle talouskasvulle on kyllä olemassa, mutta riskejä on ihan entiseen malliin.

Talouden arvioiminen vuodeksi kerrallaan on todella tänä päivänä vaikeaa. Talouskasvun ennustaminen lyhyemmälläkin aikajänteellä hallituspohjasta riippumatta saattaa mennä yhtä pieleen kuin ennusteet viime syksynä. Kuluvan vuoden kasvu on jäämässä lähes 2 prosenttiyksikköä pienemmäksi kuin syksyllä ennustettiin. Työttömyysasteen kehittymisen kaikki tiedämme.

Mielenkiintoista on todella nähdä, miten talouskasvu Euroopassa tulee kehittymään, ajatellen sitä tosiseikkaa, että Saksa ja Ranska joutuvat laittamaan talouttaan Emu-kuntoon, vähän eri lailla jopa ja vähän reippaammin kuin me suomalaiset.

Jos meillä Suomessa jäljelle jää vain kotimaisen kysynnän ja kulutuksen lisääntyminen ilman metsäteollisuuden viennin piristymistä, ei tällä yhtälöllä pitkälle potkita. Tuotannosta ja viennistä niitä katemarkkoja suomalaisille synnytetään.

Uskon kuitenkin siihen, että kun eduskunta pääsee päättämään ja päättää niistä rakenteellisista uudistuksista, jotka kannustavat todella työntekoon ja lisäävät työmarkkinoiden joustavuutta, niin työpaikatkin lisääntyvät, aluksi vaikka pyrkimällä määräaikaisiin esityksiin, vaikka kokeiluina. Puheissa työelämän joustot ymmärretään hyvinkin eri tavoin aina taustayhteisön mukaan. Joillekin on siitä tullut fraasi, jota toistetaan. Toisille se tuntuu olevan jopa kirosana ja varsinkin pienille yrityksille toivonkinäköinen työllistämiseen. Tosin rehellisesti todettakoon, että kaikissa yrityksissä ei todella tiedetä, mitä kaikkia mahdollisuuksia lainsäädäntö antaa myös määräaikaisiin työsuhteisiin, joita voidaan monessa suhteessa käyttää. Vakituiseen työntekijän palkkaaminen pk-sektorilla on vielä

jossakin määrin riski, koska tuotannon ja markkinoiden kehittyminen on tänä päivänäkin vielä epävarmaa.

Jotta työnantajan kynnys palkata uusi työntekijä madaltuisi, olisi määräaikaisten työsopimusten solmimisia helpotettava entisestään ja jopa sallittava niiden peräkkäinen solmiminen. Määräaikaisia työsuhteita voitaisiin pitää vaihtoehtoisina myös ylitöiden tekemiselle, jos esimerkiksi yritysten tilauksien saaminen on epävarmaa. Saksassa toteutettu määräaikaisen työsuhteen solmiminen ja sen helpottaminen on lisännyt uusien ja pysyvien työsuhteiden syntymistä.

Palkat eivät Suomessa ole korkeita, mutta työn kokonaishinta sitä on. Verokiila vaikuttaa paitsi työnantajan kustannuksiin myös palkan saajan tuloihin ja hänen ostovoimaansa. Mielestäni ei kuitenkaan Suomessa ole järkevää luoda sen kaltaista työvoimaa kuin esimerkiksi Isossa Britanniassa ja USA:ssa, että syntyy uusi työssä käyvä köyhälistö, jolla palkka ei riitä välttämättömiin menoihin. Minä uskon, että me suomalaiset tässä suhteessa olemme järkevämpiä.

Arvoisa puhemies! Työllisyyden kannalta tärkeät päätökset tulevat olemaan kannustinloukujen purkamiseen tähtäävät lakimuutokset. Mielestäni lähtökohtana täytyy olla, että työ on ensisijainen taloudellinen hyvinvoinnin tuottaja ja tämän aseman tulee säilyä myös suhteessa sosiaaliturvaan. Tätä me olemme täällä toistanee lähes kaikki. Siksi sosiaaliturvan tasoa on arvioitava suhteessa työstä saatavaan toimeentuloon. Näinhän se on, ja varmasti tämän tapaisia esityksiä toivon mukaan hallitus eduskunnalle sitten lopullisesti antaa.

Lisäksi kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien parantamisesta totean, että osoittamalla verovähennysoikeus suoraan perheille tavalla tai toisella lisääntyy työllisyys nuorilla ja ehkä yli 50-vuotiailla naisillakin, joille työmarkkinat eivät enää tarjoa mitään. Osuuskunta-ajattelu kotitalouksien palvelujen tarjoajana ei mitään uutta mielestäni tuo, ja aika byrokraattiseltakin se vaikuttaa.

Kuntien valtionosuuksia vähennetään ensi vuonna budjetissa 2,5 miljardia markkaa. Paljonko sillä mahtaa olla merkitystä kunnille, jotka ovat ajatelleet veroäyrin hinnan alentamista, se jää nähtäväksi. Kuntien päättäjät ovat tulleet varovaisiksi. Kunnat alkavat tottua siihen, että valtiolta tulee jobinpostia johtuen valtion velkaantumisesta. Ei auta, vaikka kunnat olisivat

hoitaneet oman reviiirinsä hyvin, karsineet menojaan ja lisänneet kuntien välistä yhteistyötä ja yrittäneet ylläpitää kuitenkin hyvää palvelutasoa ja samalla sopeutua EU:n tuomiin muutoksiin ja myös mahdollisuuksiin.

Ensi vuoden alusta voimaan tuleva uusi valtionosuusjärjestelmä tulee mielestäni hyvään aikaan. Kunnille on hyväkin tarjolla. Poiketen vuosista 94-96 kuntien valtionosuuksiin tehdään ensi vuodelle täysmääräinen indeksikorotus. Lisäksi valtion ja kuntien välistä päällekkäistä rahaliikennettä, jota henkilökohtaisesti olen pitänyt aika byrokraattisena ja ihmeellisenä, vähennetään poistamalla kunnilta velvollisuus osallistua kansaneläkkeen asumistukirahoitukseen. Samalla kuitenkin sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia vähennetään vastaavalla määrällä.

Pieni mutta oikean mukainen päätös on myös opetustoimen valtionosuuden myöntäminen yksityisten oppilaitosten osalta suoraan oppilaitosten ylläpitäjälle eikä kunnalle, jossa oppilaitos sijaitsee. Mielestäni hyvää on myös se, että ns. taajamalisänä suurille kaupungeille myönnetään liikenteen hoitokustannuksiin yleistä valtionosuutta. Sillä tulee olemaan todennäköisesti merkitystä suurten kaupunkien liikennelaitoksien ympäristöystävällisen kaluston hankinnassa ja polttoainekeskittelyssä.

Hyvä asia on myös talousarviossa se, että auroverotarrasta luovutaan. Ei myöskään bensiinin hinnan korottaminen olisi varmasti tuonut tarvittavaa summaa valtiontalouteen. Ihmiset kerta kaikkiaan lopettavat ja vähentävät bensiinin käyttöä. On se sitten hyvä tai huono asia, mutta säästöä siitä valtion kassaan ei tule. Asiamattomuuksia ja haja-asutusalueilla asuvat olisivat maksaneet mahdollisen korotuksen. Asia täytyy tietysti jotenkin hoitaa, jotta budjetti tältä osin tasapainottuisi. Luulen, että kaikki muut vaihtoehdot ovat parempia kuin tarrat ja suoraan bensiinin korotus.

Kuuma kysymys on tietysti läänien määrän vähentäminen, ja tietysti minunkin täytyy siitä jotakin lausua. Jos ajatellaan, että lääninhallitusten kuten muidenkin viranomaisten aluejaon tulee perustua toiminnallisiin tarpeisiin, riittää viisi läänin. Jos näin ei ole, sitten saavat entiset olla. Kuntien toimivallan laajentuminen ja lääninhallitusten toimivallan supistuminen tukevat tätä ratkaisua. Euroopan unioni ei myöskään tunne valtion lääniorganisaatiota vaan suoraan alueiden kautta työskentelyn. Maakuntaliitot ovat tässä kehittämisvastuussa.

On myös suunniteltu lääneille uusia haasteita täällä ilmeisesti osittain sen tähden, että pelätään, että todella eduskunta päättää viidestä läänistä. Uusia haasteita ja tehtäviä on keskusrikospoliisin ja liikkuvan poliisin organisaation hajauttaminen. Mielestäni tämä ei ole järkevää eikä auta läänien määrän vähentämistä eikä siinä keskustelussa.

Positiivinen ja suurempi muutos kuin läänien yhdistäminen on työvoima- ja elinkeinohallinnon kokoaminen 13 työvoima- ja elinkeinokeskukseksi. Onko siitä sitten 15 tai 13, minusta sitä pitäisi todella vielä miettiä, koska lääneillä ja elinkeinokeskuksilla on aivan erilainen rooli. Jos on niin, että 15 on lähempänä hallinnollista ja talousaluetta tai tällaista keskusta, luulen, että toimivuus on ehkä hyvä. Tunnen sympatiaa myös siihen suuntaan, että Etelä-Häme ja myös Pohjanmaa saisivat omat keskuksensa.

Mitä tulee uusien suurläänien pääkaupunkien sijoittamiseen, kriteerinä ei pitäisi olla se, että on ennen ollut läänin pääkaupunki. Minusta se on huono peruste, jos uutta luodaan. Jokaisen uuden läänin muodostamisen yhteydessä eivät varmasti vanhat pääkaupungit enää ole kovin luonnollisia ja toimivia, keskellä suurlääniä olevia keskuksia. Suunnitteilla olevan Länsi-Suomen läänin tulisi olla nimeltään mielestäni Sisä-Suomen lääni, ja sen luonnollinen keskeinen ja talousalueen voimakeskus on ehdottomasti Tampere.

Arvoisa puhemies! Käsiteltävään budjettiin sisältyy yksi tavattoman pieni mutta inhimillisesti katsoen suuri asia, johon ministeri Mönkäre jo viittasi, nimittäin keskosena syntyneiden lasten vanhempainloman jatkaminen. Rahavaraus tähän lisäykseen on 4 miljoonaa markkaa. Eduskuntahan käsitteli viikko sitten lakialoitetta, ja ed. Margareta Pietikäinen on edellisessä eduskunnassa tehnyt jo tämän tapaisen aloitteen, joten mielestäni tämä on tasapuolinen ja oikeudenmukainen ratkaisu. Eivät miljardit eivätkä miljoonat aina ratkaise budjetin tuomaa hyvää. Joskus pienetkin summat oikein kohdennettuina antavat merkittävän avun.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S.-L. Anttila.

Ed. Liikkane (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tulonen mainitsi puheessaan, että talouden ennustaminen on vai-

keata. Näin on. Se on todella vaikeata. Hallitus on lähtenyt siitä, että ensi vuoden budjetissa kansantulon kasvu on 4 prosenttia. Kun ajattelee Euroopan tilannetta, lähinnä Ranskan ja Saksan talouspolitiikkaa ja taloudellista tilannetta, tämä 4 prosenttia tuntuu aika rohkealta, koska me olemme niin pieni kansantalous, että tämä on hyvin vaikutteille altis niin Euroopan kuin Japanin ja USA:nkin talouden suhteen. Onneksi Japanissa ja USA:ssa menee aika hyvin, mutta edelleen täytyy sanoa, että Ranska ja Saksa tulevat ratkaisemaan aika paljolti sen, minkälainen myös meillä ja Euroopassa EU-alueella tulee olemaan kansantulon kasvu.

Näkisin, että olisi ehkä ollut järkevämpää yleensä talouspolitiikassa ja budjettien laadinnassa tehdä niin, että ottaa tulot vähän harkitummin. Näin ollen, koska tiedämme, että kesken vuoden aina tule uusia yllättäviä menoja, olisi ollut aivan erilainen pohja tehdä korjauksia vuoden aikana mahdollisesti lisäbudjeteissa. Näin on kuitenkin tehty, ja tietysti tämä maa tarvitsee optimistista ajattelua. Siinä mielessä tietysti on hyvä, että tällainen tavoite on olemassa. Mutta kunpa ei vain kävisi niin kuin tämän vuoden budjetissa, että joudutaan tarkistamaan. Toivottavasti näin ei käy.

Kuntien valtionosuusjärjestelmästä vain sen verran, että kyllähän tällaiset järjestelmät, kun ne ovat kauan voimassa, tulevat vinoutuneiksi. Tässäkin suhteessa on korjaamisen varaa. On vain totta ja valitettavaa, että ne kunnat, joissa menee huonosti, valtionosuusuudistuksen myötä ovat menettäjäkuntia, ja kun vielä valtionosuuksia karsitaan huomattavasti, todennäköisesti käy niin, että köyhät, huonossa asemassa olevat kunnat joutuvat todella vaikeuksiin.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tulonen totesi, että työnantajat eivät tiedä työlaainsäädännön mahdollisuuksista ja säännöksistä hyvin paljoa mutta jonkin verran. Ed. Tulonenkaan ei näköjään tiedä määräaikaisten työsopimusten osalta, miten niitä tänä päivänä voidaan jo käyttää ketjussa. Jopa oikeusasteet ovat hyväksyneet niitä mahdottomia määriä, mikä on ollut jo ihan keinottelun puolelle menevää toimintaa.

Lisäksi työsuhteiden pätkittämistä käytettiin muutenkin jo ihan väärin sillä tavalla, että saman päivän tai saman viikon aikana sama työnantaja voi periaatteessa pätkittää eri yhtiöiden palveluksessa työsuhteita ja sama ihminen tekee niitä. Asiassa riittää mielikuvitusta, ja lainsäädäntö

sallii valtavat mahdollisuudet, joten siitä ei työllistämisen ole kiinni.

Mikä asiassa on suurin uhka kokonaisuutena ja mitä ei ole tässä salissa hyvin paljon noteerattu tai puhuttu, on minusta kuitenkin Venäjän halpatyövoima ja samaten Baltian maissa oleva halpatyövoima. Siitä hyvä esimerkki on viime viikolla uutinen, että Joensuusta eräästä vaatetusalan yrityksestä siirretään lähes koko tuotanto tehtäväksi Karjalan tasavallassa. Se tuodaan Suomeen valmiina tuotteena ja ilmeisesti myydään myös suomalaisena tuotteena. Sama on monien muiden tuotteiden osalta. Esimerkiksi suksituotanto on meillä lähes kokonaan mennyt Baltiaan tai Karjalan tasavaltaan. Sieltä tulee sellainen uhka, joka syö pikkuhiljaa mahdollisuuttamme hoitaa työllisyyttä. Siinä kilpailussa emme pysty millään sivukulujen alentamisella tai palkka-alellakaan kilpailemaan, niin alas emme voi mennä.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ihan totta, että oliko se nyt korkein hallinto-oikeus, joka on tehnyt päätöksen, että ketjuuntumista on mahdollisuus määrääaikaisissa työsuhteissa uudistaa. En sitä asiaa niin kauhean tarkkaan tunne, mutta kun yritysten kanssa juttelee, niillä on kauhea huoli, kun on paljon sellaisia työvoimavaltaisia aloja, joissa ei välttämättä ole sellaista jatkumoa markkinoille, että vaikka olisi jossain vaiheessa kysyntääkin tuotteille, pelätään kuitenkin palkata lisäväkeä ja tehdään ne sitten ylitöinä. Eihän se työnantajalle yhtään sen halvempaa kylläkään ole. En tiedä, mikä ketjuuntumisesta sitten vielä on ongelmana, ettei tällaisia lyhyitä määrääkaisia työsuhteita voida ketjuttaa, että nämä asiat pitää viedä korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Eduskunnassa on parasta aikaa käsiteltävänä laki, joka purkaa ketjukiellon, eli määrääkaisia työsuhteita voi entistä helpommin solmia. Minusta olisi tärkeää, että kansanedustajat ja yrittäjäjärjestöt yrittäisivät hälventää ennakkoluuloja ja epä tietoisuutta, kun päinvastoin jatkuvasti puhumalla siitä, että suomalaisessa työelämässä olisi jotain poikkeuksellisia jäykkyyksiä, vain vahvistetaan yrittäjien ennakkoluuloja. Minusta tämä on hyvin merkillistä.

Minusta oli hienoa se, että ed. Tulonen toi julki ajatuksen, jota kokoomuksesta valitettavan harvoin kuulee sanovan, että ei ole syytä pyrkiä sellaiseen yhteiskuntaan, jossa syntyy työtä teke-

vien köyhien luokka. Mutta tällä menolla, jos keskustan työreformi ja ministeri Niinistön lisätyöpaikka-ajatus toteutetaan, se syntyy. Koska työsuhteturvan purkaminen niin kuin on esitetty, että uusien työntekijöiden osalta purettaisiin kokonaan työsuhteturva, että pienissä yrityksissä ei olisi mitään työsuhteturvaa, se johtaa siihen, että yrityksissä kilpailtaisiin matalilla palkoilla ja kehnolla työsuhteturvalla.

Tällä tavalla sosiaalinen dumpppaus tulisi kilpailuvaltiksi, ja se ei ole Suomen tie. Se yksinkertaisesti ei ole Suomen tie. Sanon, että tämä on todella vanhanaikaista ajattelua, mitä suomalainen, vähän jälkijättöinen joustokeskustelu edustaa.

Monet suomalaiset yritykset ovat siirtämässä tällä hetkellä halvan työvoiman, mitättömän työsuhteturvan maista tuotantoa takaisin Suomeen. Ja minkä takia? Esimerkiksi Marimekon Kirsti Paakkanen kertoi, että kun he teettivät Portugalissa — se on hieno maa, kaikki kunnia Portugalille — jossa oli halvemmat työvoimakustannukset, he ihmettelivät, että tuotteissa oli 10 prosenttia aina susia. Kun he ottivat asiasta selvää, niin Portugalilaiset teetti vielä halvemman työvoiman maassa.

Tällaiselle sosiaaliselle dumpppaukselle, sellaiselle kilpailulle ei ole äärtä eikä laitaa, eikä se ole Suomen tie, Suomi ei tule pärjäämään sillä. Suomi tulee pärjäämään laadulla, osaamisella, ihmisten sitoutumisella työhön ja se edellyttää tiettyä työsuhteturvaa.

Määrääkaisia työsuhteita Suomessa solmitaan uusista työsuhteista 70 prosenttia, ja me vielä niitä helpotamme, eli se ei ole kerta kaikkiaan mikään ongelma. Ongelma alkaa olla se, että epävarmuus on kaikkien keskuudessa suurta, myös työssä olevien keskuudessa. On ymmärrettävää, jos siellä piiryy politiikasta sellainen ilmapiiri, että me haluamme vielä epävarmemmaksi, nuorten palkat vielä alemmaksi, mitä aina esitetään, että nuorten alkupalkka pitäisi olla heikompi. Miten joku voi kuvitella, että nuori perhe miettii asunnon hankkimista, jokapäiväisiä arkisten päätösten tekemistä tällaisissa epävarmuuden oloissa? Tällainen epävarmuus, jota tietoisesti kasvatetaan, on asia, joka ei ole ainaakaan omiaan laukaisemaan kotimarkkinasektoria ja sitä kautta parantamaan työllisyyttä.

Työelämämme ongelmat ovat jossain muualla kuin jäykkyydessä. Joka ainoaa työelämän kysymystä on todella nyt puolentoista vuoden aikana vielä yrittäjien toivomuksista viety joustavampaan suuntaan. Enää ovat mielikuva-asiat jäljel-

lä, ja minä tunnen olevani aika voimaton niiden mielikuvien edessä. Mielikuvien pohjalta ei koskaan voi lainsäädäntöä muuttaa. Silloin meidän lainsäädäntömme olisi todella hurja, jos kaikkien mielikuvien perässä juostaan, jos tahallisesti myös näitä ennakkoluuloja sitten kasvatetaan.

Suomessa on pystytty työläisäädäntöä uudistamaan yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa erittäin pitkälle. Minusta tästä on syytä antaa jopa tunnustusta suomalaiselle ammattiyhdistysliikkeelle. Kyllä työllistymisen esteet ovat tänä päivänä aivan jossain muualla kuin siinä, että työntekijöistä ei pääsisi irti. Tuotannollisista, taloudellisista ja myös yksilöperusteisista syistä pääsee heti irti, voi tehdä määräaikaisia työsuhteita. Ongelmat eivät ole enää tässä, joten tämän vanhan levyn pyörittämisen voisi vähitellen lopettaa.

Ed. K u o s m a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Jaakonsaarelle sen verran vastaisin, että Länsi-Saksassahan on ollut aina alle 5 hengen yrityksissä poissa yleissitovuus ja nyt alle 10 hengen yrityksiin tuli sama. Nyt odotetaan Länsi-Saksassa yli 500 000 uutta työpaikkaa, mutta Länsi-Saksassa on maailman korkeimmat palkat, tänään tuli televisio-utisista, ja tiedätkö, että USA:ssa on maailman halvimmat palkat, 17 dollaria tunti. Suomi on viidennellä tilalla tässä maailmantilastossa, viidenneksi kallein työvoima maailmassa on Suomessa. Eli toisin sanoen ei se, jos alle 10 hengen yrityksiltä yleissitovuus poistetaan, välttämättä palkkatasoa pudota Saksan esimerkin mukaan.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ministeri Jaakonsaaren kanssa samaa mieltä, että varmastikaan suurin ongelma työpaikkojen luomisessa ei ole se, että työelämän lait ovat liian jäykät, vaikka varmasti sielläkin on kyllä korjattavaa. Suurin ongelma on se, että meillä ei tänä päivänä ole riittävästi työpaikkoja eikä näillä näkymin ole edes näkyvissä, että niitä kovin paljon syntyisi. Siihen pitäisi kiinnittää huomiota, että me saisimme näitä yrittäjyyden edellytyksiä paremmiksi ja että ihmisillä olisi myös varaa ostaa kotimarkkinatuotteita.

Tässä asiassa minusta hallitus on toiminut juuri päinvastoin, muun muassa verouudistus, joka suosii aivan selvästi suurituloisia, johtaa siihen, että suurituloiset ostavat ulkomaalaisia tuotteita, mutta jos veronkevennys olisi suunnat-

tu sosiaalisesti oikeudenmukaisesti niin, että olisi annettu pieni- ja keskituloisille helpotuksia, niin uskon, että kotimarkkinat olisivat elpyneet ja sitä kautta olisimme saaneet lisää työpaikkoja.

Ministeri Jaakonsaari ja myös pääministeri Lipponen ovat monta kertaa todenneet, että liberalismi, tällainen yltiöliberalismi, ei ole Suomen tie, mutta hallituksen teot kuitenkin näyttävät juuri sitä. Muun muassa pienimpiä sosiaaliturvatuksia leikataan, pienintä työttömyysturvaa saavan verotus ja asema kiristyy. Mitä muuta se on kuin yltiöliberalismia, jonka ei ministeri Jaakonsaarenkaan mukaan pitäisi olla Suomen tie?

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Ed. Jäätteenmäki osui oikeaan, ja siihen yksinkertaiseen tosiasiaan on syytä palata, että ongelmien ydin on tietenkin siinä, että vuosina 1990—1994 Suomesta hävisi 440 000 työpaikkaa. Neljässä vuodessa 440 000 työpaikkaa. Suomi teki maailmanennätyksen, mitä tulee työpaikkojen hävittämiseen neljässä vuodessa. Voi vain kuvitella, kuinka paljon tässä meni esimerkiksi yrittäjäpersoonallisuuksia, sellaisia, jotka sanovat vielä lapsilleenkin, että älkää sellaista riskiä ottako.

Ja tässä on se ongelman ydin, että tänä päivänä, jolloin pankit ovat täynnä rahaa, on monenlaisia mahdollisuuksia, optimismi kasvaa, kuluttajabarometrit kertovat myönteisistä mielialoista, vallitsee sellainen syvän laman jälkeinen halvaantumisen, uskallus riskinottoon puuttuu kokonaan tästä yhteiskunnasta. Se ei ole omiaan tietenkään synnyttämään uutta yritteliäisyyttä ja on hyvin tärkeä asia se, että kaikin keinoin kannustetaan yrittäjyyteen. Se on esimerkiksi työministeriön ja hallituksen yksi keskeinen tavoite.

Se, millä tavalla syntyy aidosti uusia työpaikkoja, on tietenkin, että suomalaisen työn tuloksilla on menekkiä kotimaassa ja ulkomailla. Syntyy aitoa kysyntää. Se on yrittäjienkin mielestä ykkösasia, kysyntä, eivät mitkään työläisäädännön kysymykset eikä edes työn hintakysymys, joka on toiseksi tärkein asia.

Kysyntään on minusta hallitus vaikuttanut erinomaisella tavalla talouden vakauttamisella. Korot laskevat, ja toinen tärkeä asia on nyt budjettiin sisältyvä veronkevennys, jota pidän oikeudenmukaisena, jossa kaikki tuloluokat saavat veronkevennyksen. Paitsi että se on tulojaollisesti oikeudenmukainen, niin ennen kaikkea se luo tähän yhteiskuntaan sitä tärkeää optimismia, että poissa ovat ne pahat unet ja pahat ajat, jolloin korkopiikit olivat suuria ja oli vaara eri-

lasiin pakkodevalvaatioihin ja muihin. Nyt on talouden pohja paremmalle työllisyydelle turvattu.

Minusta ei pidä jäädyttää rakenteita, ei pitää työttömyyttä saavutettuna etuna, mikä monissa keskusteluissa on selvästi käynyt ilmi, että pitää turvata se, mikä nyt on, vaan on luotava kannustavuutta niin kuin työttömyysturvauudistuksessa tehdään. Se kyllä mahdollistaa sen, että syntyy myös uusia työmarkkinoita.

Haluan vielä edustajille sanoa tästä Saksan mallista. On täysin väärä käsitys, että Saksassa olisi jotenkin esimerkiksi määräaikaisten työsovimusten solmiminen helpompaa. Siellä se on itse asiassa huomattavasti vaikeampaa edelleenkin. Siellä ei yksinkertaisesti voi ketjuttaa niitä ja meidän olemme juuri nähneet, että meillä niitä voi ketjuttaa niin paljon kuin halutaan. Eli siinäkin on omituinen myytti, että Suomessa olisi tässä suhteessa jotenkin vaikeampaa ja se olisi joku työllistymisen este.

Kyllä työllistymisen este on kysyntä ja siinä nyt hallituksen veroratkaisulla otetaan pieni askel eteenpäin. Niin kuin täällä on valtiovarainministeri vakuuttanut ja hallituksen puolesta muutkin ministerit, tämä linja jatkuu. Työn tekemisen ja teettämisen verotusta kevennetään ja sitä kautta luodaan kysyntää ja terveellä tavalla uusia työpaikkoja. Tämäkään ei tietenkään riitä, se on selvä asia.

Työvoimapolitiikan volyymin pitää olla korkea, työajan lyhentämiseen pitää saada vauhtia, koulutusvakuutus täytyy saada toteutettua. Ei niin, kuin ed. Kuosmanen eilen esitti, että yrittäjän unelma on se, että silloin kun on menekkiä ihmiset tekee töitä ja sitten kun ei, niin heidät pistetään ulos. Ei. Se on heitteillejättöä. Ei ihmiset sitoudu sillä tavalla työhön. Päinvastoin täytyy kehittää sellaisia joustomenetelmiä, joilla myös laskun ja taantuman aikana ihmisillä on jotain turvaa. Hän voi olla koulutuksessa, voi olla sapattivapaalla jne. Kyllä tuolla tavalla, että tulos tai ulos, niin se kyllä synnyttää jyrkästi eriarvoisen yhteiskunnan ja pienellä maalla ei ole siihen kerta kaikkiaan varaa.

Ed. M e t s ä m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä ministeri Jaakonsaaren kanssa siitä, että joustojen ja muiden perimmäinen ongelma ei ole siinä, etteikö niitä olisi. Määräaikaisia työsuhteita solmitaan. Työsuhteiden ketjuttaminen sallitaan jne.

Mutta kiinnittäisinkin ihan toiseen asiaan huomiota. Tällä asialla on myös kääntöpuoli,

joka liittyy näiden työsuhteiden sosiaaliturvaan. Otan esimerkiksi eläketurvan, jota tällaisista työsuhteista ei synny ollenkaan. Usein näissä työsuhteissa olevat ovat nuoria ihmisiä ja he eivät edes tätä tule ajatelleeksi, kun eläkeikä ei ole lähellä. Mutta sen jälkeen, kun näitä määräaikaista työsuhteita kertyy vuosi toisensa jälkeen ja lähestytään eläkeikää, niin yhtäkkiä huomataankin, että jaaha, mikäs se eläkkeen karttuma on.

Tähän kannattaisi puuttua ja meillähän on tähän hyvä järjestelmä, lyhytaikaisten työsuhteiden eläkejärjestelmä, jota käytetään rakennus- sekä satama- ja maataloustyön alalla. Tämän järjestelmän ulottaminen näihin lyhytaikaisiin työsuhteisiin veisi paljon ilmeisesti myös pois siitä kritiikistä, jota tänään näitä lyhytaikaisia työsuhteita ja ketjuuntumista vastaan on olemassa.

Ed. Salo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ministerin aiempaan puheenvuoroon todetakseksi vain se, että oli helppo allekirjoittaa se analyysi, minkä hän suoritti työelämän uudistamisista, siitä myötämielisyydestä ja hankkeesta, mitä ammattiyhdistysliikkeen toimestakin tässä valtakunnassa on harjoitettu jo jonkin aikaa ja joka on tuottanut ja on tuottamassa jatkossakin tulosta.

Jos nyt jotakin tuommoista asiaa voi ihannoida, niin täytyy kyllä lähinnä opposition ja ehkäpä kokoomuksen tai nimenomaan myös kokoomuksen edustajien suuntaan ihailuni lausua siitä, että he niin sinnikkäästi jaksavat jatkuvasti tuoda esille työelämän joustot ikään kuin todella nyt tällä pärjättäisiin tässä yhteiskunnassa eteenpäin, lyhyillä irtisanomisilla tai sitten ei niitä lainkaan, ei minkäänlaista työsuhteturvaa.

Kun puhumme tosiaankin työaikaisten joustamisesta, muun muassa ed. Kuosmanen varmaan rakennusalan ihmisenä tietää kyllä, että työehtosopimuksiin jo useita vuosia sitten pitkällisen miekkailun jälkeen saatiin työnantajan toivomuksesta melkoisia työaikaisten joustamisia. Mikä oli tulos? Meillä rakennusalan työttömyys räjähti 20 prosentin työttömyydestä yli 50 prosentin työttömyyteen samana aikana, kun nämä joustot olivat päällä. On aivan turha yrittää ainakaan minulle uskotella, että näillä olisi jonkinlaista työllistävää vaikutusta. Siitä on riittävästi nyt näyttöä.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On arvokasta, että keskustellaan työttömyydestä ja tämän ongelman ratkaisemisesta. Haluan kuitenkin ministeri Jaakonsaaren muutamiin kannanottoihin tarttua. Toki lähtökohtana yritystoiminnalle on kysyntä, kotimainen ja kansainvälinen kysyntä.

Mutta minusta on hyvin harmillista, että me emme voi rehellisesti keskustella työelämän jousitoista, niistä ongelmista, jotka ovat tällä hetkellä Suomessa. Me emme voi avoimesti keskustella työelämän lainsäädännöstä. Tällä hetkellä suomalainen lainsäädäntö kahlitsee ja estää yrittäjyyden kehittymisen. (Ministeri Jaakonsaari: Mikä esimerkiksi?) — Viimeinen käytännön esimerkki oli juhannuksen alla päätetty työaikalainsäädäntö, joka näennäisesti toi parannuksia, mutta tosiasiallisesti verrattuna kansainvälisesti edelleen pitää yllä meillä Suomessa jäykkyyksiä.

Mutta erityisen tärkeä on käsite riski. Minä ihmettelen, mitä tässä hallituksen esityksessä budjetiksi on todella sellaista, mikä vapauttaa kansalaisia riskinottoon. Mitä esimerkkejä siellä on, joilla me myös kansakuntana otamme riskiä entistä selvemmin ja enemmän todella uuden työn aikaansaamiseksi?

Minusta meidän pitää rehellisesti kohdata ne palkansaajayhteiskunnan ongelmat, jotka meillä ovat käsillä, jos aiomme vapauttaa yrittämisen ja sitä kautta luoda uutta työtä ja uusia työtilaisuuksia.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Jaakonsaari totesi, että kaikin keinoin kannustetaan yrittäjyyteen. Yksi ihmisryhmä teki konkurssin. Näitä on neljän viiden vuoden aikaan 30 000—40 000 ihmistä, jotka ovat tällaisen kokeneet. Se ryhmä on semmoinen iso voimavara, joka on tällä hetkellä hyödyntämättä tavallaan. Nythän on niin, että he eivät pankissa saa tiliäkään auki, tällamoisinkin viestejä on kuulunut, puhumattakaan siitä, että saisivat luottoa, mikä tarkoittaa sitä, että heillä on paljon kyllä ammatitaitoa, käytännön kokemusta yrittäjyydestä, mutta he eivät pysty tekemään mitään. Kun tiedetään, mitkä on tilanteet työmarkkinoilla, he eivät pääse töihinkään, koska avoimia työpaikkoja ei ole. Samanaikaisesti meillähän koulutetaan ja yllytetään yrittäjyyteen ihmisiä, joilla on vähemmän kokemusta. Tässähän väitetään, jotta näissä, jotka tekivät konkurssin, on epärehellisiä huijareita sakissa, mutta nämä voidaan kyllä valkata pois.

Tällä saralla toivoisi etsittävän semmoista rat-

kaisumallia, jolla seurantajärjestelmä saataisiin, ikään kuin takaisin yhteiskuntaan -malli, jolla nämä kokemusta omaavat yrittäjät saataisiin takaisin tekemään yhteiseksi hyväksi tätä työtä, jotta tästä kurimuksesta pelastuttaisiin niin työttömyyden kuin taloudenkin osalta.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on kyllä hyvin mielenkiintoista kuulla, kun ministeri Jaakonsaari täällä toteaa, että tämä veroratkaisu oli sosiaalisesti oikeudenmukainen. Ministeri Jaakonsaari on ilmeisesti aivan eri mieltä kuin oman eduskuntaryhmänsä puheenjohtaja, joka täällä myös eilen kritisoi voimakkaasti tätä veroratkaisua sillä perusteella, että se suosii selvästi suurituloisia. Kysyisinkin ministeri Jaakonsaarelta, miten hän näkee sosiaalisen oikeudenmukaisuuden. Jos perhe ansaitsee puoli miljoonaa, onko heidän oikeutetumpaa saada 14 000 markan verohelpotus kuin että tämä olisi suunnattu alle 10 000 markkaa ansaitseville, niin että nämä olisivat saaneet jotakin käteen eikä kaikki menisi johonkin sähkölaskun korotukseen.

Minä allekirjoitan kyllä vasemmistoliiton kansanedustaja Huotarin kannanoton, kun hän totesi, että tämä veroratkaisu on ”tajuton juttu” ja että se meni läpi ilmeisesti sen vuoksi, että vasemmistoliiton ministerit eivät olleet valmistautuneet tähän. Mutta tuntuu siltä, että myös-kään sosialidemokraattisen puolueen ministerit eivät olleet valmistautuneet tähän veroasiaan.

Ed. Kallis merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaari käsitteli ja toi esille monta asiaa, joihin mielelläni yhdyn. Yksi on tämä köyhät työssäkäyvät -käsite, jota oikeisto ajaa, että tähän maahan syntyisi köyhät työssäkäyvät -ihmisluokka vähän niin kuin Yhdysvalloissa. Vaikka John Wayne muuten voi olla populaari, se ei voi olla kuitenkaan suomalaisen, pohjoismaisen yhteiskunnan päämäärä.

Tuohon asiaan, ministeri Jaakonsaari, en voi yhtyä, kun sanoitte, että kaikki tuloluokat saavat veronkevennyksiä, koska se usein toistettu tosiasiasta, että työttömät menettävät tässä veroratkaisussa, pitää paikkansa, ja se on hyvin valitettava asia. Tämän vuoksi toivoisinkin, että tätä voisitte vielä kommentoida, ja tietysti toivon, että hallitus tekisi sellaiset ratkaisut myös muulla tavalla

— niitä mahdollisuuksia toki on käytettävissä — että näin ei tapahtuisi.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Sosialidemokraatit olivat, totta kai, mukana tekemässä veroratkaisua, ja minä rohkenen sitä puolustaa monesta näkökulmasta. Ensinnäkin kun Suomessa on Euroopan kirein tuloverotus, on mahdottoman tärkeä asia monessa suhteessa se signaali, että Suomen talous alkaa olla siinä kunnossa, että veronkevennyksiin on varaa, ja signaali on nyt annettu. Vielä on sitouduttu siihen, että tämä linja jatkuu: Työn tekemisen, työn teettämisen verotusta kevennetään, verokilaa ohennetaan. Se on palvelusektorin ja työllisyyden elpymisen kannalta aivan avainkysymyksiä, ja sitä on syytä puolustaa. Kun otetaan vielä huomioon se, että taulukkokevennyksen lisäksi kunnallisverotuksen ansiotulovähennykseen saatiin pieni- ja keskituloisia hyödyttävä muutos, veroratkaisu kokonaisuutena on perusteltu ja oikeudenmukainen. Lisäksi kannustinloukkutyöryhmä, johon vasemmistoliitto on myös sitoutunut ja kaikki hallituspuolueet sitoutuneet, lähti tästä ajattelutavasta.

Kun tätä kokonaisuutta maltetaan tarkastella, kokonaisuuden hyvät puolet tulevat varmasti selkeämmin esiin kuin ne tällä hetkellä ovat tulleet, ja siihen eduskunnalla on, kun budjettilakeja tarkemmin syynätään, mahdollisuus nyt tutustua.

Mitä tulee ed. Karjulan puheenvuoroon siitä, millä tavalla hallitus on kannustanut riskinottoon, vastaan: erittäin monella tavalla, ensinnäkin vakauttamalla tunnetusti talouden — korot ovat todellakin alhaisempia kuin pitkään aikaan — ja toteuttamalla myös sellaisia tärkeitä ja pitkään toivottuja yksityiskohtia, joita yrittäjät ovat toivoneet. Esimerkiksi Kera lainoittaa ja tukee palveluelinkeinoja. On syntynyt pienlaina, joka, niin kuin lehdistöstä olette varmasti huomanneet, on kannustanut aidolla tavalla varsinkin nuoria sukupolvia yrittäjyyteen. On syntymässä uusia työpaikkoja juuri esimerkiksi tämän pienlainan ansiosta. Eduskunta on tekemässä hallituksen esityksestä juhlapäätöksen, jolloin naiset saavat erityisen Keran lainan palveluyrittämiseen. Kaikki nämä yhdessä kannustavat yrittäjyyteen ja riskinottoon, joka on erityisen tärkeää.

Myös työvoimapolitiikassa ollaan painottamassa — ed. Karjula sen hyvin tietää — työvoimakoulutuksessa, kaikessa yrittäjyyttä. Oma unelmani on se, että työministeriöstä ollaan teke-

mässä tietyllä tavalla yrittäjyysministeriötä, jossa yrittäjyyteen kannustetaan ei ainoastaan niin, että palkansaajasta tulee yrittäjä, vaan myös palkansaaja omassa työpaikassaan voi asioita tarkastella yrittäjän näkökulmasta.

Tästä uudesta otteesta ja toimeen tarttumisesta sitten syntyy se mahdollisuus, että tähän maahan syntyy uusia työpaikkoja, joiden syntyminen on ollut hidasta, eikä olla sillä työttömyyden puolittamisuralla, millä meidän pitäisi olla. Mutta kehitys on myönteistä: talouden vakaus ja myös ne ratkaisut, joita on sekä työttömyysturvassa, kannustinloukkutyöryhmän esityksessä, verotuksessa että kaikessa muussa tehty, vaikutavat positiivisesti.

Haluan vielä korostaa sitä, mikä on valitettavan vähälle jäänyt eduskunnan budjettikeskustelussa: Ehkä kaikkein tärkein tulevaisuuden työllisyyteen vaikuttava päätös on se, että talouspoliittinen ministerivaliokunta on päättänyt nostaa Suomen tutkimus- ja tuotekehittelypanokset 18 miljardiin markkaan vuoteen 1999 mennessä. Tämä on työllisyyden näkökulmasta suurin ja merkittävin linjavalinta, mitä viime viikkoina on tehty ja äärettömän tärkeä. Se istuu juuri siihen suomalaiseen vahvuuteen, että monien Oecd:nkin raporttien mukaan Suomi on oikeastaan Euroopan kärkimaita, mitä tulee siihen, että on päästy älykkään, tietointensiivisen kasvun uralle ja syntyy osaamisesta uusia työpaikkoja. Tämä on suomalainen vahvuus, ja siihen hallitus panostaa erittäin voimakkaasti.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Ed. Metsämäki nosti esille tärkeän avoinna olevan kysymyksen: epätyypillisten työsuhteiden työeläketurva ja sen järjestämisen. Asia on ollut työmarkkinaosapuolten välisessä tarkastelussa jo pitkään. Mallit asian ratkaisemiseksi ovat olemassa. Nyt odotamme kärsimättömästi sitä, että saisimme sieltä toteuttamiskelpoisen ehdotuksen. Kaikkea työeläkejärjestelmää koskevaa valmistelua on aina tehty niin, että työmarkkinaosapuolet ovat saaneet valmistella, ja sieltä on yleensä tullut yksimielinen esitys, joka on ollut kaikkien siedettävissä. Siinä mielessä olemme halunneet kunnioittaa tätä valmistelutapaa.

Olen sanonut, että epätyypillisten työsuhteiden eläketurva on kaikkein tärkein asia, jonka täytyy työmarkkinaosapuolten pöydästä tulla ulos. Uskoisin ja toivon, että se saadaan sieltä esityksenä ilman, että tarvitsee laittaa tässä jotta-kin ukaasia jostakin määräajasta, johon mennes-

sä. Toivoisin, että se tulisi aivan lähiviikkoina sieltä.

Näitä työsuhteitahan tällä hetkellä kohta jo on erittäin suuri osa. Viime keväänä epätyypillisiä työsuhteita sanottiin olevan jo yli 700 000. Ihmiset eivät enää saa entisenlaisia tyypillisiä työsuhteita, joten epätyypillinen on tyypillistä, niin kuin ministeri Jaakonsaari on useita kertoja todennut. Tämä asia on mitä tärkein.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Epätyypillisten työpaikkojen eläkejärjestely on erittäin tärkeä asia, mutta hyvin tärkeä asia on myös luoda järjestelmä, jolla nuoret voidaan työllistää. Nuorisotyöttömyys on koulutuksesta johtuen aavistuksen verran laskenut, mutta ongelma on erittäin suuri. Olen esittänyt aloitteen muodossa, että nuoria voitaisiin työllistää ilman työnantajamaksuja. Näin ollen nuoret voisivat todella aktivoitua työelämään ensimmäisen vuoden aikana, jolloin he hankkivat oman toimintaympäristönsä siinä työelämässä ja vakiinnuttavat asemansa.

Ministeri Jaakonsaari totesi Kerasta ja Keran toimintaedellytyksistä. Keralla oli hyvät toimintaedellytykset, mutta kyllä Lipposen hallituksen aikana Keran toimintaedellytyksiä on hyvin voimakkaasti leikattu. Juuri sain viestin, että esimerkiksi Turun alueella kansainvälistämismäärärahat loppuivat jo huhtikuussa. Samoin Uudenmaan läänin alueella ovat määrärahat loppuneet kesken hyvissä ajoin tänä vuonna, mikä jättää toteuttamatta monta hyvää kansainvälistä hanketta, jotka olisivat todella suoraa työllistämistä.

Se, että työministeriöstä oltaisiin tekemässä yrittäjyysministeriötä, varmaan sopii, mutta pk-ministeriö olisi paljon mielekkäämpi nimike sille. Kun se vielä liitetään kauppa- ja teollisuusministeriön kylkeen, alkaa varmaan se työllistäminenkin sujua.

Ed. S o i n i n v a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ajattelin omalta osaltani kommentoida kysymystä veronalennusten sosiaalisuudesta tai epäsosiaalisuudesta.

Nyt näissä yhteensä 5 miljardin markan veronalennuksissa on ikään kuin kaksi kerrosta päällekkäin. Se 3 miljardia markkaa, joka tehtiin viime syksynä tuposopimuksen yhteydessä, se osa tästä veronalennuksesta todellakin kiistatta on epäsosiaalinen. Se oli onnetonta kolmikan-
taa, jossa tavallaan sovittiin palkankorotuksista ja veronalennuksista yhtä aikaa ja sovittiin mata-

lapalakkaisia suosiva palkankorotus ja korkea-palkkaisia suosiva veronalennus. Tämä oli mielestäni aika tyhmä päätös joka osaltaan.

Toinen veronalennus oli se, mikä inspiroitiin budjettiriihen loppumetreillä. Se meni jo paljon paremmin kohdentumisen suhteen, mutta olisi se voinut mennä paremminkin. Siinä nimenomaan kunnallisveron vähennys ulotettiin liian pitkälle. Se olisi voinut olla jyrkempi.

Sitten haluaisin myös kysymyksen työssäkäyvistä köyhistä kommentoida. Tämä maa on niin rikas, ettei täällä yleensäkaan tarvitsisi olla köyhiä ihmisiä. On varmaankin sillä tavalla, että meidän pitäisi työmarkkinoilla raivata tilaa niille ihmisille, joiden työpanos ei tuota niin paljon kuin normi tällä hetkellä kaikkine veroineen ja sivukuluineen vaatii. Se tarkoittaa sitä, että meidän on verotuksessa suosittava pienipalkkaisia ja mahdollisesti myös sosiaaliturvajärjestelmässä ja sen rahoituksessa tehtävä jotakin sellaista, että sosiaaliturvamaksuista tulee progressiivisia, että kaikista pienimmistä palkoista tai huonoiten tuottavasta työstä ei perittäisi yhtä korkeita maksuja kuin paremmin tuottavasta työstä. Näin ehkä voisimme auttaa työmarkkinoilla niitä, joiden on vaikea tällä hetkellä työllistyä. Se on aivan eri asia kuin tehdä ihmisistä köyhiä.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaari puhui vuolaista sanoja yrittäjyydestä. On tietysti hyvä asia, että tällaista koulutusta annetaan, mutta itse olen jäänyt miettimään yhtä mahdollista aika suurta ongelmaa tässä. Nimitäin jos koulutusjärjestelmästä tulee liian kaiken kattava, yrittäjyyteen kannustava ja opettava, mielestäni tosiasiana pitäisi myös ottaa sellainen huomioon, että kaikista ei ole yrittäjäksi. Vuosikymmeninä on tähän hommaan kouliutunut tietty väkimäärä, joka osaa sen homman, toiset hyvin ja toiset huonommin, mutta valtaosa ihmisistä ei pysty tulemaan yrittäjänä toimeen, vaan suurin osa suomalaisista kuitenkin on sellaisia, jotka ovat menossa toisen töihin. Jos koulutusjärjestelmästä tulee liian kattava, että joka puolelta tuputetaan yrittäjyyttä, kuka vastaa niistä onnettomista kohtaloista, jotka päätyvät vuosien koulutuksen aikana aivan väärälle uralle?

Ed. V o k k o l a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Haluan aluksi ensin kommentoida hieman käytyä debattia työelämäasioista.

Ennen kuin ministeri Jaakonsaari poistuu areenalta, tällä kertaa on ollut mukava puolustaa

niitä näkemyksiä ja olla samaa mieltä työelämän uudistuksista, mitä ministeri Jaakonsaari täällä esitti, vaikka eräissä kohdin työelämän uudistuksesta välillä on oltu eri mieltä.

Epätavallisten työsuhteiden määrä ja sen kasvaminen, joka on tullut hyvin voimakkaasti ministerin puheenvuoroissa jo esille, on tulossa työasiainvaliokuntaan ja toivon mukaan työmarkkinajärjestöt nyt pääsevät yhteisymmärrykseen siitä sisällöstä, mistä tässä on kysymys, sen takia, että lainsäädännön on lähdeittävä siitä, että sosiaaliturvaa on saatava lisättyä nimenomaan epätavallisten työsuhteiden puolella. Jos ajatuksena on, että epätavallisilla työsuhteilla tarkoitetaan sitä, että ihmisillä sosiaali- ja muu elämän turva on heikompi kuin niin sanotuissa pysyvissä työpaikoissa olevilla ihmisillä, niin se on kyllä väärä käsitys ja sen suuntaista lainsäädäntöä ei missään tapauksessa pidä tässä talossa edistää.

Yhtenä hyvin voimakkaana asiana, joka oli esillä vielä reilu pari vuotta sitten työnantaja- ja yrittäjäpuolella nimenomaan, on se, että irtisanomisajat ovat liian pitkät, että sen takia ei voi työllistää. Nyt lainsäädäntöä on muutettu niin, että lyhyissä, alle vuoden työsuhteissa irtisanomisajat on puolitettu siitä, mitä ne entisessä lainsäädännössä olivat. Mikä on lopputulos? Ei kovinkaan paljon uusia työpaikkoja ole tullut. Sitte tulevat seuraavat vaiheet, joita täällä aina nostetaan esille, että tämä ja tämä on nyt se työllistämisen este, vaikka ilmeisesti se aito työllistämisen este on tällä hetkellä, että ei ole tuotteita eikä ole kysyntää. Kun täällä on nyt nostettu esille keskustan työreformista poiketen oikeistosta saksalainen malli, mitä ed. Kuosmanen toi esille, niin minä olen samaa mieltä kuin ministeri Jaakonsaari, että pitää sitten käydä läpi koko saksalainen lainsäädäntö, jossa on oma lainsäädäntö nimenomaan määräaikaisille työsuhteille, eikä vain ottaa osia, jotka tuntuvat mukavilta täällä viedä läpi.

Vähän minä pidän hämmästyttävänä ed. Karjalan kommenttia siitä, että nyt tehty työaikalaki olisikin este, joka jarruttaa uusien työpaikkojen luomista. Se on minun mielestäni kuitenkin radikaalein uudistus, mikä on tehty. On tehty juuri sitä, mitä oikeisto-oppositio ja nimenomaan yrittäjät ovat halunneet, että pystytään työpaikalla sopimaan työajoista ja nimenomaan villissä kentässä. Nyt kun se on mahdollista, sekään ei riitä. Ilmeisesti tullaan siihen, että se, mikä riittää, on se, että työnantaja saa itse määritellä, milloin tullaan töihin ja milloin lähdetään töistä pois. Mutta en minä tiedä, montako työpaikkaa sillä

tulee lisää ja miten tällaisen yrityksen tuottavuus ja kilpailukyky tällä tavalla säilyvät. Hämmästelä!

Arvoisa puhemies! Sanomalehdillä on ollut oikeastaan aika kätevä tapa tehdä hallituksen talousarvioehdotuksista lyhyitä yhteenvedoja liitettämällä asioita otsikolla: Hallitus antaa ja hallitus ottaa. Suoralta kädeltä voi sanoa, että tämä Lipposen hallituksen toisen budjettiehdotuksen yhteenvedo päihittää edellisen keskustapuolueen johtaman hallituksen rankkaukset, vaikka näin poliittisen kentän vasemmalta laidalta löytyy budjettiesityksestä paljonkin toivomisen varaa.

Meillä on kuitenkin hyvässä muistissa esimerkiksi Ahon hallituksen tekemä lapsiperheiden veronkiristys, jota se kauniisti nimitti lapsiperheiden verotuksen uudistamiseksi. Verovähennykset poistamalla kyseinen hallitus otti lapsiperheiltä satoja miljoonia markkoja ja nimenomaan yksinhuoltajat siinä kärsivät kaikkein pahiten. Nyt tämän hallituksen oikeastaan yllättäenkin aikaansaama veroratkaisu paikkaa hieman näitä aikaisempia huononnuksia perheiden toimeentulossa. Tämä paikkaus vain ei sujunut ihan meidän toivomallamme tavalla ja jäi sikäli hieman vajavaiseksi.

Yllättävä tämän hallituksen ehdotukseen sisältyvä veroratkaisu oli senkin vuoksi, että ennen budjettiriihtä muun muassa kokoomuksen puheenjohtaja, valtiovarainministeri Niinistö tyrmäsi oman puolueensa veronalennuspuheet täysin ilmoittaen, että helpotuksiin on mahdollisuus vain, jos valtion menoihin tehdään uusia leikkauksia, ja kokoomuksen mielestä näitä leikkauksia voitaisiin tehdä tietenkin yksinomaan työttömyys- ja muuhun sosiaaliturvaan. Myös pääministeri Lipponen torjui verohelpotukset samoista syistä.

Kyllä meillä vasemmistoliitossakin on vallan hyvin tiedossa Suomen kyseenalainen kunnia kuulua Euroopan kärkisijoille, mitä tulee tuloverotuksen kovuuteen. Meillä on kuitenkin ollut johdonmukainen ja selkeä linja siinä, että verohelpotuksia ei hyväksytä, jos ne vaativat oikeiston haluamia julkisten menojen leikkauksia. Ja jos väljyyttä ja mahdollisuutta verohelpotuksiin syntyy, ne on kohdennettava ehdottomasti pieni- ja keskituloisten hyväksi. Tässä mielessä hallituksen budjettiriihessä syntynyt veroratkaisu on oikean suuntainen, mutta riittämätön. Se on hyväksyttävissä, koska edellä mainitsemiani leikkauksia kokonaisvaikutuksiltaan peräti noin 5 miljardin verohelpotusten toteuttamiseen ei tarvita.

Kun edellä totesin, että nyt tehty veroratkaisu on hyvä, mutta riittämätön, tarkoitan tietysti sitä, että ansiotulovähennyksen laajennus hyödyttää vain työssäkäyviä ja jättää ulkopuolelle työttömät, eläketuloa saavat ja sosiaalisia tulonsiirtoja saavat. Sosiaalista oikeudenmukaisuutta ei riittänyt hallituksessa tarpeeksi, mikä ei sinällään ole uutta kokoomusta ajatellen, mutta sosialidemokraatteja ajatellen kyllä pikkuisen yllättävää. Eduskuntakäsittelyssä tämän veroratkaisun sosiaalinen epäoikeudenmukaisuus kyllä voidaan oikaista ja siihen me ainakin vasemmistoliittolaiset olemme valmiit.

Kun nyt on kuunnellut käytyä keskustelua, halukkuutta löytyy myös sosialidemokraattien kansanedustajien puolelta ja aika näyttää, tuleeko myös muutoksia, kun hallituksen budjettiesitys täällä aikanaan käsitellään.

Me emme voi hyväksyä sitä, että hallitus näin avoimesti veropolitiikassaan ryhtyy jakamaan kansalaisia a- ja b-luokkiin ja hyväksyy vain ensin mainitun luokan eli työssäkäyvät sellaisiksi, joille annetaan helpotuksia, tukea ja etuuksia, ja hylätään b-luokka eräänlaiseksi rupusakiksi, jonka vähäistäkin toimeentuloa voidaan edelleen vain leikata. Tämä on sitä kuuluisaa Uuden Seelannin mallia, uusliberalistista politiikkaa, ja meidän on vaikea uskoa, että suurimmassa hallituspuolueessa löytyy sille hyväksyntää. Tässä suhteessa kokoomus näyttää ottavan selkävoiton.

Rouva puhemies! Työttömyys oli keskeinen teema vuoden 95 eduskuntavaaleissa ja lupauksilla työttömyyden puolittamisesta sosialidemokraatit korjasivat niissä suurvoiton. Samoin vasemmistoliitto lisäsi kannatustaan eduskuntavaaleissa nimenomaan vaatimuksilla työllisyyden parantamiseksi tarpeen vaatiessa vaikka elvyttämällä. Sen sijaan keskustapuolue, joka hallituskaudellaan loi tähän maahan ennen kokemattoman jättityöttömyyden, myös kärsi siitä tappion. Nyt on meillä varsin lyhyen ajan kuluttua kunnallisvaalit, joissa Lipposen hallituksen työllisyyspolitiikka joutuu äänestäjien vaakaan. Kansalaisten keskuudessa seurataan ärtyneenä hallituksen toimia hallitusohjelmassa ykköstarvoitukseen asettamassa työttömyyden puolittamisessa vaalikaudella.

Koko tämän vajaan kahden vuoden ajan he ovat odottaneet uudelta hallitukselta konkreettisia toimenpiteitä, joilla työttömyyttä olisi voitu selkeästi vähentää, mutta valitettavasti turhaan. Noin vuosi sitten hyväksytystä hallituksen työllisyysohjelmasta karsittiin lopulta nekin vähäiset elvytystä merkinneet ehdotukset, jotka sinne oli

onnistuttu ujuttamaan. Niin sanottu Rankin yhden miehen selvitystoimikunnan paperi, jolla tärkeää asuntorakentamista ja nimenomaan kovan rahan tuotantoa olisi saatu käyntiin, mitätöitiin hallituksessa ja kaikki muutkin toimet, joilla todella olisi vaikutusta työllisyyteen, on visusti torjuttu. Ohjelmia, porkkanapäätöksiä, paperia ja kauniita puheita on kyllä tullut yllin kyllin, mutta kerta toisensa jälkeen työttömyystilastot puhuvat omaa karua kieltään. Hallitus on jäljessä noin 50 000 työpaikkaa omasta tavoitteestaan.

Tämänkin mittaisella hallitustaipaleella olisi luullut jo käyneen kyllin selväksi, että pelkällä talouskasvulla ei luvattua työttömyyden puolitusta tulla saavuttamaan. Tarvitaan muita toimenpiteitä, joilla työllisyyden parantaminen saadaan todella vauhtiin. Elvytys on työnantajille ja poliittiselle oikeistolle tietenkin kirosana, mutta meillä vasemmalla ollaan kyllä hämmästyneitä, että myös sosialidemokraattisessa puolueessa sitä kavahdetaan. Tässäkin näkyy valtiovarainministeriön ohjaava ja manipuloiva ote.

Vaatiessamme elvyttämistä työttömyyden vähentämiseksi emme me suinkaan ole vaatimassa mitään menneiden vuosien työsiirtomaiden perustamista, vaan välttämätöntä ja tarpeeksi mitavaa lisäpanostusta paitsi valtion omien investointien käynnistämiseksi myös avuksi yksityissektorin vastaavien investointien sysäämiseksi käyntiin.

Mielestäni tehokasta elvytystä olisi myös esimerkiksi arvonlisäveron alennus tai peräti poisto rakentamisesta ainakin määrääjäksi. Samoin arvonlisäveroasetta voitaisiin käyttää myös palvelusektorin tilanteen parantamiseksi. Pakettiin voisi panna vielä pienen ja keskisuuren teollisuuden investointiedellytysten erilaiset helpotukset, joista täällä puhetta myös on ollut.

Kun parhaillaan hallituksen työllisyysohjelma on tarkastelun alla, niin tämän tapaisia elvytyslementtejä on siihen pakko sisällyttää, jos aiotaan vauhdittaa työttömyyden vähentämistä ja lopulta saavuttaa se ykköstavoite, joka hallitusta rakennettaessa yhteisesti hyväksyttiin.

Tämän hallituksen uskottavuus tässä asiassa punnitaan kunnallisvaaleissa, ja pelkään valitettavasti pahoin, että etsikkoaika on jo hukattu. Vaaleissa voi käydä niin, että satoa korjataan työttömyysturvan leikkauksissa tehdystä kylvöstä.

Budjettiriihen veroratkaisua on perusteltu myös sillä, että käytettävissä olevien tulojen lisääntyminen kasvattaa kulutusta ja sitä kautta parantaa työllisyyttä. Henkilökohtaisesti en

usko, että se johtaa nyt mihinkään kulutusjuhlaan kasinovuosien malliin, mutta oma vaikutuksensa sillä tietenkin on. Mielestäni kuitenkin suurempi vaikutus olisi sillä, että elvytyksellä saadaan työpaikkoja todella tuntuvasti ja varsin lyhyellä aikavälillä, jolloin esimerkiksi rakennuspuolella työpaikkojen heijastusvaikutus säteilisi konkreettisesti laajalle. Näin valtiontalouden, samoin kuin kuntien talouden tulopuolikin karttuisi verohelpotuksia huomattavasti voimakkaammin virkistävän taloudellisen toimeliaisuuden vuoksi.

Toimenpidevalikoimaan pitää kuulua myös työaikakokeilun tarpeeksi kattava käynnistäminen, eikä tässä asiassa pidä jäädä odottamaan uutta mahdollista tulopoliittista kokonaisratkaisua. Vaikka sivumennen näin sanoin, on tällaisen tulopoliittisen kokonaisratkaisun saaminen myös hallituksen linjan uskottavuuden kannalta mielestäni täysin välttämätöntä.

Työaikauidistusten lisäksi olemassaolevan työn jakamista entistä useammalle voidaan toteuttaa muutenkin. Esimerkiksi suurella kohulla aikaansaatu vuorotteluvapaajärjestelmä on jäämässä täysin torsoksi sen vuoksi, että vuorotteluvapaa ei yksinkertaisesti houkuttele sen taloudellisen tappiollisuuden takia, vaikka muuten vuorotteluvapaa kiinnostaakin. Tämänkin asia pitää korjata, sillä toisaalta me tiedämme, miten kova työpaine on esimerkiksi sosiaali- ja terveystaloudella julkisella sektorilla.

Mitä sitten tulee opposition eli keskustapuolueen ehdotukseen työllisyyden lisäämiseksi, niin sen taktiikaksi näyttää muodostuneen antaa sivustatukea kokoomukselle sen pyrkimyksessä vängätä maan politiikkaa Uuden Seelannin muottiin. Tähän suuntaanhan kepun työreformi veisi. Isännille on sanottava, että työntekijöiden työehtoja heikentämällä ja sosiaaliturvaa purkamalla ei tähän maahan työpaikkoja luoda ja että sellaiset työpaikat, joiden palkka ei riitä työntekijän elämiseen, ovat yhteiskunnan kokonaisuuden kannalta vahingollisia eivätkä missään tapauksessa hyödyllisiä.

Arvoisa rouva puhemies! Itäsuomalaisena kansanedustajana tutkin hallituksen budjettiehdotusta varsin pitkään ja hartaasti löytäkseni sieltä niitä Itä-Suomi-työryhmän esityksiä, joita nimenomaan siltä vaadittiin väliraportin muodossa ensi vuoden valtion talousarvion valmisteluun. Pettymys oli melkoinen, kun en löytänyt sieltä ainuttakaan. Tuli ihan mieleen Tuntemattoman sotilaan Rahikaisen kommentti laihasta hernekeitosta. Siellä herne kaveriaan ehtii, mutta

turhapa on työnsä. Minä en tosiaankaan löytänyt edes tuota yhtäkään hernetettä.

Selityksenä on mainittu muun muassa aika-taululliset ongelmat, mutta se ei valitettavasti kelpaa. Työryhmässähän oli jäseninä ministeriöiden virkamiehiä, jotka kyllä aikataulusta ja ryhmästä tulossa olleista esityksistä olivat hyvin perillä, ja kyllä keväällä valmistunut väliraportti tämän budjetin valmisteluun olisi hyvin ehtinyt. Tässäkin näköjään on kyse täysin lähinnä valtiovarainministeriön täydellisestä määräysvallasta, johon näytetään alistuvan.

Minä en millään voi ymmärtää, että kun pääministerinkin suulla on tunnustettu Itä-Suomen jääneen tuntuvasti muuta maata jälkeen kehityksessä ja että kun hallintoministerin toimesta muodostetaan korkeatasoinen työryhmä pohtimaan keinoja tämän jälkeenjääneisyyden kiinni saamiseksi, niin sitten työryhmän varsin nopeasti aikaansaamat toimenpide-ehdotukset hallitus tyylysti ja täydellisesti sivuuttaa.

Tämä on isku itäsuomalaisesta kansanosasta kohtaan. Ei niiden esitysten valtiontaloudellinen kokonaisvaikutus niin suuri ole, että ne heilauttaisivat budjettirakennelmaa. Mutta ilmeisesti kokoomuksen ja virkamiesten sana painaa enemmän kuin hallituksen uskottavuus itäsuomalaisten silmissä, että jälkeenjääneisyydestä huolimatta tälle valtakunnan osalle ei saa antaa muita parempia tukia tai etuuksia, vaikka muuta keinoa yksinkertaisesti ei ole Itä-Suomen nostamiseksi muun maan tasalle.

Eräs mielenkiintoisimpia ehdotuksia väliraportissa oli vapaan poisto-oikeuden kokeilun toteuttaminen määräväuosiksi Itä-Suomessa tuotantoa harjoittavissa yrityksissä investointien elvyttämiseksi. Tämän tyssäämistä en ymmärrä, sillä jos toteuttaminen mitenkään valtiontalouteen vaikuttaisi, niin ainoastaan ja vain positiivisesti monellakin tavalla. Tosin tätä yksittäistä keinoa ei välttämättä tarvitse liittää valtion budjettiin, vaan se voidaan toteuttaa muutenkin ja muunakin ajankohtana.

Itä-Suomi-työryhmän loppuraportti valmistuu tulevassa kuunvaihteessa. Väliraportin huonon kohtalon vuoksi on vaadittava, että myös ministeriöiden virkamiehet suhtautuvat siihen tarpeellisella vakavuudella, jotta ehdotukset lähitisivät myös etenemään valtionhallinnossa. Rahan tiukkuutta ei voi käyttää tekosyynä sellaisten ehdotusten torjumiseksi, joiden kokonaisvaikutus on loppujen lopuksi positiivinen.

Tämän hallituksen aluepoliittinen linja on muutenkin varsin kyseenalainen, mikäli linjaa

nyt ylipääntänsä on olemassa. Tähän pitää vain muistuttaa, että Suomea on olemassa myös Kehä III:n pohjoispuolella.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vokkolainen hämmästeli kokoomuksen verolinjaa. Muistutan, että hallitus on yksimielisesti antanut veroalennuksen, joka kyllä kokoomuksenkin mielestä on hyvä. Arvostelite sitä, että pienituloiset ja eläkeläiset jäävät tämän ulkopuolelle eivätkä tästä hyödy. Periaatehan on, että kaikissa tuloluokissa alennetaan veroja. Pienituloiset eivät edes maksa valtionveroja, joten heille ei voida sitä hyödyntääkään. 45 000 markkaa on vuositulon raja, jonka ylittävältä osalta vasta valtionverotus alkaa.

Mitä tulee ansiotulovähennykseen, niin sekin kohtelee paremmin pienituloisia, koska vähennys alkaa pienentyä, kun tulot ylittävät 43 000 markkaa, joten sitä suurempituloisella siitä ei ole niin paljon hyötyä. Joka tapauksessa veronalennus, niin kuin työministeri Jaakonsaari on sanonut, pienentää verokiilaa ja motivoi ihmisiä työntekoon, yrittämiseen ja tällä tavalla auttaa myös tässä työttömyystilanteessa.

Mitä tulee Uuden Seelannin malliin, siihen kannattaisi kyllä tutustua. Kävimme nimittäin tutustumassa. Siellä MTK:ta vastaava järjestö, ammattiliitot ja hallitus, jossa oli vasemmistoiikeisto, yhdessä päättivät, että poistetaan jäykkyyksiä työelämästä. Siellä on melko vapaat työmarkkinat. Siellä on työttömyys laskenut, työnteko on motivoivaa, mutta siellä myös maksetaan lisätukia sellaisille, joilla on liian pieni palkka. Sosiaalietuudet ovat tällä hetkelläkin vielä kohtuulliset niin, että niillä pärjää. Työttömyys on laskenut, valtionvelka on pienentynyt ja verot ovat matalalla.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Ala-Harja!

P u h u j a : Tässä on meillekin oppimista.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valtionvelka ei ole mihinkään laskenut. Valtion lisävelanoton tarve jää miljardimäärässä pienemmäksi kuin tänä vuonna, mutta velkaantuminen on edelleen huimaa.

Ed. Vokkolainen aivan oikein peräänkuulutti aluepolitiikkaa. Se Lipposen hallituksen aikana ajetaan totaalisesti alas. Me tarvitsemme tässä maassa selkeää aluepolitiikkaa, jotta rakenteet eivät vääristyisi.

Keskustan työreformia ed. Vokkolainen ei ole suostunut alusta asti ymmärtämään. Silloin kun keskusta lähti puhumaan työreformista, keskustan tiedossa oli vielä talouskasvu, joka oli lähes tulkoon 6 prosentin luokkaa, mutta samanaikaisesti, kun keskusta tuon reforminsa valmisteli, myös Lipposen hallitus onnistui talouskasvun hiivuttamaan.

Talouskasvu on välttämätöntä työllisyyden parantamiseksi. Yhteiskuntaan tarvitaan uskotavuutta, jonka seurauksena syntyy sitten se tilanne, että voidaan jakaa myös työtä, mutta ei tässä tilanteessa, kun ei ole varmaa uskoa siitä, onko työpaikkaa enää vuorotteluvapaan jälkeen. Tähän sitä uskoa ja luottamusta, todella luottamusta tarvitaan, jotta voidaan menetellä työpaikkojen jakamisen kohdallakin luottavaisin mielin.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työttömyyden vähentäminen on tietenkin yksi tärkeimmistä tehtävistä, mutta keinotekoiset työpaikat eivät minusta sitä välttämättä tee. Meillä on varmaan paljon työttömiä, jotka eivät ikinä tule saamaan enää työtä sillä alueella missä ovat olleet. Heidät pitäisi nyt kouluttaa muihin tehtäviin. Luulen, että rakennuspuolella on aivan liian paljon väkeä ollut silloin, kun nämä hurjat rakentamisvuodet olivat, ja kaikille ei enää koskaan sillä alueella riittä työtä.

Minusta hallitus on aika hyvän päätöksen tehnyt siinä, että tuottavia työpaikkoja syntyy, kun tuotekehitykseen pannaan huomattavasti lisää rahaa lähivuosina. Se tuottaa aika nopeasti nimenomaan hyvin työpaikkoja.

Immetellen jatkuvasti, miksi vasemmalla puolella ei kunnolla käydä käsiksi työaikakokeiluihin ja työhönoton helpottamiseen, koska siinä on avainsana työttömyyden vähentämiseen. Ei työaikakokeiluja voida sillä tavalla tehdä, että työaika vain lyhennetään ja maksetaan sama palkka kuin ennen, vaan niin kuin Ihalainen totesi, se täytyy vastaavasti palkassa ottaa huomioon, ei tietenkään ihan samassa suhteessa, koska tuottavuus todennäköisesti kasvaa, mutta ei ainakaan samaa palkkaa voi enää maksaa, kun työaika lyhenee. Se pitäisi hyväksyä.

Toiseksi pienille yrityksille pitäisi ehdottomasti saada vapautusta niistä kauhean monista tiukoista ehdoista, jotka tällä hetkellä estävät sitä, ettei uskalleta ottaa ihmisiä töihin.

Ed. K u o s m a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vokkolainen oli

kiinnostunut uusista rakennusalan työpaikoista, kun meillä rakennusallalla on yli 50 prosentin työttömyys. Jos halutaan nopeasti uusia työpaikkoja rakennusallalle, niin mielestäni uusille ensiasunnon ostajille täytyisi myöntää lainojen korkoalennus seuraaviksi kymmeneksi vuodeksi heti eli verovähennysoikeus täysimääräisenä. Se lisäisi nopeasti uutta rakennustuotantoa.

Ed. Vokkolainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harjalle: Kun nyt on kuunnellut eilisen ja tämän päivän keskusteluja, niin kovin paljon salista ei veroratkaisun puolustajia löydy muuta kuin siltä laidalta ja ministeriaitiosta. En minä nyt kovin paljon poikkeaa tästä linjasta muiden hallituspuolueiden puhujien kanssa.

Mitä tulee Uuden Seelannin malliin, niin oikeastaan ed. Ala-Harja itse vastasi puhumalla selaisista työpaikoista, joissa palkka ei riitä, vaan yhteiskunta maksaa välin. Tämä on minusta aika ovelaa työllistämistä, että haetaan yrittäjiä, jotka ottavat työvoimaa ja yhteiskunta maksaa heidän palkkansa.

Ed. Salolle voin vain kommentoida olevani samaa mieltä, että talouskasvu on välttämätön todella, jos työllisyyttä aiotaan edistää. Siihen tarvitaan yhteiskunnan toimia myöskin elvytyksen osalta, jos meinataan kotimarkkinoita saada liikkeelle.

Ed. Tiuri otti minun mielestäni erittäin tärkeän asian esille, koulutuksen muutoksen. Keskiasteen koulutuksen osalta minun mielestäni onkin tällä hetkellä tilanne menossa aivan kiero suuntaan johtuen ammattikoulujen koulutussysteemeistä. Esimerkiksi metalliteollisuudessa alkaa olla jatkuvasti ammattimiehistä ja ammattityövoimasta pula. Kun tiedetään miten ammattikoulut tällä hetkellä koulutusta suorittavat, niin ei voi ihmetellä jos ei ammatillinen koulutus tuo sellaisia nuoria, joiden ammattitaito riittää työpaikoille.

Työaikaakokeilusta olen samaa mieltä, että myöskin työntekijäpuolella löytyy vastustusta ja epätietoisuutta, mutta kun sitä eilispäivänä viimeksi selvittelin, niin kyllä siellä vuorineuvoskaartissa taitaa olla se suurin vastustus tällä hetkellä, että työn jakamista lähdetään työpaikoilla kokeilemaan.

Ministeri Huttu-Juntunen: Arvoisa puhemies! Ihan muutama sana ensi vuoden budjetista liittyen omaan hallinnonalaani.

Kunnalliseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon

valtion ensi vuoden talousarvioesitys ei kokonaisuutena tuo kovinkaan merkittäviä muutoksia. Kuntien velvoitteet palvelujen järjestämiseksi säilyvät kutakuinkin ennallaan. Merkittäviä muutoksia on kuitenkin tulossa ns. kannustinloukkuja selvittäneen työryhmän esitysten pohjalta pienten lasten hoidon tukijärjestelmään, päivähoitomaksuihin ja toimeentulotukeen sekä selvitysmies Heikki Kosken esitykseen perustuen kuntien valtionosuuksiin.

Hallitusohjelmassa korostetaan sellaisia sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteellisia uudistuksia, joilla edistetään työnteon ensisijaisuutta, järjestelmien selkiyttämistä ja peruspalvelujen turvaamista maan eri osissa. Nämä linjaukset tulevat esiin muun muassa valtionosuusjärjestelmän uudistamisessa ja kannustinloukkutyöryhmän esitysten pohjalta valmisteltavissa uudistuksissa.

Pienten lasten hoitojärjestelmän muutosten peruslinjaukset on tehty kannustinloukkutyöryhmässä, missä asiaa on tarkasteltu ahtaasti työhön kannustamisen näkökulmasta. Pelkkä työhön kannustamisen näkökulma suuren perhepoliittisen uudistuksen lähtökohtana saattaa kuitenkin johtaa huonoihin ja epätarkoituksenmukaisiin perhepoliittisiin ratkaisuihin, sellaisiin ratkaisuihin, jotka eivät ole kenenkään näkökulmasta toivottavia.

Pidän suurena ongelmana sitä, että meillä ei ollut mahdollisuutta, osin aikataulullisista, osin valmisteluteknisistä syistä, tehdä pienten lasten tukijärjestelmästä ns. käyttäytymisanalyysia, joka olisi ollut erittäin tarpeellinen. Tällainen analyysi on tehty tässä maassa tähän saakka aina pienempienkin uudistusten yhteydessä. Näin olen meillä kellään ei ole tarkkaa tietoa siitä, miten pienten lasten tukijärjestelmästä tehty esitys toimii käytännössä. Millä tavalla se ohjaa lapsiperheiden käyttäytymistä, jää nähtäväksi, mikäli eduskunta hyväksyy esityksen.

Esimerkkiperheiden valossa näyttää ilmeiseltä, että päivähoitomaksut alenevat liki 30 prosenttia keski- ja hyvätuloisilta eli 1 430 markasta 1 000 markkaan kuukaudessa yksilapsisilta perheiltä. Kun järjestelmässä pyritään kokonaisuutena ns. kustannusneutraalisuuteen eli siihen, että kuntien päivähoiton maksutulokertymä ei putoa, merkitsee esitys sitä, että hyvä- ja keskituloisten maksujen alennus rahoitetaan korottamalla pienituloisten päivähoitomaksuja. Näin tuloloukkutyöryhmän esitys toimii osittain päinvastaiseen suuntaan, kuin mihin se on tarkoitettu ja mihin sillä pyritään. Kannustavuutta paranne-

taan hyvä- ja keskituloisten kohdalla, mutta heikennetään nimenomaan pienituloisten perheiden kohdalla. Minusta tätä ei voida perustella sillä, että asumistuki paranee tai verotus kevenee, koska kaikki nämä perheet eivät ole asumistuen piirissä ja veronkevennyksethän koskevat kaikkia palkansaajia.

Arvoisa puhemies! Valtionosuusjärjestelmää uudistetaan siten, että valtionosuuden määräytymisperusteita tarkistetaan vastaamaan viimeisintä tutkimustietoa palvelujen tarpeeseen ja ennen kaikkea niiden kustannuksiin vaikuttavista tekijöistä. Tämä merkitsee muun muassa vanhusväestön lisääntyvän palvelutarpeen sekä myös kunnan syrjäisyyden huomioon ottamista laskennallisen valtionosuuden määräytymisessä. Lisäksi valtionosuuden laskentatapa muuttuu siten, että jatkossa valtionosuudet määritellään laskennallisten kustannusten ja kuntien omahoitosuosuuden perusteella, jolloin jokaisella kunnalla pitäisi olla aikaisempaa yhdenmukaisemmat mahdollisuudet vastata lakisääteisten toimintojen järjestämisestä.

Valtionosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä on kuitenkin pidettävä mielessä, että se merkitsee myös monille kunnille valtionosuuksien kokonaismäärän ja täten käytettävissä olevien tulojen selvää pienenemistä. Kuntien taloudelliset erot näyttäivät juuri nyt olevan hyvin suuret. On selvää, että tämä ei voi olla vaikuttamatta kunnan mahdollisuuksiin järjestää palvelut samassa laajuudessa ja yhtä laadukkaina kuin tähän saakka.

Vaikka valtionosuuksien muutoksia tasataankin ehdotuksen mukaan viiden vuoden siirtymäkauden aikana ja ns. harkinnanvaraisilla avustuksilla voidaan helpottaa kaikkein vaikeimpaan asemaan joutuvien kuntien tilannetta, voivat eräät kunnat joutua uudistuksen ja valtionosuuksien vähennyksen yhteisvaikutusten takia todellisiin vaikeuksiin palvelujen järjestämisessä. Siksi nyt toteutettavan uudistuksen vaikutuksia kuntien palveluihin ja tätä kautta väestön asemaan ja myös alueelliseen tasa-arvoon on välttämätöntä seurata tiiviisti ja tarvittaessa pitää pystyä korjaamaan mahdollisesti syntyvät ongelmat ja virheet.

Arvoisa puhemies! Edellä mainitsemiä seikkojen lisäksi 80-vuotisen itsenäisyyden juhluvoiteen liittyen parannetaan veteraanien asemaa muun muassa kohdistamalla lisävaroja kuntoutukseen lievävammaisten sotainvalidien kuntoutuskierron nopeuttamiseksi ja asuntojen muutostöihin. Näiden toimien tavoitteena on edistää

ikäntyvien veteraanien itsenäistä selviytymistä. Lisäksi sotilasvammalakeja muutetaan tasa-arvon toteuttamiseksi siten, että myös naissotainvalidit saavat saman aseman korvausten suhteen kuin miehet.

Valtion ja kuntien tehtävien jakoa uudistetaan muun muassa siten, että asteittain ensi vuoden alusta lukien maatalousyrittäjien lomituspalvelujen järjestämisvastuu poistuu kunnilta ja siirtyy Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle. Lomitusjärjestelmää ei tulla suinkaan romuttamaan, kuten keskustan ryhmäpuheenvuorossa eilen väitettiin. Etsittäessä säästöjä lomitussjärjestelmästä on sosiaali- ja terveysministeriössä periaatteena ollut nimenomaan se, että tämä arvokas ja viljelijöille välttämätön järjestelmä pyritään säilyttämään tässä maassa.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hiukan ihmettelin sitä, että ministeri aloitti puheenvuoronsa, ettei budjettiin tule merkittäviä muutoksia sosiaali- ja terveydenhuollon osalta. Kun lähes 1,5 miljardia on budjetti pienempi, niin varmasti siellä on melkoisia muutoksia monen perheen ja monien edunsaajien osalta.

Jos ajatellaan, että lasten kotihoidontukijärjestelmä romutetaan täysin, perheiltä viedään valinnanvapaus, puhutaan, että katsotaan, miten täältä ohjaus toimii perheisiin nähden, meillä mennään kyllä melkoiseen suunnitelmatalouteen, jos täältä talosta päätetään, miten perheiden pitää lastenhoitonsa järjestää. Kotihoidon tukihan on ollut muun muassa etelän suurissa kaupungeissa merkittävä ja edullinen vaihtoehto perheille. Toisaalta pienituloisilta otetaan suuremmat päivähoitomaksut. Eli niin kuin ministeri itsekkin totesi, tämä ei ole oikea suunta. Mutta miten hän esittää tällaista eduskunnalle päätettäväksi?

Toisaalta tuloverotuksen helpotukset kohdistuvat pääsääntöisesti ministeritasoisten ihmisten palkkoihin. Pienituloisille ne eivät tee paljonkaan kevennyksiä. Kokonaisveroaste nousee ja kunnat lisäävät erilaisia palvelumaksuja. Jos sähkövero toteutuu myös niin, että se tulee kotilouksille, kaikki tiedämme, että pienituloisten ihmisten asema tässä maassa heikentyy.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huttu-Juntusen puheenvuorosta tuli sellainen käsitys, että ei todella tiedetä, miten perheet toimivat tämän uudistuksen edessä. Näinhän ei yleensääkään tiedetä.

Käyttäytyminen muotoutuu sen mukaan, mikä vaihtoehto perheille on paras missäkin tilanteessa. Joka tapauksessa tämä lasten tukijärjestelmä mielestäni on askel sillä tavalla parempaan, että tuki on lapsikohtainen ja että päästään porrasteisesta päivähoitomaksumallista. Tosi on, että vähätuloisilla tässä on varmaan suuret maksut, mutta kunnallahan on nyt oikeus myös vapauttaa maksusta, niin kuin tänä päivänäkin. Ovat-han meillä hoitoraha ja erityishoitolisä tulosi-donnaisia, joilla voidaan näitä tasoittaa.

Mutta olisin odottanut, kun paljon on käytännössä kokeiltu jo tätä kotiapulaismallia, josta on hyvät tulokset ja jossa voitaisiin työ puolittaa — todellisuudessa työ puolitetaan — että se olisi nyt jo tullut meillä käsittelyyn, että kotityö, lasten, vanhusten, vammaisten hoito kotona olisi mahdollista ja siihen voisi kotiin palkata hoitajan. Se on vanha ja koettu malli ja sitähan käytetään, mutta täytyy sanoa, että siellä joudutaan nyt toimimaan harmaan talouden säännöin, koska ihmisillä ei ole niin suuria tuloja, että he pystyisivät omalla palkallaan kustantamaan kaikki työnantajankin velvoitteet ja maksut.

Ed. H u o t a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Terttu Huttu-Juntunen kertoi puheenvuorossaan kotihoidon tuen muutoksista ja kokonaisuudessaan pienten lasten tukijärjestelmän muutoksista. Kotihoidon tukileikkaus, joka tehtiin viime vuonna, ajoi 20 000 perhettä pois kotihoidon tuen piiristä. Kun aiemmin kyseinen tuki oli noin 1 900 markkaa ja leikkauksen jälkeen 1 500 markkaa, miten nyt luulette käyvän, kun osalle tämä kotihoidon tuki tulee olemaan jopa vain 800 markkaa? Varmaan siitä jonkinlaisia arvioita on ministeriössä tehty, miten tällaisten perheiden mahdollisuus hoitaa lasta kotonaan onnistuu, jos alennus on ollut 100 prosenttia lähimmän vuoden aikana.

Kysyisin, miten ministeri arvioi työnhakijoiden määrän kasvavan ja miten tämä sopii työttömyyden puolittamisen ajatukseen, onko tämä enää todellinen vaihtoehto sen jälkeen.

Sitten, onko arvioitu sitä, miten käy eri kunnissa parhaillaan kesken olevan palvelusetelikeilun, josta tuloksia osittain on jo olemassa? Ainakin Kajaanin kokeilu romuttuu täysin tämän uuden järjestelmän tullessa voimaan.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rakenteelliset muutokset ovat kaikkein kovimmat budjetissa ministeri Huttu-Juntusen toimialueella. Ymmärrän varsin

hyvin, että hän käytti varsin kriittisen puheenvuoron lähinnä oman toimialueensa asioista. Kuitenkin jää kysymään, onko vasemmistoliiton pieni painovoima tähän syynä vai mistä johtuu, että näin rajusti hyvin toimivaa järjestelmää, hyvin toimivaa peruspalvelujärjestelmää ja myöskin sosiaalisesti ajatellen hyvää tulonsiirtojärjestelmää perhepoliittisesti muutetaan. Peruspalvelujen puolella on varauduttava 7 600 miljoonan markan valtion rahan poistumiseen vuosien 96—98 aikana, ja tämä ilman muuta johtaa erittäin suuriin muutoksiin peruspalveluissa. Pahinta tässä on se, että alueellisesti ne kohtelevat hyvin eri lailla ihmisiä. Kysynkin ministeri Huttu-Juntuselta: Miten arvioitte kansalaisten perusoikeuksien toteutuvan esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenmukaiseksi saamiseksi?

Toisaalta on hyvin surullista, että vasemmistoliiton ministeri joutuu hyväksymään tuloloukkutyöryhmän mukaiset esitykset. Kun tulonsiirrot ovat toimineet tulontasausjärjestelmänä tähän saakka suomalaisessa yhteiskunnassa, nyt kannustavuus toimii täysin vastakkaiseen suuntaan. Esimerkkinä siitä ovat tulossa tasasuuret päivähoitomaksut, jotka kustantavat kaikkein pienituloisimmat.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuntien valtionosuusudistuksesta on hyvin ristiriitaisia tietoja lähinnä sosiaali- ja terveydenhuollon osalta, ja on väitetty jopa viime viikolla kyselytunnilla, että siellä ei tapahtuisi sitä, mitä ainakin laskelmat näyttävät. Laskelmien mukaan näyttää olevan käymässä siten, että missä kunnissa on ikääntyvää väestöä enemmän, siellä valtionosuudet pienenevät. Nämä kunnat yleensä ovat syrjäisiä pieniä kuntia. Olisi hyvä tietää, mikä on totuus näissä asioissa, onko näin käymässä ja onko tässä painopiste siirtymässä, jotta isommat ja rikkaammat alueet tulevat voittamaan. Näin vielä kunta-päivilläkin väitettiin.

Lasten tukijärjestelmien muuttumisen osalta on perusteltu tukien pienenemistä sillä, että tehdään työnteko ja työhön meno kannustavaksi. Mutta mistä löytyvät työpaikat niille äideille, kun tällä hetkellä näyttää, että ei niillekään, jotka jo tällä hetkellä ovat työvoimatoimiston kirjoilla, löydy työpaikkoja? Useimmiten nämä paikat on vielä naistyöpaikkoja, joita kaivattaisiin. Miten tämä yhtälö ratkaistaan tulevaisuudessa?

Ministeri H u t t u - J u n t u n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Lindqvistille: Sanoin aluksi, että

kunnalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmään kokonaisuutena ei ole tulossa radikaaleja muutoksia, ja tarkoitin tällä sitä, että uusia palvelumuotoja ja velvollisuutta tuottaa uuden tyyppisiä palveluja ei varsinaisesti budjetissa ole.

Kun hallitus lähiviikkoina käsittelee yksityiskohtaisemmin tuloloukkutyöryhmän esitykseen liittyvää lainsäädäntöä, toki toivon ja pyrin vaikuttamaan siihen, että kannustavuuden ohella perhepoliittiset näkökohdat, joita itse pidän tavattoman tärkeinä, voitaisiin vielä esityksessä huomioida.

Ed. Ala-Harja totesi, että aikaisemminkaan ei ole tällaisia selvityksiä tehty. Joka ikisestä sosiaaliturvan muutoksesta, pienemmästäkin, on tehty hyvin yksityiskohtaiset käyttäytymisanalyytit, joiden avulla on pyritty ennustamaan sitä, toimii-ko palvelujärjestelmä haluttuun suuntaan, saavutetaanko sillä ne tavoitteet, joita sille asetetaan. Niin kuin äsken totesin, pidän suurena puutteena sitä, että meillä ei ollut mahdollisuutta tehdä tällaista käyttäytymisanalyysejä. Senpä vuoksi emme itse asiassa tiedä, millä tavalla tämä kokonaisuutena toimii. Itse pelkään pahoin, että tässä käy sillä tavalla, mihin ed. Huotarikin viittasi, että kun kotihoidon tuki muuttuu hoitorahaksi ja samalla laskee radikaalisti, pienten lasten vanhemmille tulee edullisemmaksi siirtyä työttömyysturvan piiriin, koska se tarjoaa paremman taloudellisen edun. Tällainen käyttäytymisenennuste vaikuttaa varsin todennäköiseltä.

Ed. Huuhtaselle: Totta kai olen erittäin huolestunut kuntien välisistä taloudellisista eroista. Ne näyttävät kasvavan. Sen vuoksi totesinkin puheenvuorossani, että meidän täytyy hyvin tarkkaan nyt seurata, mitä kunnissa tapahtuu, käyttää sitä harkinnanvaraista valtionosuutta, johon olemme varautuneet. Ensi vuoden budjetissa on moninkertaistettu harkinnanvarainen valtionosuus. Sen lisäksi meidän täytyy valppaasti pystyä korjaamaan mahdollisesti syntyvät virheet ja ongelmat.

Ed. Tiusaenen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuohon, mitä ministeri lopuksi totesi, haluaisin hiukan kommentoida ja jatkaa.

Näin varmasti on, että kunnat ovat hyvin erilaisessa asemassa. Ne eivät ole yhdenlainen, monoliittinen joukko, vaan siellä on menestyviä, huonommin ja paremmin menestyviä. Kysyisin: Millä tavalla ministerin mainitsema huoli sitten tulee ministeriön tietoon, miten kunnissa tosiasiallisesti menee? Tiedän, että lääninhallituksis-

sa on tällainen seurantaprojekti menossa ja lääninhallituksien sosiaali- ja terveysosastot seuraavat, miten läänin kuntien alueella palvelut kehittyvät, miten kuntalaiset saavat lakisääteisiä palveluja. Millä tavalla tämä feedback, takaisinviestintä, sitten toimii kunnilta lääninhallitusten kautta ministeriöön? Toivon, että tilanne on sellainen, että se on riittävää, että todella tiedetään ministeriössä, mikä on tilanne kentällä kunnissa ja kuntalaisten keskuudessa.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Huttu-Juntunen totesi, että seurataan, mitä kunnissa tapahtuu, ja että on toivoa, että perhepoliittisia näkökohtia lähiaikoina voisi huomioida. Nythän on kuitenkin viime vuoden aikana jo melko paljon tullut Stakesin ja milloin minkäkin tutkimuksen kautta hälyttäviä tietoja, että perheillä on todellisia ongelmia. Nyt näistä hallituksen toimenpiteistä johtuen ongelmat vain kasaantuvat ja lisääntyvät samoille perheille hyvin suurelta osin. Eivätkö nämä tutkimukset ole millään tavalla ohjanneet ministeriön toimintaa, kun budjettia on laadittu?

Ed. Mölsä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri ensimmäisessä puheenvuorossaan totesi, että hänen toimialaansa liittyvää maatalouden lomitusta ei olla romuttamassa, niin kuin on kerrottu opposition puheenvuoroissa. Kuitenkin tämän vuodenkin tilastot jo kertovat, että monissa kunnissa määrärahat tätä tarkoitusta varten ovat jo loppuneet. Tiedän, että käydään neuvotteluja siitä, miten tästä mennään eteenpäin. On esitetty, että maatalousyrittäjien omavastuuta lisätään ja sitä kautta kerätään näitä puuttuvia rahoja. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että entistä useammat yrittäjät joutuvat tilanteeseen, että heillä ei ole mahdollisuutta käyttää lomaa. He eivät omavastuusuutta voi enää siitä nostaa, mitä se tänä päivänä on. Kun toisaalta puhutaan työllisyydestä, ministeri ilmeisesti tietää sen, että tälläkin sektorilla halukkaita yrittäjiä ja työntekijöitä on, mutta nyt on vain kysymys siitä, että näiden leikkausten jälkeen arvioidaan ainakin 2 000 lomittajan jääneen työttömäksi ja sitä kautta tietysti työttömyystilastoon.

Edelleen toteaisin heikennyksistä, että budjettiinhan liittyy nimenomaan maaseutuyrittäjien osalta se, että heidän sosiaaliturvaansa on heikennetty tapaturmavakuutuksen, sen omavastuun sekä siihen liittyvän bonusjärjestelmän

osalta. Vaikka ministeri kertoi, että tällaista heikennystä ja uhkaa ei ole, budjetti tietysti kertoo aivan toista.

Ministeri Huttu-Juntunen: Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen tiedusteli sitä, millä tavalla tieto tulee ministeriöön. Se tulee hyvin monta kautta tänä päivänä. Me ministeriössä joskus pyydämme ja esimerkiksi liittyen lasten päivähoitoon pyysimme lääninhallituksilta selvityksen siitä, miten uusi päivähoitolaki on toteutunut. Itse paljon kierrän kunnissa. Ministeriöön tulee kirjeitä ja puhelinsoittoja. Lääninhallituksen kanssa seurustelemme jatkuvasti, myös ammattijärjestöjen ja kuntien keskusjärjestöjen kanssa. Tietoa tulee tulvimalla hyvin monesta tuutista, voi sanoa. Todellakin itse aina ministeriössä aktiivisesti, jos haluamme jonkin erityisen asian selvittää, pyydämme siitä tietoa.

Ed. Lindqvistille toteaisin, että me ministeriössä reagoimme jatkuvasti. Eivät Stakesin selvitykset ja tutkimukset, joita esimerkiksi lapsiperheiden tilanteesta on tehty, mene suinkaan mappiin Ö, vaan me jatkuvasti pohdimme sitä, miten me voisimme suunnata nykyiset voimavarat paremmin esimerkiksi lapsiperheiden tukemiseen. Meillä on lastensuojelun sektorilla meneillään hyvinkin paljon erilaisia projekteja. On henkilöstön uudelleen koulutusta. Me suunnittelemme ylikunnallista toimintaa pienten kuntien tueksi. Pohdimme, olisiko lainsäädännöllisesti jotakin tehtävissä. Emme suinkaan siellä tumput suorana seuraa tätä menoa valtakunnassa vaan kaiken aikaa teemme työtä paremman tuloksen saavuttamiseksi nykyisillä voimavaroilla.

Maatalouslomitukseen tullaan lisätalousarviossa osoittamaan lisämäärärahoja. Olemme tietoisia siitä, että määrärahat monissa kunnissa ovat nyt loppuneet, mutta kun kaikkien muidenkin sosiaaliturvaa on jouduttu heikentämään, valitettavasti emme maanviljelijäväestöäkään ole voineet jättää näiden heikennysten ja supistusten ulkopuolelle. Ne kohdentuvat sosiaaliturvan varassa oleviin ihmisiin tavattoman kipeästi, olkoon sitten kysymys mistä ihmisryhmästä tahansa.

Maatalouslomitussjärjestelmä tullaan tässä maassa ainakin minun ministerikaudellani säilyttämään. Pidän sitä erittäin tärkeänä, eikä meillä hallituksessa ole tässä vaiheessa mitään suunnitelmiaakaan kohdistaa lisäleikkauksia maatalouslomitukseen. Minusta se 250 miljoonan markan säästö, joka siihen hallitusohjelmassa tehtiin, saa nyt tässä vaiheessa riittää. Pyrim-

me tehostamaan toimintaa, ja olemme joutuneet jonkin verran viljelijäin maksuja lisäämään, mutta pyrimme tekemään sen sillä tavalla, että tämä järjestelmä säilyisi.

Ed. Vehkaja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huttu-Juntunen todellakin vannoi, että tietoja saapuu monilta suunnilta sosiaali- ja terveysministeriöön. Meitä täällä varmasti kiinnostaa, tehdäänkö niistä riittäviä johtopäätöksiä.

Nyt budjetin yhteydessä on puhuttu paljon kannustinloukkutyöryhmästä. Siinä yhteydessä olemme ymmärtäneet esimerkiksi, että STM:n yhteydet tähän työhön ovat olleet aika höllät eivätkä ehkä ainakaan riittävän vankat, mikä sitten kenties näkyy työn jäljessä. Nimittäin itse olen todella järkyttynyt siitä tekstistä, jolla höystetään, johdatellaan kannustinloukkutyöryhmässä toimenpiteisiin, jotka siinä esitetään.

Jos meille syötetään sellaista käsitystä, niin kuin olen poiminut työryhmän raportista, että lapsiperheitten vähimmäisturvaa pidetään todella tänä päivänä liian suurena, ei kai sitten ole ihme, että ehdotetaan, että sitä pienennetään. Jos väitetään, niin kuin sanotaan johdannossa, että vähimmäisturvan taso on liian korkea työmarkkinoilla maksettaviin pienimpiin palkkoihin nähden, ei kai silloin ole ihme, että vähimmäisturvaa heikennetään. Kas, kun ei hoksattu sanoa, että palkat ovat liian pieniä siihen minimitoimeentulotarpeeseen nähden, joka täällä Suomessa kansalaisella on.

Kannustinloukkutyöryhmän raportti tulvii tällaista järkyttävää asennetta, kun se analysoi tämän päivän ihmisten tilannetta. Mielestäni se on todella hätähuuto puhettavan muutoksen suhteen. Suomalainen sosiaaliturva ollaan hyvää vauhtia romuttamassa ainakin, mitä puhettavan muutokseen tulee. Se on täynnä äärioikeistolaisia linjauksia!

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ymmärrän hyvin, että ministeri tekee selvityksiä ja varmasti lukeekin hänelle tullutta tietoa ja kulkee ja kiertää, mutta ne toimenpiteet, jotka nimenomaan suoraan perheisiin kohdistetaan, kertovat aivan muuta.

Jos ajatellaan, että nyt annetaan verohelpoituksia, mikä on sinänsä hyvä suuntaus, yli 5 miljardilla, mutta se, miten ne on suunnattu, se "noin" sanottu liikkumavara, jos se olisi suunnattu niin, että se tulisi pieni- ja keskituloisille ja se olisi huomioitu näissä erilaisissa perhepolitiitti-

sisä toimissa, luulen, että se olisi työllistänyt tässä maassa huomattavasti ja myös edesauttanut tätä kipeästi kaivattua kotimarkkinoiden kysyntää. Se ei varmasti kotimarkkinoiden kysyntää paljonkaan helpota, jos 50 000 markkaa kuukaudessa ansaitseva saa vuodessa 10 000 markkaa verohelpotuksia.

Ministeri Huttu-Juntunen: Arvoisa puhemies! Haluan vielä tässä kertoa lähinnä ed. Vehkaojalle sen, että tämän tuloloukkutyöryhmän esityksen valmistelu on ollut varsin poikkeuksellinen, jos sitä vertaa aikaisempien tämän tyyppisten asioiden valmisteluun. Esitys on valmisteltu tiukasti valtiovarainministeriön ohjauksessa. Teksti on valtiovarainministeriön ekonomistien tuotetta. Se on erittäin suppeasti kannustavuuden näkökulmasta tarkasteltu kokonaisuus, jossa ei ole huomioitu perhepoliittisia näkökohtia, aivan niin kuin puheenvuorosani totesin. Pidän tätä sosiaali- ja perhepolitiikan kannalta erittäin valitettavana ja olen pahoillani siitä, että ministeri Alho ei ole täällä itse vastaamassa. Hän on johtanut tätä työtä, hyvin tiukasti pitänyt tämän omissa käsissään. Olen pahoillani, että hän ei ole vastaamassa näihin kysymyksiin.

Ed. Rimi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minua on häirinnyt tässä keskustelussa kaiken aikaa nimenomaan se, minkä ministeri Huttu-Juntunen juuri viimeisessä puheenvuorossaan toi esiin, että eilen meille esitteli loukkutyöryhmän raportin ministeri Alho, ja tänään me käymme keskustelua siitä, jolloin ministeri Alho ei ole paikalla. Olisi todella nyt aivan välttämätöntä, että silloin kun tästä tuloloukkutyöryhmästä keskustelua käydään, niin vastaava ministeri olisi paikalla asian osalta.

Mitä tulee sitten niihin kylmiin totuuksiin ja raadollisuuksiin, joihin muun muassa ed. Vehkaoja viittasi, niin hätäinen tutustuminen, jonka itse ennäin tuloloukkutyöryhmän raporttiin tehdä, todella kertoo siitä, että siellä ovat kylmät teoreetikot numeroiden takana olleet paperia valmistelemassa ja ihmisten arki ja tämän päivän hätä näyttävät jääneen erittäin vähälle.

Ed. Tiusa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huttu-Juntunen, joka juuri poistui, varmasti ihan tyylikkäästi vastasi tuohon arvioon oikein eli valtiovarainministeriön käsissä ja ohjauksessa tämä on ollut. Hän olisi voinut paljon raadollisemmin sanoa myös

sen suoranaisesti, että yleensäkin sosiaali- ja terveyspolitiikkaan ja moniin muihinkin politiikan, yhteiskunnallisen toiminnan alueisiin valtiovarainministeriön ote, tiukka kuristusote, on liian voimakas, jolloin itse laatu näillä alueilla kärsii. Eli nämä asiantuntijaministerit eivät pysty tarpeeksi itsenäiseen toimintaan. Kyllä tässä sopii niiden olla hyvillään, jotka haluavat murtaa tämän yhteiskunnan sosiaalista turvaa ja perustaa. Se johtaa siihen, että voidaan maksaa aina vain pienempiä palkkoja, niin kuin loukkutyöryhmän ajatuksissa jo tulikin epäsuorasti esille.

Ed. Lax: Värderade fru talman! Arvoisa rouva puhemies! Först vill jag instämma i minister Niinistös varningsord. Det är farligt att invaga sig i falska förhoppningar och tro att ekonomin och i synnerhet statsekonomi skulle vara i skick. Nej, i allt beslutsfattande är det nödvändigt att beakta att ekonomin fortfarande är sårbar och att överraskande bakslag kan inträffa så länge ingen klar nedgång i arbetslösheten kan förväntas.

Jag skall i det här inlägget koncentrera mig på arbetslösheten och koppla den till frågan om en anslutning till erm och Emu:s tredje skede. Jag skall också belysa den svensktalande befolkningens rädslor för regeringens förslag till länsreform och kort beröra omläggningen av energibeskattningen.

Fru talman! Jag har tidigare här vid plenum varnat för att ansluta Finland till valutasystemet erm och jag upprepar min varning, så länge inte ytterligare beslut tagits som klart minskar skattekilen och gör det lönsammare att haka på också tillfälliga arbeten. Utan åtgärder av det här slaget förblir arbetslösheten på en farligt hög nivå. Regeringen och riksdagen måste våga ta steg som arbetsmarknadsorganisationerna ännu inte visat beredskap att svälja. Det är fel att systemet tvingar till svartjobbade. Alla måste upp till kamp mot den grå ekonomin!

Arvoisa puhemies! Haluan ensin antaa tukea ministeri Niinistölle, kun hän avauksessaan avoimesti muistutti siitä, että maamme ja erityisesti valtion talous vallitsevasta optimismista huolimatta ei ole vielä pitävällä pohjalla. Näin on ja pysyy valitettavasti niin kauan kuin selvää laskua työttömyydessä ei ole näköpiirissä.

Olen myös samaa mieltä ministeri Niinistön ja muiden kanssa, jotka ovat todenneet, että ratkaisevaa käännettä työllisyystilanteen kehityksessä ei saada syntymään ilman lisätoimenpiteitä, jot-

ka toisaalta lisäävät houkuttimia tilapäisenkin työn vastaanottamiseen verrattuna yhteiskunnan tukeen turvautumiseen ja jotka toisaalta kaaventavat verokiilaa. Ei voi olla oikein, että järjestelmä edelleen "pakottaa" pimeään työn tekoon. Kaikkien tahojen on yhdyttävä taisteluun harmaata taloutta vastaan. Ensisijaisesti siihen kamppailuun on mentävä järjestelmää muuttamalla eikä ensisijaisesti poliisitoimin — ei niiltäkään täysin voi välttyä.

Kyllä minäkin arvostan ministeri Alhon ja ministeri Jaakonsaaren ponnistuksia tuloloukujen raivaamisen ja työelämän uudistamisen saralla työllisyyden pönkittämiseksi. Totean kuitenkin, että valitettavasti ei riitä se, että meillä kenties on toteutettu eräitä työelämän uudistuksia, joista tänään vasta keskustellaan esimerkiksi Ruotsissa tai Saksassa.

Arvoisa puhemies! Meitä ei auta tippaakaan, että eräät muut EU-maat hoitavat taloutensa ja työelämänsä uudistamisen lepsusti, päinvastoin. Meillä ei ole varaa samanlaiseen leväperäisyyteen. Meidän asemamme on eräissä suhteissa haavoittuvampi ja meidän on sen vuoksi pakko edetä muita ripeämmin yhteiskuntamme rakenteiden ja toimeentulopohjamme uudistamisessa. Se, että Suomen markan arvo on kivunnut nykyiselle tasolle, ikävä kyllä ei välttämättä johdu siitä, että olisimme toimineet riittävän ripeästi, vaan vähintäänkin yhtä paljon siitä, että useat muut unionin jäsenmaat ovat omalta osaltaan kupanneet.

Olisi paikallaan, että hallitus tekisi pitkän aikavälin linjauksen veroprogression pudottamiseksi. Tällainen tavoitteellinen tahtotila olisi varsin tarpeen jatkotoimenpiteitä ajatellen.

Kannustinloukuista vielä puheenolleen, on myös harkittava arvon asettamista kotityölle ja vapaalle ajalle, muuten me emme kyllä pääse tarpeellisiin uudistuksiin. Ymmärtääkseni näihin näkökohtiin ei ole tähän mennessä kiinnitetty näissä laskelmissa huomiota.

Tästä onkin luonnollista jatkaa pohdiskelua erm:n ja Emun tiimoilta. On aivan oikein, että hallitus toimii sen hyväksi, että Suomi ja eduskunta, kun se aika koittaa, voi valita sen välillä, liitytäänkö Emun kolmanteen vaiheeseen ensimmäisten joukossa, vai päätetäänkö ottaa lisää.

Olen aikaisemmin tässä salissa käynyt keskustelua asiasta myös ministeri Niinistön kanssa, ja varoittanut markan kytkemisestä erm-järjestelmän ennen kuin on toteutettu ne sosiaaliturvan ja työelämän uudelleenjärjestelyt, joita ilman ve-

rokiilaa ei voida leikata eikä työn tarjoamis- ja vastaanottokynnyksiä madaltaa.

Olen myös varoittanut Maastrichtin sopimuksen lukemisesta lakikirjana. EU:n jäsenmaiden kelpuuttaminen Emun kolmanteen vaiheeseen on pitkälti poliittinen ratkaisu, johon tulee sisällyttämään monen näköistä harkintaa sekä arvioita ja näkemyksiä asianomaisten maiden taloudellisesta tilasta. Näihin tekijöihin verrattuna liittymistä edeltävä muodollinen kahden vuoden ermykytkentä, jonka merkitys Maastrichtin sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen valuuttamarkkinoilla koetusta myllerryksestä johtuen vielä on käynyt kyseenalaiseksi, on pakosta vähemmän merkityksellinen. Pääasia on tietenkin, että markan arvo on säilynyt vakaana.

Kokemus osoittaa, että markan kellunta, ottaen huomioon taloutemme haavoittuvuuden, toistaiseksi on turvallisinta, jos hallitus haluaa varmistaa, että markan vakauskriteeri täyttyy. Kysyn tässä samalla: Onko Suomella varaa ottaa riski, että se peruuttamattomasti sitoo markan ermiin tilanteessa, jolloin Ruotsi on järjestelmän ulkopuolella eikä ole harmaintakaan tietoa Ruotsin kruunun kurssin vastaisesta kehityksestä.

Mitä itse liittymiseen Emun kolmanteen vaiheeseen tulee, uskon minäkin hallituksen tavoin, että kolmas vaihe on tavoiteltava asia. Kysymys on kuitenkin varsin laajakantoinen ja vaikea. Kolmannen vaiheen toteutumisen jälkeisen toimintaympäristön ja sen tuomien muutosten ja haasteiden havainnollistaminen ei ole helppoa. Mitä se todella merkitsee yksittäiselle yrittäjälle ja kansalaiselle? Entä valtiovalalle? Millaisia uusia ylikansallisia päätöksentekojärjestelmiä se toisi kenties tullessaan?

Pääministeri Paavo Lipponen on rehellisesti ja avoimesti todennut, että liittymispäätös on selvästi poliittinen eikä ehkä edes pääasiallisesti taloudellinen ratkaisu. Siksi epäilenkin, ettei myönteistä päätöstä synny Suomessa sen kummemmin kuin muuallakaan Maastrichtin sopimuksessa kaavailun aikataulun mukaisesti ellei Emuun menoon liittyvistä eduista ja ongelmista ensin ole käyty laajaa kansalaiskeskustelua. Kuka kansan valtuuttama päätöksentekijä uskaltaisi puoltaa ratkaisua sokkosillaan? Ilmassa leijuvat Saksan valtionpankin, Bundesbankin johtajien yksioikoiset toteamukset, että Emu vaatii tuekseen federatiivisiä, toisin sanoen ylikansallisia päätöksentekojärjestelmiä.

Väitän, että Suomen hallituksella, siinä missä muidenkin EU-maiden hallituksilla, on harvinais-

sen vaativa valistustehtävä Emun tuoman uuden todellisuuden havainnollistamisessa itselleen, kansalaisille ja kansanedustajille. En osaa sanoa, onko ed. Aapo Saaren ehdotus selonteon antamisesta paras tapa saada tämä keskustelu käyntiin. Tuskinpa tämänkään välineen käyttöä matkan varrella on syytä jättää kokonaan pois laskuista.

Ilmiselvää on, että yrityksiltä, julkisilta laitoksilta, työmarkkinoilta ja yksittäisiltä kansalaisilta Emu edellyttää uusia toimintavalmiuksia ja asenteita. Mitä tapahtuu, ellei näitä asioita etukäteen ole tiedostettu eikä tarvittaviin valmisteluihin ryhdytty? Käykö niin kuin kävi, kun rahaja valuuttamarkkinoiden sääntely aikanaan purettiin? Nuo kokemukset panevat ajattelemaan, vaikka tuolloin ilmeisesti ei ollut vaihtoehtoja ja vaikka kokemuksia ei voi hankkia uudesta toimintatilanteesta ennen kuin se on syntynyt. Joutuivatko Ruotsin hallituksen julkiset linjaukset kenties edellisen kaltaisten tekijöiden tunnustamisesta? Onnistuuko Ruotsi selvästi Suomea matalammalla Emu-profiilillaan sittenkin varmistamaan itselleen enemmän pelivaraa erilaisen odottamattomien tilanteiden varalta?

Vaikka on tärkeätä, että Suomi on mukana etulinjassa viemässä yhdentymiskehitystä EU:n puitteissa eteenpäin, meillä ei voi olla hengenhätää Emu-ratkaisun osalta niin kauan kuin yksikään muu Pohjoismaa ei ole liikahtanut asiassa eteenpäin. Ehdotan siis hallitukselle jäitä hatuun ja että se lähtee rohkeasti ja julkisesti hahmottamaan Emun tuomia muutostarpeita.

Fru talman! Vi svensktalande finländare har allvarligt misslyckats med att göra klart för våra finsktalande landsmän hur det känns, hur rädda vi många gånger är för att inte kunna komma till rätta på vårt eget språk i känsliga situationer med polis och rättsliga myndigheter eller då vi söker vård eller i nödsituationer. Regeringsformens entydiga nyskrivning, som enhälligt antagits av denna och föregående riksdag, förutsätter att den svenska befolkningen också i praktiken i sådana sammanhang skall vara jämställd med den finska.

Rouva puhemies! Hallitusohjelmassa sanotaan selkeästi, että vuosi sitten voimaan tulleen perusoikeusuudistuksen vaatimiin toimiin ryhdytään. Uudistuksessa teroitetaan entistä painokkaammin maamme kahden kansalliskielen tasavertaisuutta ja molempien kieliryhmien tosiasiallisia mahdollisuuksia tulla toimeen omalla

kielellään. Tämä ja edellinen eduskunta ovat yksimielisesti hyväksyneet tämän.

Arkitodellisuus ruotsinkielisen väestön kohdalla alkaa hälyttävällä tavalla kuitenkin erkaantua perustuslain edellyttämästä tilasta. Niinpä oikeusasiamies heti tarttui ongelmaan, kun Hufvudstadsbladetista alkuvuokosta kävi ilmi, että ruotsinkielinen suomalainen kaksikielisen pääkaupunkinsa tuomioistuimessa ei voi ajaa asiansa omalla kielellään ja että hänelle ei ole voitu taata tasavertaista oikeusturvaa.

Meidän ruotsinkielisten vaikeudet tulla toimeen omalla kielellämme, kun asioimme arkaluontoisissa tilanteissa poliisin tai oikeusviranomaisten luona taikka erilaisissa hoito- ja hätätilanteissa, tunnetaan huonosti suomenkielisten päättäjien keskuudessa. Eihän heikäläisten mahdollisuuksia toimia omalla kielellään omassa maassaan juuri koskaan ole kyseenalaistettu vastaavissa tilanteissa. Kuitenkin jokainen tietää, että tuollaisissa tilanteissa monasti on kovinkin vaikeaa selviytyä edes omalla kielellään, mutta ei tulla ajatelleeksi, että on mahdotonta toimia kielellä, jota hallitsee huonosti tai ei lainkaan.

Muistan hyvin ed. Aittoniemen ihmetyksen, kun perusoikeusuudistuksen hyväksymisen yhteydessä omistin koko puheenvuoroni sen perustelemiseen, että uudistus edellyttää kielilainsäädäntömme perusteellista tarkastelua. Me ruotsinkieliset suomalaiset olemme onnistuneet huonosti osoittamaan, kuinka me monesti pelkäämme joutua vaikeuksiin kieleemme vuoksi oman kansamme keskuudessa. Hallituksen aikomus romuttaa nykyinen läänijako on kertakaikkiaan hätäannittanut ruotsinkieliset pohjalaiset, jotka ovat huomanneet, että heitäkin uhkaa Etelä-Suomen kaltainen kaksikielisen julkishallintomme rapautuminen.

Tästä syystä ja hallitusohjelman perusoikeusuudistuksen toteuttamista koskevaan kohtaan viitaten ruotsalainen eduskuntaryhmä vaatii, että läänihanke nyt pannaan jäihin. Ensin on selvitettävä, miten voidaan kokonaisvaltaisesti varmistaa asioiden käsittely ruotsin kielellä tilanteissa, jolloin kaksikielistä hallintoa ei voida ylläpitää yksinomaan ruotsinkielisen väestön varassa ja työmarkkinoille nyt tulevat peruskoulun käyneet ylioppilaat pääsääntöisesti ovat lukeneet vain englanninkielen pitkän oppijakson.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana sähköverosta. Kuten ed. Soininvaara puheenvuorossaan ansiokkaasti eilen toi esiin, kysymyksessä on vaikea ja monitahoinen asia. Keskeisintä hänen puheenvuorossaan kenties oli toteamus,

että Suomen on yhdenmukaistettava energiaverotuksensa muiden maiden kanssa ja että sooloi-
lu ei käy päinsä. Johdonmukaisesti tämän kanssa
hän vaati hallitusta ajamaan uudistuksia kan-
sainvälisellä tasolla. Suomi on jo sitoutunut säh-
kömarkkinoiden avaamiseen kansainväliselle
kilpailulle. En lähde tässä yhteydessä arvioimaan
ed. Soininvaaran väitettä, että tämä pakottaa
meidät ratkaisuun, joka yksiselitteisesti rankai-
see energian käytön tehokkuutta, esimerkiksi
sähkön ja lämmön yhteistuotantoa.

Sen totean kuitenkin, että uudistuksella voi-
daan osittain poistaa sitä epävarmuutta, joka nyt
vallitsee energian tuottajien ja käyttäjien keskuu-
dessa ja joka johtaa lyhytnäköisiin väliaikaisiin
ratkaisuihin, jotka ovat haitallisia sekä ympäris-
tön että tehokkuuden kannalta. Tämä näkökoha-
ta on muistettava, kun uutta sähköverotusta nyt
valmistellaan. Tärkeää on, ettei uusiin säännöksiin
jää sellaisia porsaanreikiä, että kotimaista
tuotantoa ja yritystoimintaa syrjitään ja sähkön
tuontia suositaan. Tasapuolisuuden toteuttami-
nen loisi vakautta markkinoille, mikä on edelly-
tyksenä myös kestävien ympäristöratkaisujen
varmistamiseksi.

Fru talman! Inte minst med tanke på att främ-
ja miljövänliga lösningar är det dags att skingra
ovissheten beträffande energibeskattningen. En
omläggning av beskattningen utgående från el-
skattearbetsgruppens förslag, kanske i något
modifierad form, skulle tjäna detta syfte. Med
beaktande av att Finland redan beslutat gå in för
en avreglering av elmarknaden i förhållande till
andra länder, är det av yttersta vikt att inte ut-
ländska företag och elimport favoriseras på be-
kostnad av finländsk företagsamhet och inhemsk
produktion.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen vara-
puhemies Törnqvist.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Rouva pu-
hemies! Ed. Lax hyvin kansalliseen ja kansallisu-
untoiseen sävyyn puhui rahapolitiikasta ja sen
merkityksestä kansantaloudelle. Vuosi sitten
naureskeltiin Ruotsille, kuinka se antoi oman
kruununsa arvon vaipua, ja meilläkin oli liikkeel-
lä juttu, että on olemassa Pohjolan liira. Me
olemme nyt nähneet sen Pohjolan liiran vaikutus-
tuksen. Ruotsalainen kansantalous on elpynyt ja
suomalainen sukeltaa.

On hyvä, että hallituspuolueen kansanedusta-
jat ottavat kantaa hyvin kansalliseen sävyyn ja
toivoisikin, että myös RKP saisi oman ministe-
rinsä ryhmän puheenjohtajan linjan taakse.

Ed. M ö l s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa
puhemies! Täytyy todeta, että ed. Lax aika pit-
kälti kyllä puhui sillä äänenpainolla, jonka itse
olen myös hyväksynyt, talouden ja työttömyy-
den välisestä kytkennästä. Kyllä näen, kuten ed.
Lax totesi, että ellei työttömyyttä pystytä hoita-
maan, ei myöskään taloutta voida kovin helposti
hoitaa.

Edelleen olin kyllä tyytyväinen siihen realis-
miin, jota hän edusti suhteessa Emu-kytkentään.
Siinä suhteessa myös täytyy tyydytyksellä hänen
puheensa todeta.

Kuitenkin jotain hiukan jäin kaipaamaan,
mikä johtuu siitä, että hänhän on lakivaliokun-
nan puheenjohtaja ja juristi ammatiltaan. Aina-
kin minun käsitykseni on se, että tänä päivänä
suomalaisia rasittaa ehkä eniten yleinen turvat-
tomuus ja turvattomuus siitä, että meillä kan-
sainvälisyys on totta kai lisääntynyt, rajat ovat
avautuneet, huumeongelma on kasvanut ja kaik-
ki sellainen on esillä, mikä kohdentuu ihmisen
turvallisuuteen. Tiedän, että eduskunta ei kaik-
keen voi vaikuttaa, mutta uskoisin, että aika
moneen asiaan voi. Hiukan olisin odottanut kyl-
lä tällaista analyysia tämän ongelman suhteen.

Edelleen tiedän, että kansalaisia askarruttaa
melkoisesti meidän tuomioistuinkäytäntömme
siinä, miten tuomioita jaetaan ja miten käytän-
nössä ne toteutuvat tuomittujen suhteen. Sama-
an liittyy toisena osapuolena rikoksen uhrin
asema. On sellainen käsitys, että enemmän suo-
jellaan rikoksentehtäjiä kuin rikosten uhreja.
Siinäkin suhteessa olisin odottanut jonkinlaista
analyysia, miten tässä asiassa pitäisi edetä. Oma
käsitykseni on se, että nimenomaan rikoksen uh-
rin asemaa pitäisi parantaa.

Ed. M e t s ä m ä k i (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies, värderade talman! Riksdags-
man Henrik Lax tog på ett förtjänstfullt sätt upp
frågan om den svenskspråkiga servicen och hotet
mot denna. Jag har också fäst uppmärksamhet
vid att justitieombudsman Lehtimäja har tagit
upp frågan om rätten att använda svenska språ-
ket inom domstolsväsendet. Samma gäller, så
som riksdagsman Lax konstaterade, också i
vårdsituationer och hos andra myndigheter. Det
är den frågan, som jag anser att utgör ett hot mot
de svenskspråkiga i Finland. Däremot, i motsats

till Henrik Lax, ser jag det inte som ett hot hur många län och landshövdingar vi har i vårt land. Det hotar nog inte den svenska servicen. Det är viktigt att vi tacklar problematiken från rätt ända, m.a.o. garanterar servicen på de båda inhemska språken i alla livssituationer för den svenskspråkiga befolkningen.

Kansanedustaja Lax puheessaan otti hyvin esille ruotsinkielisten palvelut. Mutta sen jälkeen, kun hän totesi, että lääninuudistus on uhkaamassa näitä palveluja, en olekaan enää samaa mieltä hänen kanssaan.

Näkinsin, että kaksikieliset palvelut turvataan sillä tavalla, että puututaan sellaisiin asioihin, joihin oikeusasiamies Lehtimaja on puuttunut, kun hän on huomauttanut siitä, että ruotsinkielisiä oikeudenkäyntejä ei esimerkiksi Helsingissä saada läpivietyä. Tämä on oikea tapa puuttua ruotsinkielisiin palveluihin niin, että kaikissa elämäntilanteissa nämä palvelut pystytään takaamaan. Se, onko meillä viisi lääninhallitusta ja maaherraa, ei ruotsinkielisten palvelujen kohta-
loa ratkaise.

Ed. Aulalla (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lax esitti pohdinnan arvoisia näkemyksiä siitä, onko Suomen markan kytkentä erm-järjestelmään tänä syksynä perusteltua ja tarpeellista. Näyttää tosiaan siltä, että muut Pohjoismaat, varsinkin Ruotsi ja myöskin Tanska, ovat ottamassa erilaista linjaa, tietenkin Ruotsi suhteessa erm-järjestelmään ja Tanska myös suhteessa koko Euroopan rahaunionin kolmanteen vaiheeseen. Olen samaa mieltä ed. Laxin kanssa siitä, että jos me nyt kytkisimme markan erm-järjestelmään, on tietystiärkevintä ja loogisinta aikanaan mennä mukaan kolmanteen vaiheeseen. Jos taas päätämme jäädä kolmannen vaiheen ulkopuolelle, on markan kellutus vuoteen 1999 saakka varmasti kaikkein johdonmukaisin vaihtoehto.

Näyttää kuitenkin siltä, että aika harvat maat vuonna 1999 tulevat todella täyttämään muut Emu-kriteerit velan, koron, budjettivajeen, inflaation jnp. suhteen. Ne varmasti ovat Emun kolmannen vaiheen kannalta paljon olennaisempia kuin erm-kytkentä. Suomi on yksi niistä harvoista maista, jotka nämä olennaisimmat kriteerit täyttävät, joten olisi vaikea uskoa, että erm-kytkennän kaksivuotisuus nousisi loppuvaiheessa Suomen kannalta niin merkittäväksi, ettemme pääsis mukaan, jos todella haluaisimme Emun kolmannessa vaiheessa olla mukana.

Siksi minustakin, jos ajatellaan Suomen va-pausasteitten maksimointia, olisiärkevää pitkit-tää erm-kytkentää ja mahdollisesti mennä mar-kan kelluttamisella aina vuoteen 1999 saakka ja sen jälkeen vasta arvioida, mitä olisiärkevää tehdä Suomen talouden kannalta.

Ed. Lax (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rou-va puhemies! Ed. Mölsälle joudun valitettavasti toteamaan, että ylitin jo 60 prosentilla puheen-vuoron suositusajan. En voinut puuttua siihen asiaan, jonka hän otti esille, eli tuomioistuinten toimintaedellytyksiin. Olen erityisen huolestunut tilanteesta. Totean vain sen tässä yhteydessä.

Till min värderade kollega Lauri Metsämäki vill jag säga att den här länsreformen har haft den effekten att också de svenska österbottningarna äntligen har vaknat till insikt om att de kan råka i samma situation som den svensktalande befolkningen i söder. Nu har de också fått klart för sig hur förvaltningsreformer bereds i det här landet - aningslöst, utan att beakta problematiken med den svenska servicen. Det här är det viktiga. Denna länsreform är en del av många processer och det är viktigt att nu fästa uppmärksamhet vid saken, men jag tänker inte här gå närmare in på frågan. Grundlagsutskottet får också ta ställning till den här saken och jag anser att den är viktig. Men med så marginella, skall vi säga nyttoargu-ment, som man driver den här länsreformen, så kan den gått vänta.

Voin ed. Aulalle vain todeta, että minä toivon, että yleisemminkin saisoin tukea sille, että todella-kin Suomen kansanedustuslaitos ja hallitus pon-nekkaasti korostavat, että tosiasialliset valuutta-kriteerit ovat ratkaisevat. Minä uskon, että ei Suomen mahdollinen liittyminen Emun ensi vai-heessa kaadu muodolliseen erm-kytkentään, jos me muuten osaamme hoitaa taloudelliset asiat.

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Aluksi hiu-kan kommentteja siihen tuloloukkukeskuste-luun, jota tänään olemme salissa kuulleet. Jos ajatellaan niin yksinkertaistettua vaihtoehtoa kuin se, että henkilö tai perhe voi ansaita tietyn nettotulon joko pelkällä sosiaaliturvalla tai sitten sosiaaliturvan ja pätäk- tai osa-aikatyön yhdis-telmällä, niin silläkin uhalla, että leimaudun oi-keistolaiseksi, pidän jälkimmäistä vaihtoehtoa parempana. Se, että ihmiset tekevät edes osa-aikatyötä tai pätäktyötä, on sekä näiden ihmisen itsensä, heidän mielenterveytensä, yhteiskun-

taan kiinnittymisensä ym. että koko yhteiskunnan kannalta paljon parempi vaihtoehto. Niin sanottu epätyypillinen työ on myös useimmille ainoa realistinen tapa päästä kiinni sellaisiin työsuhteisiin, joita on totuttu pitämään ainoina oikeina, eli kokoaikaisiin työsuhteisiin. Sosiaaliturvajärjestelmä ei saa kannustaa kieltäytymään tästä mahdollisuudesta.

Pidän myös tärkeinä niitä uudistuksia, joita on kaavailtu kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien helpottamiseksi. Haluan nähdä tämän asian yhtenä osana työn jakamista, jota yleensäkin pidän erittäin tärkeänä. Minun mielestäni on erittäin suotava työn jakamisen muoto, jos ihmiset voivat jakaa kotitaloudessa tehtävää työtä osittain palkkatyönä tapahtuvaksi. Tällä hetkellä meillä on Suomessa eräänlainen kaksoisstressi: ne ihmiset, jotka ovat koko aika työssä, ovat stressaantuneet aivan kohtuuttoman työtaakan alle, monet tekevät käytännössä paljon pitempiä työpäiviä kuin kuuluisi virallisesti jne., ja työttömät taas stressaantuvat toisella tapaa siihen turhautumiseen, jonka työttömyys heille aiheuttaa. Mielestäni kotitaloustyön antamisen helpottaminen kaiken muun myönteisen lisäksi, mitä se toisi tullessaan, voisi myös helpottaa tätä kaksoisstressiä.

Mutta varsinaisesti ajattelin puheenvuorossani keskittyä energiaveromuutokseen, joka on tapahtumassa. Vihreähän ovat pitkään puhuneet sen puolesta, että työn verotusta on alennettava ja vastaavat varat on koottava korottamalla luonnon resurssien käyttöön ja saastuttamiseen kohdistuvia veroja, muun muassa energiaveroja. Se päätös, mikä budjettiriihen yhteydessä tehtiin, on pieni askel tähän suuntaan. Koska on vielä jossain määrin auki se, mikä uusi energiaveromalli tulee tarkkaan ottaen olemaan, on olemassa vaara, että samalla kun energiaveron tasoa nostetaan, sen ympäristöohjaavuus uhkaa heikentyä.

Tässä yhteydessä haluaisin tukistaa Ahon hallitusta siitä, että se vei aikanaan läpi ympäristöperusteisen energiaveromallin, joka on EU-jäsenmaissa ja luullakseni koko maailman maissa toteutetuista lähinnä sitä yhdistettyä hiilidioksi- ja energiaveromallia, mistä EU:ssa on keskusteltu. Joskaan se ei tasoltaan mielestäni ole täysin tyydyttävä, niin rakenteeltaan se on kuitenkin, sanotaan nyt, melko puhdasoppinen. Mutta Ahon hallitus ei kuitenkaan varmistanut sitä, että tämä malli voidaan pitää, kun sama hallitus ajoi läpi sähkömarkkinalain, joka muun muassa mahdollistaa sen, että suomalaiset sähkönkulut-

tajat voivat suoraan ostaa ulkomailta sähköä. Sama Ahon hallitus veti Suomen EU-jäsenyyneuvottelut, mutta ei niissä varmistanut sitä, että EU ei aseta esteitä sellaiselle sähkön tuontiverolle, joka turvaisi hiilidioksidiveron ylläpitämisen sähkön tuotannolla Suomessa.

Tavallaan siis Ahon hallituksen jäljiltä meillä on hyvin ristiriitainen tilanne. Toisaalta on ympäristövaikutustensa suhteen rakenteeltaan kohtalaisen hyvä energiaveromalli, mutta toisaalta on uhkana se, että sähkön tuontivero katsotaan EU-kilpailusäännösten vastaiseksi. Jos näin käy, se vaarantaa koko rakennelman.

Lipposen hallitusta, erityisesti valtiovarainministeriötä ja KTM:ää haluan kritisoida siitä, että tämäkään hallitus ei ole tehnyt mitään EU:n suuntaan taistellakseen hiilidioksidiveron puolesta, vaan päinvastoin on kiirehtinyt antamaan lupauksia siirtymisestä suoraan sähköveroon. Vaikuttaa siltä, että EU:n suuntaan ainoat, jotka toimivat, ovat vihreät, mistä esimerkkinä on europarlamentaarikko Heidi Hautalan kysely, jonka hän tässä kuussa tulee europarlamentissa esittämään siitä, että jos sähkön tuontiveroa pidetään EU:n säädösten vastaisena, millä tavalla sitten EU aikoo käytännössä tehdä mahdolliseksi sen, että EU:n jäsenmaat voisivat omilla yksipuolisilla päätöksillään ottaa käyttöön hiilidioksidiveron niin kauan kuin siitä ei koko EU:ssa ole yhteisesti sovittu.

Ensisijaisena tavoitteena pidän sitä, että hiilidioksidiveroa korotetaan nykyisestä niin Suomessa kuin EU:ssa. Pidän erittäin tärkeänä sitä, että Suomi on EU:ssa aktiivinen EU:n yhteisen hiilidioksidiveron toteuttamiseksi. Pitäisin tämän toteutumista hyvin keskeisenä askeleena sen kannalta, että teknologian kehitystä Euroopassa ohjataan kestävä teknologian suuntaan. Katson, että tällä olisi erittäin suuri vaikutus myös koko maailmassa, koska EU on sentään globaalissa mittakaavassa aika huomattava toimija.

Toinen asia, missä Suomen mielestäni pitäisi olla johdonmukainen, on, että Suomen pitää toimia myös siten, että yksipuolinen hiilidioksidiveron käyttöönotto myös sähkön tuotannossa on EU:n jäsenmaissa mahdollista niin kauan kuin yhteistä hiilidioksidiveromallia ei ole saatu aikaan. Mikäli tässä onnistutaan, mielestäni silloin heti Suomessa pitää asettaa hiilidioksidiveron taso korkeammaksi kuin se on nyt.

Nämä ovat tulevaisuuden tavoitteita. Tässä tilanteessa on nyt löydettävä ratkaisu siihen tilanteeseen, missä elämme nyt. Olen sitä mieltä, että myös sähkön tuotannolla hiilidioksidivero

pitää jonkin asteisena säilyttää. Jos sähkön tuontiverosta joudutaan luopumaan, ilmeisesti kokonaisuuksena sitä ei voida säilyttää, mielestäni sopiva taso voisi olla 50 prosenttia nykyisestä. Tämä merkitsisi sitä, että nyt raskaimmin verotetun sähköntuotantomuodon eli hiililauhteen veroero tuontisähköön pysyisi nykyisellään. Veroero on tällä hetkellä noin 2 penniä, koska hiililauhteseen kohdistuu veroa nyt 4,3 penniä ja tuontisähkön vero on 2,2 penniä. Jos tuontisähkön vero poistettaisiin ja hiilidioksidin verosta jätettäisiin puolet kuitenkin jäljelle sähkön tuotannossa, hiililauhteelle jäisi noin 2 penniä eli sen asema ei huononisi. Itse en haluaisi olla myöskään sitä parantamassa.

Olen myös sitä mieltä, että hiilidioksidivero-komponentti sähkön tuotannossa ei saa olla vain määräaikainen, vaan sen pitää olla pysyvä. Tässä on kaksi tärkeätä syytä, joista ehkä kaikkein tärkein on tämän asian merkitys koko EU:n hiilidioksidipolitiikan kannalta. Pitäisin erittäin huonona signaalina, että se maa, jonka nykyinen energiaveromalli on lähimpänä sitä mallia, mitä EU:ssa on pitkään kaavailtu, luopuisi siitä sähkön tuotannon osalta.

Toinen tärkeä syy siihen, että hiilidioksidivero säilytettäisiin myös sähkön tuotannossa pysyvänä, on sen vaikutus uusiin investointeihin. Kauppa- ja teollisuusministeriössä ja valtiovarainministeriössä sekä Ekonossa jne. tehdään laskelmia, joissa katsotaan vain erilaisten veromuutosten vaikutuksia siihen, miten nyt olemassa olevia voimalaitoksia käynnistellään ja pysäytellään erilaisissa kuormitustilanteissa. Mutta mielestäni paljon tärkeämpää on vaikutus tuleviin investointeihin, jotka ratkaisevat sen, minkälaiset Suomen kasvihuonekaasupäästöt ovat tulevaisuudessa.

Energiaverosta olisi vielä paljon sanomista, mutta koska 10 minuuttia on täynnä, puutun vain veron korotuksen kohdentamiseen, jonka täsmentäminen on vielä myös jossain määrin auki. Sen lupauksen, että teollisuudelle tätä korotusta ei tule, perusteena on nimenomaan energiavaltaisen vientiteollisuuden kilpailukyvyistä huolehtiminen. Minusta on erittäin tärkeätä, että tästä rajauksesta pidetään kiinni. On aivan hassumaista, jos tämä korotus kohdistetaan pelkästään kotitalouksille. Se on epäsosiaalista. Se on myös kaikkien ympäristötavoitteiden kannalta täysin pötköä, sillä korotuksen säilyttäminen pelkille kotitalouksille merkitsisi sitä, että Suomen kansantaloudessa kaikki toimijat, joilla on edellytykset tehdä kustannuslaskelmia energian

säästöinvestointien kannattavuudesta tietyillä sähkön hinnoilla, rajattaisiin tämän korotuksen ulkopuolelle. Erittäin huomattava osa sitä sähkön säästöpotentiaalia, mitä tällä korotuksella myös tavoitellaan, rajattaisiin samalla ulkopuolelle.

Pitemmällä aikavälillä pidän tärkeänä sitä, että tehdään tällaisia veromuutoksia, joissa työn kilpailukykyä tuotannontekijänä verrattuna muihin tuotannontekijöihin kuten energiankäyttöön parannetaan. Kuluttajan kannalta nämä muutokset pitää tehdä siten, että työvaltaisesti tuotettujen palvelujen ja tuotteiden hinnat muuttuvat suhteellisesti edullisemmiksi energiavaltaisesti tuotettuihin verrattuina.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hassin puheenvuoro oli varsin hyvä. Yhdyn pääosiltaan kaikkeen tähän. Haluaisin ihan aluksi vain todeta sen, että tämä veromalli, jota nyt energiaveroon tuodaan, on muun muassa Paavo Lipposen hallituksen ohjelman vastainen. Hallitusohjelmassa todetaan, että veromalli olisi sellainen, että se kannustaa energian säästöön ja ympäristölle haitallisten päästöjen vähentämiseen ja tukee työvaltaisten ja uuden teknologian alojen kehittymistä eikä vaikeuta Suomen vientiä.

Hiilen suosiminen, hiilidioksidiverotuksesta irtiotto, kotimaisten polttoaineiden aseman heikentäminen, ne kaikki ovat tämän äsken luetun otteen vastaisia.

Siitä en kuitenkaan ole aivan samaa mieltä kuin ed. Satu Hassi, ovatko vihreät ainoa ryhmä, joka tässä asiassa on ollut liikkeellä. Itse en ole poliittisesti sitoutunut vihreään liikkeeseen, tähän puolueeseen, mutta olen ollut tässä liikkeellä ja uskon tai tiedän, että vasemmistoliiton Euroopan parlamentin jäsen on myös, ja näin olen tuo kohta nyt sietää kritiikkiä. Mutta muuten on kysymyksessä hyvin vahingollinen energiaveroratkaisu, yritys, joka todellakin, niin kuin ed. Hassi totesi, Suomen imagoon, julkisuuskuvaan luo varsin mustan uuden täplän.

Ed. K a l l i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaisen tuotannon vahvuuksia on oikeastaan ollut ainoastaan halpa energia, jota kautta suomalainen vientiteollisuus on kyennyt tuomaan Suomelle viime vuosina ja toivottavasti jatkossakin hyvin paljon markkoja. On aivan selvää, että nykyinenkään hallitus ei kykene tätä kautta lisäämään haittaveroja, vaan tämä 1,1 miljardia markkaa siirtyy kotitalouksil-

le ja siellä erityisesti nettomaksajia tulevat olemaan eläkeläiset ja pienituloiset, minkä ed. Hassikin tulee tulevaisuudessa kokemaan ja näkemään lukuisina yhteydenottoina. Näin povaan.

Sellainen toiveajattelu, että vientiteollisuus tulee maksamaan haittaverot, on väärää oletusta ja väärää politiikkaa sinällään, eli se oletamus, että yksityiset kotitaloudet ja pienet kuluttajat tästä pääsisivät kuin koira veräjästä, on väärää luuloa.

Ed. M. Koski (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen ed. Hassin puheenvuoroa ja sen alkuaikaa varsinkin, jossa hän toteisi, että Ahon hallitus rakensi verojärjestelmän, joka oli heidän mieltensä mukainen. Siitä huolimatta hän tukisti Ahon hallitusta. Mielestäni siihen ei ole aihetta elikkä veromalli on ihan hyvä ja toimiva siinäkin mielessä, että se tukee lähinnä kotimaisen energian käyttöä, sen mahdollisuuksia kilpailussa tuontien energian suhteen. On aika ihmeellistä, että vihreät ovat mukana muuttamassa verojärjestelmää, joka lisää tulevaisuudessa ennen kaikkea hiilen käyttöä eli tuo sille kilpailukykyä ja heikentää kotimaisen energian kilpailukykyä.

Kun ed. Hassi puhui siitä, että työn verottamisesta on verotuksen painopistettä siirrettävä välilliseen verotukseen, verojärjestelmän muutoksen kautta, jota hallitus kaavailee, mitä tietoa siitä on tihkunut, on käymässä sillä tavalla, että muutos vie mennessään valtavasti suomalaisia työpaikkoja ja myös tämän energiapuolen mahdollisuuksia viennin, lähinnä energiateknologian viennin osalta.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. M. Koskelle. Ahon hallituksen aikana sanoin aivan saman kuin mitä sanoin äskeisessä puheessani, että nykyinen energiaveron rakenteeltaan kohtalaisen hyvä, mutta se ei tasoltaan riitä. Siinä työssä, kun energiaveron tarkempaa rakennetta sovitaan, vihreät tulevat kyllä tekemään kaikkensa, jotta muun muassa kotimaisen puun asema turvattaisiin.

Ed. Kallille haluan huomauttaa, että Suomen kansantaloudessa on muitakin aloja kuin energiavaltaisimmat vientiyritykset ja kotitaloudet. Jos vain kaikkein energiavaltaisimmat yritykset rajataan korotuksen ulkopuolelle, niin jäljelle jää kyllä aika paljon muitakin kuin pelkät kotitaloudet. Ainakin minun pyrkimykseni on se, että muutkin kuin kotitaloudet joutuvat tätä korotusta maksamaan.

Ed. Tiusanen, on oikein hauska kuulla, että myös tämä EU-ryhmä, jossa Suomen vasemmistoliiton edustaja toimii, on aktiivinen tässä asiassa. Se on oikein miellyttävä uutinen.

Mitä tulee hallituksessa tehtyihin periaatepäätöksiin ja hallitusohjelmaan, niin itse olen jatkuvasti joutunut ihmettelemään sitä, että muun muassa KTM:ssä yritetään koko ajan vängätä läpi sellaisia päätöksiä, jotka ovat hallitusohjelman vastaisia. Tällainen tilanne oli muun muassa viime loppusyksynä, kun hallituksessa tehtiin energiapolitiittista periaatepäätöstä. Se päätös parani varsin paljon itse hallituksen käsittelyssä, mutta julkisuuteen annettiin sellainen kuva kuin KTM:n malli olisi mennyt läpi, ja se tieto jäi elämään julkisuudessa.

Sama koskee budjettiriihen yhteydessä tehtyä päätöstä. Sitä on julkisuudessa esitelty kyllä aika väärään sävyyn.

Ed. Laitinen: Arvoisa rouva puhemies! Paavo Lipposen hallitus on joissakin toimituksissaan kohtuullisen rivakka. Sitä mielestäni osoittaa jo se, että hallituksen ensiaskeleilla saatiin aikaiseksi hyvin laaja talous- ja tulopoliittinen sopimus, joka on nyt rauhoittamassa meidän työmarkkinaitamme vielä puolentoista vuoden ajan, mikäli nyt eivät sitten hallituksen porvariministerit ryhdy, niin kuin viime päivinä olemme havainneet, omapäisesti tätä rauhaa rikkomaan. Tältä osin on kyllä syytä nostaa jälleen varoittava sormi kokoomuksen suuntaan. Ei nyt mielestäni kannata lähteä kilpalaulantaan keskustan kanssa, kuka keksii suuremmat alepalkka- ja työläinsäädännön romuttamisesitykset. Eiköhän nyt sovita hallituspuolueiden kesken siitä, että annetaan nyt vain keskustan John Waynen joukkoihin pitää tämä etuoikeus jo saavutettuna oikeutena ja hallituspuolueet keskittyisivät yhteiskunnan rakentamiseen, yhteistyön lujittamiseen ja työllisyyden hoitoon, kuten hallitusohjelmakin edellyttää.

Hallituksen aikaansaamaa budjettiesitystä on peilattava tietenkin hallituksen keskeisimmän tavoitteen, työllisyyden puolittamisen suhteen. Tältä osin olen kyllä pettynyt, enkä niin kovin vähän. Olisin nimittäin toivonut, että budjetissa olisi ollut enemmän toimia työllisyyden parantamiseksi. Onhan siellä tietenkin jonkin verran perusrakenteen vahvistamiseen ohjattu määrärahoja, mutta kyllä on myös pakko todeta, että kyllä ne ovat aika tavalla Etelä-Suomi-painotteisia. Esimerkiksi Keski-Suomeen ei juurikaan määrärahoja tipu.

Toisaalta keski-suomalaisena olen hivenen mustasukkainen siitä, että Itä-Suomi ja erityisesti Etelä-Suomi ovat Lipposen hallituksen erityisessä suojeluksessa. Itä-Suomi-projekti, mistä täällä muun muassa ed. Vokkolainen puhui valittavaan sävyyn, on hyvin merkittävä projekti, joka käsittääkseni merkitsee sitä, että Itä-Suomeen tullaan seuraavissa budjeteissa satsaamaan aika tavalla. Tässä suhteessa esimerkiksi ed. Vokkolaisen ja muiden Itä-Suomen edustajien valittaminen on vähän liian aikaista. Totta kai ymmärrän hyvin, että siinä tehdään alue- ja puolpolitiikkaa.

Uudisrakentaminen olisi nyt pitänyt voimakkaammin käynnistää, niin kuin peruskorjauksen ja saneerauksen osalta on tehty, sillä kotimarkkinat eivät käynnisty ilman voimakasta satsausta rakennustoimintaan. Näin ollen pelkään, ettei työllisyyden puolittamista ole mahdollista toteuttaa. Siksi onkin välttämätöntä, että tulevaisuuden lisäbudjeteissa pyritään varaamaan myös uudisrakentamiseen lisää panostusta. Rakennusinvestointien osuus meidän bkt:stamme on 8,5 prosenttia, mikä on viimeisten tilastojen mukaan Oecd-maiden alhaisin. Parhaina vuosina me rakensimme jopa 60 miljoonaa kuutiota. Nyt tuo taso on 40 prosenttia alhaisempi.

Tulevien lisäbudjettien rahoitus minua hie-man huolestuttaa. Jos lisäbudjettien rahoitus perustuu vain valtionyhtiöiden myyntituloihin ja jos sen varaan budjetit rakennetaan, merkitsee se sitä, että valtionyhtiöiden myynnistä tulee silloin itsetarkoitus, ja näin ei voi olla. Tämä ei ole missään tapauksessa hyväksyttävää eikä perusteltua.

Valtion omaisuuden myynnistä ja valtionyhtiöiden omistuspuhjan laajentamisesta saatavat myyntitulot on ohjattava mielestäni koulutukseen, tutkimukseen, tuotekehitykseen, markkinointiin, pk-sektorin laajentamiseen sekä kansainvälistymiseen. Se on mielestäni kestävä sijoitus, investointi tulevaisuuteen. Se mahdollistaa myös kestävästä työllisyyspolitiikan.

Valtionyhtiöiden omistuspuhjan laajentaminen ei ole välttämättä huono asia, jos sillä vahvistetaan myös valtion teollisuusyhtiöiden toimintaa ja varoja ohjataan teollisuuden toiminnan kehittämiseen ja uusteollistamistoiimiin. Siksi olisi nyt kiireesti kauppa- ja teollisuusministeriössä uudelleen muovattava Teollisuussijoitus Oy:n toimintatarkoitus. Mielestäni se ei voi jatkaa rahastona, sillä silloin se ei tuo riittävästi lisäarvoa Suomen teollistamistoiimiin. Teollisuussijoitus Oy pitää irroittaa normaalista riskirahoitustoi-

minnasta. Antaa Keran ja Kera Start Fundin ja muiden vastaavien rahastojen toimia sillä alueella omine sääntöineen. Teollisuussijoitus Oy:n tulee keskittyä perusteellisuutemme pohjan vahvistamiseen ja uusteollistamistoiimiin painopisteenä tietohallinnon alueella oleva uusteollistaminen. Näin me voisimme vahvistaa ja rakentaa valtionyhtiöiden myynnistä tulevilla tuloilla neljättä vahvaa perusjalkaa nykyisten perusteellisuutemme metallin, metsän ja kemian rinnalle.

Laman on jo nyt pitänyt käytännössä opettaa meitä kaikkia, myös tässä salissa istuvia, että vain teollistamisen kautta meillä on mahdollisuus pyrkiä täystyöllisyyssavoitteeseen. Onhan tässä jo nyt kaiken maailman erilaisia selvityksiä tehty, on ollut Pekkasen komiteaa, Sorsan työryhmää jne. Kaikissa näissä on päädytty siihen tosiasiaan, että teollisuuden osuus nousevasta bruttokansantuotteesta pitää saada 40 prosenttiin. Silloin meillä on mahdollisuus todella pysyvästi työllistää satojatuhansia ihmisiä, koska niin kuin me hyvin tiedämme, yksi teollinen työpaikka poikii useita välillisiä työpaikkoja.

Valtionyhtiöiden omistuspuhjan laajentamisesta tulevaa varallisuutta on kauppa- ja teollisuusministeri Antti Kalliomäki esittänyt aivan oikein koulutukseen, teknologia- ja tuotekehitykseen sijoitettavaksi. Osaksi näin pitää, niin kuin edellä totesin, tehdäkin, mutta on varauduttava myös muunkin perusrakenteen vahvistamiseen, muun muassa liikenneverkon kehittämiseen, jotta myös perusteellisuutemme toimintaa edellytykset saadaan paremmiksi.

Nyt on jo saavutettu se kumulatiivinen piste, että säästöt kääntyvät itseään vastaan eli säästetty markka poikiikin jatkossa suuremman menon. Tämä näkyy esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa Metsähallituksen kohdalla. Metsähallituksen tuottotavoitteita pyritään hinaamaan ylöspäin, ja se toteutettaisiin koneellistamisastetta nostamalla. Mikäli koneellistamisastetta nykyisestä edelleen nostetaan, merkitsee se tietenkin sitä, että syntyy tuolle alalle työttömiä lisää, alueelle, missä työttömyys tänä päivänä on varsin korkea.

Lähes puolet hallituksen ministereistä istuu Puun vuosi -kampanjan johtoryhmässä. Ministeri Jaakonsaari kertoi Puun vuosi -kampanjan aloitustilaisuudessa, että 5–8 vuoden aikana kampanja tuo jopa 50 000–80 000 uutta pysyvää työpaikkaa.

Nyt kun metsäteollisuus, niin kemiallinen kuin mekaaninen ja puusepänteollisuus on ilmoittanut yhdeksi keskeisemmäksi tulpaksi uu-

sinvestoinneille puun saannin ja kansainvälisesti kilpailukykyisen energiansaannin, ei pitäisi merkittävästi lisätä suojelualueita ja vaikeuttaa edelleenkin puun saantia.

Kaipaamaan jäi Puun vuoteen sitoutuneiden ministeriöiden pääluokista määrärahoja. Millä tavalla Puun vuosi -kampanjaa jatketaan vai ajatellaanko ja kuvitellaan niin, että nyt on kaikki kuitattu ja itsestään 50 000—80 000 uutta työpaikkaa syntyy, kun ministerit ovat antaneet siunauksensa Puun vuosi -kampanjan toiminnalle? Tähän tarvitaan nyt todellisia päätöksiä ja kaikki metsäpoliittiset päätökset pitää peilata työllisyystavoitteen suhteen.

Iloisena veronmaksajana jokainen kansalainen omalta osaltaan varmasti tyydytyksellä useiden miljardien markkojen veronalennuksia. Ehkä on oikea signaali kansalaisille, että nyt kannattaa ryhtyä kuluttamaan ja sitä kautta huolehtimaan maamme työllisyystalouksista. Tosin veronalennukset tulee ohjata voimakkaammin pieni- ja keskituloisille kuin mitä hallitus nyt esittää. (Ed. Pekkarinen: Korjataan!) — Tähän pyrimme.

Veroalen rahoittaminen on hieman kyseenalaisen. Ensinnäkin reippaan miljardin markan veron sitä rahoitetaan jakoveron omaisella sähkön- ja energiaveron korotuksella. Kun Tuupovaaran kansaneläkkeellä kituuttavalla Elli-mummolla ja suurituloisella on samanlaiset mittarit, jotka eivät huomioi näiden kahden kotitalouden erilaisista tulotasoa, maksavat osittain tämän veroalen pienituloiset ja eläkeläiset. Maksumiehinä ovat myös työttömät, koska suurella tohinalla hallitus ajoi väkisin työttömyysturvan leikkaukset läpi. Jos silloin tässä salissa olisi laajemmin tiedetty ja ymmärretty, että sillä tähdätään näin suureen veroaleen, uskon, että leikkauksien vastustajien määrä olisi ollut suurempi kuin mitä lopullisessa äänestyksessä oli.

Arvoisa puhemies! Nyt esitetty budjetti, se on tässä todettava, on kuitenkin kokonaisuutena kohtuullisen siedettävä. Mutta se vaatii kyllä muutamien yksityiskohtien viilaamista. Budjettiesityksestä ei kovin hyvä maku jää, joskaan ei kauhean karvaskaan.

Arvoisa puhemies! Ajattelin käsitellä aluehallinto 2000 -hanketta myös tässä yhteydessä, mutta kun kello käy ja valot vilkkuvat, lopetan tähän. Ehkä palaan tähän asiaan myöhemmin.

Ed. Liikkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laitinen puheessaan oli huolissaan maan työllisyysilanteesta. Niin

olemme monet muutkin tässä salissa erittäin huolissamme, koska ei näillä konsteilla, mitä tähän kirjaan sisältyy ensi vuoden budjetissa, päästä kovin pitkälle.

Kun ajatellaan, millä lailla pitäisi toimia jatkossa, valtionyhtiöiden yksityistämisrahojen käytössä nimenomaan on eräs konsti, jolla voitaisiin työpaikkoja luoda ja työllistää ihmisiä. Eduskunta keväällä lisäbudjetin yhteydessä edellytti, että eduskunnan käsiteltäväksi hallituksen on annettava valtionyhtiöiden yksityistämisessä noudatettavat periaatteet. Tällaista ei täällä salissa ole näkynyt. Samoin eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii siitä, että nykyistä olennaista merkittävämpi osuus yksityistämisestä saatavista tuloista käytetään välittömästi taloudellista toimeliaisuutta palveleviin hankkeisiin, erityisesti teollisen toiminnan edellytysten kehittämiseen ja rakenteen uusimiseen. Nyt näyttää hallituksen sisällä olevan eripuraisuutta, mihin näitä rahoja käytetään. Toivoa sopii, että ed. Laitinen nyt huolehtii hallituspuolueen riveissä siitä — en ole ihan varma, mutta muistelen niin, että ed. Laitinen aikanaan vastusti voimakkaasti yksityistämistä ja nyt olisi aika tehdä ainakin jotain tässä asiassa — että saisimme näitä rahoja entistä enemmän teollisen toiminnan perustusten ja rakenteiden uudistamiseksi. Tässä on eräs tapa, jolla työpaikkoja voidaan luoda ja ihmisiä työllistää.

Ed. Vokkolainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laitisen puheenvuoron kohtaan, jossa hän hämmästeli meidän itäsuomalaisen käyttäytymistä tässä budjettikustelussa, nimenomaan Itä-Suomi-työryhmän raportin johdosta: Minusta siinä ei ole mitään hämmästeltyä, ja ihmettelemistä, jos kerran Itä-Suomi-työryhmän väliraportti vaadittiin tehtäväksi niin, että se kerkii tämän vuoden budjettiin, ja toimenpiteitä aiotaan tämän vuoden budjettiin ottaa. Ihmeellisempää olisi, jos olisimme nyt hiljaa. Silloin minua ihmetyttäisi, emmekö ole tämän asian takia, mitä yhteisesti hallituksessa on Itä-Suomen eteen tehty. Sen takia on myönteistä kuulla, että yhteisymmärrystä on löytymässä, että edes joltain osin lisäbudjetissa Itä-Suomen vaikeutta tullaan huomioimaan.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laitinen omassa pohdinnassaan tuli loppupäätelmään, että aamu on iltaa viisaampi. Eli kun illalla päätetään leikata, niin seuraavana päivänä se jollekin annetaan, niinhän

työttömyysasiassa ja työttömien päivärahaudistuksessa kävi.

Mutta talouspuolen eli KTM:n hallinnonalan toimintaedellytysten turvaamiseen niin, että sieltä todella voitaisiin kaikki järkevät hankkeet rahoittaa ja toteuttaa, pitäisi tähdätä tässä tilanteessa, ja myös kansainvälistymiseen olisi ehdottomasti kaikki voimavarat tähdättävä. Kyllä meidän on hyväksyttävä se, että ainoastaan luomalla yrittämiselle perusedellytykset löytää markkinat ja kyetä työllistämään voidaan toivon mukaan päästä parempaan sosiaaliturvan tasoonkin, josta meillä kuitenkin on syytä pitää tiukasti kiinni.

Ed. K a l l i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Laitinen turhaan kadehtii itäsuomalaisia ja Itä-Suomi-työryhmän aikaansaannoksia. Itse en ainakaan ole länsisuomalaisena löytänyt budjetista mitään, mikä antaisi Itä-Suomelle ensi vuoden talousarviossa jotain uutta tai ekstrapää.

Valtionyhtiöiden omistuspohjan osalta koen samalla tavalla kuin ed. Laitinenkin, että mahdolliset rahat käytettäisiin uuden teollisuuden luomiseen, kehittämiseen ja sitä kautta uusien mahdollisten työpaikkojen syntymiseen.

Tähän luetteloon, jossa ed. Laitinen totesi metsän, kemian ja metallin vahvuudet, pitää liittää myöskin elintarviketeollisuuden toimintaedellytysten turvaaminen, koska tämä alue on nimenomaan se, jolla työpaikkoja jatkossakin voidaan lisätä ja varmistaa se, että suomalaisilla elintarviketeollisuusyrityksillä on mahdollisuus pitää yllä korkeata laatutasoa, jolla sekä Koti-Suomelle että tulevaisuudessa laajemmaltikin, koko yhteismarkkinoille, voidaan taata hyviä ja puhtaita elintarvikkeita.

Ed. L a i t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen myöskin ollut huolestunut siitä, että valtionyhtiöiden omistuspohjan laajentamisesta tulevien varojen käyttö tuotaisiin eduskuntaan periaatekeskusteluun, ja olen tätä kysymystä pitänyt yllä ja keskustellut ministeri Kalliomäen kanssa. Tämä kysymys tulee esille teollisuuspoliittisen selonteon yhteydessä, jolloin voimme asiaan kantaa ottaa.

En minä ole, ed. Liikkanen, sinänsä vastustanut valtionyhtiöiden omistuspohjan laajentamista. Vastustin Valmetin osalta sitä, että mennään 100-prosenttiseen yksityistämiseen. Muistan hyvin, kun silloisen ministeri Kääriäisen kanssa neuvottelimme asiasta ja esitimme, että 20 pro-

senttiin rajattaisiin valtion omistusosuus Valmetissa. Tämä ei silloiselle hallitukselle käynyt. Nyt ministeri Kalliomäki on toiminut sillä tavalla, kun osakeanti on suunnattu, että 20 prosenttia jää valtion omistukseen myöskin Valmetin osalta. Hyvä näin. Se antaa turvallisuutta tulevaisuutta ajatellen.

Minulla oli mahdollisuus puoluehallituksen jäsenenä vierailla Itä-Suomessa, ja perehdyimme hyvin perusteellisesti Itä-Suomen raporttiin. Voin vakuuttaa, ed. Vokkolainen ja muutkin Itä-Suomen edustajat, että kyllä tulevaisuudessa lisäbudjeteissa niitä hankkeita, mitä tuossa raportissa esitetään, tullaan myöskin viemään läpi ja rahoittamaan.

On hyvin tärkeätä, niin kuin ed. Salo sanoi, meidän yritystemme kansainvälistymisprojekteja kehittää ja edesauttaa. Sitä ajatellen täytyy kyllä riittävästi löytyä myös tulevaisuudessa budjeteissa KTM:n pääluokkaan varoja. Uskon, että ne linjaukset, mitä hallitus on nyt tehnyt muun muassa valtionyhtiöiden omistuspohjan laajentamisen osalta tulevien varojen käytön suhteen, ovat oikeita ja niitä linjauksia pitää tukea.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Tällaisessa budjetin lähetekeskustelussa tietysti kannattaa, sen ohella että me voimme olla asioista eri mieltä ja niitä seikkoja tuoda esille, myös tuoda niitä seikkoja esille, missä yli oppositio- ja hallitusrajojenkin näyttäisi löytyvän yhteistä säveltä. Haluan aluksi kahteen tällaiseen asiaan kiinnittää huomiota.

Ensimmäinen niistä, kronologiassa tuorein, oli ed. Laitisen puheenvuoro edellä. Minusta voi aika paljossa yhtyä siihen huoleen, siihen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edes entisellä tasolla säilymisen huoleen, jonka ed. Laitinen esille toi. Vielä huolen aiheetkin hän löysi ihan samoista lähteistä, joissa eilisen ja tämän päivän aikana myös hyvin monien, kaikkienkin, keskustalaisten puheenvuoron käyttäjien mieli ja sanoma on käytännössä liikkunut. Oli myönteistä kuulla ed. Laitisen sanomaa näiltä osin, niin kuin monilta muiltakin osin.

Ainoa, mikä kieltämättä vähän särähti korvaan, oli ed. Laitisen perin myönteinen suhtautuminen valtionyhtiöitten yksityistämiseen. Sekin on myönteistä itse asiassa sekin tässä kuullussa. Ainoa, mikä siinä oli sanoisiko tietyn henkistä nostalgiaa esille nostavaa, oli se seikka, että minä muistan parin vuoden takaa sen hirveän metelin, mikä Keski-Suomesta kuului. Silloin hallitus teki päätöksiä valtionyhtiöitten ja niistä myös Val-

metin yksityistämistielle lähtemisestä tai sillä kulkemisesta. Voin teille, edustajat, jotka ette keskisuomalaisia tunteja ja ääniä kovin tarkkaan kuule, kertoa, että se meteli oli aikamoinen. Sitä monien poliitikkojen ohella toki säästi paikallisen maakuntalehden päätoimittaja monissa eri julkaisuissa, ei vain omassa lehdessään, vaan myös paikallisissa kahdessa radiossa antamillaan monilla haastatteluilla.

Toinen puheenvuoro, jossa sanottuun kernaasti voi pitkälti yhtyä, oli ed. Laxin puheenvuoro. Aiemminkin ed. Laxin erityisesti näitä aihepiirejä koskevat puheenvuorot ovat olleet minusta paljossa sellaista, johon kernaasti voi yhtyä. En rupea kertaamaan sitä, mitä hän sanoi, niitä minusta oikeaoppisia näkökulmia, mitä hän avasi. Sanon vain muutaman seikan, joissa yhdyin hänen näkemyksiinsä.

On ensinnäkin aika hassunkurista, että Suomessa nimenomaan hallituksen kärjessä ja laajalakin hallituksen rintamalla tuntuu olevan aivan hillitön halu Emuun, sen ensimmäiseen aaltoon koko lailla hinnalla millä hyvänsä. Samaan aikaan, kun halut tuntuvat olevan kovat, kyytykin varmasti ovat, erityistä kuitenkin on se, että eduskunta, joka varasi itselleen lopullisen päätösvallan tässä kysymyksessä, ei ole vielä tähän päivään mennessä saanut hallitukselta tietoja olennaisista Emu-prosessiin liittyvistä asioista. Suurin piirtein tiedetään, milloin hallitus on aikeissa antaa eduskunnalle jotain asiasta: syksyllä 97. Muttei tiedetä sitä, onko tapa, millä eduskunta asiassa kantansa ratkaisee, tiedonanto, onko se lakitasoinen ratkaisu, missä säätämisyjärjestyksessä tehdään jne. Edelleen, ei tiedetä, milloin ja missä säätämisyjärjestyksessä annetaan se muu lainsäädäntö, mikä liittyy mahdolliseen Emu-ratkaisuun.

Luulen, että teistäkään siellä nyt istuvista kansanedustajista kovin moni ei näitä asioita tiedä; tai jos tietää, toivon, että tämän keskustelun aikana kerrotte muulle eduskunnalle. Puhumattaakaan siitä, että eduskunnassa ei tiedetä eikä ole hallituksen näkemystä laajemmaltakaan kaiketi selvillä siitä, miten hallitus varautuu niihin kiistattomiin ongelmiin, mitä Emu-jäsenyys tullessaan toisi niihin alueellisen polarisaation ilmiöihin, niihin rakenteellisiin paineisiin, mitä mainitusta ratkaisusta seuraa työllisyystilannetta kohtaan, työmarkkinoita kohtaan jnp. Näistä asioista keskustelua meillä ei käydä, toistan: toisin kuin usean muun maan parlamentissa, joka elää vastaavaa vaihetta tällä hetkellä.

Yhdyinkin siis ed. Laxin näkemykseen siitä,

että jäitä tässä asiassa hattuun ja näissä asioissa, mihin muun muassa minä tässä huomiota kiinnitin, eduskunta paremmin ajan tasalle.

Arvoisa puhemies! Lipposen hallitus tulee jäämään Suomen historiaan hallituksena, jonka aikana eräs suomalaisen hyvinvoinnin keskeinen kulmakivi kaadettiin. Yhteisvastuu, se sama käsite, jolla Lipposen hallitus itseään markkinoi, on osoittautunut irvikuvaksi sille politiikalle, mitä hallitus todellisuudessa on harjoittanut. Yhteisvastuun sijasta sinipuna lähti taipaleelle kohdentamalla sinänsä välttämättömät talouden tervehdyttämistoimet heikomprien harteille. Nyt on annettu niille, joilla ennestään on ollut, ja on otettu niiltä, jotka ovat heikoimpia, joilta ovat puuttuneet voimakkaimmat äänitorvet, korporaatio erityisesti. Miljardileikkaukset ovat kohdistuneet lapsiperheisiin, perusturvan varassa eläviin, elintarviketaloudessa työskenteleviin, kuntien työntekijöihin ja kuntien palveluiden käyttäjiin.

Kun kolmen alaikäisen lapsen ja kahden aikuisen perhe menettää tänä vuonna yksin lapsilisien ja kotihoidon tuen leikkauksissa noin tuhat markkaa kuukaudessa ja varman, esimerkiksi noin 35 000 markkaa kuukaudessa tuottavan työpaikan omaava kansalainen saa lähes yhtä suuret veronkevennykset hallituksen ensi vuoden esityksissä, ei ihme, että hallituksen politiikan jälki on ollut sitä, mitä sen nyt tiedämme olevan. Se jälkihän on ollut sitä, että kertomallani tavalla toimiessaan hallitus ei ottanut huomioon sitä seikkaa, että jokainen käytettävissä oleva markka, joka on otettu pois niiltä kansalaisilta, joiden jokainen markka menee välttämättömimpään kulutukseen, sinne leikkausten kohdentaminen samalla alentaa kokonaiskulutuskysyntää.

Näin on käynyt, ja sen seurauksena talous on hiipunut, työllisyyden paraneminen pysähtynyt ja monet muut talouden ongelmat tulleet esiin. Liki 7 prosentin vuosikasvu on hidastunut 2—2,5 prosenttiin. Työttömien määrä on tänään suurempi kuin hallituksen liikkeelle lähtiessä 95 huhituksessa. Valtion nettovelanottotarve on edelleen korkealla tolalla, viime syksyn budjettiesitykseen nähden lähes 10 miljardia markkaa korkeampi jnp. Myönnän, että pienen osan tästä notkahduksesta selittää eurooppalaisen talouden hivenen ennustettua heikompi kehitys mutta vain pienen, koska se notkahdus Euroopassa ei toki ennustettuun nähden ole ollut kovinkaan suuri.

Hallituksen ensi vuoden budjettilinja jatkaa kansan sosiaalisen ja alueellisen kahtiajaon linjaa. Nyt tuon kahtiajaon sosiaalinen ulottuvuus

näkyä erityisesti veroratkaisuissa ja kuntien valtionosuusleikkauksissa. Alueellisen eriarvoisuuden linja lyö läpi aluepolitiikan alasarjona, maatalouden ja maatalouselinkeinojen rajana iskuna, kuntien valtionosuuksien leikkauksina ja julkisten investointien uutena, keskittyneenä suuntana. Hallitus unohtaa työllistämisen, työllistämiskynnyksen välttämättömän alentamistarpeen ja näiden asioiden unohtamisen mukana työttömät. Budjettiesitys ei madalla verokiilan tärkeintä osaa eli välillisiä kustannuksia lainkaan.

Paljon mainostetun verolinjan koko kuva on tullut täällä parin päivän aikana jo aika lailla valaistuksi. Mutta vielä ehkä siitä jokin sana. Me tiedämme, että kokonaisveroaste on ensi vuonnakin korkeammalla kuin kertaakaan Ahon hallituksen aikana. Tuloverotuksen keventäminen ja välillisen verotuksen kiristäminen on suuntaratkaisuna oikein, mutta sitä, miten hallitus nämä ratkaisut kohdentaa, keskusta ei tule missään tapauksessa hyväksymään.

En käy kovin pitkään toistamaan täällä jo sanottua. Sanon vain sen, että kevennyksen painopiste kohdistuu suhteellisesti — korostan: sekä suhteellisesti että absoluuttisesti — tietyistä absoluuttisesti mutta myös suhteellisesti kaikista suurituloisimpiin. Lähes miljoona suomalaista ei saa kevennyksiä juuri lainkaan. Päinvastoin monet näistä kaikista heikoimmassa asemassa olevista menettävät, heidän verotuksensa kiristyy monella tavalla. Toistan vielä sen, että noin 500 000 eläkeläistä ei saa penninkään veronkevennystä, päinvastoin heidän kokonaisverotuksensa nimenomaan välillisen verotuksen kiristymisen kautta tulee kiristymään. Muutama sata tuhatta muuta kansalaista menettää myös verotuksen kiristymisen kautta, niin kuin jo moneen kertaan on todettu. Samaan aikaan siis esimerkiksi noin 40 000 kuukaudessa ansaitseva saa lähes 10 000 markkaa veronkevennystä puhtaan käteen.

Minusta tämän kaiken jälkeen se, mitä ministeri Huttu-Juntunen aiemmassa keskustelussa sanoi, on todella karua kuultavaa. Ministeri Huttu-Juntunenhan tunnusti sen, että ainakin se valmistelevaihe, joka kannustinloukkuhankkeessa on, näyttäisi merkitsevän sitä, että suurituloisimpien kohdalla päivähoitomaksujen alenema olisi noin 400 markkaa kuukaudessa. Hän tunnusti, että totta kai tämä jostakin täytyy ottaa ja että maksumiehiksi tulevat pienituloisimmat lapsiperheet, näin hän äsken kertoi. On aika karmaiseva se kokonaisuus, joka tästä syntyy. Ne paljon mainostetut muutaman sadan markan keven-

nykset, jotka keski- ja pienituloisille on luvattu, menevät äsken kuvattuun päivähoitomaksujen nousuun, joka kohdistuu nimenomaan pieni- ja keskituloisiin.

Arvoisa puhemies! Mielestäni näistä asioista käyty keskustelu on ollut eräällä tavalla aivan poikkeuksellinen. Se tapa on juuri sitä, että monet sosialidemokraattiset kansanedustajat ovat tienneet, tiedostaneet ja rohkeasti tuoneet julki mielipiteensä siitä, että tämä linja on väärä. Yllätys tässä kaikessa on se, että vastaavaa rohkeutta ei vasemmistoliiton kansanedustajien toimesta ole juuri tullut. Tuntuukin siltä, että vasemmistoliitolle hallituksessa mukana pysyminen hinnalla millä hyvänsä on tärkeämpi asia kuin rohkeasti niiden ilmiöiden, niiden linjojen esille tuominen, joita budjetti sisällään pitää. Olisi toivottavaa, että myöskin vasemmistoliitto ottaisi hieman suuremmasta vasemmistoveljestään, sosialidemokraattisesta puolueesta, oppia ja mallia ja sanoisi sen, miltä tuntuu, ja sitten, kun molemmat ovat sen ääneen sanoneet, molemmat toimisivat sen mukaisesti, miltä tuntuu, kun budjetin ja asianomaisten verolakien käsittely tarkemmin alkaa.

Ennen kaikkea vasemmistoliiton toimesta eilen esitettiin meille, miksi keskusta puhuu näin, kun edellisen hallituksen aikana verotusta kiristettiin. Ennen kaikkea, arvoisat vasemmistoliiton kaikki edustajat, joita on yksi paikalla, keskusta kantaa tyyneästi vastuun siitä, mitä me näiltä osin viime hallituksen aikana teimme. Me kiristimme, arvoisa edustaja, kovalla tavalla kaikista suurituloisimpien verotusta, ja minusta se oli ihan oikein. Näin sen takia, että suurituloisemmilta ei voitu ottaa niillä leikkauksilla, jotka leikkausmahdollisuudet olivat tuolloin käytettävissä. Me käytimme sitä instrumenttia, ja minä edelleenkin seison niitten toimien takana. Mutta nyt se tie ja linja, joka on Lipposen hallituksen liikkeellelähdestä eteenpäin ollut, on merkinnyt sitä, niin kuin jo todettiin, että nyt leikkaukset kohdistuvat heikoimpiin mutta kevennykset suuntautuvat kaikista vankimmassa ja parhaassa asemassa oleviin.

Arvoisa puhemies! Kansan kahtiajaon toinen ulottuvuus on sen alueellinen ulottuvuus. Hallituksen monet ratkaisut, jo tehdyt ja nyt ensi vuoden budjetin sisältämät, merkitsevät sitä, että alueellinen kahtiajako saa uutta vauhtia. Ne ilmiöt, joista ed. Pulliainen eilen illalla aivan erinomaisella tavalla minusta kertoi, saavat lisää tuulta purjeisiin monien budjettiin sisältyvien ratkaisujen kautta. Maatilatalouden ratkaisut,

kuntien valtionosuuksien leikkaukset, aluepoliittisten määrärahojen ja sosiaalisten tulonsiirtojen leikkaukset kohdistuvat kaikki alueellisesti samoilta alueille aiheuttaen sitä alueellista eriarvoisuutta, josta muun muassa ed. Pulliainen minus-ta erinomaisella tavalla puhui. Voisi pitkäänkin tätä asiaa analysoida, mutta ajan voittamiseksi en sitä tee pitempään.

Kerron taloustieteiden tohtori Hannu Törmän johtamasta tutkimuksesta, jonka tutkimuksen toimeksiantaja on Mikkelin maakunnan liitto. Tämä tutkimus osoittaa vuonna 1996 tehdyistä leikkauksista seuraavaa. Tämän tutkimuksen mukaan asukasta kohti leikkaukset olivat keskimäärin — budjettileikkaukset, kansaneläkeleikkaukset ja lisäksi kuntien valtionosuusleikkaukset — maassa 2 000 markkaa. Nyt ed. Laitiselle, kun hän puhui Itä-Suomen huomioimisesta: Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen osalta leikkaukset olivat Pohjois-Karjalassa 2 440 markkaa, Oulun läänissä 2 436 markkaa, Lapissa 2 669 markkaa ja Keski-Suomessa 2 305 markkaa, vastaavasti Uudellamaalla 1 900 markkaa, Turun ja Porin läänissä vähän yli 1 700 markkaa ja Ahvenanmaalla alle 1 000 markkaa asukasta kohti. Tämä on Suomen Akatemian tutkijan, taloustieteiden tohtori Hannu Törmän johtaman tutkimusryhmän selvää selostusta. On ilman muuta selvää, että nämä toimet johtavat siihen, että alueiden eriarvoisuus entisestään tulee lisääntymään.

Haluankin, arvoisa puhemies, tässä yhteydessä jo kertoa siitä, että keskustan eduskuntaryhmä tulee budjetin eduskuntakäsittelyn aikana valvomaan tarkalla silmällä sitä, pitääkö hallitus kiinni edes siitä, mihin Suomi asiallisesti ottaen EU-ratkaisun yhteydessä on sitoutunut. Tuo ratkaisu merkitsi sitä, että Suomi lupasi noudattaa lisäysperiaatetta alue- ja rakennepoliittikan osalta. Suomeksi sanottuna se tarkoittaa sitä, että saadaksesen meille luvatus alue- ja rakennepoliittikan tuen Suomen on tullut huolehtia siitä, että alueellinen rahoitus pidetään vähintäänkin entisen suuruisena ja sen päälle varataan se kansallinen lisä, joka mahdollistaa sen, että Suomi kykenee hyödyntämään EU:n meille antaman rahoituksen. Nyt väitän jonkin verran tuntien niitä EU-momentteja, jotka budjettiin sisältyvät, että hallitus on toiminut siten, että kansallista rahoitusta aluepolitiikan eri momenteilta on vähennetty eikä vähän vaan paljon ja tätä vähennemää on kompensoitu sillä alue- ja rakennepoliittikan rahoituksella, jota EU:sta on tullut.

Ilmoitan jo nyt, että tulemme hyvin tarkan analyysin tekemään tästä emmekä jätä näiden

asioiden pohtimista ja punnitsemista vain suomalaisiin kammareihin. Suomen ja Suomessa erityisesti niiden, jotka kantavat huolta alueellisen tasavertaisuuden ideasta, on pidettävä huoli, että siitä, mihin me olemme tässä asiassa sitoutuneet, käytännössä myös huolehditaan.

Arvoisa puhemies! Muutama sana aivan lopuksi vielä asiasta, jolla myös on merkittävä alueellinen kytkentänsä. Hallituksen suurlääni-hanke nimittäin on yksi merkittävä osa maan alueellisen kahtiajaon ja maakuntien alasajon politiikkaa. Tuolla hankkeella ei ole mitään asiallista tekemistä säästöjen kanssa. Se on täysin vastoin eurooppalaisen hallinnon läheisyysperiaatteen ideaa. Suurläänihanke jakaisi Suomen hallinnollisiin alueisiin, joilta puuttuu toiminnallinen, taloudellinen ja kulttuurinen yhteenkuuluvaisuus. Tässä katsannossa hanke on sukua totalitaarisissa järjestelmissä aikoinaan suoritetuille hallinnon pakkoratkaisuille. Suurläänihanke johtaisi vain palveluiden etäännyttämiseen kansalaisista ja lääninhallitusten kanssa asioivien kansalaisten palveluiden etäännyttämiseen. Keskustan eduskuntaryhmä, niin kuin on jo aiemmin sanottu, ei tällaista hanketta hyväksy.

Arvoisa puhemies! On julkisuudessa tämänkin keskustelun aikana tästä teemasta sanottu, että kun lääninhallitusten tehtävät ovat vähentyneet, ei tarvita vanhaa määrää lääninhallituksia. Näin sanovien toivoisi itselleen selvittävän, mitä lääneistä on pois otettu ja mitä siellä tällä hetkellä hoidetaan. Erityisesti ed. Aura eilen kiinnitti huomiota siihen, että aluekehitysvastuu sieltä siirrettiin pois. Haluan tässäkin sanoa, että se oli oikea ja välttämätön ratkaisu, ratkaisu, jota huomasi eräiden ed. Auran puoluetovereidenkin äsken puoltaneen. Se on myös sitä, mitä monien teistä ihailema Wulf-Mathies muutama päivä sitten kuntamarkkinoilla täällä selkein sanoin sanoi. Alueellisen kehittämisvastuun ohjastamisen täytyy olla ei valtion keskushallinnolta ylhäältä tulevaa vaan alhaalta maakunnasta, sen kunnista ja sen elinkeinoelämästä nousevaa toimintaa. Eikö niin, ed. Aura? Tämä muutos tehtiin, annettiin maakuntien liitoille aluekehitysvastuu. Siinä meni keskimäärin viisi — kuusi työpaikkaa lääninhallituksista.

Erityisesti ed. Aura tietää hyvin tarkkaan, että lääninhallituksiin jäi iso määrä tehtäviä, valtion viranomaistehtäviä. Ne eivät ole aluekehityksellisiä tehtäviä, vaan ne ovat valtion viranomais-tehtäviä: poliisi-, pelastus-, väestönsuojelu-, tuoteturvallisuus- ja kuluttajansuojatehtävät. Edelleen sinne jäi iso määrä lupahallintotehtäviä.

Edelleen lääninhallitus vastaa tietystä siivusta sosiaali- ja terveystoimen toimia. Koulutoimen tehtäviä ei vuoden 98 jälkeen sillä enää ole, koska tämä hallitus poisti lääninhallituksilta muutama kuukausi sitten, kesäkuussa tänä vuonna, keskiasteen määrällisen sääntelyn tehtävät. Silti tiettyjä sivistyshallinnon tehtäviä sinne edelleenkin jäi jnp. Lääninhallitus toimii myös valitusviranomaisena.

Arvoisa puhemies! Minä ymmärtäisin jollakin tavalla tätä hommaa, jos kaiken tämän jälkeen lääninhallitukset olisivat pieniä virastoja. Mutta pienimmässä lääninhallituksessa työskentelee tällä hetkellä 80 henkilöä ja suurimmassa vähän yli 200 henkilöä. Koko, niin kuin ei yleensäkaan elämässä se koko niin kovin ratkaiseva ole, ei myöskään näissä asioissa se ole niin kovin ratkaisevaa. 80 henkilön virasto hyvin on toimiva virasto. Se on keskimääräisen suomalaisen hallinnollisen viraston lukuihin verrattuna verrattomasti isompi kuin keskimääräinen suomalainen hallinnollinen virasto tällä hetkellä on. Tällä perusteella näiden virastojen yhdistämisessä joihinkin toisiin virastoihin tekemällä alueellisia suurjaotuksia ei ole kerta kaikkiaan mitään järkeä.

Aivan eri asia olisi ollut, jos askel maakuntaitsehallintoon olisi voitu ottaa, jolloin maakuntapohjaiset tehtävät ja valtion alueella olevat viranomaistehtävät olisi voitu koota samoihin käsiin. Sellaista askelta ei kuitenkaan voitu ottaa 90-luvun alkupuolella, enkä tuntien nyt tämän asian keskustelun tunteja usko, että sitä askelta voidaan ja kyetään ottamaan aivan lähiaikoinaan. Näistä syistä tässä hankkeessa toivon rohkeutta ja voimia kaikille niille, jotka ovat asian oikean laidan ymmärtäneet. Toivon, että tässä kysymyksessä vielä päät kääntyvät käydyn keskustelun aikana.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarinen aikoinaan ilmeisesti jätti itämään sen siemenen, joka tässä aluehallintohankkeessa on olemassa. Se olisi pitänyt silloin kitkeä kokonaan pois eikä antaa versoa niin isoksi, kuin se tänä päivänä on. Sieltä siemenen alkulähteiltä lähtee koko tämä ajatus.

Itse asiassa ajatus siitä, millainen ruusutarha Suomen maassa oli, kun tämä hallitus lähti liikenteeseen, tuntui kuvauksena aika kauniilta, mutta totuus on kyllä toisenlainen. Nythän voi todeta, että ainakin valtionvelka, jos jotain myönteistä etsii, on tällä hetkellä taistuttuun päin. Tosin se kasvaa vielä. Se on huolestuttava

juttu, josta voimme kaikki yhdessä olla huolissamme.

Mutta kyllä työpaikkojen häviämisen suhteen ja työllistämisen suhteen se ongelma on, että Ahon hallituksen aikana lähes miljoona työpaikkaa hävisi. Sitähän voi verrata Lapin tuhoihin, siihen, kun sakemannit polttivat Lapin. Kyllä sitä voi verrata lähes sen tyyppiseen olotilaan valtakunnallisesti. Elikkä sen jälkeen, kun tuho on tapahtunut tässä yhteiskunnassa työpaikkojen menetyksen osalta, niin siinä pitää olla jällelrakentamistyö, raivata roippeet pois. Nyt niitä roippeita on raivattu siitä eli nyt on uuden kivijalan muuraamisen ja rakentamisen aika, mikä tarkoittaa monia toimenpiteitä, jotka näytävät talousmielessä nyt vähän parempaa suuntaa. Nyt ihmisten ja yritysten kannattaisi ottaa velkaa, mutta pelko on vielä olemassa, että entäs jos (Ed. R. Ojala: Kepu tulee hallitukseen!) — sekin voi olla, mutta jos tämä olotila ei tästä paranekaan, mutta pikku hiljaa ainakin kiinteistömarkkinoilla elpyminen on tapahtumassa ...

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa):
Kaksi minuuttia, ed. Lahtela!

Ed. L a i t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun on pakko palata vielä tähän valtionyhtiöiden yksityistämiskysymyksen. Ed. Pekkarinen antaa toimistani sellaisen kuvan kuin olisin muuttanut tässä suhteessa jollakin tavalla kantaani. Ed. Pekkarinen, en ole. Sanoin aikaisemmin täällä sen, että Valmetin osalta lähdin siitä ja meidän eduskuntaryhmämme lähti siitä, että valtion omistusosuutta Valmetiin jätetään 20 prosenttia. Tästä asiasta me neuvottelimme hallituksen kanssa ja hallitus ei tätä hyväksynyt.

Tiedossani on se, että silloinen ministeri Kääriäinen näytti meidän ehdotuksellemme hivenen vihreää valoa, mutta hallitus ei kuitenkaan sitten perääntynyt. Näin ollen Valmetin osalta eduskunnassa tehtiin sellaisia ratkaisuja, jotka mahdollistavat Valmetin sataprosenttisen yksityistämisen. Nyt ministeri Kalliomäki on kuitenkin toiminut niin, että näin pitkälle ei olla menty. Toivon mukaan ei mennäkään. Aivan selvästi, ed. Pekkarinen, oli nähtävissä, että jos edellinen hallitus olisi saanut tämän asian käytännössä hoitaa, niin olisi menty niin pitkälle, että sataprosenttisesti oltaisiin yksityistetty.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin työhuoneessani puhelimesta hoi-

tamassa kansalaisten antamia tehtäviä ja kuulin siellä ed. Pekkarisen puheenvuoron, jossa hän syytti vasemmistoliiton edustajia siitä, että emme ole suhtautuneet kriittisesti esimerkiksi budjetissa esitettäviin verohelpotuksiin. Ed. Pekkarinen, minä olen arvostanut teitä poliitikkona aina, mutta nyt teillä todella on erittäin valikoiva kuulo ollut. Koska lähes järjestään kaikissa vasemmistoliiton edustajien pitämässä puheenvuorossa on tähän epäoikeudenmukaiseen veroratkaisuun puututtu eikä yksikään meistä varmasti ole ollut siihen tyytyväinen.

Toinen asia, johon haluaisin puuttua, on, kun kuulin myös siitä, kun sanoitte, että ministeri Huttu-Juntunen täällä esitteli nimenomaan tuloloukkutyöryhmästä. Hän kyllä avoimesti ja rehellisesti kertoi siinä sen murheen, mitä hän asiasta tuntee, mutta haluaisin nyt muistuttaa siitä sitten, että tämä ei todellakaan ole sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltu. Sen vuoksi, niin kuin jo tuossa aiemmin tänään sanoin, olisi toivottavaa, että tätä keskustelua voitaisiin käydä myös silloin, kun asian todelliset valmistelijat olisivat paikalla.

Todella, ed. Pekkarinen, vähän vähemmän valikointia siihen kuuloon, niin kuulette, mitä vasemmistoliiton edustajat ovat puhuneet.

Ed. L a a k s o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Me, jotka olemme pitempään olleet kansanedustajina, tunnemme todella ed. Pekkarisen taitavana poliitikkona, oli sitten kysymys hallituspuolueen edustajasta tai oppositiopuolueen edustajasta. Tässä läheisesti muistuu mieleen se aika, kun olimme yhdessä oppositiossa. Monta kertaa valtiovarainvaliokunnassa syntyi semmoinen tunnelma, että keskusta pyrkii painamaan jopa vasemmalta ohitse. Yhteistyö siinä suhteessa oli tavattoman helpoa.

Mutta minä myös jyrkästi kiistan ja torjun ed. Pekkarisen väitteen siitä, että vasemmistoliitto olisi ikään kuin tässä budjettikäsittelyn yhteydessä unohtanut tärkeinä pitämämme asiat. Veropoliittinen analyysi on esitetty ed. Apukan puheenvuorossa ja on myös vaadittu voimakkaita lisäjä työllistäviä toimenpiteitä. Nämä kohdat vain mainitakseni.

Nyt tosiaan täytyy muistuttaa myös ed. Pekkarista siitä hirmutilanteesta, minkä te saitte viime hallituksessa aikaan. Ennennäkemättömän konkurssien määrän, työttömien määrän neli-viisinkertaistumisen ja tällä tavalla maan syöksemisen onnettomaan tilanteeseen, jossa en-

nen muuta valtionvelan kasvu hakee vertaistaan. Yksikään länsimaa ei yltänyt sille suoritustasolle, johon te ylsitte sillä hallituksella, missä olitte mukana. On selvää, että liikkumatila tässä suhteessa nykyhallituksella on huomattavan ahdas.

Me korostamme sitä, että työllisyystilanne ei ole hyvä, jatkotoimia tarvitaan. Tähän mennessä hallituksen toimet eivät ole olleet riittäviä. Sitä olemme korostaneet. Ja olemme myös esittäneet veropoliittisen näkemyksen, miten jatkossa verotusta tulisi suunnata oikeudenmukaisempaan suuntaan.

Ed. Kankaanniemi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V i i t a m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen totesi puheessaan, että hän seisoo ryhdikkäästi sen politiikan tulosten takana, jota edellinen hallitus harjoitti. Siksi täytyy ihmetellä sitä, mistä johtuu moinen kelkan kääntö suhteessa valtion aluehallinnon uudistukseen.

Kysymyksessähän on eräiltä osin, muun muassa juuri tämän läänin uudistuksen osalta, hanke, joka virisi viime vaalikaudella tämän aluekehitysvastuun siirtämisen yhteydessä, kun se siirrettiin maakunnallisille liitoille. Vielä vuonna 93, jolloin ed. Pekkarisen mainitsema maakunnallinen itsehallintohanke oli täysin haudattu jo, keskusta puheenjohtajansa suulla totesi, että tulevaisuuden suunta muutaman vuoden kuluttua on viisi läänä.

Mitä sitten tulee ed. Pekkarisen veropoliittisiin kannanottoihin, täytyy sanoa, että hän edustaa eräänlaista toisen asteen veropopulismia. Yleensä tähän todetaan, että kaikki verot pitäisi saada pois ja mahdollisimman alhaisiksi. Hän lähtee siitä, että kun progressiivista verotusta uudistetaan sillä tavoin, että suhteellisesti kevenetään enemmän pieni- ja keskituloisten verotusta, niin siltikään ei saisi markkamääräisesti enemmän maksaneen verotus keventyä vähemmän maksavia enemmän. Huomautan vain, että jos kaikki valtion verot poistettaisiin, niin se hyödyttäisi kaikkein eniten niitä suurituloisia. Eikö vain, ed. Pekkarinen?

Ed. R. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä me uudetkin edustajat olemme oppineet tuntemaan ed. Pekkarisen loistavan esiintymistaidon ja erityisesti vähän viehättää se tapa tehdä puhujalavalta kysymys ja jollakin

edustajalla myös vastata siihen itse. Silloin saa kyllä varmasti mieleisiään vastauksia. Siinä oli monia tartuntakohtia ja puhe oli sinänsä varsinainen kurjuuden ylistys, mikä ei sinänsä pidä paikkaansa. Esimerkkinä vaikka kotihoidon tuki, joka tälläkin hetkellä kaikkien leikkauksien jälkeen on selvästi suurempi kuin se oli vuosikymmenen vaihteessa, jolloin Suomessa vielä menttiin lujaa. Se on aikanaan ollut selvä poliittinen valinta, että sinne puolelle on haluttu enemmän mennä riippumatta siitä, onko maalla varaa vai ei.

Mitä sitten tulee kuntien leikkauksiin, niin silloin kun edellinen hallitus leikkasi kunnilta, myös kuntien verotulot olivat laskevassa suunnassa voimakkaasti. Siinä vaiheessa on huono kunnilta leikata valtionosuuksia. Tällä hetkellä sen sijaan esimerkiksi Pohjanmaan kaikissa pienissä kunnissa viime vuoden verot kasvoivat 10–16 prosenttia yli arvion. Siinä tilanteessa täytyy tietysti ottaa koko kansantalous huomioon ja miettiä, voivatko kunnat rahastoida rahaa samaan aikaan kun valtio velkaantuu.

Mitä sitten tulee tähän läänihankkeeseen, niin kesäkuussa 93 silloinen pääministeri Aho on Keski-suomalaisen mukaan ilmoittanut, että hallituksen keskeisenä tavoitteena on maakuntahallinnon luominen ja lääninhallinnosta osittain luopuminen. Edelleen saman vuoden syyskuussa Aho sanoi, että ei alueiden kannalta ole kovin suuri kysymys, missä päätösten laillisuusvalvonta, poliisitoimen järjestäminen ja muut valtionhallinnon tehtävät hoidetaan. Joten kyllä nämä väitteet vähän ovat ensimmäisen luokan takinakäännöksiä.

Ed. A u r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen mainitsi minun nimeni niin monta kertaa, että täytyy ottaa puheenvuoro. Tässä vain ollaan vaikeassa tilanteessa, koska aluehallintohankkeessa joudumme myymään keskustapuolueelle keskustapuoluelaista linjaa. Peruskysymyksenä on se, että valtio vetäytyy alueelta ja jättää sinne tilaa maakunnille, ja minä olen aina ymmärtänyt, että se on ollut keskustan perustavoite. Nyt sitä toteutetaan. Valitettavasti se ei näytä keskustapuolueelle kelpaavan.

Ed. T. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Muistuttaisin ed. Pekkarista siitä, että meillä on periaatepäätös, että puheenvuorot kestävät 10 minuuttia. Äskeinen puheenvuoronne kesti yli 20 minuuttia.

Mutta sitten toiseen asiaan, eli eläkeläisiin. Muistutan edelleen, samalla tavalla kuin ministeri Mönkäre, että edellisen hallituskauden aikana sairauskuluvähennys, verotusvähennys poistui eläkeläisiltä, lääkkeiden omavastuita nostettiin, indeksit jäädytettiin, asumistukea leikattiin, terveyskeskumaksut tulivat. On totta, että sairausvakuutusmaksun 3 penniä korkeampi maksu eläkeläisillä on ongelma ja toivon, että kun valtion taloudellinen tilanne paranee, niin voidaan tehdä selvät suunnitelmat, miten tämä epäkohta poistetaan.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ennätän puuttua vain muutama. Ed. Auralle ensin. Te sanoitte, että valtio vetäytyy alueelta ja antaa tilaa maakunnille. Millä tavalla te teette tällä tavalla? Yhtään esimerkiksi tästä teidän toimenpidekokonaisuudessa ei ole. Päinvastoin te kesäkuussa siirsitte alueelta keskushallintoon ammatillisen koulutuksen määrällisen sääntelyn.

Mitä ed. Viitamiehelle ja ed. R. Ojalalle tulee siitä, mitä pääministeri Aho aikanaan sanoi. En ole puhunut mistään tavoitteista, että keskustan tavoite on tämä. Minäkin olen lukenut sen miellehteni Keski-suomalaisen haastattelun kyllä ja tiedän, mitä siinä sanotaan. Minä sanon vain nyt teille, että minä vastasin viime hallituksessa näistä asioista ministeripostien osalta, ja sellaista puheenvuoroa ette löydä, jossa asiasta vastaava ministeri olisi sellaista puhunut. Sellaista hallituksen kannanottoa ette löydä, jossa näin olisi sanottu. Sellaista lakiasiakirjaa, joka täällä käsiteltiin liittyen näihin hallinnollisiin ratkaisuihin, niiden perusteluista ette sellaista kohtaa löydä, jossa tällaisesta suurläänijaosta olisi puhuttu, ettekä myöskään löydä sellaisia valtioneuvoston periaatepäätöksiä, jossa sellaisesta on puhuttu. Jos löydätte, kaivakaa ja tuokaa tänne. Haaste on tässä teille.

Mitä taas tulee vasemmiston edustajien, edustajien Laakso ja Rimmi puheenvuoroihin, minä myönnän, että te oikaisitte minua ja olen siitä tyytyväinen. Nyt minä uskon, että vasemmistossa todellakin on sama tahto ja kaiku askelten kuin täällä sosialidemokraattien piirissä. Jos tämän jälkeen teistä ei löydy myös toiminnallista tahtoa, puhumisen tahto on jo todettu, mutta myös toimeliasta tahtoa myös näyttöihin tässä asiassa, niin sitten minä ihmettelen uudestaan. Siihen asti jään kuulolle. Palataan asiaan sitten, kun myös toimia tämän vääryyden, epäoikeudenmukaisuuden korjaamiseksi aikanaan löytyy.

Siinä eilisessä keskustelussa minä vain en kuullut teidän puheenvuorojanne, mistä olen pahoillani, kun teillä tällainen tahto kuitenkin on. Olen iloinen siitä, että se tahto teillä on.

Ed. Lindén: Arvoisa puhemies! Tässä salissa on käyty näiden kahden päivän aikana perinpohjaista keskustelua ensi vuoden budjetin vaikutuksista suomalaisen jokapäiväiseen elämään. Jos budjetti antaa, se myös edelleen ottaa. Menot on jouduttu puristamaan tiukkaan raamiin, joka on tarkoittanut sitä, että uusia menoja lisääviä uudistuksia budjettiin ei juurikaan ole mahtunut. Ministeriöiden sisällä, kyläkin tiukassa raamissa, toimintoja yritetään kehittää.

Verokeskustelu siivitti elokuisia kesäkokouksia, ja myös tässä salissa tuntuu, että veroasia erityisesti näin budjetin lähete keskustelun yhteydessä on tärkein painopistealue.

Äsken en saanut vastauspuheenvuoroa ed. Pekkarisen puheeseen, joten mielelläni kommentoin sitä tässä puheenvuorossani. Täytyy yhtyä kommentteihin ed. Pekkarisen verbaalisesta virtuoosimaisesta puhetavasta. Tuntuu, että tässä verokeskustelussakin musta muuttuu valkoiseksi ja valkoinen mustaksi. Opposition taholta on kovasti tullut kritiikkiä hallituksen linjauksiin siitä, miten valtion tuloverotusta tulee keventää. Siinä suhteessa, ihmettelen ed. Pekkarisen kommentteja, kun hän toteaa, että yli miljoona suomalaista ei saa valtion tuloveron keventämisen yhteydessä yhtään lisää rahaa käteensä. Kyllä minun mielestäni ihan selvää logiikkaa on se, että jos ei valtionveroa maksa ja valtionveroa kevennetään, ei voi tulla ylimääräistä käteen jäävää osuutta. Tässä yhteydessä tietysti pitää pohtia sitä, mitkä on ne toimenpiteet, joilla kohdistetaan nettotulon kasvua niille ihmisille, jotka eivät pääse osallisiksi veronkevennyksistä.

Kaiken kaikkiaan on mielestäni erinomaista, että hallituksen keskuudessa on saatu aikaan esityksiä siitä, että valtionverotusta kevennetään. Tuskin tässä salissa kukaan on sitä mieltä, että Suomessa valtionverotus ei ole liian kireää. Pelkkiä verotuksen keventäminen ei kuitenkaan ole riittävä toimenpide työttömyyden puolittamiseksi, joka on ollut tämän hallituksen tärkeimpiä tavoitteita. Mutta varmasti verotusta keventämällä kuitenkin kulutusta lisätään, mikä synnyttää myös uusia työpaikkoja.

Suosi suomalaista -kampanja tulee muistuttaa kaikkien suomalaisten mieleen. Jokainen markka suunnattuna kotimaisten tuotteiden ja palve-

luiden hankintaan tuo uusia, kipeästi kaivattuja työpaikkoja.

Verotuksen rakenteen uudistamista siirtämällä verotuksen painopistettä työn verottamisesta kulutukseen on peräänkuulutettu jo pitkään. Tämän budjetin yhteydessä se tarkoittaa keskusteluja ja ratkaisua energiaverotuksessa.

Hallitus on myös peräänkuuluttanut kuntia osallistumaan verojen kevennykseen. Jos hallitus pystyisi vakuuttamaan kunnat siitä, että valtionosuuksien leikkaaminen ei jatku, useampi kunta uskaltaisi tarttua haasteeseen. Tällä hetkellä vain harvassa kunnassa ollaan tekemässä äyrin alennuspäätöksiä.

Valtionveroa on viime vuosina kevennetty. Valitettavasti vain kuntien äyriä on samassa tahdissa nostettu. Tähän moni mielellään vastaukseksi antaa valtion toimenpiteet kuntien valtionosuuksien leikkaamiseksi, mutta varmasti syynä on myös ollut kuntasektorin kohtuullisen huoleton menojen kasvu ns. hulluina vuosina. Näitä menojen kasvuja nyt kuntasektorillakin on jouduttu äyrin korotuksilla kattamaan.

Talousskasvu on vahvistunut ja työllisyys kohentunut, mutta ei riittävästi. Vielä ollaan kovin kaukana työttömyyden puolittamistavoitteesta. Ilmeisesti tavoite oli jo alun perin liian korkealle asetettu. Mielestäni tärkeämpää kuin keskustelu siitä, puolittuuko työttömyys vai ei, on vakavasti miettiä niitä toimenpiteitä, joilla uusia työpaikkoja saadaan. Jokainen poistunut työttömyysprosentti säästää valtion menoja miljardeja ja luo ihmisille luottamusta tulevaisuuteen.

Budjettiriihen yhteydessä ratkaisut sähköveron osalta siirrettiin työryhmän pohdittavaksi. Kaavailuissa on ollut energiaveron ja hiilidioksidiveron siirtämistä kulutusveroiksi. Kun kotimaiselta polttoaineelta vuonna 1995 poistettiin alkuutuotevähennys, luvattiin se korvata polttoaineverotuksella. Hiilen ja turpeen veroero, joka tänä vuonna on noin 13 markkaa megawattitunti, on kaavailtu pudotettavaksi nolnaan. Tehtyjen selvitysten mukaan tällaisella muutoksella välittömästi lisättäisiin hiilen käyttöä kotimaisten polttoaineiden kustannuksella. Oulun ja Vaasan lääneissä tällaiset ratkaisut vaarantaisivat noin tuhat työpaikkaa. Samaan aikaan, kun Suomessa ollaan hävittämässä kotimaisten polttoaineiden vähäiset tuet, useissa EU-maissa muun muassa ydinvoiman ja hiilen tuotantoa tuetaan massiivisesti EU:n hyväksymällä tavalla.

Kotimaisten polttoaineiden, erityisesti turpeen ja hakkeen, käyttö luo suoria ja välillisiä

työpaikkoja erityisesti syrjäseuduille. Työpaikkojen menetykset kohdentuisivat juuri niille seuduille, jotka jo vanhojen metsien suojelupäätösten yhteydessä menettivät satoja työpaikkoja. Menetettyä työpaikkaa on näillä alueilla kovin vaikeaa, usein täysin mahdotonta, korvata.

Tämän hallituksen päätavoite mielestäni on saattaa Suomen talous tasapainoon ja huolehtia myönteisestä työllisyyskehityksestä. Sähköveroratkaisussa odotan tältä hallitukselta esityksiä, jotka eivät vaaranna jopa tuhansia työpaikkoja Pohjois-Suomessa. Myös hallitus muistakoon Suosi suomalaista -kampanjan.

Budjetista löytyy noin 50 miljoonaa markkaa suunnattavaksi kompensatioihin, joita hallitus lupasi vanhojen metsien suojelupäätöksen yhteydessä. Kompensatiota tarvitaan. Nämä miljoonat markat ovat vain kaukana niistä markkamääristä, joita laskettiin tarvittavan näillä alueilla korvaamaan menetettäviä työpaikkoja. Hallituksen tulee tarkoin seurata tämän päätöksen seurauksia. Näin ministeri Haavisto eilen vastauspuheenvuorossaan lupasikin.

Viime kevään lisäbudjetissa budjettivaroja osoitettiin asuntokaupan ja -tuotannon elvyttämiseksi. Rahaa suunnattiin muun muassa asuntolainojen valtiontakauksiin ja asunto-osakeyhtiöiden peruskorjauksiin. Nämä ovat olleet oikeita toimenpiteitä. Tämä kesä ja alkusyksy on sen osoittanut; asuntokauppa on kovastikin vauhdittunut.

Omakotiasujien toive olisi ollut saada budjetista varoja myös omakotiasuntojen peruskorjauslainojen korkotukiin. Tänä päivänä home- ja kosteusvauriot ovat tosiasia monelle omakotiasujalle. Valtion korkotuki vauhdittaisi peruskorjauksia myös omakotitaloissa ja parantaisi edelleen työllisyyttä. Lisäbudjetin yhteydessä hallituksen tulee mielestäni tarkkaan harkita mahdollisuutta ohjata budjettivaroja omakotitalojen peruskorjauslainojen korkotukeen.

Viime aikoina eri päätösten yhteydessä on kysytty, noudattaako hallitus hallitusohjelmaan kirjattua päätöstä kehittää maata tasapuolisesti. Erityisesti pohjoissuomalaisilla on tämä ajatus ollut useinkin mielessä. Kehitysalueilla asuvien on voitava luottaa hallitukseen tässä asiassa. Jokaisen alueen on saatava kehittää vahvuuksiaan. Hallituksen eri sektoreiden rakenteellisiin kysymyksiin liittyvien ratkaisujen on oltava tasapuolisia ja ennen kaikkea perusteluiltaan kestäviä. Pohjoissuomalaisten näkökulmasta ministeri Heinosen odotettavissa oleva päätös Oulun yliopiston rakentamistekniikan opetuksen lakkaut-

tamisesta ei ole mielestäni kestävää aluepolitiikkaa. Suomen karttaa katsottaessa mahdollista lakkauttamispäätöstä ei millään muodoin voi ymmärtää.

Arvoisa puhemies! "Huipputekniikan kasvuedellytyksiä heikennetään, vaikka tietoyhteiskunta on parhaassa kehitysvauhdissa", kirjoitti ed. Tiuri viime syksynä näihin aikoihin tämän vuoden budjetin lähetekeskustelua käytäessä. Tällöin hallitus leikkasi tutkimukseen ja kehittämiseen varattavia määrärahoja. Tällaiset ratkaisut pysyvinä olisivat olleet kovin lyhytnäköistä politiikkaa.

Tänä syksynä heti budjetin eduskunnalle antamisen jälkeen hallitus teki periaatepäätöksen, että tutkimus- ja kehittämisvaroihin suunnataan 1,5 miljardia valtionyhtiöiden myynnistä saatavia rahoja. Ed. Liikkanen eräissä vastauspuheenvuorossaan arvosteli — näin ainakin ymmärsin — tätä hallituksen ratkaisua. En voi tätä arvostelua ymmärtää, koska juuri tällä 1,5 miljardilla varmasti luodaan uusia työpaikkoja huippuosaamisen alueelle. Tutkimusten mukaan yrityksissä on vahvasti kasvupotentiaalia. Jopa 100 000 uutta työpaikkaa on saatavissa huippuosaamisen yrityksissä. Olen ymmärtänyt, että tähän hallituksen periaatepäätökseen ovat kaikki tahot olleet tyytyväisiä, toivottavasti myös ed. Liikkanen. Myös varsinaisessa budjetissa on muun muassa Tekesille lisätty määrärahoja. Osaamisessa on meidän tulevaisuutemme.

Tämä panostus tutkimukseen lämmittää erityisesti oululaisten mieltä. Oulu on tunnettu osaamisestaan, ja mahdolliset lisäpanostukset siihen tuottavat varmasti kauaskantoisia ja kantavia tuloksia ja tuovat ennen kaikkea niitä kipeästi kaivattuja uusia työpaikkoja. Juuri tällaisilla ratkaisuilla ja periaatepäätöksillä annetaan lisäpotkua Oy Suomi Ab:lle.

Olemassa olevilla kehyksillä budjetista löytyy oikeita painotuksia. Valitettavasti vain tiukat raamit eivät sallineet toteuttaa monta hyvää uudistusta ja täyttää monta tarvetta. Toivon, että käydessämme vuoden 1998 budjetin lähetekeskustelua valtiontalous sallii enemmän mahdollisuuksia valtion rahoitusta vaativiin uudistuksiin. Hitaasti mutta varmasti aleneva työttömyys tuo toivottua liikkumavaraa, ja tämän on oltava herkeämättä hallituksen mielessä.

Ed. Lehtosaari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Rosendahl: Arvoisa rouva puhemies, värderade fru talman! Det är sant att vår ekonomi inte ännu är i skick. Vårt största gissel, arbetslösheten förefaller ha kommit för att stanna. Problemet gäller inte bara vårt land utan en stor del av världen. Uppgiften att halvera arbetslösheten är ett ambitiöst program, som förutsätter en lång rad av aktiva åtgärder från regeringens, från arbetsmarknadsorganisationernas och från företagens sida. Det är kortsynt att tro att arbetslösheten kan avhjälpas med bättre konjunkturer och större tillväxt. Så är inte fallet. Automatiseringen och teknologin skapar tillväxten, medan insatsen av mänskligt arbete fortgående minskar. För att meningsfullt sysselsätta dem som friställts krävs ett totalt nytänkande.

Työttömyys muodostaa ongelmakokonaisuuden, joka edellyttää syvällisiä analyysejä ongelman selvittämiseksi ja työelämän muutoksiksi, joita ongelman korjaaminen edellyttäisi. Markkinatalous sinänsä ei ole kyennyt antamaan vastausta työttömyysongelmaan. Käynnissä oleva yhteiskunnan eri toimintojen yhtiöittäminen on pikemmin heikentänyt kuin helpottanut työllisyyttä, siitä huolimatta että tuottavuus on nousut.

Talousarvioesitys on jatkoa yhteiskunnan eri toimintojen keventämiseen liikelaitostamisen ja yksityistämisen suuntaan, mikä ainakin alkuvaiheessa johtaa työvoiman työttömäksi jäämiseen.

Det som tidigare skett genom att postkontoren nedlagts på många orter, med sämre service som följd, sprids till allt flere områden. Landsbygdsnäringscentralerna skall slås ihop med arbetskrafts- samt handels- och industriministeriets distrikt till näringslivscentraler. Vägverkets produktionsenhet skall ombildas till affärsverk, för vilket en budgetlag aviserats.

Den överkapacitet som verket har skulle givetvis ha ödesdigra följder för den privata jordbyggnadssektorn, där den ökande konkurrensen befäras medföra konkurser och friställningar.

Nedskärningarna i anslagen till skogssektorn gör det svårt för skogscentralerna att reda sig med de uppgifter lagstiftningen ålägger dem. Hela vårt samhälle lever av skogen och därför bör vi kunna offra mera än cirka 2 promille av statsutgifterna som nu är fallet, på denna vår mest centrala råvarusektor.

Rouva puhemies! Metsäkeskusten ja maaseutuelinkeinopiirien lähentyminen olisi perustellumpaa kuin nyt ehdotettava muiden ministeriöiden hallintopiireihin yhdistyminen. EU:n maatalous- ja maaseutupolitiikka on niin erityisluonteista ja rakenteeltaan sellaista, että oma maa- ja metsätalousministeriön alainen piiriorganisaatio olisi perusteltu työnvälityksen ja ktm:n elinkeinopiirien kanssa sekoittamisen asemesta. Suuret hallituspuolueet ovat ilmeisesti kävelleet budjetitirihessä maa- ja metsätalousministeri Kalevi Hemilän yli, joka on pontevasti yrittänyt puolustaa maaseutuelinkeinopiirejä. Ministeri Hemilä on muihin ministereihin verrattuna todellinen valtionhallinnon asiantuntija ja tämän vuoksi hänen sanansa olisi tullut olla painava juuri tässä asiassa. (Ed. Aittoniemi: Hemilä on maaseudun tuhoaja!) — Minä sanoin "valtionhallinnon asiantuntija". En ota kantaa tähän.

Värderade talman! Finansieringen av landsbygdsprogrammet har välts över på EU:s strukturfonder och på gårdsbrukets utvecklingsfond. Landsbygdsprogrammet innehåller 90 förslag till åtgärder. Men tyvärr nöjer sig regeringen tills vidare bara med sådana åtgärder som inte behöver budgetanslag. Om regeringen inte lyckas få till stånd beslut i landsbygdspolitiken och inte lyckas verkställa de föreslagna åtgärderna är framtidsutsikterna dystra för sysselsättningen på landsbygden.

Omläggningen av energiskatterna är ett exempel på hur användningen av trä för energibruk kan drabbas om inget strukturellt stödsystem byggs upp för flisenergiproduktion. Av skogens tillväxt lämnas i detta nu cirka 10 miljoner kubikmeter oanvänd som förbränns och förmultnar i skogarna.

Kysymys siitä, miten veronalennuksen tulee kohdella eri tuloryhmiä, on vähemmän tärkeä kuin se, miten alennus voitaisiin muotoilla työllisyyden kannalta hyödylliseksi. Myös pienet elinkeinonharjoittajien verotukseen ehdotettavat korjaukset ovat paikallaan ja omiaan edistämään uuden työvoiman palkkaamista. Mutta suurempi osa veronalennuksesta olisi tullut ohjata verokiilaan ja palkkasivukuluihin.

Budjetin perustelujen mukaan leimaveron sijasta käyttöön otetaan varainsiirtovero, jonka osalta hallitus ehdottaa, että kiinteistöjen luovutusta jatkossakin verotettaisiin ankarammin kuin osakkeiden luovutusta. Kiinteistön luovutuksen alhaisemmasta verokannasta huolimatta,

4 prosenttia, tuotot budjetoidaan edelleen 1,5 miljardiksi markaksi, mikä herättää epäilyjä veropohjasta. Tuotantokiinteistöjen luovutukselle ei pitäisi panna varainsiirtoveroa.

Läntänsä i statsskatten finansieras till en del genom höjd energiskatt främst på el. Därvid är det viktigt att se till att den öppna sektorn, industri och lantbruk, som är utsatta för utländsk konkurrens, inte drabbas av skatten samt att vissa former av energiproduktion inte sätts i ett försämrat konkurrensläge.

I en situation med överstark valuta som knappast försvagas när industrin och lantbruket försätts i ett sämre konkurrensläge, behöver sådana tilläggsbelastningar kompensation i annan form än genom ändrade valutakurser som tidigare har varit fallet.

Företagarnas möjlighet att utnyttja investeringsreserveringar borde uppskjutas efter 1997. Lantbrukets utjämningsreserveringar borde ändras så som minister Alho har föreslagit senaste vinter med tanke på behovet att reservera EU-stöden för kommande investeringar som främjar konkurrenskraften i enlighet med regeringsprogrammet.

Kansanedustaja Aapo Saaren väite ryhmäpuheenvuorossaan siitä, että RKP ja kokoomuspuolue olisivat pettäneet maatalouden tässä hallituksessa, ei ole oikeudenmukainen. Puolueemme on kaikissa yhteyksissä voimiensa mukaan pyrkinyt myös maatalouden oikeudenmukaiseen kohteluun säästötalkoissa, joihin hallitus on joutunut. Ilman valtion menojen leikkauksia maan talous näyttäisi aivan toisenlaiselta ja myös maatalous olisi joutunut kärsimään korkeammasta korkotasosta ja luultavasti korkeammasta verotuksesta. Talouden nykyinen kunto kompensoi ainakin osaksi tuen pienemistä. Olemme varmoja siitä, että hallitus, jossa ei ollenkaan olisi maataloutta ja maaseutua kohtaan sympatiaa tuntevia puolueita, olisi nykyistä hallitusta huonompi vaihtoehto.

För södra Finland är stödet till lantbruket enligt artikel 141 tryggad bara till år 1999 och därefter är man inom husdjurs- och växthusodlingen helt beroende av strukturstöd. Det är beklagligt att stöden i norr och i söder måste utformas enligt helt olika kriterier, vilket leder till att man på vartdera hållet kan peka på enskilda grödor eller produkter som stöds mera i den ena eller andra regionen.

Regeringen står här inför uppgiften att försöka utforma detaljbesluten så att de slutliga stöden inte blir konkurrenssnedvridande mellan regionerna eller enskilda företagare. Det är önskvärt att regeringen härvidlag eftersträvar en förhandlingslösning med lantbrukarnas organisationer i enlighet med lagen om nationellt stöd till jordbruket och trädgårdsodlingen.

Edustajat H. Koskinen ja Rinne merkitään läsnä oleviksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä huomautan ed. Rosendahllille, kun on puhe kansallisen tukipaketin 750 miljoonan osasta, että asiaa ei voi lainkaan verrata tasakohtaiseen leikkaamiseen eri ammatinharjoittajien välillä säästötalkoiden suhteen. Tämä kansallinen tukipaketti oli yksi selkeä ehto siinä vaiheessa, kun Suomen kansalta kysyttiin, pitääkö Suomen liittyä Euroopan unioniin vai ei. Se oli myös eräs tae siitä, että suuri osa maatalouden edustajista myös ratkaisi juuri tällä perusteella oman asennoitumisensa Euroopan unionin jäsenkysymykseen.

Mitä olisi tehty myöhemmin, kun tuo kansallinen tukipaketti olisi astunut ensimmäisen kerran voimaan ja sitä olisi käytännössä toteutettu? Myöhemmässä vaiheessa se olisi saattanut olla käytännössä tietysti sama asia, mutta tämä oli selkeä petos ja mikä pahinta, se oli kokoomuksen ja ruotsalaisen kansanpuolueen kesken sovittu ennakkoon jo siinä vaiheessa, kun näistä asioista neuvoteltiin. Ei se tullut siinä vaiheessa, kun tästä kansallisen tukipaketin 750 miljoonan markan osasta luovuttiin. Se oli etukäteen suunniteltu, ja tästä johtuen voidaan sanoa, että se on petos. Tässä tapauksessa se nimenomaan edellyttää etukäteissuunnittelua.

Kokoomuksen osalta pidän tätä erittäin pahana. Ruotsalainen kansanpuolue tietysti tekee mitä vain, että saa olla hallituksessa vuosikymmenestä toiseen. Mutta kokoomuksen osalta pidän tätä erittäin valitettavana ja pahana, kun olen pitänyt sitä aina kuitenkin rehtinä kansallisen puolueena.

Ed. R o s e n d a h l (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä sanoin, että me olemme voimiamme mukaan yrittäneet puolustaa maataloutta, ja se on ihan totta, että leikkaus on yläkantissa, myönnettäköön, mutta meidän täytyy

muistaa, että vaatimus hallitusneuvotteluissa oli vielä paljon julmempi, oli kysymys miljardeista, mitä vaadittiin. Minä luulen, että se, että kokoomus ja RKP menivät mukaan tähän hallitukseen, vaikutti leikkaustasoon, joka kuitenkin joka tapauksessa olisi syntynyt. Jos me olisimme jääneet pois, niin leikkaus olisi ehkä ollut vielä suurempi. Jos keskustapuolue olisi mennyt mukaan, niin luultavasti olisi jouduttu myös säästötalkoihin. On kovin vaikea tietää, millainen nollaruutu olisi ollut.

Ed. T. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Hallitus on luvannut kehittää maan eri alueita tasapuolisesti. Lähialueyhteistyön syventämisessä ja laajentamisessa keskitytään erityisesti Itämeren alueen ja Barentsin alueen yhteistyöhön. Hallitus tukee erityisesti kilpailukykyisten kasvukeskusten luomista. Kaupunkipolitiikan perustekijöinä ovat osaamiskeskusten kehittäminen ja vahvistaminen. Oulun osaamiskeskusta on tarkoitus vahvistaa koko pohjoiskalotin keskuksena sekä Barentsin alueen painoarvoa nostetaan Oulun osaamiskeskuksen kautta.

Mielestäni on ristiriitaista nostaa Oulun osaamiskeskus kehittämiskohteeksi ja samalla suunnitella Oulun yliopiston rakennusteknisen osaston lakkauttamista. Arktisen rakentamisen osaaminen ja puurakentamisen kehittäminen ovat ensiarvoisen tärkeitä painopisteitä Barentsin alueen yhteistyössä. On hämmästyttävää, että ristiriitaista puhua osaamiskeskusten painoarvon nostamisesta ja samalla suunnitella yhden tärkeän osa-alueen lakkauttamista. Vetoankin vielä kerran opetusministeri Heinoseen siinä, että Oulun yliopiston rakennustekninen osasto säilytetään.

Otan tässä kantaa myös aluepolitiikan ns. suureen uudistukseen eli EU:n vuoden 2000 alusta toteutuvaan rakennerahastouudistukseen tästä näkökulmasta. Eurooppalaisen aluepolitiikan linjauksia ensi vuosituhannen alkuun ollaan valmistelemassa. Eri pääosastoista valmistellaan rakennerahastouudistukseen liittyviä arvioita ja kannanottoja. DG XVI:n eli aluepolitiikasta vastaavan pääosaston ensimmäinen uudistusesitys tulee muiden pääosastojen käsittelyyn vuoden vaihteen jälkeen. Tiedossa on, että kansallisesti sisäministeriö on valmistelemaan Suomen näkemystä uudistukseen. Samanaikaisesti on yhden henkilön työryhmä valmistellut uudistusta kansallisen aluepolitiikan tukijaosta.

Nämä kaksi suurta uudistusta merkitsevät suurta mahdollisuutta tai uhkaa maamme kehi-

tysalueille. Hämmästelinkin, miksi budjettikirjassa ei ole minkäänlaista mainintaa Suomen valmistautumisesta rakennerahastouudistukseen. On vain todettu se, että kansallinen tukialuejako ja EU:n tavoitealueet pyritään yhteensovittamaan keskenään. Jos tarkoitetaan nykyistä ohjelmakautta, joka ulottuu vuoteen 1999, ovat esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalle suunnitellut muutokset em. periaatteen vastaisia. Jos sen sijaan tarkoitetaan vuoden 2000 jälkeistä aikaa, ollaan tekemisissä erittäin suurten periaatteellisten ratkaisujen kanssa.

Euroopan unioninkin peräänkuuluttama avoimuuden periaate ei tässä valmistelussa ole näkynyt. Koska näillä asioilla on suuri merkitys muun muassa Pohjois-Suomen osalta, edellytän, että jatkovalmistelu tapahtuu tämänhetkistä avoimemmassa ilmapiirissä ja muun muassa eduskunnan hallintovaliokunta pidetään asiasta ajan tasalla.

Energiaverouudistus on tulossa lähiaikoina käsittelyyn. Metsähakkeen energiakäytön lisäämisellä helpotettaisiin huomattavasti nykyistä metsätalouden vaikeaa työllisyystilannetta. Tämä vuosi on puun vuosi. Hyvä konkreettinen päätös olisi, ettei kotimaisten työllistävien energialähteiden, puun ja turpeen kilpailuasemaa heikennetä valmisteilla olevassa energiaverouudistuksessa. Suunnitelmat energiaveron korottamiseksi 1,1 miljardilla markalla on mielestäni toteutettava tasapuolisesti eikä niin, että korotus kohdentuu vain kotitalouksiin.

Pohjoisen maatalouden kilpailukyky on uhatuna Etelä-Suomen eli A- ja B-alueiden maatalouden ns. vakavien vaikeuksien tukineuvottelujen tuloksena. Pohjois-Pohjanmaan maatalous on kilpailukykyänsä puolesta ajautumassa suuriin vaikeuksiin. Budjettiin kirjattu päätös maatalouden leikkaamisesta 750 miljoonalla markalla merkitsee artiklan 141 neuvottelutuloksen kanssa sitä, että pohjoinen joutuu merkittävässä määrin etelän tukien maksajaksi, vaikka leikkaus tulankin tekemään jossakin suhteessa myös vakavien vaikeuksien tuesta. Uhkana on, että kyseessä oleva tukileikkaus suunnataan ennen kaikkea maitoon. Tämä on käsittääkseni myös MTK:n kanta. Ihmettelen MTK:n eteläsuomalaisen etuja ajavaa linjaa ja luotan tässä asiassa ministeri Hemilään.

Pohjois-Pohjanmaan alue oli monessa suhteessa häviäjänä tukirakennetta tehtäessä jo Ahon hallituksen aikana. Olisi vähintään oikeudenmukaista, että alueemme maanviljelijät eivät häviäisi jälleen. Minimivaatimus on, että leik-

kausprosentti on kaikilla alueilla sama kuin alueen saamasta kokonaistuesta laskettuna.

Maatalouden hallitsematon rakennemuutos on jo johtanut siihen, että maaseutu autioituu ja asukkaat muuttavat kasvukeskuksiin. Kouluttamattomat, työttömät, kotiseudultaan kaupunkeihin ajatut, tulevaisuuden toivonsa menettäneet ihmiset aiheuttavat työttömyyden lisääntymisen, asunto-ongelmat, toimeentulotuen voimakkaan kasvun ja sosiaalisten ongelmien lisäyksen kaupungeissa. Edellä olevat toimenpiteet eivät mielestäni täytä vähäisissäkään määrin hallituksen tavoitetta, jonka tarkoituksena on, että kaupunkipolitiikka ja maaseutupolitiikka muodostavat kokonaisuuden, jonka tavoitteena on sosiaalirakenteiltaan tasapainoisten ja nykyaikaisten kaupunkiyhdyskuntien ja elinvoimaisen maaseudun kehittäminen.

Arvoisa rouva puhemies! Joukkoliikennetukea leikataan ensi vuonna 15 miljoonalla markalla. Saamieni tietojen mukaan säästö voidaan toteuttaa jo lakkautettujen kiskobussien tuista. Valtiovarainministeriössä kaavaillaan jatkossa jopa 150–200 miljoonan markan leikkauksia nykyiseen 468 miljoonan markan tukeen. Suunnitelmat ovat ristiriidassa liikenneministeriön asettaman Sisu-työryhmän mietinnön kanssa. Työryhmä on etsinyt yhteistyötä koulukuljetusten, vanhusten ja vammaisten kuljetuspalvelujen sekä joukkoliikenteen yhteensovittamiseksi. Näiden kuljetusten yhteensovittamisella voidaan jopa parantaa palvelutarjontaa ja pitkällä aikavälillä saada myös säästöjä. Mielestäni joukkoliikennetuki on harhaanjohtava nimitys, koska rahoilla ostetaan kuljetuspalveluita ja taataan myös syrjäisten seutujen joukkoliikenne. Koulukuljetuksista liikenneoitsijöille tuleva tuki lukioissa ja ammattioppilaitoksissa opiskelevien osalta on tarkoitus siirtää opintotuen yhteyteen. Toivon, ettei näin tapahdu ennen kuin Sisu-työryhmän tulokset ovat tiedossa.

Kannustinloukkutyöryhmän kannanottoihin otan kantaa, kun ne lokakuun alussa ovat eduskunnan käsittelyssä.

Budjetin ilonaiheita ovat pieni- ja keskituloisten verotusta keventävä kunnallisveron ansiotulovähennyksen oleellinen nousu. Jatkossa veronalennukset tulee kohdentaa voimakkaimmin pieni- ja keskituloisiin.

Arvoisa rouva puhemies! Sitten hallituksen esitys vuoden 97 veroasteikkolaiksi. Löysin täältä virheen elikkä täällä 80 000, 90 000 ja 100 000 markkaa tienaavien kohdalla on ihan selvä laskevyrä, kun verrataan tuloveroastetta vuosina

96 ja 97. Täällä kerrotaan, että muutos 80 000:n ansioissa on 1,7 prosenttia. Kun minä laskin, sain luvun 1,6, ja sama ero on 90 000 ja 100 000 markkaa tienaavilla. Jos nämä ovat virheitä, se vaikuttaa myös verojen markkamääräiseen alennukseen. Nämä tuloluokat 80 000, 90 000 ja 100 000 ovat niitä tuloluokkia, joissa suomalaisista on suurin määrä. Toivon, että asia selvitetään ja valiokunta löytää tähän ratkaisun. Mikäli täältä on miljoonia markkoja tällä tavalla säästymässä, toivon, että ne nimenomaan kohdennetaan näihin tuloluokkiin.

Työttömyys on edelleen suurin ongelma maassamme. Etlan toimitusjohtaja Vartia on esittänyt, että jos julkishallinnossa jokainen lyhentäisi työaikaa 10 prosenttia, saataisiin jopa 60 000 uutta työpaikkaa työttömille. Esitys on kannattava ja se tulee tutkia perin pohjin.

Pohjois-Suomessa työttömyys on maan keskiarvoakin korkeampi. Työministeriön budjetti-esityksessä luvataan, että alueellisia työttömyyseroja tasataan työllisyysrahoja kohdentamalla. Esitys on oikea, mutta riittämätön. Tarvitaan työllistäviä investointeja, mutta esimerkiksi liikenneministeriön tukemat investoinnit kohdentuvat pääsääntöisesti Etelä-Suomeen. Liikenneministeri on linjansa mukaisesti ohjannut tie/rataverkon investointiavustukset eteläiseen Suomeen. Linjansa hän kertoi taannoisella matkalla, jossa hän totesi, että Pohjois-Suomen tieverkko on kunnossa. Tästä olen jyrkästi eri mieltä.

Arvoisa puhemies! Toivon jatkossa tasa-arvoisempaa kohtelua maan eri osien kesken. Uskallan peräänkuuluttaa hallituksen linjauksen pitävyyttä, kun se hallitusohjelmassa lupasi kehittää koko maata tasapuolisesti.

Ed. Korkea-oja merkitään läsnä olevaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tulin saliin sisään, kuulin positiivisesti yllättyneenä ed. Tuija Pohjolan lämpimiä ajatuksia maaseudun kehittämisen puolesta ja varoituksen sanoja siitä, mitä nykyinen politiikka saattaa aiheuttaa tai on aiheuttamassa. Olen vastikään osallistunut Ruotsissa bioenergiaa koskevaan seminaariin. Kuulin siellä Ruotsin sosialidemokraattien puhuvan hyvin lämpimästi uudistuvien energiavarojen käytön

puolesta. Ajattelin, että olisipa meidänkin sosiaalidemokraateillamme tällaisia ajatuksia. Heti kun tulen saliin sisään, tämännäpäisiä ajatuksia kuulen, joten olen erittäin iloisesti yllättynyt. Toivon, että ed. Pohjola vie asiaa voimakkaasti hallituspuolueen edustajana eteenpäin ja nostaa kysymyksen todella siihen asemaan kuin pitäisi.

Hallitsematon rakennemuutos, niin kuin totesitte, on todella sellainen, joka panee ihmettelemään, pitääkö valtion rahalla, siis puhtaasti tukipolitiikan keinoin, johtaa siihen, että kymmeniätuhansia työpaikkoja maaseutuelinkeinoista häviää. Tätähän tämä kiihdytetty rakennemuutos tarkoittaa. Se ei tapahdu luonnollisesti, vaan se tapahtuu valtion investointitukia suuntaamalla. Minusta tämä ei voi olla järkevää politiikkaa. Toivoisinkin, että hallitus kokonaisuudessaan eikä vain maatalousministeri miettisi maatalouden rakennepolitiikan tulevaisuutta.

Ed. Kääriäinen: Arvoisa rouva puhemies! Alkuun muutama asia elinkeinoministeriön budjetista.

KTM:n linjauksilla ei paranneta juurikaan työllisyyttä, mutta kylläkin kärjistetään suuren sisäisen muuttoaalton keskellä alueellisia eroja ja maan kahtia jakautumista. Sisäiseen muuttoliikkeeseen Lipposen hallitus suhtautuu niin kuin sitä ei olisikaan. Linjana on: antaa mennä. Se on ajan hengen mukaista kyynisyyttä, ajan hengen mukaista vahvemman oikeutta.

Muuttoaalolla on uudet kasvot. Nyt koko laaja Sisä-Suomi kokee menetyksiä. Väestömenetyksiä eivät koe pelkästään harvaan asutut, syrjäiset maaseutualueet, vaan enentyvässä määrin kaupungit ja kirkonkylät, nyt myös Etelä-Suomessa. Tämä on uutta verrattuna 60-luvun vastaavaan aika hankalaan rakennemuutokseen.

"Hyödyn" saa pääkaupunkiseutu. Se on kyseenalainen hyöty. On arvioitu, että seuraavan 15 vuoden aikana tälle seudulle muuttaa yli satatuhatta uutta asukasta. Se vastaa oman kotiläänini pääkaupungin Kuopion kaupungin ja sen lähi-kuntien väkimäärää. Se on ennätystahtia.

Hyöty on kyseenalainen sen takia, että hallituksenkin toimin kiihdytetty ja Helsingin seudun kannalta hallitsematon muuttoaalto saa aikaan uusia, pahenevia ongelmia täällä: asunnot eivät riitä, palvelut eivät riitä, pitkäaikaistyöttömyys pysyy korkealla tai pahenee. Mikä on ehkä kaikkein ikävintä, monien sosiaalisten ongelmien vyyhti kasvaa hallitsemattomaksi.

Tätä taustaa vasten tuntuu käsittämättömältä, että hallituksen aluepoliittinen ote on niin

masentavan heikko. Lipposen hallituksen aluepolitiikka alusta lähtien on ollut vähättelyä ja aluepoliittisten määrärahojen määrätietoista alasajamista. Tämä jatkuu myös ensi vuoden talousarvioesityksessä.

Arveluttavaa tämä on myös EU-jäsenyytemme näkökulmasta. EU-lainsäädännön mukaan aluepolitiikkaa koskee lisäysperiaate. Tämän mukaan EU-määrärahojen täytyy muodostaa todellinen, aito lisäys kansalliseen aluepolitiikkaan. Kääntäen tämä tarkoittaa sitä, että EU:lta tulevilla voimavaroilla ei saa korvata alasajettavia kansallisia aluepoliittisia määrärahoja. Nyt tehdään tällä tavalla. Kyllä hallitus on muutoin EU-kuuliainen, mutta Suomen kannalta tärkeässä asiassa herkässä tilanteessa se välittää piut paut EU:n keskeisestä toimintaperiaatteesta.

EU:n aluepolitiikan rahoitus kasvaa voimakkaasti, rahastokaudella 94-99 noin 35 prosenttia. Tämä samahan koskee silloin myös Suomeen tulevia EU-määrärahoja. Tämä tosiasia ja lisäysperiaate tarkoittaisivat sitä, että Suomessakin aluepolitiikan tulisi tehostua eikä vesittyä nimenomaan tällä rahastokaudella ja tällä vaalikaudella. Olemmeko me sitoutuneet sittenkään Euroopan unionin sopimukseen?

Lipposen hallituksen energiaverosuunnitelmat ja -päätökset ovat monessa mielessä tuhoisia nimenomaan työllisyyden ja alueellisten erojen kannalta. Nyt en tässä puhu hiilivetoisen ympäristö- ja energiapolitiikan aiheuttamista luonnon- ja ympäristön tuhoista, en terveyden vaaroista eikä kansainvälisten sopimusten rikkomisista.

Ravakoilla veromuutoksilla tehdään tilaa hiilivoiman lisärakentamiselle. Se merkitsisi selvää käännöstä vihreän hakuista ympäristö- ja energiapolitiikasta hiilen mustaan ympäristö- ja energiapolitiikkaan. Tämä veromuutos, joka muhii, tarkoittaa samalla kotimaisten polttoaineiden, puun ja turpeen, suhteellisen aseman heikentymistä. On se ihme, että energiapolitiikassa ja elintarvikehuollossa ei saa suosimalla suosia kotimaisia vaihtoehtoja.

Erityisen surullista se on puun osalta, sillä hakkeen lisääminen energiatuotannossa, kuten myös turpeen aseman säilyttäminen, merkitsee tuhansia työpaikkoja eri puolilla Suomea, myös Etelä-Suomessa. Se olisi todella kestävä työllisyyspolitiikkaa, mutta nyt hallitus on päättänyt suosia hiilivoimaa. Pohjolan Voiman tirehtööri jo ilmoitti kesällä, että heillä on valmius rakentaa nopeaan tahtiin uusi hiilivoimala. Hiili tulee,

oletteko valmiit siellä vihreitten lohkossa? Ed. Soininvaara onneksi kuulee tämän kainon kysymyksen.

Olisi odottanut, että viimeistään tässä budjetissa olisi tehty radikaaleja päätöksiä työllistävien pienten ja keskikokoisten yritysten työllistämiskyvyn ja -halun puolesta. Suurin työllistämisen este, sivukulupulma, on yhtä suuri budjetin jälkeen kuin ennen sitä. Tässä viitataan kuitenkin vain pienten yritysten laina- ja takuuongelmiin.

Budjetti ei lupaa pienten yritysten laina- ja takuuongelmien ratkaisua Valtiontakuu keskuksen ja Keran sittenkin vaatimattomien panostusten perusteella. Valtion takuu keskuksen käyttää oloissamme tosi suuria valtuuksia, mutta niistä liikenee hyvin vaatimaton osa, noin 10 prosenttia, pienille yrityksille. Venäjän-kaupan takaukset on ajettu lähes nollaan. Julkisuuteen tulleet tietojen mukaan Valtiontakuu keskuksen idän-kaupan uudet takuut ovat arvoltaan noin 70 miljoonaa markkaa, kun Valtiontakuu keskuksen kokonaisvastuut ovat yli 40 miljardia markkaa.

Kera on eduskunnan tahdosta saanut lisää valtuuksia palvelualan yritysten takuiden järjestämiseen, mikä on myönteistä ja mistä pitää myös antaa kiitos kauppa- ja teollisuusministerille, mutta kokonaisuutena katsoen Kera tarvitsee lisää takauslimittiä. Mutta samalla, kun tämä takauslimitti kasvaa toivottavasti, pitää pitää huoli siitä, että Keran toinen pääinstrumentti, lainavaltuudet, ei kuihdu.

Se on toki myönteistä, että Keran kuristamissuunnitelmat on nyt ainakin toistaiseksi pantu jäihin. Suuntana täytyykin olla Keran kehittämisen pieni- ja keskikokoisia yrityksiä palvelevaksi organisaatioksi, jonka verkko kattaa koko maan, jatkossa myös kehitysalueet.

Myönteistä on Tekesin määrärahojen palauttaminen nousevalle uralle, jota eduskunta on hyvin selkeästi ja pontevasti monessa valiokunnassaan ja tässäkin huoneessa vaatinut. Keran ja Tekesin myönteinen kohtelu budjetissa ei muuta miksiäkään sitä, että työllistämisen kannalta tehokkaat pienet yritykset eivät saa tästä budjetista radikaalia lisäapua. Kun äsken kysyin vihreiltä, nyt kysyn kokoomukselta. Missä oli kokoomus silloin, kun pk-budjettia tehtiin?

Arvoisa rouva puhemies! Vuorineuvos Niskasen johtaman Itä-Suomi työryhmän esitykset kokivat tyrmäykset, knock outin, Niinistön budjetissa. Budjettiin latautui suuria odotuksia meidän itäsuomalaisten näkökulmasta katsottuna, mikä johtui siellä käyneiden innokkaiden ministerien antamista aika räväkistä lupauksista.

Nyt odotukset siirtyvät syksyn mahdolliseen lisäbudjettiin.

Itä-Suomen luonnonoloistakin johtuva elinkeino- ja kaikki muukin rakenne vaatii erityisiä tekoja. Leikkauksillaan hallitus on tähän mennessä heikentänyt kuntien työllistämismahdollisuuksia, aluepolitiikan tehoa, maaseudun elinoloja ja myös kotoisen energian käyttömahdollisuuksia. Kaikilla näillä on tehty myös hallaa työllisyydelle laajassa Itä-Suomessa. Näkymää pahentaa vielä Venäjän-kaupan alennustila, johon on muuten syytä palata vielä tänä syksynä uudestaan aika selvillä numeroilla ja sanoilla.

Kun budjetti ei anna juuri mitään Itä-Suomelle, lisäbudjetin on oltava sitten sitäkin tuhdimpi, jos Lipponen ja Backman pitävät lupauksensa, joita on tullut annetuksi Itä-Suomen reissuilla. Mukavahan siellä on kyllä reissuilla käydä.

Itä-Suomea koskettaa myös Backmanin onneton suurläänisuunnitelma. Mitä todellista hyötyä tästä suunnitelmasta on minkään maakunnan kannalta? Ei siitä säästöjäkään juuri tule, sanoi budjettipäällikkö Virtanen joku aika takaperin.

Suurläänihanketta ajetaan ylevillä säästöperusteilla, järjeistämisperusteilla, mutta tosiasiasa tähtäyksessä on rakentaa Suomeen uusi hallintorakenne, uusi aluerakenne, tosin mahdollisimman luonnottomien rajojen puitteissa. Jos sateenkaarihallitus saa jatkaa useita vuosia, erilaiset rajat sopeutettaisiin suurläänirajoiksi ihan vaaliipiirijakojakin myöten. Kaikki tähän tar koittaa vallan keskittämistä suuriin keskuksiin.

Ei minulle kuulu SDP:n asiat, vaikka se kiehtova puolue onkin. (SDP:n ryhmästä: Hyvä puolue!) — Siis mielenkiintoinen puolue, ei hyvä kuitenkaan. — Mutta kysyn: Onko niin, että SDP:n puheenjohtajaksi päteväidytään ohjelmalla: läänit lakoon, kunnat kokoon? Parasta olisi, että eduskunta vetäisi paksun mustan ruis Backmanin onnetoman suunnitelman yli.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi pari sanaa politiikkaa. (Naurua) Eilispäivän vero- ja osin työmarkkinapoliittinen välienselvittely SDP:n ja kokoomuksen välillä paljasti, ettei nyt pöytään lyödyillä eväillä työttömyyden puolittamisesta voikaan tulla mitään. Budjetin veroratkaisut linjaltansa voitti kokoomus. Selvästi suurituloisia suosivilla veronkevennyksillä ei ole mitään tekemistä työllisyyden parantamisen kanssa. Työelämän kysymyksissä puolestaan SDP ay-liikkeen hyvin vahvalla tuella pitää työllistämisen ehdot suunnilleen ennallaan. Ei sieltäkään juurikaan apua tule työllistämiskynnyksen alentamiseen.

Ja siihen puolestaan kokoomus on alistunut. Siis kahta tehokasta käytettävissä olevaa keinoa ei halutakaan eikä voidakaan käyttää työttömyyden puolittamiseksi. Näin hallitus tulee hyväksyneeksi suurtyöttömyyden.

Mutta tärkeämpi asia on vielä sanomatta. Paljastavaa on, että sosialidemokraatit ja myös vasemmistoliittolaiset, tosin he vähän hennommin, julkisesti ja vahvasti arvostelevat Niinistön suurituloisia suosivia veronkevennyksiä. Myös vihreät ovat olleet tällä samalla linjalla. Siinä on arvosteltavaa. Mutta miten on mahdollista, että vasemmisto on hallituksessa voinut hyväksyä veroratkaisun, jonka vaikutukset ovat todella epäsosiaalisia ja lisäävät eriarvoisuutta ja joilla ei paranneta työllisyyttä? Miten se voi olla mahdollista?

Kun eduskunnassa, siis täällä käydyn keskustelun perusteella, näyttäisi olevan yllättävän laajaa, sanoisiko, spontaania, sisimmästä lähtevää tahtoa muuttaa veroratkaisu työllisyyden kannalta paremmaksi, miksi sitä ei tehtäisi? Keskusta on kyllä valmis tukemaan nimenomaan sosialidemokraatteja, jos SDP lähtee eduskunnassa sosiaalisen ja työllistävän veropolitiikan muutoksen tielle. Tehdään tämä muutos yhdessä. Siinä ei tarvita kokoomusta. Tämä on nimittäin niitä harvoja suuria mahdollisuuksia, ehkä viimeisiäkin, osoittaa teoissa ja myös julkisuuteen päin, että halutaan tosissaan voittaa työttömyys ja että eduskunnassa on sosiaalista mieltä ja edes jonkinlaista arkielämän tuntemusta.

Ed. S o i n i n v a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aluksi aluepolitiikasta ja aluerakenteesta. Ed. Kääriäinen on minusta erittäin oikeassa siinä, että aluerakenteitten sortuminen on meillä nyt aika lähellä. Voi olla, että kun tästä ajasta kirjoitetaan taloushistoriaa, siinä ei olekaan ensimmäisenä otsikkona työttömyys, vaan nimenomaan aluerakenteitten sortuminen ja niiden hallitsematon sortuminen, mikä ei ole kenenkään etujen mukaista.

Voin kyllä vakuuttaa, että emme myöskään me tänne Etelä-Suomen kaupunkien vuokra-asuntoihin niitä kehitysalueitten työttömiä halua. Mutta ongelmana on se, että menneellä aluepolitiikalla ei ole luotu kestäviä rakenteita, vaan se on osittain ollut keinotekoisia. Nyt kun elinkeinorakenne nopeasti muuttuu, vanhat aluepolitiikan keinot eivät tähän pure, se alkaa olla vähän sellaista narulla työntämistä.

Sitten energiapolitiikasta. Toivon todella, että tulevaisuus ei ole hiilenmusta. Jos tähän maahan

tarvitaan lisää lauhdesähköä, on tietysti aika vaikea keksiä siihen muutakaan polttoainetta, koska tuskin kukaan enää toista turvekäyttöistä lauhdevoimalaa tähän maahan rakentaa. Jo sen takia tarvitsemme paljon älykkäämpää energia-politiikkaa. Se tarkoittaa hakkeen edistämistä haja-asutusalueilla. Siinä kannattaisi käyttää aivan suoraa tukea. Uskoisin, että se olisi näissä EU-oloissakin täysin mahdollista, se vaatii vain poliittista tahtoa. Sitä paitsi onhan meillä työvoimapolitiittiset keinot aina käytettävissä.

Sitten se tarkoittaa sitä, että Etelä-Suomen kaupunkien lämmitys pitäisi hoitaa maakaasulla, jolloin sillä lämpökuormalla voi tuottaa huomattavasti enemmän sähköä kuin nyt. Se tarkoittaa myös sitä, että nykyisiä lauhdevoimaloita kannattaisi ehkä vähän maakaasulla terästä. Niiden tehoa voi huomattavasti lisätä polttamalla hiilen joukossa vähän maakaasua. Kaikkea tätä tarvitaan. Sitten on erittäin hyvä tapa muuttaa neljännesmiljoona sähkölämmitteistä omakotitaloa jollekin järkevämälle lämmitystavalle. Siitä tulee 1 000 megawattia hyvin nopeasti.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidin ed. Kääriäisen puheenvuoroa hyvin mielenkiintoisena, mutta en hyvänä, niin kuin hän ei puolestaan pidä SDP:tä.

Muutama takautuma Ahon porvarihallitukseen. Silloin eräs teollisuusministeri kulki nimenomaan Itä-Suomessa ja minunkin edustamassani, vielä toistaiseksi, Kymen läänissä, tulevan Etelä-Suomen läänin itäosissa, pitämässä räväköitä puheenvuoroja ja latelemassa lupauksia. Piti tulla biovoimalaa, joka käyttää puuta ja turvetta, ja lupailtiin satakunta työpaikkaa jo rakennusvaiheessa, suunnitteluvaiheessa insinöörejä jne., ja kunnanisät olivat erittäin innostuneita ja ottivat uutiset ilolla vastaan. Mutta niin loppui kaikki kuin kanan laulu samalla hetkellä, kun Ahon hallitus lopetti työnsä.

Mitä sitten tulee suurlääniasiaan, on usein tuotu nimenomaan opposition taholta esiin, että se on nuoren ministeri Backmanin keksintöä. Tosiasia on kuitenkin, että Kanervan ollessa kansliaministerinä Holkerin hallituksessa pantiin alulle suunnitelma suurläänistä, jota konkreettisesti pani jo täytäntöön Ahon porvarihallitus, jonka toimin nimenomaan lääninhallituksista lakkautettiin keskipalkkaisia ja alemmpipalkkaisia virkoja ja siirrettiin tehtäviä ja henkilöitä maakuntaliitoille ja muihin tehtäviin seurauksena, että lääneissä on ainoastaan korkeapalkkaisia, joita nyt keskusta nimenomaan haluaa var-

jella, koska teillä on valtaosa maaherran paikoista ja edelleen lääninhallitusten korkeimmat muut virkamiesten paikat.

Ed. Laitinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Taitava poliitikko tuo ed. Kääriäinen.

Lääniasian osalta täytyy todeta se, että keskusta nyt ilmoittaa vastustavansa hyvin jyrkästi läänien lukumäärän supistamista. Miksi te, ed. Kääriäinen, ette kertonut meille, että te olitte ministerinä siinä hallituksessa, joka käynnisti tämän hankkeen. Tässä on jälleen kerran pakko muistuttaa puolueenne puheenjohtajan, entisen hallituksen pääministerin haastattelusta Keski-suomalaisessa vuonna 1993, jolloin hän totesi hyvin selkeästi, että on tarkoituksenmukaista supistaa läänien lukumäärää, ja päättyi haastattelussa siihen, että kenties 4—5 lääninä on Suomessa sopiva lukumäärä. Itse vastustan hyvin jyrkästi läänien määrän supistamista ja tulen, niin kuin ed. Karpiokin omassa puheenvuorossaan eilen totesi, kaikin keinoin vastustamaan hallituksen ehdotusta.

Politiikassa on oivallista ja myös suotavaa se, että jos päätyy joittenkin asietietojen perusteella toisenlaiseen kantaan kuin on aikaisemmin ollut, niin voi muuttaa mielipiteensä. Olen iloinen siitä, ed. Kääriäinen, että te ja keskustan edustajat olette tulleet nyt toisenlaisiin ajatuksiin tämän kysymyksen osalta. Emmekö voisi ajatella niin, että tämän kysymyksen suhteen edettäisiin sillä tavalla, että perustettakoon Ruuhka-Suomeen isot läänit. Jos siellä valmiutta, tahtoa ja halua on, perustettakoon. Mutta annettakoon niitten läänien, jotka haluaa toimia edelleen itsenäisinä, myöskin niin toimia ja annettakoon niille myös toimintamahdollisuudet. Tämä tarkoittaa sitä, että Keski-Suomen lääni ja Pohjois-Karjalan lääni voisivat myös jatkossa säilyä läänienme kartalla. Tehdään, ed. Kääriäinen, tämän puolesta yhdessä töitä.

Ed. Lahtela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Läänikysymyksestä olen ed. Kääriäisen kanssa samaa mieltä siinä mielessä, että meillä molemmilla tulee ilmeisesti Mikkeliin matka. En tiedä, onko se sitten yhteinen näkemys. Itse olen samaa mieltä, että läänikysymys ei Itä-Suomeen suurlääninä sovi missään tapauksessa.

Tästä sloganista, että läänit lakoon, kunnat kokoon, oikeastaan jo innostuin siinä mielessä, että kuntien osalta edustan sitä näkökantaa, jota

ilmeisesti ed. Kääriäinen ei edusta, että ei ole mitään järkeä siinä, jos on muutaman sadan asukkaan kunta ja se joutuu veromarkkoillaan maksamaan koko kunnallisbyroon johdon, kunnanjohtajat ja kaikki mahdolliset johtajat. Koh-ta tässä jatkossa käy sillä tavalla, että siellähän ei kunnassa muuta oikein pysty olemaankaan kuin johtoporras. Palvelut kutistuvat pikku hiljaa pois.

Siinä mielessä minusta, tulevaisuuden aluenäkökulmaa kun katsotaan, miten kuntia pitäisi hallita, ainakin yhteistyötä siellä vaaditaan sillä tavalla, että kuntarajojen yli voidaan mennä tekemään siten erinäköisiä asioita, että hallinto hoidetaan yhdestä paikasta vähän laajemmalle. Sitä en näkisi ollenkaan pahana. Miksi ei myös kunnan- tai kaupunginjohtaja voi olla useamman kunnan johtaja, miksei sosiaalijohtaja voi olla useamman kunnan sosiaalijohtaja jne? Sitä kautta tulisi tavallaan rationalisointihyötyä. Toivon mukaan ed. Kääriäinen voisi sellaiseen aina-kin yhtyä, eikä puolustettaisi kuntien ehdottomia rajoja.

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Soininvaaran puheenvuoroon ei ole mitään kommentoitavaa. Me olemme yhtä mieltä aluepolitiikan ja energiapolitiikan nykytilasta ja tulevasta linjasta. Tässä on hiukan sellaista hytinää, että tässä voi syntyä uusi poliittinen rintama Suomen todellisten ongelmien tosiratkaisemiseksi. Nykymenolla se ei kyllä ole tapahtumassa.

Edustajien Vähänäkki, Laitinen ja Lahtela suurläänipuheenvuoroihin: Olkoon tämän hankkeen isä kaukana menneisyydessä kuka tahansa tai mikä tahansa, niin johtopäätös on nyt selvä: ruksi päälle tämän onnettoman hankkeen yli. Tämä on niin suuri muutos nyt tehtynä, että ei niukalla enemmistöllä, väkipakolla, kovalla kiireellä tällaisia päätöksiä kerta kaikkiaan pidä tehdä vaan olisi paljon fiksumpaa siirtää tämä asia tuonemmaksi ihan kokonaan uuteen, viileään harkintaan, ainakin yli seuraavien vaalien.

Ed. Pekkarinen on antanut teille aika hyvää tukiopetusta siitä, mikä on asioitten historiallisen kulku, ja muutenkin hyvää tukiopetusta kaikille haluaville. Mutta totean keskeisen viestin hänen ja muittenkin meikäläisten puheenvuoroista. Yhtäkään päätöstä, ensimmäistään päätöstä suurläänihankkeen eteenpäin viemiseksi Ahon hallituksen aikana ei ole tehty. Jos on tehty, tuokaa mustaa valkoisella!

Ed. P i h a : Arvoisa puhemies! Täällä on jo esitetty useita erilaisia arvioita budjetin onnistuneisuudesta aina näkökulmasta riippuen. Uusia rintamiakin on ilmeisesti syntymässä. Monta kaiketi kuolematonta ajatusta on esitetty, ja toinen mokoma on vielä tulossa. Kuitenkin hiukan hämmentää, että sen sijaan, että olisi keskittytty budjetin kiistämättä hyviin puoliin, esimerkiksi veroratkaisuun, on salissa käyty poliittista polemiikkaa siitä, oliko veroratkaisu sittenkään tarpeeksi suuri, tarpeeksi sosiaalinen tai mitä pahoja on tehty minkäkin hallituksen aikana tai kuka on tehnyt historian pahimmat virheet. Tässä salissa tuntuu aina silloin tällöin olevan vaikeuksia keskittyyä juuri tulevaisuuden rakentamiseen. Sen sijaan, että syyttemme toisiamme, pitäisi meidän kai antaa evästyksiä tulevaisuuden varalle.

Arvoisa puhemies! Yleisesti ottaen budjetti on oikean suuntainen. Vain menoja hillitsemällä ja tiukalla budjettikurilla varmistamme sen, että emme mässäile jälkiruokaa jatkuvasti tulevien sukupolvien jokapäiväisen leivän kustannuksella. Kuitenkin vielä näkyy se, ettei olla valmiita ajattelemaan kokonaisvaltaisesti muun muassa sosiaaliturvajärjestelmää kokonaisuutena ja uudella tavalla. Vieläkin voi sanoa, että varsinkin vasemmalla kuvitellaan, että nyt tehdään tilapäisiä säästöjä ja jo muutaman vuoden kuluttua voidaan jälleen ruveta lisäämään menoja ja keksimään uusia menoautomaatteja. Näin ei ole.

Vaikka tuloloukkutyöryhmän pitkän työn tuloksena selvästi mennään oikeaan suuntaan eli työnteon kannattavuuden lisääntymiseen sekä aktiivisuuden kannustamiseen, ei tämä vielä riitä. Enemmänkin ollaan vielä paikkailuasteella, vaikka koko hyvinvointivaltio tulisi ottaa kriittiseen tarkasteluun. Jatkossa yhteiskunnassa tulisi vielä selvemmin päästä tukiyhteiskunnan piirteistä eroon.

Meillä on totuttu erilaisiin tukiaisiin kehdesta hautaan. Jo ensimmäiset vaattemme saamme äitiyspakkauksessa, ja aikuisuuteen asti olemme oppineet joltakin luukulta hakemaan tukea. Työttömyysturva- ja toimeentulotukijärjestelmämme on muodostunut jopa niin runsaaksi, että huomasimme pudonneemme loukkuun, jossa yhteiskunnan varoilla eläminen onkin työn tekemistä kannattavampaa. Sosiaaliturvamme on ylitsevuotava ja järjestelmä helposti hyväksikäytettävissä. Tästä ei kuitenkaan tule syyttää yksilöä vaan järjestelmää. Mutta tulee kysyä, onko hyvinvointia todella se, että tehdään kansa-

lainen riippuvaiseksi tukijärjestelmästä, kun korkealla tuloverotuksella ensin on otettu toisesta taskusta. Tulee muistaa todellakin, että ilmaista ei ole mikään. Tämän kaiken kustannamme huippukireällä verotuksella. Onko se järkevää yksilön kannaltakaan, että toisella kädellä otetaan ja toisella annetaan?

Veroratkaisu muodostuikin ensi vuoden budjetissa odottamattomaksikin iloiseksi yllätykseksi. Vuoden 1997 veroratkaisu on oikean suuntainen. Sen sijaan, että kiistelemme siitä, kuka sen teki, meidän tulisi keskittyä nyt jatkoon. Ei veropolitiikka saa olla kuin ässäarvan raaputtamista, jossa, jos hyvin sattuu, voi jotakin hyvää löytyä, useimmiten kuitenkin ei. Ei veropolitiikka saa olla hetken vimma tai viime hetken veto, vaan sen tulee olla pitkäjänteisen linjan toteuttamista. Tulevina vuosina tämän linjan tulee olla selkeä tuloverotuksen keventäminen, menosäästöjen jatkaminen sekä verotuksen painopisteen siirtäminen selkeästi tulojen verotuksesta kulutuksen verotukseen.

Tavoitteeksi, voi olla pitkän tähtäimen sellaiseksi, tuloverotuksen osalta on otettava se, että yli puolia tuloista ei syö valtio vaan oman työn hedelmä myös tuottaa tulosta. Se tarkoittaa sitä, että jatkossa suomalaiset valinnoillaan vaikuttavat yhteiskunnan palveluihin enemmän ja poliitikot vähemmän. Se tarkoittaa myös selkeää sitoutumista lisäsäästöjen tekemiseen ja sitä kautta hyvinvointivaltion uudelleenmäärittelyyn. Täysin hämmästyttävää on ollut se, että Suomessa tässäkin salissa todella vielä on tahoja, jotka ovat sitä mieltä, että huippukireä verotus ei olekaan mikään ongelma. Suomelle on elintärkeää, että sen kyvyt ja koulutetut osaajat pysyvät Suomessa eivätkä lähde verokilpailun tuloksena muualle. Yhteiskunta viime kädessä perustuu toimeliaisiin yksilöihin.

Vaikka olen ilman muuta sitä mieltä, että peruspalvelut tulee säilyttää kaveria ei jätetä -periaatteella, täytyy samalla sanoa, että minä odotan, että kaveri kuitenkin myös itse yrittää. Työn tekemisen täytyy olla kannattavaa, ja siihen tulee yhteiskunnan kannustaa. Useiden tutkimusten perusteella on voitu todeta, että tuloverotuksen kireys on ollut eräs syy työttömyyden kasvamiseen ja sen pysymiseen korkealla tasolla. Huippukireä tuloverotus on myös hämärtänyt ajatuksemme yhteiskunnan perustehtävistä sekä avokätisen sosiaaliturvan kautta mahdollistanut iluusion ilmaisista palveluista ja ilmaisesta rahasta. Veroskeptikoiden tulee myös tässä salissa muistaa hallitusohjelma, jossa hallitus sitoutuu

toteuttamaan veropolitiikkaa siten, että se tasoltaan ja rakenteeltaan vastaisi muita Oecd-maita. Nyt esimerkiksi tuloverotuksen osalta emme vieläkään ole lähelläkään.

Myös se, että budjetissa kannustetaan opiskelemaan ja palkitaan aktiivisuudesta, on oikea piirre. Opintotukijärjestelmässä on uudistamisesta lähtien ollut epäkohta, joka on kohdellut eri-ikäisiä samassa oppilaitoksessa opiskelevia hyvin epäoikeudenmukaisella tavalla. Nyt siitä epäkohdasta ollaan pääsemässä. Alle 20-vuotiaat itsenäisesti asuvat opiskelijat pääsevät nyt samalle linjalle yli 20-vuotiaiden kanssa. Ensi vuonna laajennus on lupauksen mukaan ulotettava kaikkiin opiskelijoihin. Teknologiaan ja osaamiseen panostaminen on jatkossa Suomen mahdollisuus ja vahvuus.

Tuloloukkutyöryhmä on päässyt ihan kunnialliseen, vaikka vielä kokonaisuutena riittämättömään ratkaisuun. Eräs yksityiskohta kuitenkin ärsyttää. Kun puhutaan yhteiskunnan kannustavuudesta, helposti puhutaan tuen vastikkeellisuudesta. Periaatteena kannatan sitä lämpimästi. Käytännössäkin kannatan sitä lämpimästi. Mutta kysymys kuuluu, miksi vain alle 25-vuotiaiden on oltava aktiivisia tukea saadaksen. He ovat täysi-ikäisiä, yhteiskuntakelpoisia kansalaisia. Eikö vastikkeellisuuden periaatteena pitäisi kohdella kaikkia ikäluokkia samalla tavalla?

Arvoisa puhemies! Budjetti edustaa vastuullista ajattelua, oikean suuntaista veropoliittista linjaa ja myös yksilön vastuun lisääntymistä. Työttömyyden poistaminen ei onnistu poppakonsteilla eikä rahan jakamisella vaan työtä tekemällä, työn antamisen kynnystä mataloitamalla ja tulevaisuuteen uudelle tavalla katsomalla.

Työministeriön jumittuminen vanhakantaiseen työaika- ja työsuhdeajatteluun ei edusta työllisyyden kannalta oikeaa linjaa. Tulee muistaa, että päästäksemme eteenpäin on asioita joskus katsottava toisella tavalla kuin aina ennenkin. Kaikki voitava on tehtävä, jotta työnantajan on kannattavaa ottaa työntekijä töihin. Erityisesti nuorten sukupolvien kannalta tämä on oleellinen kysymys. Nythän nuoria makuutetaan työttömyysturvan piirissä. Tällä saralla on varmasti vielä paljon tehtävissä. Olisi toivottavaa, että kinastelun sijaan pureuduttaisiin todella näihin asioihin ja oltaisiin valmiita myös ennakkoluulottomiin ratkaisuihin. Se ei lisää epävarmuutta työmarkkinoilla vaan työn tekemisen mahdollisuuksia yksilölle, ja sen kai tulisi olla koko hallituksen linja.

Ed. B r y g g a r e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä salissa olen kuullut monenlaisia puheenvuoroja joskus hymyssä suin, joskus vaitonaisena, mutta kun kuuntelee ed. Pihaa maailmankuvaa, ed. Pihaa käsitystä elämästä, Suomesta, tulee ilme todella vakavaksi. Olen todella pettynyt, että hän näkee suomalaisen hyvinvointivaltion suurena taakkana, hän näkee suomalaisen sosiaaliturvan ylitsevuotavaisena. Tekisi todella hyvää, että hän tutustuisi sieltä äidin kainalosta johonkin sellaiseen maahan, jossa niin sanotusti tuloverotus on matala mutta jossa monella muulla tavoin yksilö joutuu kaiken palvelun maksamaan.

On todella masentavaa, että meillä on tässä salissa ihmisiä, jotka eivät todellakaan osaa kunnioittaa tätä järjestelmää, näitä etuja ja näitä saavutuksia, joita tässä yhteiskunnassa kohta 80 vuoden aikana on tehty, ja on valitettavaa, että tällaiset ihmiset puhuvat tulevaisuudesta. Se tulevaisuus, jonka ed. Kirsi Piha näkee, on minulle ainakin erittäin musta, kaksijakoinen, hyvin mustavalkoinen. Olen pahoillani. Jos nuorisossa on enemmänkin tämän tyyppistä ajattelua, Suomi on matkalla todella huonoon suuntaan.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Piha totesi aivan puheenvuoronsa alussa, että hän on aistunut, että tässä salissa on syntymässä uusia rintamia. Minulle tuli tämä hänen melkein alkurepliikkinsä mieleen, kun ajattelin sitä, edustaako puhuja todella kokoomuksen näkemystä, sikäli kuin on kysymys sosiaalisesta turvaverkostosta, joka Pohjoismaissa ja Suomessa on. Mutta tunnen sen verran paljon onnekseni myös kokoomuslaisia, jotka pitävät arvossa äitiyspakkauksia, pitävät muuta sosiaaliturvaa arvossa.

Näin ollen ei tarvitse niin vakavasti hänen puheenvuoroaan ottaa, semminkin kun tiedämme, että mahdollisesti tämä puheenvuoron käyttäjä ei enää palautekeskustelun yhteydessä ole joukossamme, mitä sydämellisesti toivon ja toivotan hänelle onnea uusilla rintamilla. Siellä varmasti syntyy myös uusia rintamia, mikäli siellä käytetään hänen täällä käyttämän tapaisia puheenvuoroja. Mutta uskon, että Keski-Euroopan EU-maat ovat sen verran meiltä pohjoismaalaisilta oppineet sosiaaliturvasta, että joudutte hengenheimolaisianne etsimään rapakon takaa, missä kadulla makailijoita, makailevia perheitä ja leipäjonoja löytyy melkeinpä joka nurkalta esikaupunkialueella.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kohtuullisen kova puheenvuoro ed. Pihalta, ja olisi ihan mielenkiintoista tietää, mihin edustaja kohdistaisi leikkaukset. Kun katsoo pääluokittain menoja, opetus on 25 miljardia, sosiaali- ja terveys 46, työministeriö 14 ja valtionvelka 27 miljardia, eli tullaan summaan, joka on noin 120 miljardia 191 miljardin kokonaisuudesta. Silloin kun lähdetään leikkaamaan, tuollahan leikkauksen painopisteet silloin ovat. Minusta on kohtuutonta edes puhua tässä vaiheessa muuta. Painopistealueet tällä työttömyydetasolla ja tällä rakenteella, joka meillä onneksi on suomalaisessa yhteiskunnassa, jossa koulutusmahdollisuus on kaikilla, tarkoittavat käytännöllisesti katsoen sitä, jos ed. Pihan yhteiskuntamallia lähdetään toteuttamaan, että me luomme tästä hyvinvointiyhteiskunnasta luokkayhteiskunnan. Toivoakseni olen siinä rintamassa, joka vastustaa sitä viimeiseen saakka.

Onhan tänäkin päivänä mahdollista, ed. Piha, palauttaa ne etuisuudet, jotka kokee saaneensa yhteiskunnalta. Valtiokonttori aivan varmasti mielellään ottaa vastaan jopa korvauksen siitä äitiyspakkauksesta, jonka teidän äitinne on saanut, jos on sellainen tunne, että se pitää palauttaa. Eihän se ole mikään käytännön ongelma. Mutta se, että niitä etuisuuksia ei suotaisi kaikille tasa-arvoisesti ja tasapuolisesti, on mielestäni sellainen yhteiskuntamalli, jonka ei toivoisi yleistävän, ja jos oikein olen ymmärtänyt, jopa Euroopan maat yrittävät lähteä hakemaan samanlaisia yhteiskuntamalleja millaiseksi pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta yleensä ymmärretään.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomuksen varapuheenjohtajan ed. Pihan jäätävän hyytävän kylmä puhe edusti hallituksen näkökulmaa, ja ihmettelenkin sitä, että hallitusryhmien muut edustajat jättävät sen tosiasian huomioon ottamatta, että kysymys on teidän omasta politiikastanne, siitä politiikasta, jota te olette tukemassa. Tämä verolinja on kirjattu tähän keltaiseen kirjaan, jota ed. Piha ylisti. Se tarkoittaa sitä, että pienituloisten verotusta ei kevennetä niillä mahdollisuuksilla, joita on käytettävissä, mikä olisi parhaalla mahdollisella tavalla alentanut tuloloukkua, kannustanut työntekoon, mitä tavoitetta myös ed. Piha peräänkuulutti.

Olin myös hyvin yllättynyt siitä, kun hän sanoi, että tukiyhteiskunnasta pitää päästä eroon. Se tarkoittaa samalla, että hyvinvointiyhteiskunnasta pitää päästä eroon. Se tarkoittaa sitä, että

pitää hyväksyä, että meillä on rikkaita, erittäin rikkaita ja erittäin köyhiä, niin kuin sellaisissa maissa, joissa tukijärjestelmiä ei ole, on, Yhdysvalloissa ja Venäjällä. Siellä on esimerkit siitä, mitä tarkoittaa, kun ei ole tukiyhteiskuntaa. Samalla kun sanon, että minäkin haluan, että työnteko on kannattavaa ja haluan, että kaikin keinoin haetaan sellaisia toimintamuuotoja ja sääntöjä, jotka kannustavat työntekoon, haluan sanoa, että tukijärjestelmiä tarvitaan. Ne ovat välttämätön edellytys tasa-arvoisen yhteiskunnan toiminnalle.

Ed. P i h a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Korkeaojalle. On hyvin tarkoitushakuista ja poliittista retoriikkaa osoittavaa se, että pyritään etsimään ääripäät. Jos sanon, että tukiyhteiskunnan piirteistä on päästävä eroon ja samassa lauseessa puhun siitä, että perusturva tulee säilyttää, kehottaisin ed. Korkeaojaa kuuntelemaan paremmin niitä lauseita, mitä puhujakorokkeelta sanotaan.

Ed. Bryggarelle, myöskin edustajille Vähänäkki ja M. Korhonen sanoisin sen, että kyllä kai meidän olisi pyrittävä siihen, että yhteiskuntamme olisi kannustava. Kyllä kai meidän olisi pyrittävä siihen, että tietenkin meillä on sosiaaliturvajärjestelmä olemassa — itsekin olen nauttinut siitä äitiyspakkauksesta — mutta on hyvin huviautavaa puhua samassa hengenvedossa siitä, että yhteiskuntaan palautetaan tukiaisia takaisin. Eikö se ole järjestelmä, joka pitää järjestää sellaiseksi, että kaveria ei jätetä, mutta kaveri yrittää itse? Siihenhän tämä yhteiskunta tulevaisuudessakin perustuu, toimilaisiin yksilöihin.

Ed. Vähänäkkille vielä sanoisin, että ottaa vain vakavasti kaikki puheet, mitä puhujakorokkeelta tulee, eikä kehitä uusia tehtäviä kenellekään meistä ennen aikojaan.

Ed. V e h v i l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin myös puuttua edellä kuultuun ed. Pihan puheenvuoroon siltä osin, mitä hän sanoi opintotuesta ja siitä, miten tuleva budjetti kannustaa kovasti opiskeluun. Minun mielestäni se oli aika farisealainen kannanotto, kun muistamme, että nimenomaan tämä hallitus teki hetimiten opintotuen tasoon 125 miljoonan leikkauksen vuodelle 95 ja 30 miljoonaa tälle vuodelle. Kaikesta huolimatta nyt ollaan valmiita 20 miljoonan markan lisäykseen, kun yksi ikäluokka otetaan mukaan lisää. Se on totta kai positiiviseen päin, mutta se ei ole vielä aivan hirveästi.

Hallitus nimesi ensi vuoden valtion talousarvioesityksen toivon ja luottamuksen budjetiksi. Itäsuomalaisena budjetista on varsin vaikea löytää sen enempää toivon kuin luottamuksenkaan aineksia. Päinvastoin pettymys sateenkaarihallituksen kykyyn huolehtia maan tasapainoisesta kehittämisestä on ollut suuri budjettiriihen ja keltaisen kirjan julkistamisen jälkeen. Tähän on useita syitä ja niistä on käyty keskustelua jo täälläkin tänään.

Muun muassa ed. Vokkolainen otti esille Itä-Suomi-työryhmän työn saavutukset tai ne, mitä ei ole huomioitu ensi vuoden budjetissa. Muistan myös itse, miten itse pääministeri Lipponen kantoi vakavasti tässä salissa huolta Itä-Suomen tulevaisuudesta ja kehityksestä. Me siellä Itä-Suomessa uskoimme, että pääministeri on tosissaan. Viime kuukausien tapahtumat ovat kuitenkin näyttäneet, että pääministeri taisi puhua lämpimäkseen. Tosiasiat eli budjettikirja nimittäin osoittaa, että hallitus ei kuule tai ei välitä niistä viesteistä, mitä Itä-Suomesta tänne kantautuu. Budjettikirja on alueemme kannalta valitettavasti erittäin surkeaa luettavaa.

Ensinnäkin Itä-Suomi-työryhmästä. Pääministerin viime vuoden hetkellisen huolestumisen seurauksenaan asetettiin ministeri Backmanin toimesta ns. Itä-Suomi-työryhmä etsimään konkreettisia keinoja Itä-Suomen tilanteen parantamiseksi. Arvovaltainen työryhmä sai väliraporttinsa valmiiksi jo keväällä silmällä pitäen ensi vuoden budjettia, eli työryhmän tulokset olisivat olleet budjettiriihessä käytettävissä, mikäli hallitukselta olisi löytynyt tahtoa tehdä päätöksiä Itä-Suomen tilanteen parantamiseksi. Tahtoa ei kuitenkaan löytynyt. Nyt meille sanotaan, että lisäbudjetti kyllä korjaa tilanteen. Jään odottamaan mielenkiinnolla. Herrojen olisi korkea aika pitää lupauksensa.

Ed. Laitiselle tässä yhteydessä toteaisin sen, että ellei ole mustaa valkoisella, on vaikeaa uskoa, että tässä kovin kummallisia asioita Itä-Suomen puolesta tehtäisiin, eli keskisuomalaisen edustajan mustasukkaisuus tai kateus tässä vaiheessa on varsin turhaa.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelman aluehallintoa ja aluepolitiikkaa koskevaan osaan hallitus kirjasi tavoitteekseen muun muassa luoda alueiden omaleimaisuutta huomioon ottava aluehallinto. Ensi vuoden budjettikirjaan ympäty rinta rottingilla valmisteltu Aluehallinto 2000-remontti ei tue hallitusohjelman alueellisen omaleimaisuuden vaatimusta. Hallitusohjelmassa puhutaan kauniisti myös aluehallinnon työn-

jaon selkiyttämisestä, päällekkäisyyksien poistamisesta ja organisaatioiden vähentämisestä. Mutta mihin tavoitteet hautautuivat Aluehallinto 2000 -valmistelutyössä? Nimittäin hallituksen esitys viideksi suurlääniksi sisältää myös esityksen nykyisten lääninhallitusten säilyttämisestä palvelupisteinä. Eikö tämä tarkoita käytännössä entistä monimutkaisempaa aluehallintoa, uusia päällekkäisyyksiä, itse asiassa uuden hallintotason luomista?

Hallituksen esitykselle Suomen jakamisesta viiteen suurlääniin on vaikea löytää perusteita. Esitystä ei voi perustella sen enempää taloudellisesti kuin toiminnallisestikaan. On arvioitu, että ensimmäisenä vuonna eli ensi vuonna esitys toisi noin 2,5 miljoonan markan säästön ja vuonna 2001 lääninhallinnon toimintamenot olisivat noin 65 miljoonaa markkaa pienemmät kuin tänä vuonna. Nämä luvut osoittavat, että suurläänihanketta ei voi perustella ainakaan valtiontaloudellisin suursäästöin. Asian on julkisuudessa tuonut ilmi myös budjettipäällikkö Virtanen. Hän on sanonut, ettei suurlääneillä saada merkittäviä säästöjä aikaan sen enempää lyhyellä kuin pitkälläkään tähtäimellä.

Ed. Vähänäkki kantoi huolta siitä, miten lääneissä on vain korkeapalkkaisia virkamiehiä, ja jos muistan oikein, taisi sanoa, että ne kaikki taitavat olla kekulaisiakin. Sen uskallan sanoa, että se ei kyllä pidä paikkaansa. Mutta muistelen, että tässä aluehallintomietinnössä perusteltiin näitä taloudellisia säästöjä nimenomaan sillä, että kun tällä hetkellä lääninhallinnossa työskentelee noin 1 300 henkilöä kaiken kaikkiaan, niin niistä noin 80 oli niitä niin sanottuja korkeapalkkaisia, päällikkötasoisia virkamiehiä ja jatkettiin sitten juttua niin, että nimenomaan henkilöstömenojen kautta saadaan näitä suursäästöjä aikaiseksi. Ja kun ajatellaan, että kysymys on näistä 80:stä henkilöstä ja kuvasin hetki sitten, mitä ne säästöt tulevat seuraavien vuosien tasolla olemaan, niin minusta tämän perustelun logiikka ontuu pahasti.

Hallituksen nyt esittämää viiden läänin mallia ei voi perustella myöskään toiminnallisesti. On vaikea nähdä, miten lääninhallinnon antamat palvelut kunnille, kihlakunnille, kansalaisille ja eri yhteisöille paranisivat suurläänimallissa. Valtion aluehallinnon tulee perustua toimivaan aluerakenteeseen, ei pelkästään mekaaniseen maaliin suurin piirtein pinta-alaltaan yhtä laajoista suurlääneistä. Hallituksen esitys ei ota huomioon nykyisten läänien ja maakuntien ominaispiirteitä. On myös itsestään selvää, että täl-

lainen suuryksikkömalli rikkoo niin sanottua läheisyysperiaatetta.

Hallituksen esitystä suurlääneistä ei voi perustella myöskään muiden Pohjoismaiden esimerkiksi. Päinvastoin. Muissa Pohjoismaissa maakuntarajat ja läänirajat ovat yhtenevät eikä missään suunnitella suurlääneihin siirtymistä.

Hallituksen esitys kärjistäisi edelleen aluejaon kirjavuutta. Ja jo nyt me kaikki ihmettelemme, miten ei tahdo löytyä kahta viranomaista, joilla olisi yhtenevä aluejako. Meillä on 19 maakuntaa, 13 ympäristökeskusta, 12 sotilasläänää, 9 tiepiiriä, 3 maanpuolustusalueita jne.

Oma kysymyksensä on myös hallituksen esityksen vaikutus vaalipiirijakoon. Ministeri Backman on sanonut, ettei tällä vaalikaudella puututa vaalipiirijakoon. Varmasti näin! Mutta kuka uskoo, että vaalipiirijako, joka perustuu nykyiseen määrään läänejä, säilyisi jatkossa entisellään, mikäli maassa olisi viisi läänää. Minä en usko tähän. Ja edelleen: Jokainen voi kuvitella, mitä suurvaalipiireihin siirtyminen merkitsisi reuna-alueiden kannalta. Suurvaalipiirin vaikutuksista valittavien kokoonpanoon ja kotipaikkoihin saanemme kantapään kautta oppia muutamana viikona päästä pidettävissä europarlamenttivaaleissa.

Tulen arvioimaan tarkemmin hallituksen esitystä viiden suurläänin mallista, kunhan sitä koskeva lakiesitys tulee lähetekeskusteluun. Tässä yhteydessä haluan kuitenkin esittää ihmettelyni vastaavan ministerin, ministeri Backmanin, käytöksestä hankkeen valmistelun yhteydessä. Edustan täällä Pohjois-Karjalan vaalipiiriä, missä 70 000 kansalaista ilmaisi jyrkän kantansa suurläänihanketta vastaan. Meillä päin on herättänyt närkästystä tapa, millä hallintoministeri on kriittiseen kansalaismielipiteeseen suhtautunut. Ministeri Backman on antanut ymmärtää, ettei nimilistoilla voi vaikuttaa asioihin. Sanalla sanoen ministerin käytöstä on pidetty ylimielisenä ja kansalaisten mielipidettä väheksyvä.

En pyri väittämään, että valtion budjettikirjalla ratkaistaisiin yksin yhdenkään alueen tulevaisuus ja kohtalo. Alueelta, maakunnista, on löydettävä omaa ajattelua, innovaatioita, kykyä omaperäisiin ratkaisuihin, mutta valtiovallan tehtävä on tasoitaa alueellista eriarvoisuutta, ei edistää epätasa-arvoa eri alueiden välillä. Nyt näyttää siltä, että Lipposen hallitus kurittaa itäisintä Suomea niin budjettitaloudellisesti, hallinnollisesti kuin henkisesti. Tämäkö on todellakin se viesti, jonka hallitus haluaa antaa lähes 25 prosentin työttömyydestä ja voimistuvasta

muuttoaallostaa kärsivään Pohjois-Karjalaan? Ainakaan minä en tätä hyväksy.

Ed. N u r m i: Arvoisa puhemies! Luettuani valtion talousarvioesitystä vuodelle 97 kysymys siitä, mitä tehdään jatkossa, että työttömyys puolittuisi tämän hallituksen aikana, on asiallinen ja ajankohtainen. Työvoiman kysyntä on riippuvainen reaalisista bruttopalkkakustannuksista ja toisaalta taloudellisesta kasvusta. Tämän vuoksi työn verotuksen keventämiseen edelleenkin tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Budjetti on veropolitiikan osalta oikean suuntainen, mutta paljon on vielä tekemättä. Tämän vuoksi haluan kiinnittää huomiota vielä seuraaviin seikkoihin:

1) Tuloverotusta tulee edelleen jatkossa hallitusti alentaa kaikissa eri veronmaksajaryhmissä. Jo tässä yhteydessä valtion tuloveroasteikko olisi tullut uudistaa kolmiportaiseksi siten, että palkkatyöstä työntekijälle jäisi aikaisempaa enemmän itselleen. Tuloverotusta alennetaan niin paljon, että uusi veromalli olisi ollut mahdollista jo nyt ottaa käyttöön. Progressiivinen asteikko ei motivoi työn tekoon. Ruotsissa esimerkiksi on toteutettu verouudistuksen yhteydessä kolmiportainen malli. Merkitystä ei sinänsä ole sillä, että Ruotsissa veronsaajana tuloverotuksessa ovat kunnat. Kun ihmiset saavat enemmän käytettävää rahaa, tämä elvyttää kotimarkkinoita eli lisää työvoiman kysyntää. Toisaalta tulonsiirtoja varten valtiolta ja kunnilta tarvitaan vähemmän rahaa. Näin ollen tällä on myös julkista taloutta tervehdyttävä vaikutus.

2) Työnantajan sosiaaliturvamaksuja tulee edelleen porrastaa ja alentaa, millä on vaikutusta nimellispalkkoihin ja kokonaistyövoimakustannuksiin sekä tätä kautta työvoiman kysyntään sekä julkistalouteen. Sosiaaliturvamaksujen palkkaporrastusta sekä pääomavaltaisuuteen perustuvaa porrastusta on selvitetty sekä valtiovarainministeriössä että Vattissa. Tarvitaan vain poliittista tahtoa toteuttaa nämä uudistukset. Jo pienilläkin panostuksilla voidaan saavuttaa tuloksia työvoiman kysynnässä nimenomaan pienissä ja keskisuurissa yrityksissä.

3) Suomen siirryttyä välillisessä verotuksessa 1.6.1994 arvonnäköverotukseen on tässä yhteydessä syytä arvioida uudistuksen vaikutukset muun muassa työvoiman kysyntään. Tosiasiat tulee tunnustaa ja nähdä 22 prosentin verokannan vaikutus muun muassa työvoiman kysyntään esimerkiksi palvelusektorilla parturi- ja kampaamoliikkeisiin. Täydellä verokannalla on

ollut erittäin negatiivinen vaikutus työvoiman kysynnän kannalta palvelusektoreilla.

Arvonlisäverotuksessa verokantaa tulisikin, ainakin tilapäisesti, alentaa 12 prosenttiin työllisyysyistä palvelualoilla. Vaikka alennus onkin ns. verokantadirektiivin vastainen, on Suomella mahdollisuus saada tähän poikkeuslupa Euroopan unionilta. Ellei arvonlisäverotuksessa katsota voitavan toteuttaa edellä tarkoitettua uudistusta, tulisi vaihtoehtoisesti toteuttaa arvonlisäverotuksen alarajan porrastaminen. Porrastus voitaisiin toteuttaa esimerkiksi markkamääräisellä kiinteällä vähennyksellä, joka voisi olla 10 000 markkaa enintään 300 000 markan liikevaihdosta.

4) Kotitalouksien työllistämismahdollisuuksia tulee kehittää. Kotitalouksien pitää saada vähentää työntekijän palkka sivukustannuksiin työtä tarjoavan verotuksessa kokonaisuudessaan. Mikäli tällaisesta ratkaisusta ei päästä yksimielisyyteen, esitän uutena mallina, että kotityö säädettäisiin verovapaaksi aina esimerkiksi 4 500 markkaan saakka. Tältä osin työnantaja olisi kokonaan vapautettu työnantajan sosiaaliturvamaksusta. Sen sijaan työnantajan tapaturmavakuutus tulisi suorittaa. Lisäksi tulisi selvittää erikseen, miten työntekijän eläketurva hoidettaisiin. Näin jäisi sivuun ongelma, mitä vähennetään ja mistä.

Yhteiskunnan pitää ottaa käyttöön kaikki eri mahdollisuudet työllistää nykyisessä tilanteessa, eivätkä kateus tai asenteet saa olla esteenä työllistämislle. Uudistuksen tulee koskea kaikkea kotityötä, ja näin voidaan helpottaa muun muassa päivähoito-ongelmaa, vanhustenhoito-ongelmaa ja ikääntyneiden ihmisten asuntojen muutostöitä.

5) Nyt budjetin yhteydessä säädettäväksi esitetty energiavero on palautettava koko avoimen sektorin perustuotannolle. Tämä tarkoittaa sitä, että vero tulee palauttaa sekä teollisuudelle että maa- ja metsätaloudelle.

Lopuksi toivoisin veropolitiikkaan enemmän uskallusta, luovuutta ja uudistushalukkuutta.

Ed. K a l l i o : Arvoisa rouva puhemies! Viime vuosien finanssipolitiikkaa on hallinnut pyrkimys erittäin kunnianhimoisen säästöohjelman toteuttamiseen. Voidaankin kysyä tästä finanssipoliittisesta linjasta, onko kyse perinteisestä kasnartija-ajatteluun liittyvästä kameralismista vai realismista eli politiikasta, joka katsotaan välttämättömäksi, jotta nykyinen lisävelkaantuminen saataisiin hallintaan.

Eittämättä meidän taloutemme on viime vuosina ollut erittäin moniongelmaisessa tilassa. Lamaan ajautumiseen 90-luvun alussa oli monia syitä. Yhtäältä se johtui siitä, että me heikon kilpailukyyn myötä ajauimme normaalia syvempään suhdannetaantumaa, toisaalta siitä, että erityisesti kiinteistömarkkinoilla vallitsi deflaatio. Kolmanneksi oli kysynnän rakenne- ja määräongelma. Meillä kokonaiskysyntä kasvoi sellaisiin mittasuhteisiin, että tuotantoedellytykset eivät pystyneet niihin vastaamaan. Ehkä vielä neljäntenä syynä voidaan mainita tuotannon rakenneongelmat. Eli tuotanto liian suuressa määrin palveli kotimaista kysyntää. Tällöin ei ollut tilaa viennin kehittämiseen ja laajentamiseen. Oikeastaan näiden perusongelmien myötä me ajauimme korkeisiin korkoihin, luotonsaantivaikeuksiin, massatyöttömyyteen ja valtion lisääntyvään velkaantumiseen.

Silloin kun maa oli lamassa syvimmillään, meillä peräänkuulutettiin silloisen opposition, mutta kyllä muidenkin tahojen, toimesta elvyttävää politiikkaa. Hallituksen vastaus silloin oli, että budjetin suuri alijäämähän on elvyttämistä. Mutta budjetin alijäämähän voi johtua hyvin monista syistä, ja väittäisin, että tuolloin 90-luvun alussa syinä olivat muun muassa veropohjan romahtaminen sekä lisääntyneet pankkituki- ja työttömyyskorvausmenot. Mistään elvyttävistä toimenpiteistä ei ollut puhuttakaan silloin. Ei niitä ainakaan konkreettisesti näkynyt eikä toteutettu.

Näin jälkikäteen voi tietysti kysyä — tietysti tämä on jälkiviisautta — miksi silloin vastustettiin muutaman miljardin elvytysruiskeita julkisiin investointeihin, kun samaan aikaan oltiin valmiita lainaamaan kymmeniä miljardeja kasvaviin työttömyys- ja pankkitukimenoihin? Väitän, että oikea-aikaiset elvytystoimenpiteet olisivat johtaneet siihen, että meidän pankkituki- ja työttömyyskorvausmenomme olisivat pysyneet huomattavasti alhaisemmalla tasolla, kuin mille jouduimme. Tällöin haluttiin valita kuitenkin toinen linja. Haluttiin valita sopeutuminen korkeaan työttömyyteen. Talouden tasapaino päätettiin hakea korkealla työttömyydellä.

Tänään, oikeastaan kiitos Lipposen hallituksen määrätietoisen talouspolitiikan, talouden tilanne on aivan toinen. Meillä teollisuuden kilpailukyky on hyvä, vaihtotase ylijäämäinen, erityisesti vientiyritysten kannattavuus hyvä ja tätä myöten myös rahoitusrakenne. Kotitaloudet ovat pystyneet vähentämään velkaantumis-

taan. Investoinnitkin ovat pikkuhiljaa lisääntymässä.

Meillä näyttäisi tällä hetkellä olevan erittäin hyvät mahdollisuudet kulutuskysynnän lisäämiseen, ja tämä on tietysti erittäin tärkeätä, koska kyllä tällä hetkelläkin vielä kotimarkkinatoiminnan tuotteiden riittämätön kysyntä jarruttaa taloutta. Voidaan sitten kysyä, millä tavalla kulutuskysyntää voidaan lisätä. Nähdäkseni siihen on kaksi tietä. Toisaalta se voisi tapahtua siten, että julkinen sektori lisäisi suoraan menojaan. Toinen tie on se, että julkinen sektori pyrkiä selaisiin toimenpiteisiin, joilla yksityiset lisäävät investointejaan ja kulutusmenojaan. Tässä jälkimmäisessä tapauksessa verojen alentaminen on nopein tie. Tässä mielessä pidän käsiteltävänä olevaa talousarvioehdotusta aivan oikeaoppisena, oikean suuntaisena.

Täytyy vain toivoa, että vireillä oleva positiivinen ilmapiiri entisestään vahvistuisi tulevista veronkevennyksistä. Itse uskon kyllä siihen, että veronkevennykset parantavat kotitalouksien kannustinjärjestelmää, vähentävät talouden vinoutumia ja tätä kautta lisäävät talouden kasvua ja työllisyyttä.

Mitä tulee veronkevennyksiin, niissä on oleellista sekä niiden rahoitus että kohdentaminen. Itse edustan pitkälti sitä näkemystä, että veronkevennyksiä tulee tehdä vain siinä määrin, kuin valtiontalous antaa myöten. Käsittääkseni tämä taso nyt vastaa juuri sitä pelivaraa, mikä valtiontaloudessa on. Meillä on esitetty näkemyksiä, että meidän pitäisi tehdä huomattavasti suurempia veronkevennyksiä, ehkä kaksin — kolminkertaiset nyt esitettyihin verrattuna. Tätä on perusteltu sillä, että ns. dynaamiset vaikutukset toisivat takaisin nämä rahat ja jopa lisääisivätkin verotuloja. Hän uskoo, ken tahtoo. Itse en tätä usko. Nähdäkseni tällaiseen ajatteluun sisältyisi kyllä äärettömän suuria valtiontaloudellisia riskejä eli saattaisimme joutua ojasta allikkoon. Mutta esitettyä kevennystasoa pidän toteuttamiskelpoisena.

Mitä tulee veronkevennyksien kohdentamiseen, yhdyn kyllä siihen näkemykseen, minkä täällä on esittänyt muun muassa ryhmämme puheenjohtaja. Ei tämä kohdentaminen ole ihan teellinen. Kyllä se olisi voinut parempikin olla. Perustelen tätä lähinnä kysyntänäkökuulmasta. Jos kevennykset olisivat painottuneet jonkin verran enemmän tulojen alapäähän, uskon, että niiden vaikutus kulutukseen olisi ollut myönteisempi, ne olisivat tulleet täysimääräisemmin kansantalouden kiertokulkuun. On toki muistettava,

että kyllähän suhteellisesti ne nytkin painottuvat eniten tulojen alapäähän, lähinnä tuloluokkiin 40 000—60 000 markkaa.

Vaikka talousarvioesitys on pitkään aikaan ensimmäinen, joka tuo jotakin positiivista kansalaisille, ei tämä toki työllisyyttä kertaheitolla paranna. Tämä on tietysti ihan oikean suuntainen tässä mielessä, mutta kyllä työllisyyden oleellinen parantaminen on pitkä juoksu. Se edellyttää saman tapaisia toimenpiteitä jatkossakin ja vielä monen vuoden ajan.

Se, että hallitus tai hallituspuolueet olisivat luopuneet jollakin tavalla työllisyyden parantamistavoitteesta, ei käsittääkseni pidä missään tapauksessa paikkaansa. Kyllä itselläni ainakin edelleen on tavoitteena täystyöllisyys. Mutta rehellisesti totean myös sen, että eihän se yhtäkkiä tule tapahtumaan. Väitän kyllä, että ei ole sen paremmin oppositiolla kuin hallituspuolueillaakaan sellaisia keinoja, jotka tämän asian hoitaisivat äkkiä kuntoon. Kuten sanoin, kyseessä on kyllä pitkä juoksu, pitkä tie.

Miten budjetti vastaa toiseen oleelliseen kysymykseen eli valtion velkaantumisen pysäyttämiseen? Meillä on esitetty eräänlainen peruslaskelma lähtien siitä, että jos talouden kasvu on keskimäärin 3 prosenttia, jos valtion velan reaalkorko pysyy 5 prosentissa ja jos toteutetaan nyt sovitut noin 20 miljardin markan säästöt täysimääräisinä, velkaantumismme kääntyy laskuun vuoden 1998 jälkeen ja on vuonna 2005 tasolla 58 prosenttia bkt:stä eli huomattavasti alhaisemalla tasolla kuin tänä päivänä.

Tietysti tässäkin on huomattava se, että velkaantumiskehityksemme on hyvin herkkä sekä kasvuille että reaalkorolle. Mikäli esimerkiksi kasvumme tulee olemaan keskimäärin vain 2 prosenttia vuodessa, velkaantumistasomme vuonna 2005 on 20 prosenttia korkeammalla tasolla kuin tässä perusurassa. Toisaalta ei myöskään pidä vähätellä säästöjen merkitystä. Mikäli säästöjä ei toteutettaisi, velkaantumistaso vuonna 2005 olisi 30 prosenttiyksikköä korkeammalla tasolla eli lähes 90 prosenttia bkt:stä. En nyt kuitenkaan pidä näitä peruslaskelman oletuksia mahdolltomina. Ei 3 prosentin kasvu pitkässä juoksussa ole mikään mahdoton taloudessamme eikä Suomen historiassa. (Ed. Aittoniemi: Ahon aikana se oli 6!) — Kyllä, kun mentiin ensin reilusti alaspäin. Silloinhan tulivat ne ainoat miinusmerkkiset kasvut. Se oli tietysti poikkeuksellista aikaa.

Rouva puhemies! Sitten vielä yleiskatsauksen jälkeen muutama yksityiskohta talousarviosta.

Oecd on viime aikoina arvioinut Suomea monellakin tavalla. Olemme saaneet neuvoa ja opastusta monista asioista. Eräs asia, johon Oecd on kiinnittänyt huomiota, on opetusjärjestelmämme. Oecd on arvioinut, että opetusjärjestelmämme ei pysty vastaamaan muuttuvien työmarkkinoiden vaatimuksiin. Se on pitänyt järjestelmäämme liian vähän keskittyneenä, koulutusaikojamme liian pitkinä. Meillä valmistuu toisille aloille liikaa, toisille taas liian vähän eli kohdenus ei ole kohdallaan. Opiskelijoiltaamme menee vuosia. He menevät koulutusohjelmasta toiseen, ennen kuin löytävät sen, mihin alun perin pyrkivät, eli tällaista tyhjääkäyntiä on hyvin paljon. Tässähän ei sinänsä mitään uutta ole, mutta kyllä nämä ongelmat ja varoitukset on otettava tosisaan, mikäli aiomme paremmin vastata työmarkkinoidemme vaatimuksiin.

Suomalaiseen osaamiseen liittyvänä positiivisena asiana pidän sitä, mikä täälläkin on tullut jo aikaisemmin esiin, että meidän on tarkoitus nostaa tutkimus- ja tuotekehitysmeno-osuutemme 2,9 prosenttiin bkt:stä. Se on jo hyvää kansainvälistä luokkaa, jos siihen päästään. Näkisin, että tämä on meidän tulevaisuutemme kannalta ihan keskeisiä linjauksia. Tämä varmistaa sen, että Suomessa tulee olemaan jatkossakin kilpailukykyistä teollisuutta. Se luo pohjaa paremmalle työllisyydelle.

Pidän myös hyvänä sitä, että rahoitus tapahtuu nimenomaan valtionyhtiöistä saatavilla myyntituloilla. Oikeastaan linjanhan pitäisi olla se, että valtionyhtiöistä saatavilla tuloilla generoitaisiin uutta yritystoimintaa, joka sitten mahdollisesti aikanaan olisi realisoitavissa. Tässä ei nyt välttämättä ehkä käy näin, mutta kohdennus on ihan hyvä.

Vielä yksi asia, rouva puhemies. Olisin halunnut ensi vuoden talousarviossa nähdä telakkatuen jatkumisen, mutta koska ymmärrän, että kansainvälistä telakkatuet kieltävää sopimusta valmisteltiin vielä siinä vaiheessa, kun budjetti oli valmistelun alla, niin ymmärrän myös, että se ei tässä budjettikirjassa mukana ole. Näyttää kuitenkin vahvasti siltä, että tällaista tuet kieltävää sopimusta ei tulla saamaan aikaan, vaan tukijärjestelmä tulee jatkumaan. Itse asiassa EU:n komissio on esittänyt, että tukea jatkettaisiin vuoden 1998 loppuun.

Sinänsä pidän erittäin hyvänä hallituksemme pyrkimyksiä päästä telakkatuista tai saada aikaan ratkaisuja, joissa telakkatukia ei olisi, ja jos ei tähän päästä, niin ainakin pyrkimystä alempiin tukitasoihin. Toisaalta pidän kyllä välttämättö-

mänä sitä, että Suomessa telakoita tuetaan samalla tavalla kuin muissakin maissa eli että meidän telakkamme voivat kilpailla samalta lähtöviivalta muiden kanssa. Mitään enempää käsittääkseni telakkamme eivät hae. Kyse on työllisyydestä ja erittäin korkeatasoisesta osaamisesta.

Ehkä kaiken kaikkiaan yhteenvetona, rouva puhemies, ensi vuoden talousarvioesityksestä voi todeta, että vaikka se nyt ei kaikilta linjauksiltaan ole täysin ihanteellinen, niin se on kuitenkin peruslinjaltaan oikean suuntainen. Se luo hyvää pohjaa paremmalle työllisyydelle, se luo hyvää pohjaa sille, että saamme valtion velkaantumisen hallintaan lähiaikoina, kuten sanoin, vuoden 1998 jälkeen.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Telakkatuki on välttämätön Suomen maksettavana niin kauan kuin sitä maksetaan unionissa ja yleensä Oecd-alueella.

Ed. Kallio pohdiskeli, että 3 prosentin talouskasvu olisi riittävä, että selviäisimme jo 2005 suurin piirtein kuiville. Vuonna 1995 talouskasvu ensimmäisellä neljänneksellä oli 6 prosenttia, 1996 ensimmäisellä neljänneksellä vajaa prosentti, tämän vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla 1,3 prosenttia. Tavoite on koko vuositasona 2,8 prosenttia. Kyllä sopii kysyä, mitä hyvää tämä hallitus on tehnyt, jotta sitä voi noin ylistää, koska me olemme jo hävittäneet ne talouskasvun avaimet, joilla valtiontaloutta olisi voitu tasapainottaa. Työllisyyden kohentuminen julkisen sektorin työllistämisen kautta ei voi onnistua, jos meillä ei ole kunnossa ja vakaalla pohjalla olevaa kansantaloutta.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kallio viittasi ulkomaiisiin arviointeihin Suomen koulutuksen jälkeenjääneisyydestä ja jäykkyydestä, ja varmaan se piti paikkansa menneinä vuosina. Mutta voin kertoa ed. Kalliolle, että suomalaisessa koulujärjestelmässä on tapahtumassa suuri muutos ja EU-jäsenyys on osittain meitä siihen myös pakottanut, jos nyt niin sanotaan, että meidän tutkimme vastaavat eurooppalaisia tutkintoja. Ammatillinen koulutus, erikoisesti ammattikorkeakoulut ovat piristysruiske meidän koulutuksemme. Siellä on juuri laadun varmistukset, siellä niin kuin muissakin kouluissa, jopa yliopistoissa, jatkuvasti seurataan laatua. Erikoisesti ammattikorkeakouluissa on tullut työelämän ja koulutuksen yhteensovittaminen, joka meillä ai-

kaisempina vuosina on ollut hyvin vähäistä ja puute koulutuksessamme.

Budjettiesityksessä on koko koululainsäädännön kokonaisuudistus, ja toivoo sopiikin, että saisimme sen vietyä läpi niin, että koulumaailma voisi toimia joustavasti ja valinnanvaroja käyttäen ja että myös voitaisiin hyödyntää työelämän yhteyksiä ja EU:n antamia yhteistyömahdollisuuksia, joita meillä on käytettävissä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kallio totesi, että asiat ovat edenneet Lipposen hallituksen määrätietoisesta ponnistelusta ansiosta. Ed. Salo jo pikkaisen aloitti vastahyökkäystä tähän asiaan, mutta minäkin haluaisin tarkastella eräitä yhteiskunnallisen toiminnan alueita ja tunnuslukuja Ahon hallituksen loppuajalta ja Lipposen hallituksen ajalta.

Vuoden 1995 ensimmäisellä neljänneksellä, tosiaan kuten ed. Salo sanoi, tuotannon kasvu oli 6 prosenttia ja vienti oli huikessa nousussa. En muista prosenttilukuja, mutta se oli aivan valtava, koko tilanne oli ylikuumentunut silloin. Inflaatio oli täsmälleen samalla tasolla kuin tänä päivänä, jos inflaation vähäisyydestä nyt mitään hyötyä on. Minä olen periaatteessa eri mieltä, mutta jos tähän yleiseen näkemykseen yhdytään, niin inflaatio oli silloin samalla tasolla. Vaihrotase oli korjattu, 20 miljardia alijäämäinen, Ahon hallituksen loppuaikana 20 miljardia ylijäämäinen, toisin sanoen vaihtotase, joka on kaikkein tärkeimpiä, oli korjattu.

Työttömyys oli hyvin voimakkaassa laskussa. Tänä päivänä työttömyys on käytännössä Lipposen hallituksen aikana ollut kasvussa, jos ollaan totuudenmukaisia. Ahon hallituksen loppuaikoina se oli selkeässä laskussa. Korot ovat ainoa asia, josta voidaan tälle hallitukselle laskea etua, kun korot ovat laskeneet, mutta se on Suomen Pankin mekaanisten toimenpiteiden ansiosta. Toisin sanoen kaikissa tunnusluvuissa Ahon hallituksen loppuaikoina oltiin paremmassa tai samassa asemassa kuin tänä päivänä. Lipposen hallituksen aikana on selkeästi menty takaperin, ja haluaisin kuulla ed. Kallion näkemyksen, miten te kumoatte tämän asian.

Sitten oli mielenkiintoista, kun otitte tämän vanhan fraasin täystyöllisyydestä esiin. Sitähän hoettiin 40 vuotta ja nyt on toinen fraasi, puolittaminen, joka ei sekään toteudu.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kallio otti esille telakkatuen mak-

samisen välttämättömyyden myös Suomessa siinä tapauksessa, että tuen maksaminen EU:n piirissä ja Oecd-maissa jatkuu. Tämä näkemys on varsin perusteltu ajatellen ed. Kallion omaa kotipaikkakuntaa ja myös Turun seutua, jossa telakkateollisuuden merkitys on erittäin suuri. Mielestäni tässä on kysymys sellaisista arvoista ja sellaisen osaamisen säilyttämisestä Suomessa, että siitä oma veronsa, niin kauan kunnes päästään terveempiin ratkaisuihin laajemmissa ympyröissä, on syytä maksaa ja turvata tämän alan työpaikat.

Ed. Salo piti hallituksen politiikkaa kaiken kaikkiaan huonona ja jopa turvattomuutta ja epävakautta lisäävänä. Minun mielestäni tilanne on aivan täysin päinvastainen. Luottamus nimenomaan hallituksen politiikkaa kohtaan on lisääntynyt, vakaus on lisääntynyt, ja tästä hyvinä osoittimina on ed. Aittoniemenkin mainitsema korkotason lasku, asuntokaupan viiriäminen muun muassa siitä syystä, että kesällä tehtiin omakotikiinteistöjä koskeva leimaveron alentamispäätös, vähittäiskaupan vilkastuminen jne. Minusta kysymys on myös meidän vastuustamme sinä, että me osaltamme tätä luottamuksen ilmapiiriä vahvistamme myös omilla puheillamme.

Ed. K a l l i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todellakin kyllä tässä luottamuksen vahvistamisesta on kysymys, kuten ed. Perho totesi. Väittäisin, että kyllä tämä hallituksen linjaus verojen alentamiseksi johtaa nimenomaan tähän suuntaan.

Mitä tulee mainitsemaani 3 prosenttiin, niin totesin, että mikäli kasvuvauhti taloudessa tulee olemaan keskimäärin 3 prosenttia ja pari muutaakin oletusta toteutuu siihen liittyen, niin siinä tapauksessa me tulemme saamaan valtion velkaantumisen hallintaan vuoden 98 jälkeen.

Mitä tulee Ahon hallituksen loppuaikoihin, niin eihän silloin ollut näköpiirissä minkäänlaista valtion velkaantumisen hallintaan saantia. Se oli nousussa vielä, ei nyt ihan pystysuoraan, mutta kuitenkin hyvin jyrkässä kulmassa. (Ed. Aittoniemi: Kiistättekö tunnusluvut?) Siinä suhteessa ainakin on menty huomattavasti eteenpäin. Inflaatio toki on pysynyt samalla tasolla, mutta se ei ole oleellinen asia. Siitä olen ed. Aittoniemen kanssa samaa mieltä. Alentuneet korot totta kai luovat luottamusta lisää, luovat mahdollisuuksia lisääntyville investoinneille. Eli kyllä tässä monet asiat ovat menneet hyvään suuntaan, valitettavasti työttömyys kovin hitaasti, mutta uskon,

että nämäkin ratkaisut omalta osaltaan ovat omiaan parantamaan työllisyystilannetta. Sen tuleminen näkemään lähivuosina.

Ed. Ala-Harjalle toteaisin, että en minä itsekään välttämättä aina usko Oecd:n arviointeihin. Siteerasin vain nyt suoraan erästä heidän arviointiaan ja he kiinnittivät huomiota tiettyihin kohtiin meidän opetusjärjestelmässämme. Mutta uskon, että nämä haasteet on jo meidän opetusviranomaistemme taholta otettu huomioon ja parannuksia on tulossa.

Ed. Aul a: Arvoisa puhemies! Jos arvioin ensi vuoden budjettia ja hallituksen verolinjauksia aivan henkilökohtaiselta kannalta, niin minähän voin olla erittäin iloinen. Minulta hyvätuloiselta ei Lipposen hallitus ole mitään leikannut ja nyt saan useamman tuhannen markan verohelpotukset. Näin siis aivan omaa henkilökohtaista etuani ajatellen minunhan pitäisi olla oikein tyytyväinen, kuten kokoomuksen ryhmäpuheenjohtaja Ben Zyskowitz puheenvuorossaan eilen muistutti. Kokoomusryhmään paheksui puheessaan muun muassa kunnanjohtajia, jotka eivät ole nähneet hallituksen kunnallisveroäyrin pakkoalennuksia nyt järkevinä. Kunnanjohtajien mielipiteet Ben Zyskowitz halusi jättää omaan arvoonsa, sillä kuten hän sanoi, paljon tärkeämpää on, että itse kuntalaiset ovat tyytyväisiä, siis tyytyväisiä verojen alenemiseen.

Mutta ovatko kuntalaiset tyytyväisiä? Aina-kaan minä en kuntalaisena ole lainkaan tyytyväinen siitä, että päivähoidossa ei ole riittävästi pysyvää henkilöstöä, että sairaanhoitajat, joita tunnen, ovat työpaineistaan lopen uupuneita tai että peruskoululaisten pisimmät koulumatkat Lapin läänissä ovat 90 kilometriä yhteen suuntaan.

Olen erittäin valmis kunnallisveroni nykytasolla maksamaan niin kauan kunnes peruskoulussa lapset saavat jälleen tukiopetusta tarpeen mukaan, kunnes opettajan sairastuessa on varaa palkata sijainen, kunnes koulukerhoihin löytyy taas määrärahoja ja lasten opetusvälineet ovat ajanmukaiset. Juuri tukiopetuksen puute, sijaisen puute ja opetusvälineiden vanhentuminen olivat päätuloksia muun muassa Kuntaliiton tekemistä selvityksistä siitä, mikä on arkipäivää tämän päivän peruskouluissa. Ehkä juuri nämä asiat olivat mielessä niillä kuntajohtajilla, joita Ben Zyskowitz puheessaan paheksui.

Laadukkaan perusopetuksen järjestäminen lapsille on mielestäni paljon järkevämpi panostus tulevaisuuteen kuin vaikkapa se mitätön kuluksen kasvu, jota kunnallisverojen alennuksilla

hyvätuloisille hallitus hakee takaa. Lasten tulevaisuudesta välittäminen on minusta nyt paljon ajankohtaisempaa kuin uusien tavaroiden kuluttaminen.

Budjettikeskustelussa on käytetty ylipäättään yllättävän vähän puheenvuoroja kuntien tilanteesta. Tuntuu, että kaikki asiat on hallituksesta kohta siirretty kuntien vastuulle, ja tuntuu myös siltä, että miljardileikkaukset eivät olisi keneltäkään pois. Kuntien vastuulle on siirretty aluepolitiikka, työllistäminen ja tosiaan verojen alentaminenkin nyt aivan viimeksi. Valtio sen sijaan keskittyy hoitamaan paremmin toimeentulvien asioita vielä paremmiksi.

Valtiovalta perustelee, että keskimäärin kuntien asiat ovat oikein hyvin, mutta samalla tiedämme, että näiden keskimääräisyyksien varjossa eriarvoisuus kuntalaisten välillä palvelujen saatavuudessa ja laadussa on voimakkaasti kasvamassa. Niiltä kunnilta, joilla verotulojen kasvu on kaikkein vähäisintä ja työttömyysaste on korkein, leikataan eniten. Näin käy muun muassa Lapissa ja Kainuussa. Huippusuuret leikkaukset valtionosuuksiin heikentävät siellä paitsi peruspalvelujen laatua myös työllisyyttä. Kuntien päättäjät saavat siellä tehdä likaisen työn ja päättää, mikä koulu sitten suljetaan ja lakkautetaan. Ilmeisesti kokoomuksen ja sosialidemokraattien ajatuksena onkin se, että peruspalveluita ei tarvitse turvata joka puolella maata samanarvoisesti.

Erityisen huolestunut olen perusopetuksen tulevaisuudesta. Peruskouluihin ei ole tulossa mitään lisärahoituksia valtionyhtiöiden yksityistämisestä, kuten yliopistoille ja tutkimukseen onneksi tulee. Kuitenkin opetushallituksen tekemät selvitykset osoittavat, että maan sisällä on suuria eroja vieraiden kielten ja matematiikan taidoissa sekä lukutaidossa Pohjois-Suomen lasten tapioiksi. Juuri niillä alueilla, joilta ensi vuonnakin eniten koulurahoja leikataan, olisi kaikkein eniten tarvetta panostaa peruskoulutuksen laatuun.

Entä sitten verotuksen ja työllisyyden suhde? Miten vaikkapa minulle tulevat veroalennukset parantavat tämän maan työttömyyttä? Eivät mitenkään. Koetan todennäköisesti maksaa asunovelkani nopeammin pois. Paljon tehokkaampaa uusien työpaikkojen luomisen kannalta olisi todella ollut aloittaa verojen alentaminen painokkaasti pienipalkkaisimmista sekä pienyritysten välillisten kustannusten alentamisesta. Kyllä minä ainakin hyvätuloisena olisin jaksanut vielä odottaa: Työllisyyden paranemisen jälkeen olisi mielestäni hyvätuloisten veronalennusten vuoro.

Toisaalta parempituloisten kansalaisten verolennusporkkanat olisi voinut toteuttaa vaikkapa täsmähyvityksenä kotiaavun palkkaamiseen. Verohelpotus kotiaavun palkkaamiseen olisi myös mitä parhaita työn jakamista. Se olisi omiaan helpottamaan työssä käyvien naisten työtaakkaa ja perheiden arkipäivää, sillä niin valitettavaa kuin se onkin, monet työssä käyvät naiset edelleen tekevät pääosan kodin lastenhoito-, siivous- ym. töistä.

Ylipäättään verotuksessa pitäisi luopua nykyisestä puhdasoppisuudesta sen suhteen, että verovähennyksiä ei enää tarvita. Teoria, jonka mukaan verotuksella vain kerätään rahaa valtion kukkaroon eikä voida edistää mitään muita yhteiskunnallisia tavoitteita, kaipaa minusta uudelleen arviointia. Yllättäen tälle ajatukselleni löysin tukea Yhdysvalloista. Ainakin nykyisen Yhdysvaltain presidentin Bill Clintonin suunnitellut ensi vuodelle perustuvat yleisten veroalennusten sijaan hyvin tarkasti suunnattuihin täsmävenyksiin, verovähennyksiin perheille koulutuksen ja työn antamisen kannustamiseksi. Kenties maailman suurten veroteoreetikkojenkin ajatukset ovat siis muuttumassa, toivottavasti.

Hallituksessa kävi muuten matalapalkka-alojen verokiilan kaventamiselle ja odotetulle kotiapulaisvähennykselle juuri samoin kuin monelle muullekin asialle tätä ennen. Intressiä ja mielipiteitä on laidasta laitaan niin, että tulos on hengen kompromissi. Hallituksen laajapohjaisuus näyttää olevan tästä näkökulmasta sen kompastuskivi. Uudistukset vesittyvät, kun sopuun ei päästä. Näin kävi paitsi juuri kotiapulaisvähennykselle tai matalapalkka-alojen verokiilalle, myös hallituksen yrityksille uudistaa työelämän jäykkyyksiä.

Näyttää siltä, että tähän uudistuskyytömyyteen kariutuvat hallituksen mahdollisuudet työttömyyden vähentämisessä. Budjetin yleisperusteluistakin on luettavissa, että ainakin perustelujen kirjoittajan mielestä työttömyyden puolitus-tavoitetta ei saavuteta, jos työmarkkinoiden jähkkyys ei kyetä vähentämään eli työn antamista ja työn vastaanottamista tehdä helpommaksi. Samaten valtiovarainministeriön virkamiehet ovat julkisuudessa esittäneet juuri matalapalkkojen suosimista.

Ministerit eivät kuitenkaan saa päätöksiä aikaiseksi. Ilmeisesti käy niin, että kokoomus pitää tärkeimpänä suurituloisten veronkevennyksiä ja SDP puolestaan haluaa jarruttaa työelämän uudistuksia. Vihreät ja vasemmistoliitto tasapai-

nottelevat jossain välissä. Hallitus on aikamoi- sessa pattitilanteessa työttömyyden puolittami- sessaan. Jos työttömyys ei lähivuosina parane, on vuosien 1998 ja 1999 budjettien tekeminen jälleen varsin vaikeaa puuhaa. Taas joudutaan leikkaamaan ja alakierre saa jälleen vauhtia.

Hallitus on laskenut ansiokseen sen, että eräitä pienyrittäjien asemaa helpottavia hankkeita on viimeisen vuoden aikana saatu säädettyä työelämän lainsäädäntöön. Hyvä niinkin, mutta minusta alkaa tuntua, että näissä asioissa niin sanotusti puut ovat saaneet vallan metsältä. Työehtosopimusjärjestelmä on ylipäättään niin monimutkainen, että pienyrittäjällä, jos hän on vaikka yhden henkilön työllistävä kampaaja tai käsityöalan yrittäjä, ei ole aikaa eikä mitään mahdollisuuksia perehtyä siihen viidakkoon ja pysyä jatkuvissa muutoksissa ajan tasalla. Suurissa yrityksissä puolestaan on varaa ostaa vaikka ulkopuolelta tällaiset palvelut tai palkata oma henkilöstöosasto näitä kysymyksiä selvittämään. Niinpä pienten yritysten työllistämisen esteitä poistettaisiin kaikkein parhaiten niin, että yksinkertaistettaisiin voimakkaasti erilaista sääntelyä ja tehtäisiin pienimmille yrityksille oma, mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen työehtosopimusmalli. Juuri tätä keskusta on työreformiehdotuksessaan ajanut takaa, ja olen iloinen siitä, että täältä eduskunnasta on alkanut löytyä tukea näille ajatuksille myös muista eduskuntaryhmistä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluan esittää huoleni vauhdilla kasvavista alueellisista eroista tämän maan sisällä. Alueelliset erot työttömyydessä ovat kovassa kasvussa, eikä budjetissa ole tälle kehitykselle mitään pidäkkeitä. Lapin läänissä työttömyys on tähän asti Lipposen hallituksen aikana kasvanut eikä vähentynyt. Kuntien valtionosuusleikkaukset, pienyritysten alue- tukien karsinta sekä sähköveron muutos kotimaisia energialähteitä haittaavasti vaikuttavat edelleen samaan suuntaan eli näitä alue-eroja kasvattaen.

Kehitys on vauhdittanut maan sisäistä muutoliikettä. Lapin läänin väestön muuttotappio oli viime vuonna 1 500 henkeä. Muuttajista pääosa on todennäköisesti nuoria ja hyvin koulutettuja. Samaan aikaan täällä pääkaupunkiseudulla vuokrat ja asuntojen hinnat ovat nousussa, päivähoitojonot pitenevät, kouluja pitäisi rakentaa lisää ja sairaaloita suurentaa. Yhteiskunnan voimavaroja hukkahtuu tällä tavalla.

Arvoisa puhemies! En usko, että tällainen kehitys ja ruuhkautuminen on myöskään pääkau-

punkiseudun asukkaiden etu. Mielestäni hallituksen tulisi nyt arvioida Suomen etua kokonaisuutena ja miettiä vakavasti toimenpiteitä uhkaavan muuttoliikkeen hillitsemiseksi.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aula totesi, että työmarkkinoiden jäykkyyksiä pitää poistaa. Kuitenkin Suomessa on määärtyä määrää asukkaita ja määärtyä määrää tarjotaan palveluita, se tavaramäärä on rajoitettu, mitä tämä kansa pystyy käyttämään, ja tuotteet, jotka viedään, tekevät hyvin pitkälle automatisoidut tehtaat, koneet. Kyllähän sellainen rakennemuutos meillä on tapahtunut, ettei ongelmia ratkaista sillä, mitä keskustan edustajat ovat puhuneet tänäkin iltana jo aikaisemmin, työsivukulujen alentamisella tai joillakin sopimusjupoilla, että tehdään yksinkertaisia sopimuksia. Nehän ovat aika selkeitä kuitenkin tällä hetkellä.

Nythän on kysymys vain siitä, että on tiedosta puute. Ihan totta, jotkut pienyrittäjät eivät välttämättä tiedä kaikkia asioita, mutta tietoa voidaan lisätä muullakin tavalla kuin purkaa sopimuksia. Jos ed. Aula tuntee, mitä työehtosopimuksissa on määräyksiä, niin siellä on palkkamääräyksiä, sairastajan määräyksiä, joitakin vuosiloma-asioita. Sehän tarkoittaisi sitä, jos purettaisiin näitä systeemeitä, että ne edut poistuvat. En minä ainakaan muuta löydä siinä. On olemassa minimimääräykset palkoista, on olemassa määrättyt sosiaaliset määräykset. Mitä ed. Aula sitten haluaisi purkaa sieltä pois? Tämä on yksi kysymys.

Ed. K n a a p i: Arvoisa rouva puhemies! Tärkeimmistä eli kansalaisnäkökulmasta tai ehkä kuntalaisnäkökulmastakin keskustelussa oleva valtion tulo- ja menoarvioehdotus on tulevaisuuden uskoa luova, ed. Aula, myös pienten lasten vanhempien näkökulmasta. Ehdotuksen välittömät ja välilliset positiiviset vaikutukset tulevat olemaan mittavat. Monien enemmän rakenteiden näkökulmaa itseisarvona puolustavien mieleen se ei ehkä kaikilta osin ole, ja puolestaan budjettiesitykseen liittyy kritiikin paikkoja kokonaisuudesta irrallisen, ehkä varomattomanakin rakenteiden horjuttelun osalta.

Lähestymiskulmani esitykseen on kuitenkin positiivinen. Omalta osaltani haluan olla konkretisoimassa suurinta osaa, itse asiassa yhtä poikkeusta lukuun ottamatta, siinä esitettyjä toimia.

Täällä on käyty keskustelua työllisyydestä, työllistämisestä ja erityisesti pk-sektoriin kohdis-

tuvista työllistämisodotuksista. Mielestäni lähestymiskulma on yrittäjän kannalta asioihin ulkoapäin hyökkäävän näkökulma.

Sosiaalihuollossa käynnistettiin viime vuosikymmenen puolella keskustelu asiakkaan asemasta enemmän subjektina kuin objektina. Selvästi yrittäjyysvuosikymmenen osana pitäisi käynnistää myös kampanja yritysten nostamiseksi keskustelussa enemmän subjektiksi. Täällä tätä pk-yrityksiin objektina suhtautuvaa näkökulmaa viljellään vain eräin poikkeuksin suhteellisen kriittikittömästi. Muun muassa eilen nautimme yritysempatiasta sanoin, että yrittämisen pitää kannattaa, jotta yritys voi palkata työntekijöitä. Yrittäjän kannalta täysin asioiden ulkopuolisen näkökulma. Varsinkin keskusta yrittää hyvin mielellään ymmärtää pk-sektorin yrittämisen sielunelämää. Keskustalainen yrittäjyys tuntuu kuitenkin yleislinjoiltaan edelleen olevan hyvin ulkoa ohjautuvaa.

On turha aloittaa pk-sektorin työllistämismahdollisuuksien lisäämistä miettimällä, millä uusilla ulkopuolisilla keinoilla voitaisiin kannustaa tai jopa painostaa pk-yrittäjät työllistämään. On lähdeittävä siitä, miten yritys toimintayksikönä selviytyy ja kehittyy, jotta sen sisällä syntyy toiminnallista tarvetta työllistää. En kiistä sitä, etteikö yrittäjien puolelta metsä olisi vastannut, niin kuin sinne on huudettu.

Yrittäjien tai yrittäjien näkökulman nimessä on tehty kohdentamaton joustojen peräänkuuluttaminen, joka ei myöskään johda mihinkään konkreettiseen. Joustoja tarvitaan vain, jos niille on soveltamisen paikkoja. Voi olla, että osa nykyisistä joustoistakin on hyödyntämättä, koska ne sijoittuvat sinne, missä niitä ei tarvita tai niistä ei ylipäättään tiedetä. Voi myös olla, että joustoja puuttuu sieltä, missä niitä tarvittaisiin lisää. Paras arviointialusta olisi kokeilla rajatusti erilaisia käytäntöjä, jotta saataisiin selville, mikä tie vie parhaaseen, kaikkia osapuolia tyydyttävään työpaikkakohtaiseen ratkaisuun. Jonkinlainen yritysten vapaakuntakokeilu olisi paikallaan.

Kokoomuksen puheenjohtaja Sauli Niinistön esille nostama lisätyöpaikan käsite, joka toimisi työehtojen osalta kevennetyn sopimisen puitteissa, on myös selvittämisen ja kokeilemisen arvoinen.

Budjettiesityksen kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan voimavarat on keskitetty neljään toimintakokonaisuuteen: yritysten tutkimus- ja kehittämistoimintaan, pk-yritysten lisäämiseen, yritysten kansainvälistymisen vahvistamiseen ja riskirahoitukseen. Hallituksen yritys-

poliittiset linjaukset keskittävät voimavaroja yritysten toimintaedellytysten parantamiseen erityisesti tutkimus- ja kehittämistoimintaa painottamalla. Linja on aivan oikea. Se on enemmän yritysten omaa toimintaa kunnioittava lähestymiskulma, kuin mihin täällä on keskusteluissa ylletty.

Sinänsä suoraan budjettiin lyhemmin liittyvä, mutta yritysten toimintamahdollisuuksia koskettava seikka on se, että EU-rahoitusjärjestelmät eivät toimi nykyisin kunnolla. Monet erityisesti uudet innovatiiviset ja tietointensiiviset mikroyritykset ovat joko suoraan tai välillisesti näiden EU-rahoitusjärjestelmien kanssa tekemisissä olevien hankekokonaisuuksien vaikutuspiirissä. Näissä yrityksissä on sekä laadullisesti että määrällisesti kasvupotentiaalia. EU-rahoitusjärjestelmien toimimattomuus haittaa näiden yritysten toimintaa tai ainakin ehkäisee toiminnan ripeän kehittymisen. Esimerkiksi rakennerahastojen hyödyntäminen viivästyti hallinnon selkiintymättömyyden vuoksi. Tällaiset pullonkaulat on selvitettävä välittömästi, jotta budjettiin ensi vuodelle sisällytetyt yritysten toimintaedellytysten parantamiseen tähtäävät keinot voidaan täysimääräisesti ja häiriöttömästi hyödyntää.

Elinkeino- ja työvoimapiirien perustaminen tuntuu yrittäjyyden näkökulmasta varsin luontevalta. Oleellista on, että keskusten toiminta kolmen ministeriön taustalta lähtee kehittymään yhteisillä tavoitteilla ja painopisteillä ja että varmaankin toisistaan hieman poikkeavat hallintokulttuurit saadaan mahdollisimman nopeasti hiottua yhteen. Keskusten lukumäärän oikeellisuudesta en ole vielä vakuuttunut, mutta minulla on mielikuva, että jos tämä ehdotettu ei ole oikea, niin niitä pitäisi olla ennemminkin enemmän kuin vähemmän. Alueelliset mielipiteet on otettava tässä asiassa huomioon.

Arvoisa rouva puhemies! Ristiriitaisia tunteuksia herättää se budjettiesityksen osa, jossa esitetään läänien määrän vähentämistä. Mielestäni hallitus on mennyt asioiden edelle sisällyttäessään asian budjettiesitykseen. Asian sisältö on vielä täällä eduskunnassa yhteisesti keskustelematta. Hallitus on hyvin tietoinen siitä, ettei ole olemassa hallituksen ulkopuolista yhteistä näkökulmaa siitä, miten asiassa tulisi edetä tai tulisiko edetä ollenkaan.

Myöskään elinkeino- ja työvoimakeskusten perustamisen kytkemiselle läänijakoon ei ole perusteita. Hyväksyn elinkeino- ja työvoimakeskukset sillä varauksella, että niiden lukumäärä

on maan eri osien kannalta oikea, mutta en hyväksy kaavailtua läänijakoa. Läänijaossa jos missä olisi pitänyt keskustella ensin sisällöstä ja tavoitteista ennen kuin asia voidaan kutistaa määrärahaksi, markkamääräksi valtion tulo- ja menoarvioon.

Aluehallinnon nyt käsissä olevat ongelmat syntyivät siinä tilanteessa, kun lääninhallitusten rinnalle synnytettiin ohjelmaperusteisesta alueiden kehittämisestä vastaavat maakuntaliitot. Asiantuntemus jäi lääninhallituksiin ja rahalliset voimavarat ohjattiin muilta toimintaresursseiltaan kehittymättömiin tai epäkypsiin maakuntaliittoihin. Osa samoista toimijoista, jotka ajoivat kuntien päättävällä lisäämistä aluetasolla perustamalla maakuntaliitot, juoksee nyt lääninhallitusten puolustuksen juoksuhaudoissa. Nyt on keskusteltava, miten edetään ja miten tämä sotku selvitetään. Juoksuhaudoista ei tätäkään sotaa voiteta. Ja joka tapauksessa tämä sotku on selvitettävä.

Suomen nykyinen kuntarakenne on liian tiheä ja kunnat liian pieniä ottamaan täysimääräistä vastuuta kuntalaistensa tasavertaisesta palvelemisesta. Jos kunnat olisivat suurempia, voisin innostua voimallisemmasta maakuntaliittojen kehittämisestä. Mutta vanhakantainen ja pienvaltainen kuntarakenne panee puolustamaan lääninhallituksia jopa tarpeellisena valvontaviranomaisena. Tunnustan, että en luota pienkuntien kykyyn aina, siis aina, toteuttaa täysin objektiivista, kuntalaisia tasapuolisesti palvelevaa hallintokulttuuria. Näiden pienyhteisöjen asukkaiden kannalta lääninhallitukset ovat tarpeellinen turva.

Kuntia voisi yhdistää, samoin hajauttaa tehtäviä keskushallinnosta lääninhallituksiin. Läänneillä on erilainen merkitys maan eri osissa. Pohjoiskarjalaiset ja keskisuomalaiset haluavat säilyttää lääninsä. Sitä kunnioitettakoon! Mutta miksi säilyttää lääni siellä, missä sille ei ole alueellista tahtoa? Tässä olen muun muassa ed. Laitisen ainakin kahdesti esille tuoman näkökulman kannalla, että kuunnellaan nyt alueellista näkökulmaa.

Tuomalla asia budjettilakina eduskuntaan hallitus haastaa eduskunnan mittelöön, jonka lopputulosta ei voi arvata. Se syntyy enemmän tai vähemmän sattumanvaraisin perusteluin, enemmän kiistan kuin keskustelun kautta. Onko se oikein, kun rahallisesti mitattuna ei ole kyse budjetin suurista summista, mutta toiminnallisesti hyvinkin keskeisistä rakenteista? Asia vaatii kypsyttelyä ja sitä on pakko lähestyä tehtävien ja

toiminnan perustavoitteiden kautta eikä ensisijaisesti rahallisena kysymyksenä.

Olen valmis tarkastelemaan läänijakoa, jos siinä otetaan alueellinen kanta huomioon. Budjettiesitykseen sisällytetty linjaus ei sitä parhaimmalla tahdollakaan tulkittuna tee.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Knaapi varsin oikealla tavalla lähestyi yrittämisen ja yrittäjyyden problematiikkaa. Sen sijaan olen aivan eri mieltä hänen kanssaan pienten kuntien merkityksestä ja mahdollisuudesta.

Haluan muistuttaa siitä, että lähes kaikki kansainväliset tutkimukset osoittavat sen, että ei palvelujen tuottamisen laatu eikä kustannusetu parane palveluyksikön kokoa suurentamalla. Minusta tämä on hyvin merkittävä asia, kun me tarkastelemme sekä alueellista kehittämistä että palvelujen tuottamista asiakaslähtöisesti. Siinä mielessä toivoisin, että me kävisimme myös eduskunnassa perusteellisempaa tarkastelua ja analyysia siitä, millä tavalla me todella tarjoamme kansalaisille parhaat mahdolliset palvelut. Tässä suhteessa olen käyttänyt vertausta, että esimerkiksi meillä Oulun seudulla pieni Lumijoen kunta, joka on kotikuntani, kelpaa tunnusluvuissa kyllä vertailupohjaksi. Olen leikkimielisesti sanonutkin, kun on kysytty, liityttekö te Ouluun, että me harkitsimme, jos tällaisesta asiasta keskustellaan, hyväksyisimmekö me Oulua Lumijokeen.

Ed. K n a a p i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen sitä mieltä, että nyt tässä keskustelussa on syytä erottaa toisistaan lähipalvelut ja hallintopalvelut. Mielestäni tällaiset etulinjan palvelut, joiksi lasken esimerkiksi kotipalvelun, on syytä tuottaa todella alueellisesti. Sen sijaan hallintopalvelujen osalta mielestäni voitaisiin todella ripeämmin edistää kuntien välistä yhteistyötä.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Olen käyttämässä kaiketi kuudetta kertaa puheenvuoroa budjetin lähetekeskustelussa. Siihen kuluneet viisi vuotta eivät toki ole pitkä aika ikuisuudessa, mutta Suomen lähihistoria on kuitenkin siinä määrin mielenkiintoinen, että nykyihmisenkin kannalta voidaan puhua jopa aivan poikkeuksellisista ajoista. Näin olen kokenut.

Lama, jonka edellinen hallitus sai kantaakseen ja jota se myös osittain vahvisti, ei antanut

näissä budjetin lähetekeskusteluissa tilaa kovin myönteisille viesteille. Nyt käsillä olevassa budjettiesityksessä on ensimmäistä kertaa piirteitä, jotka selvästi viittaavat mahdollisuuteen paremmasta huomisesta. Taloudessa on tapahtunut käänne, joka jatkuessaan varmistaa Suomen nousemisen lamasta ylös tavalla, jonka täytyy olla myös työllisyydellä mitaten siedettävä. Tästä budjettiesityksestä on jopa miellyttävää puhua. Siihen herkkunhan me emme ole liian kanssa tottuneet.

Lipposen hallituksen tiukka päättäväisyys pyysy hallitussopimuksen viitoittamalla linjalla ansaitsee meidän kaikkien tuen. Vaikka käänne taloudessamme on hallituksen toimin tapahtunutkin, ongelmat ja uhat eivät ole vielä ohi. Olemme erityisen haavoittuvia tai vaihtoehtoisesti runsaasti hyötyviä muiden maiden taloudenpidon tuloksien suhteen. Tästä syystä voimme vain toivoa ja uskoa, että esimerkiksi Saksa kykenee ylläpitämään vahvaa taloudellista toimeliaisuutta ja vetämään muun Euroopan ja Suomenkin mukanaan.

Rouva puhemies! Tällä käytyyn keskusteluun viitaten tulen puheeni alussa ottamaan esille muutaman sosiaali-terveyspoliittisen kysymyksen, mutta pääosan aion käyttää tutkimus- ja koulutuspoliittisten asioiden käsittelyyn. Jälkimmäisen alueelta hallitus on saamassa hattuunsa varsin mittavia sulkuja, voinpa jopa sanoa, että ehkä työtyöjää.

Sosiaali- ja terveyspalveluihin käytettävät määrärahat ovat olleet sekä valtion että kuntien talousarvioissa erityisen tehokkaan leikkauspolitiikan kohteina. Leikkauksia voi vallitsevassa taloudellisessa tilanteessa joiltakin osin pitää perusteltuina. Olemme jo jonkin aikaa sitten tulleet kuitenkin tämän tien päähän. Me olemme nyt alueella, jolla ihmisten perusterveydenhuolto järkkyy ja jolla jätetään hoitamatta tai hoidetaan puutteellisesti apua tarvitsevia ja sairaita. Sama koskee tietysti myös erikoissairaanhoidtoa. Kehitys tällä alueella voi tietysti poiketa maan eri osissa runsaastikin. Tästä syystä yleistävien johtopäätösten teossa tulee noudattaa tiettyä varovaisuutta. Mutta kehityksen piirteet ovat mielestäni kuitenkin siinä määrin selviä, että voimakaitakin kannanottoja voi ja myös tulee ottaa, ennen kuin on liian myöhäistä.

Kun keskustele maan eri puolilta olevien tavallisten ihmisten tai myös poliittisten luottamusmiesten kanssa ja kun seuraa myös oman kotikuntani Espoon asioiden kehittymistä, voi vain todeta, että olemme tehneet suuren strategi-

sen virheen, kun luovuimme sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten suunnitelmien laadinnasta ja hyväksynnästä, siitä vanhanaikaisesta mallista siis. Kun tähän lisää sen kehityksen, jossa kunnanvaltuustolta siirrettiin valtaa lautakunnille ja erityisesti virkamiehille, olemme näillä tempuilla vieneet itsemme ojasta allikkoon.

Tosin nyt ilokseni huomasi, että terveysministeriö on uudistanut valtakunnallista ohjeistustaan. Tosin se on edelleenkin vain tavoitteita asettava mutta painopistealueet on selvästi nostettu esiin, ja totean, että painopistealueet ovat erinomaiset. Nämä näyttävät olevan tällaisia kuin lasten ja nuorten syrjäytyminen, avopalvelujen kehittäminen, palvelu- ja hoitokäytännöt, sosiaalityö ja toimeentulotuki, kunnat ja työllisyys jne. Hyvä näinkin. Mutta minä lähtisin siitä, että näiden ohjeistusten tulisi olla vielä huomattavasti napakampia ja tehokkaampia.

Myöskään kunnissa äänestäen valituilla luotamusmiehillä ei ole enää sitä valtaa mitä aiemmin oli. Kun samalla valtakunnallisten normien ja suunnitelmien ohjaavien vaikutusten puutteesta johtuen sosiaali- ja terveyspalvelut on usein leikattu tasolle, jossa ihmisten terveys on jo vaarassa, on tämä suunnaton epäkohta. Tähän tilanteeseen meidän on siis puututtava, ja me tietysti voimme korjata näitä erehdyksiä, jos niin haluamme.

Esimerkiksi ihmisten terveyspalvelukäyttämisen voidaan kiistatta vetää se johtopäätös, että suurin yksittäinen terveysriski on edelleen köyhyys. Huono toimeentulo, työttömyys ja niistä seurannut kierre ovat johtaneet siihen, että huonompiosaisten asema on entisestään huonontunut ja että lehdistä luettavat hätähuudot ja myös varmasti meille kaikille poliitikoille tulevat puhelinsoitot kuvaavat aidosti ihmisten sosiaalista hädänalaista tilannetta.

Tähän tietysti on todettava, että muutoksen saaminen nykyseen ja kehityksen katkaiseminen ei ole yksin valtiotavallasta kiinni. Se on ennen muuta kunnallisen demokratian tehtävä. Mutta kuten moneen kertaan on täälläkin todettu, julkinen hallinto ja siihen kuuluva palvelujärjestelmä on yksi kokonaisuus. Ja jos se on yksi kokonaisuus, kun kuntien valtionosuuksia leikataan, se on se sama ja yksi kokonaisuus.

Nyt tässä kohtaamisessa voidaan osoittaa selviä puutteita ja aukkoja, ettei niitä voi enää sietää ja muutoksen on tultava. Tästä syystä lähdän ilman muuta siitä, että valtiovarainvaliokunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta käsittelevät nämä asiat erittäin huolellisesti, niin kuin tietysti

niiden tapa onkin. Tähän sektoriin on todella syytä kiinnittää korostettua huomiota.

Rouva puhemies! Sosiaali- ja terveyspalvelujen tilan tietyn synkkyuden jälkeen siirryn sitten huomattavasti myönteisemmälle alueelle, koulutukseen ja tutkimukseen. Nykyinen hallitus on asettanut korkeamman opetuksen ja tutkimuksen erääksi keskeiseksi painosuunnakseen. Nyt käsiteltävänä oleva budjettiesitys toteuttaakin pitkälle näitä tavoitteita. Nämä asiathan olivat hyvin keskeisesti esillä budjettiriihessä ja todella hyvin tuloksin. Tärkeätä on mielestäni todeta se, että budjettiasiakirjassa tiede- ja teknologiapolitiikassa korostuu tutkimuksen rahoittajaorganisaatioiden eli siis lähinnä Suomen Akatemian ja Teknologian Kehittämiskeskuksen asema tutkimuksen rahoittajina. Näin siitä syystä, että näiden määrärahat kasvavat jo tässä budjettiesityksessä yli 27 prosenttia kuluvaan vuoteen verrattuna.

Erityisen tyytyväinen on oltava hallituksen viime perjantaisesta päätöksestä kasvattaa tiede- ja teknologiapanostusta entisten, siis jo tähän budjettiesitykseen sisältyvien, määrärahojen ja määrärahavaltuuksien lisäksi 500 miljoonalla markalla vuosittain vuoteen 1999 mennessä. Eli tämä tarkoittaa sitä, että meidän tutkimusosustemme bruttokansantuotteesta olisi siis vuonna 1999 2,9 prosenttia. Tämä on todella erittäin arvokas linjanveto tulevaisuuden puolesta. Huomattava on siis se, että tutkimuksen kannalta, ja tämä on tässä olennaista, nämä vuosittain tulevat 500 miljoonaa ovat tutkimuksen kannalta siis kokonaan uutta rahaa. Asiasta on siis tehty päätös, mutta rahat eivät ole vielä tässä budjettiesityksessä. Siis ensi vuoden kohdalta 500 miljoonaa yli sen, mitä jo sisältyy käsiteltävänä olevaan budjettiin. Nythän valtion tutkimusraha kaiken kaikkiaan on suurin piirtein noin miljardi markkaa.

Tärkeää on havaita myös, että tämä määrärahalisäys kohdistuu sekä opetusministeriön että kauppa- ja teollisuusministeriön menopuolelle. Nyt onkin mielestäni tärkeää huolehtia siitä, että lisäpanostus suunnataan tehokkaasti teollista ja teknologista pohjaa vahvistaviin ja kasvua lisääviin hankkeisiin.

Mielestäni ei voi liiaksi korostaa sitä, että Suomen nostaminen maailman johtavien tutkimusmaiden joukkoon bkt-osuudella mitaten on siis todella äärimmäisen tärkeä linjanveto, jota tutkimuksesta ja teknologiasta huolehtivat ovat jo pitkään esittäneet, niin myös oma ryhmäni. Vaikka tutkimuksen ja korkeimman opetuksen

tehostamisen tulokset näkyvätkin viiveellä, tällä luodaan nimenomaan vahvaa kilpailukykyä ja kestäväää kilpailuetua kansainväliseen työnjakkoon.

Mutta talouspoliittisen ministerivaliokunnan viime perjantaina tekemään sinänsä hyvään budjettipäätökseen liittyy myös huoli, ja tähän huoleen viittasi myös ryhmämme puheenjohtaja Paasio puheenvuorossaan: Valtionyhtiöiden myyntitulojen määrällinen tavoite ei saa johtaa siihen, että valtio mitenkään heikentää yhtiöitensä antamaa teollisuuspoliittista instrumenttia. Suomi tarvitsee vahvoja ja kehityskykyisiä valtionyhtiöitä, joiden edelleen kehittämiseen valtion tulisi pikemminkin sijoittaa pääomia. Korostankin, ettei valtio saa luopua enemmistöasemastaan enää yhdessäkään yhtiössään. Yksityistämistä tulee edelleen toteuttaa siten, että myös nämä yhtiöt saavat uusanneillaan välttämättömää riskirahaa.

Toisin sanoen, rouva puhemies, niin hyvä asia kuin tutkimus- ja tuotekehitys onkin, sitä ei saa käyttää — käytänpä sanaa — kirstuskapulana valtionyhtiöiden myymiseen. Tilannehan on siis se, että jo tässä budjettiesityksessä on ensi vuotta koskien budjetista sidottu miljardi markkaa valtionyhtiöiden myyntituloja budjetin yleiskatteeksi. Tämä on jo todettava ja pantava merkille, että näin on jo päätös tehty. Nyt sitten hallituksen lisäpääöksellä valtionyhtiöiden myyntituloista on sidottu siis 500 miljoonaa markkaa tutkimukseen ja tuotekehitykseen vuosittain, ja loput mahdollisista myyntituloista laitetaan erilaisiin yleishyödyllisiin tarkoituksiin, joista ei siis vielä ole mitään tietoa.

Totean jo nyt sen, että minusta on täysi virhe sekin, että budjettiesityksessä on sidottu miljardi markkaa yleishyödyllisiin tarkoituksiin eikä esimerkiksi laitettu sitä koulutukseen ja tutkimukseen. Se on minusta huono ja virheellinen ratkaisu. Tämän johdosta nyt esitetty 500 miljoonan lisäpanostus vuosittaisesta tutkimuspanoksesta ei ole mitenkään suuri. Tuntuu siltä, että se rahamäärä on aina löydettävissä. Ruuvia sitten kiristetään ennen kaikkea yleiskatteen puolelta. Tämä on minun käsitykseni.

Myös korkeakoulujen voimavarakehitys on saatu jälleen kasvu-uralle, ja tämä on todella ilahduttavaa. Korkeakoulujen voimavaroja jouduttiin lamavuosina vähentämään yhteensä runsaalla 16 prosentilla. Ennen kaikkea on tärkeää, että olemme voineet vakauttaa korkeakoulujen taloudelliset näkymät. Hallitushan päätti budjetiriihessään antaa eduskunnalle esityksen kor-

keakoululaitoksen kehittämislain muuttamisesta niin, että korkeakoulujen voimavarojen tason takaavan säännöksen voimassaoloaikaa — tosin hieman muutetussa muodossa — jatketaan vuoden 2000 loppuun saakka. Tämä laki tulee antamaan mahdollisuuden korkeakoulujen toiminnan pitkäjänteisempään suunnitteluun.

Pidän näitä hallituksen toimia erityisen merkitykselläänä koko korkeakoululaitoksen kannalta. Tärkeää on ilman muuta myös budjettiin sisältyvä esitys, että korkeakoulujen määrärahoja kasvatetaan kehittämislain vuosina vähintään palkkakustannusten kasvun verran.

On täysin selvää, että korkeakoulujen ongelmia ei tällä ratkaista. Olen niistä epäkohdista tietoinen. Totean tässä yhteydessä, että rakenteellinen kehittäminen on edelleen välttämätön keino, jolla maamme korkeakoululaitokseen voidaan perustaa nykyistä suurempia ja tieteellisesti elinvoimaisempia yksiköitä. Tämän tyyppinen kehitys mahdollistaisi nimenomaan omalta osaltaan niin tieteellisesti kansainvälistä huipputasoa olevien laitosten toiminnan kuin myös alueellisten ja kansallisten opetustarpeiden tyydyttämisen. Tässä on meillä päättäjillä mutta myös korkeakouluilla ja korkeakoulupolitiikalla vielä paljon opeteltavaa.

Arvoisa puhemies! Vielä korkeakoulujen rahoitukseen liittyen asia, josta eduskunnassakin silloin tällöin keskustellaan. Se on se, että korkeakoulujen rahoitusta on tietysti katsottava myös huomattavasti laajemmin kuin omasta budjettikehyksestä lähtien. Suomessa onkin viime vuosina ryhdytty keskustelemaan korkeakoulujen rahoituspohjan laajentamisesta. Yliopistoja on kehoitettu lisäämään itse hankkimansa rahoituksen osuutta, ja ulkopuolisen rahoituksen osuus onkin nopeasti lisääntynyt. Koko korkeakoululaitoksen osalta maksullisen palvelutoiminnan ja muun ulkopuolisen rahoituksen osuus kaikista menoista oli viime vuonna jo yli 30 prosenttia.

Mutta huomattava on, kun tätä prosenttilukua katsoo, että ulkopuolinen rahoitus on kuitenkin tutkimusrahoituksen osalta suurelta osin Suomen Akatemian ja Tekesin jakamaa valtion budjettirahaa. Siis se valuu kuitenkin täältä meidän budjettimme kautta.

Teollisuusyritysten suorat sijoitukset yliopistoihin ovat edelleen vähäisiä, eli ne ovat vain hieman yli 100 miljoonaa markkaa vuodessa. Tämä tilanne on mielestäni ongelma, koska hyivistä puheista ja yrityksistä huolimatta elinkeinoelämä ei ole suhteellisesti ottaen vielääkään löy-

tänyt yliopistojen ja korkeakoulujen palveluita. Minusta yliopistojen ja korkeakoulujen on kyettävä kehittämään toimintaansa ja palveluitaan siten, että palvelujen kysyntä elinkeinoelämän puolella huomattavasti kasvaa.

Rouva puhemies! Me kaikki tiedämme, että korkea työttömyys on tämän hetken suurin ongelmamme. Suomen tilanne ei kuitenkaan kansainvälisessä vertailussa ole kovin huono. Meillä on kyetty aikaansaamaan itseään jo vahvistava myönteinen kehitys luonnonvaroihin perustuneesta tuotantorakenteesta kohti tietoon ja osaamiseen perustuvaa kasvua. Tätä kehityssuuntaa tulee edelleen vahvistaa. Tietointensiivinen tuotanto ja palvelut ovat kansantalouden dynaamisen osa, jonka kehittymisellä on merkittävä työllisyyttä parantava vaikutus. Tässä se tulee! Tilanne on koko yhteiskunnan tasolla samanlainen kuin kansalaisillakin: Parempi koulutus, paremmat tiedot ja valmiudet turvaavat paremmat mahdollisuudet työelämässä niin kuin myös yleensä oman elämän hallinnassa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S.-L. Anttila.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pyysin puheenvuoron siinä yhteydessä, kun ed. Luhtanen puhui valtakunnallisesta suunnitelmasta koskien sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Toteaisin, että se, että suunnitelmassa ei ole päästy jämäkämpään sanamuotoon, johtuu siitä, että tässä talossa muutama vuosi sitten tehtiin päätöksiä, joilla vietiin nimenomaan sosiaali- ja terveysministeriöltä erittäin paljon määräysvaltaa kentän toimintoihin nähden. Kun lääninhallituksia ollaan nyt ajamassa alas, on syytä pelätä, että tämä tilanne edelleenkin heikkenee ja tämä johtaa siihen, että ihmisten kohtelu on hyvin erilaista eri puolilla maata.

En malta olla muutamalla sanalla puuttumatta elämän hallintaan, kun juuri luin Liisa Keltikangas-Järvisen kolumnia Tietoa ja elämän hallintaa Yliopisto-lehdessä. Hän toteaa juuri siinä tämän tunnetun asian, että ihminen ei ole yksinomaan rationaalinen olento ja tieto ei välttämättä lisää kuitenkaan elämän hallinnan mahdollisuuksia.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen todella tietoinen siitä, että teimme ratkaisevia virheitä valtakunnallisten

suunnitelmien suhteen. Tästä syystä mielestäni näistä virheistä tulisi nyt ottaa oppia ja täysin avoimesti lähteä keskustelemaan, analysoida virheitä ja pohtia, mitä yhdessä voitaisiin tehdä, että pääsisimme asiassa eteenpäin. Kaikki ilmeisesti kuitenkin tiedostamme nämä epäkohdat.

Oman elämän hallinnasta: En todellakaan edes pysty analysoimaan sitä riittävän syvällisesti, mutta sen tietysti voi todeta, että koulutus ja muut sellaiset elämän valmiudet eivät varmasti myöskään pahenna sitä.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Samaan kohtaan kuin ed. Kokkonen minäkin ed. Luhtasen puheenvuorossa ajattelin puuttua, kun hän puhui siitä, että on suuri strateginen virhe, että suunnitelmista on luovuttu. Täytyy muistaa, että ne ovat syntyneet aikana, jolloin ne olivat erityisesti keinoja ohjata lisäresursseja kuntiin, ja siellä tehtiin selkoa niistä periaatteista, joilla lisäresurssit ohjattiin. Nyt, kun on siirrytty aikakauteen, jolloin ei ole lisäresursseja, en minä pidä kauhean epärehellisenä, että tavallaan tästä tilanteesta on tehty myös johtopäätöksiä, koska itse asiassa kysymyshän pitäisi olla siitä, että suunniteltaisiin, missä järjestyksessä luovutaan toiminnoista tai niitä heikennetään, kun kerran resurssitkin heikkenevät.

Mitä tulee siihen, mikä minua on henkilökohdaisesti ärsyttänyt juuri tänä vuonna, kun ed. Luhtanen mainitsi, että painoalueeksi on lausuttu muun muassa lapsiperheet, minua on vuorotellen itkettänyt ja naurattanut tämä asia. Kun sitten toisessa kädessäni olen pitänyt kannustinloukkutyöryhmän mietintöä ja sieltä etsinyt vastausta, mitä verbalistikka sitten mahtaisi käytännössä tarkoittaa, olen havainnut, ettei niillä ole toistensa kanssa mitään tekemistä.

Se, että ohjeet eivät voi olla napakammat, liittyy tietysti siihen tilanteeseen, että elämme sitä aikaa, jolloin kuntien itsehallinto elää parhaita aikojansa. Haluan kuitenkin muistuttaa, puhemies, siitä että esimerkiksi Ruotsissa on jo palattu uuteen aikaan, jolloin ollaan siirtymässä enempään valtion valvontaan ja ohjaukseen. Toivoisinkin, että myös Suomessa osattaisiin katsella, mitä naapurissa tapahtuu, ettemme kaikkia niitä virheitä, joita siellä ehdittiin tehdä, matki perässä.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Budjettikirjalta on perinteisesti odotettu ohjausvaikutusta yhteiskunnan rakenteitten osalta ja toisaalta tulontasausvaikutusta.

Kun tämänkertaista budjettikirjaa lukee, ajatellen esimerkiksi ohjausvaikutusta yhteiskunnan rakenteisiin toimii se varsin nurinkurisella tavalla verrattuna siihen, mihin aikaisemmin olemme tottuneet. Budjettilahan pyrittiin aluepolitiikalla kehityserojen tasoittamiseen, ja juuri tällä kertaa näiden vuosien aikana olisi ollut välttämätöntä käyttää tätä keinoa. Lama ja voisi sanoa maailman laajuinen murros ovat aiheuttaneet sen, että Suomenkin alueella sen eri alueitten kehityserot pyrkivät kasvamaan, ja olisi todella tarkoituksenmukaista toimia valtiiovallan suunnasta tavalla, joka tasoittaisi näitä kehitystrendejä.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että muuttoliike yltyy, siitä ovat esimerkiksi Itä-Suomen osalta jo selkeät näytöt olemassa ja aivan niin kuin keskustelussa on jo todettu tähän mennessä, tämä ei ole kenenkään etu. Muun muassa ed. Soininvaara sanoi melko suorasukaisesti, että ei ole Suomen etu se, että esimerkiksi Itä-Suomen työttömät tulevat Helsinkiin ja aiheuttavat täällä asunto-ongelmia, sosiaalisia ongelmia, joita Helsinki ei pysty ratkomaan. Tässä mielessä budjettikirja on kova pettymys, ja eduskunnan tulisi vielä katsoa, voisiko se omilla päätöksillään tilannetta korjata.

Mitä tulee tulontasausvaikutuksiin, tämän budjettikirjan tulos on se, että yksilötasolla sosiaalinen kahtiajako pahenee. Meillä syntyy entistä selvemmin selviytyjien ryhmä ja entistä suurempi syrjäytyneiden ryhmä. Kun tämä karkeasti ottaen on tiedossa, olisi odottanut eri tyyppisiä painotuksia kuin budjettikirjassa nyt on.

Hallitushan on paistatellut myönteisessä julkisuudessa viime päivinä veronkevennyspäätöksillä, jotka sinänsä ovat varmasti oikean suuntaisia. Kannatan sitä, että pääsemme tuloverotuksen puolella alempiin verotusasteisiin, niin kuin uskon kaikkien muidenkin tässä salissa toimivan ja kannattavan sitä kehityssuuntaa.

Kun nyt tällainen liikkumavara on syntynyt jo useiden vuosien talouden tervehdyttämistyön tuloksena ja raskaita vastuita verotuksen puolella voidaan purkaa, niin on lupa odottaa, miten se käynnistyy. Se on käynnistynyt erikoisella tavalla. Markkamääräisesti suurimmat veronkevennykset tulevat suurituloisille ja osittain näitä veronkevennyksiä joutuvat maksamaan kaikkein pienituloisimmat, jopa pienituloisimmat tulonsiirroilla olevat suomalaiset. Tämä on hyvin erikoinen linjaus erikoisesti hallituksessa, jossa vasemmistolla on hallituksen sisällä määräysvalta.

On oikeutettua kysyä, miksi juuri tällainen linja, jossa suurituloiset hyötyvät ja köyhyyttä tietoisesti lisätään, sekä köyhyyden piirissä olevien määrää että sen syvyyttä. Tämä on täysin uudentyyppistä politiikkaa, joka politiikka on ollut suomalaiselle yhteiskunnalle tunnusomaisista yhteisvastuun kautta hoidettuna aivan päinvastaisella tavalla.

Nykyinen hallitushan on jo toiminta-aikansa kuluessa osoittanut, että sosiaalisuus ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus ei ole päätöksenteossa ollut keskeinen reunaehto. Voi sanoa, että nämä asiat ovat olleet lähinnä huutolaispojan asemassa ja tämä näkyy asioitten käsittelytavassakin. Sosiaaliturvan selontekoa eduskuntaan on odotettu jo lähes vuosi sitten, ja nyt olemme saaneet lukea, että selonteko annetaan kunnallisvaalien jälkeen, eikä kuten olisi loogisesti ajatellut sen tulleen jo viime kevätpuolella, että se olisi ollut pohjana budjetin valmistelulle. Tällä selonteolla todennäköisesti vain todetaan, että näin on käynyt, mutta se ei sitten johda mihinkään.

Myös budjettikirjan perusteluissa ei millään tavoin arvioida tämän budjettikirjan tulonjakovaikutuksia. En tiedä, onko liikaa toivottu ja mahdoton asia, että valtiovarainvaliokunta tekisi sellaisen työn, jossa eduskunta saisi selvityksen budjetin tulonjakovaikutuksista.

Arvoisa puhemies! Eräs merkittävä yhteiskunnallinen epäoikeudenmukaisuus tapahtuu siinä, että eläkeläiset jäävät veronkevennysten ulkopuolelle niiltä osin kuin heidän tulonsa eivät ulotu valtion verotuksen piiriin. Ed. Pekkarinen omassa puheenvuorossaan ilmoitti, että näitä eläkeläisiä, jotka eivät millään tavoin hyödy veronkevennyksistä, on yli puoli miljoonaa. Sen sijaan nämäkin eläkeläiset joutuvat korotetun energiaveron lähinnä sähköveron kautta pulittamaan kukkarostaan tähänastista enemmän ja heille jää muuhun elämään entistä vähemmän rahaa.

Teenkin konkreettisen esityksen, että eläkeläisiä hyvitettäisiin nyt ylimääräisen kolmen prosentin savamaksun pienentämisellä niin, että yksi prosentti otettaisiin jo pois vuoden 97 alusta. Tämä olisi 450 miljoonan markan suuruinen vastaantulo eläkeläisille, mikä ajatellen esimerkiksi 5,5 miljardin markan verohelpotusta olisi vähintäänkin oikeassa ja minimaalisesti ottaen oikeassa suhteessa, kun talouden liikkumavaraa käytetään yleisesti hyväksi. Sosialidemokraattien piirissä, muistaakseni jopa ryhmäpuheenvuorossa, esiteltiin, että ajateltaisiin maksun poistoa jolla-

hallituksen esitys pahentaisi sosiaalista kahtiajakoa, ei kyllä pidä paikkaansa.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hellbergille sanoisin sen, että lainaa otettiin Holkerin hallituksen perinnön hoitamisen takia. 1980—90 luvun taitteessa Holkerin hallitus, jossa demarit olivat mukana, harasti sellaista rahapolitiikkaa, että siinä oli todella jälkien siivoamista koko Ahon hallituksen toiminta-ajaksi. Totean vain, että jo 91 sosialidemokraattien ja kokoomuksen jäljiltä kansantulo romahti yli 7 prosenttia, joka on varmasti sellainen määrä, jonka hallitsemisessa millä tahansa hallituksella olisi ollut vaikeuksia.

Mitä tulee ed. Vehkaojan arvioon siitä, että esitin tämän asian populismilla, ei pidä paikkaansa. Sanoin hyvin selkeästi, että silloin kun syntyy 5,5 miljardin markan luokkaa oleva liikkumavara, jolla kansalaisia voidaan hyvittää, ja se suunnataan pääasiassa suurituloisille ihmisille, on vähintään minimitaloite se, että eläkeläisille pystymme antamaan tuon 450 miljoonan markan suuruisen helpotuksen. Eli 1 prosentti pois siitä 3 prosentista ylimääräistä savamaksua, joka jouduttiin toteuttamaan niissä vaikeissa taloudellisissa oloissa, johon annoin vastauksen jo ed. Hellbergille.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyydän todella anteeksi sitä, että kuuntelin niin huolimattomasti ed. Huuhtasen puhetta, että oman vastauspuheenvuoroni olin muotoillut siltä pohjalta, että hän olisi ehdottanut yhdellä kerralla 3 pennin lisämaksun poistamista. Asia varmasti tuli nyt oikeaan suhteeseen.

Ed. P e r h o : Arvoisa puhemies! Täällä jo käytetyissä puheenvuoroissa on moneen kertaan todettu ne myönteiset seikat, jotka ensi vuoden budjettiin sisältyvät: Velkaantuminen puolittuu, menojen loppusumma alittaa tämän vuoden toteutuvan ja kansantaloudellinen kokonaisuus on kaiken kaikkiaan positiivinen. Eniten täällä on ehkä keskusteltu veroista ja niiden kohdentamisesta, kuten äskeisessä ed. Huuhtasen puheenvuorossa ja sitä seuranneessa debatisissa. Ehkä vielä kerran on syytä toistaa muutamia keskeisiä asioita.

Täällä on arvosteltu erityisesti sitä, että verojen alennus painottuu liikaa suurituloisiin. Taas kerran on tietysti kysymys siitä, mikä on suurituloisten määritelmä, kuinka paljon Suomessa näitä suurituloisia on. Minusta keskeinen ryhmä

ovat ne keskituloiset, jotka eivät saa mitään etuuksia, eivät esimerkiksi asumistukea, joiden palveluista maksamat maksut on sidottu tuloihin jne. Kysymys on hyvin paljon niistä perheistä, joiden käteen jäävä nettotulo ei paljon eroa, jos ollenkaan, merkittävästi pienemmällä bruttotuloilla käteen jäävästä tulosta. Veroratkaisu on osa ja erikseen tuloloukkutyöryhmän ehdotukset ovat osa sitä kokonaisuutta, jolla erityisesti tämän ryhmän asemaa helpotetaan.

Sen lisäksi mielestäni tämä veroratkaisu tuo helpotusta myös pienituloisten asemaan, mikä on mielestäni aivan oikein. Esimerkiksi verotettavan tulon alarajaa valtionverotuksessa nostetaan ja kunnallisverotuksen kannustinvähennys, joka kohdistuu suurimmalla painolla nimenomaan pienituloisiin, nousee erittäin merkittävästi.

Kyllä minun mielestäni tässä kokonaisuudessa on pyritty hyvin tasapainoisesti veroalennus eri ryhmiin kohdistamaan. Kysyn vain edelleenkin: Onko Suomessa, jonka korkeaa verotusta on arvosteltu laidasta laitaan — kansainväliset vertailut kiistattomasti osoittavat verotuksen olevan hyvin korkealla tasolla — progressio esimerkiksi liian löysä? Ollaanko täällä todella sitä mieltä, että progressiota olisi pitänyt kiristää? Mielestäni näin ei ole.

Täällä on myös tässä yhteydessä puhuttu paljon eläkeläisten kohtelusta ja jopa synnytetty väärän väärä mielikuvia siitä, mitä tapahtuu. On totta, että tietyiltä osin eläkeläisten suhteellinen asema palkansaajiin nähden heikkenee, mutta heikkennys johtuu nimenomaan tuloloukkujen purkamisen logiikasta, siitä että nostamalla kannustinvähennystä kunnallisverotuksessa kannustetaan työn vastaanottamiseen tilanteissa, joissa se tänä päivänä vallitsevissa olosuhteissa ei ole edullista. 75 000 markan vuotuisilla eläketuloilla tilanne palkansaajan ja eläkeläisen kohdalla muuttuu päinvastaiseksi. Melkein tähän asti eläkeläisten verotus on alhaisempi.

Totta kai on aivan perusteltua hallituksen yhdessä pohtia, miten eläkeläisten verotusta tulevana vuosina helpotetaan. On kuitenkin tässäkin yhteydessä syytä muistuttaa siitä historiasta, miksi savamaksu on korkeampi eläkeläisillä kuin palkansaajilla. Korotushan tehtiin siinä yhteydessä, kun palkansaajille tuli työeläkemaksu, joka tällä hetkellä on 4,3 prosenttia. Mutta mietittäessä niitä keinoja, millä eläkeläisiä tullessaan vastaan, savamaksun alennus on varmasti aivan perusteltu. Yhdyn niihin näkemyksiin, että hallituksen sisällä on tämä asia yhdessä ja yhteisvaikuttavasti mietittävä.

Se, mistä liikkumavara esimerkiksi tähän hankkeeseen tulisi, tietyksi paljon riippuu siitä, miten työttömyys maassa kehittyi, miten työpaikkoja syntyy, miten harmaata taloutta saadaan kuriin. Tähän problematiikkaan osavastauksia antavat muun muassa ne toimenpiteet, joilla etuuksien ja tilapäisen työtulon yhteensovitus- ja järjestyttämisen ja parannetaan.

Varmasti myös ne ponnistukset, joissa työnantajat ja työntekijät yhdessä pyrkivät saamaan kuriin harmaan talouden pimeät työpaikat, on yksi keino, ja se viranomaistoiminta, jota on menestyksellisesti harjoitettu tällä alueella toivottavasti jatkossa toimii pelotteena ennalta ehkäisevästi. Tällä sektorilla on paljon tehtävää.

Täällä on myös keskusteltu paljon siitä, mitä keinoja uusien työpaikkojen synnyttämiseksi on. On keskusteltu työreformista, on keskusteltu lisätyöpaikoista jne. Meillä on paljon tutkittu niitä syitä, miksi uutta työvoimaa erityisesti pieniin yrityksiin ei palkata, ja tässä on paljolti psykologisista asioista kysymys ja ostovoimasta. Minäkään en henkilökohtaisesti jaksa uskoa kovasti siihen, että yrityksiin palkataan uutta työvoimaa ensisijaisesti sen takia, että välillisiä työvoimakustannuksia radikaalisti alennetaan tai irtisanomissuojaa oleellisesti heikennetään. Kyllä palvelujen kysyntä on se keskeinen asia ja luottamukseen ilmapiiri.

Kuitenkin esimerkiksi Etla julkistaessaan viimeisimmän suhdannekatsauksensa totesi, että tämä vientivetoinen kasvu tai tämä bruttokansantuotteen kasvuun nojautuva strategia ei näköjään työttömyyttä siinä määrin alenna, kuin on uskottu ja varsinkin toivottu. Eli jotakin tällä rakenteiden ja ennen kaikkea verokiilan alueella pitää tehdä. Yksi etenemistie voisi olla hyvin selkeästi rajatun määräaikaisen kokeilun suorittaminen, jotta voidaan todentaa, ovatko pienyritystajien esittämät pelot oikeita vai vääriä, synnykö jotakin vai eikö synny. Voisi olla aivan terveellistä, että me pääsisimme tästä jähkailusta ja kädenväännöstä jollakin rakentavalla tavalla eteenpäin.

Sitten muutamaan yksityiskohtaan tässä budjetissa.

Eräs pettymyksen aihe ottaen huomioon sen, mitä eduskunta on asiasta lausunut, on se, että hammashuollon ulottamisessa uusiin ikäluokkiin ei tässä budjetissa millään tavalla edetä. Eri ratkaisuja on etsitty ja mietitty muun muassa siitä, millä tavalla nykyistä korvausjärjestelmää uudistamalla voitaisiin ottaa korvauksen piiriin erityisesti sellaisia väestöryhmiä, joille hammas-

huolto on yleisen hyvinvoinnin ja terveydentilan ylläpitämisen kannalta tärkeää. Eläkeläiset ovat yksi ryhmä, toinen ryhmä ovat esimerkiksi mielenterveyspotilaat tai kehitysvammaiset. Mielestäni tämä asia on yksi sellainen, jossa uskoisin, että jotakin voitaisiin tehdä, ainakin löytää selvät nuotit siihen, että ennen vuotta 2000 jotakin tässä asiassa tapahtuisi. Tämä tilanne, jossa nyt ollaan, alkaa olla kansanterveydellisesti kestävämpi ja huono.

Täällä olisi monta muuta yksityiskohtaa, johon mielisi puuttua, mutta kellon ollessa niin paljon kuin on en sitä tee, vaan totean yhteenvetona sen, että tässä budjetissa on minusta paljon myönteistä: veroratkaisu etunenässä, tietyt tuloloukkuongelman ratkaisemiseen tähtäävät toimenpiteet, opintotukiuudistus, ed. Luhtasen mainitsemat korkeakoulu-, tutkimus- ja kehittämismäärärahakysymykset.

Ehkä yhtenä ja viimeisenä detaljina kannattaa mainita pieni, mutta periaatteellisesti tärkeä asia: keskoslasten vanhempien oikeus pidempään vanhempainlomaan. On viisautta ymmärtää myös se, miten ajan muuttuminen ja teknologian kehittyminen esimerkiksi terveydenhuollon alalla tulee ottaa huomioon.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn siihen ed. Perhon käsitykseen, että budjetissa on myös paljon myönteistä ja nämä myönteiset seikat tahtovat tässä synkistelyssä täällä unohtua.

Vaikka palkansaajien ja eläkeläisten erilainen kohtelu johtuukin kannustinloukkujen purkutalkoista, olen silti sitä mieltä, että kun eläkkeensaajilta edelleenkin peritään sairausvakuutusmaksu 3 penniä kunnallisveroäyryltä korkeampana kuin muilta tulonsaajilta, tämä on ikädiskriminaatiota, ja se koetaan minusta oikeutetusti eläkeläisten taholla erittäin epäoikeudenmukaisena. Keskimääräiset eläkkeethän ovat meillä edelleenkin erittäin pienet. Ne alkavat numerolla 4 eli ovat alle 5 000 markkaa. Tämän vuoksi yli 80 000 markan tuloihin kohdistuva penni per äyri alenema ei auta tätä joukkoa, joka olisi noitten markkojen tarpeessa.

Yhdyn siihen täällä jo aiemmin moneenkin otteeseen esitettyyn vaatimukseen, että eläketuloa saavilta on poistettava korotettu sairausvakuutusmaksu. Hallituksen on tehtävä tämän toteuttamisesta selkeä suunnitelma aikatauluineen. Me olemme myös tehneet jo viime keväänä kokoomuksen eläkepoliittisessa neuvottelukunnassa yksimielisen päätöksen, että tämän suun-

tainen etenemistie on se, mikä hallituksen tulee valita. Hallituksen nykyinen linja ei voi eikä saa olla ainoa oikeaksi koettu.

Hallituksen tulee muistaa, että nämä eläkeläiset ovat joukkoa, joka ei ole tottunut armopaloja yhteiskunnalta anelemaan. Heidän halukkuutensa tulla omillaan toimeen on toisella tavalla korostunut kuin niitten sukupolvien, jotka katsovat, että yhteiskunnan velvollisuus on huolehtia heistä kaikissa olosuhteissa. Haluan vielä muistuttaa, että kysymys on valtaosin ihmisistä, jotka ovat jälleenrakentaneet tämän maan ja kouluttaneet lapsensa omia etujaan kyselemättä ja yhteiskunnan apua pyytämättä.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheen- vuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärtääkseni ed. Perho on puolueessaan siinä asemassa, että hän on mukana myös budjettiriihessä, ainakin siellä lämmittäjien puolella, jos ei ihan kuumimmassa paikassa, jolloin pystyy vaikuttamaan budjetin sisältöön ja tehtyihin veroratkaisuihin muun muassa.

Siksi hieman ihmettelen tätä puhetta pienyritysten osalta: Nyt vasta täällä nousevat esille lämpimät ajatukset pk-yrityksistä. On todella arvokasta, että ajatellaan, mutta olisi voinut ajatella hieman aikaisemmin eli kuukausi, puolitoista sitten, kun näitä mittavia veroratkaisuja tehtiin. Eikö olisi voitu ajatella, että esimerkiksi osa 5,6 miljardista markasta olisi ohjattu pk-yritysten työllistämisedellytysten suoranaiseen parantamiseen ja näin työllisyyden parantamiseen tässä maassa? Tämä olisi mielestäni sopinut entisajan kokoomukselle hyvinkin, mutta ehkä nyt olivat hyvätuloisten veronkevennykset tärkeämmässä asemassa, ja näin tulos on tämä, mikä nyt on ja työttömyys säilyy korkealla tasolla.

Mitä eläkeläisten kohteluun tulee, siitä totean, että on kyllä aika ikävää, että hallitus tällaisen ratkaisun teki, että jätti eläkeläiset varjoon. He ovat kuitenkin rakentaneet — usein pienellä eläkkeellä tai kaikkein pienimmällä eläkkeellä olevat — sen hyvinvoinnin, minkä varassa ainakin pääosin me hyväosaiset tänäkin päivänä olemme.

Ed. P e r h o (vastauspuheen- vuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemen kritiikkiin totean sen, että nimenomaan yrittäjien taholta, palvelutyöntantajien taholta on toistuvasti tullut se viesti, että verokiila on yksi oleellinen tekijä, joka työllistämismahdollisuuksia heikentää. Ostovoiman puute on toinen tärkeä tekijä. Tällä 5,5

miljardin tuloverotuksen keventämisellä nimenomaan lisätään ostovoimaa, joka toivottavasti sitten valuu palvelujen ja tavaroiden kysynnäksi ja toivottavasti nimenomaan kotimaisten sellaisten. Mielestäni tämä veroratkaisu palvelee myös pienyrittäjiä, samoin ne veroratkaisut, mitä on tehty nimenomaan yritysverotuksen puolella. Minusta tämä ei ole millään tavalla ristiriidassa pienyritysten toimintaedellytysten parantamisen kanssa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheen- vuoro): Rouva puhemies! Totean ed. Kankaanniemi, että kyllä, ed. Kankaanniemi, on sillä tavalla, että vaikka työnantajia ja yrityksiä kuinka tuetaisiin työllistämässä, niin ensimmäinen ehto on se, että työnantajan ja yrityksen valmistamat tuotteet, tavarat ja palvelut menevät kaupaksi. Minä olen tässä mielessä vastoin ehkä oman ryhmänikin näkemyksiä täsmälleen samaa mieltä kuin ed. Perho tässä asiassa. Minun mielestäni nämä miljardit on suunnattu aivan oikein sillä tavalla kuin on jo pitkään vaadittu eli ensinnäkin kansalaisten ostovoiman lisäämiseen ja tietyllä tavalla psykologisen sysäyksen antamiseen. On sitten eri asia, jakautuivatko nämä veronalennukset ja tietynlainen tulojen kasvu tasaisesti. Näinhän ei tapahtunut, vaan tietyn asteen eläkeläiset ja myös työttömät jäivät tämän ulkopuolelle. Mutta yleisperuste on aivan oikea tässä asiassa.

Ed. R a s k : Arvoisa rouva puhemies! Valtion tulo- ja varallisuusveron tuotosta, reilusta 46 miljardista markasta maksavat palkansaajat noin 59 prosenttia ja eläkeläiset 15 prosenttia, yrittäjät 4,5 prosenttia ja maanviljelijät 3 prosenttia. Sen tähden, että meillä on niin äärimmäisen vaikea työttömyystilanne, hyvin harva on tohtinut puhuaakaan mitään työssä käyvistä palkansaajista. Heitä on reilu 2 miljoonaa eikä heilläkään ole kovin helppoa ollut. Työpaineet ovat kovat. Ei ole otettu sijaisia ja jos joku on jäänyt eläkkeelle, niin uutta työntekijää ei ole palkattu tilalle. Työntekijöillä on pelko työpaikan menettämisestä ja voi lähes sanoa, että huono omatunto siitä, että on saanut säilyttää työpaikkansa. Ja kun tähän päälle lisätään ennätyskorkea verotus, niin ei voi sanoa heillä kovin helppoa olleen. Sen tähden voi oikeutetusti sanoa, että kyllä työssä käyvät ovat ansainneet veroalensa.

Keskituloisen, 120 000 markkaa vuodessa ansaitsevan työntekijän veroalennus on 2 638 markkaa vuodessa. Sekin on muistettava, että

suurin osa palkansaaajista on myös velallisia. Kun keskimäärin kotitalouksien velka on noin 100 000 markkaa vuodessa, vähän reilusti, niin kun korot ovat laskeneet, esimerkiksi viimeisen vuoden aikana voidaan laskea, että tuosta 100 000 markan velasta koron alennus on ollut noin 2 200 markkaa.

Palkansaaajien taloudellinen tilanne näyttää siis helpottuvan ja käteen jäävän rahan ansiosta onkin nyt mahdollista lisätä sitä, mitä tässäkin salissa useat edustajat ovat peräänkuuluttaneet, kotimaisten hyödykkeiden kuluttamista, ja sitä kautta aikaansaada myös lisää työpaikkoja.

Tässä budjettiesityksessä on kyllä joitakin asioita, jotka uhkaavat työllisyyttä, ja niistä otan ainakin yhden esille. Tarkoitin erityisesti suunnitelmia tielaitoksen liikelaitostamisesta. Mielestäni ne suunnitelmat tulisi välittömästi lopettaa. Niin kuin me Suomessa useasti olemme Ruotsista esimerkkiä ottaneet, tässä kysymyksessä voimme nyt ottaa esimerkin Ruotsista.

Budjettiesitys vie, mutta myös tuo. Tältä paikalta on usein kuultu, kuinka Lapin edustajat ruikuttavat siitä, kuinka kaltoin on kohdeltu, mutta nyt en ruikuta. Lappiin tulee rahaa työllistävään ja hyvinvointia lisääviin hankkeisiin useisiin kohteisiin. Ne ovat hyvin perustavan laatuisia hankkeita, joista nyt voisi mainita esimerkiksi Kemi-Tornion pohjavesihankkeen. Matkailu on tärkeä Lapin elinkeinoista ja budjetissa tuodaan mukaan esimerkiksi Saariselän jäteveden siirto-putken rakentamisen käynnistäminen ja jatketaan myös Ylläksen jäteveden puhdistamon rakentamista.

Yksi asia, joka erityisesti tuntuu hyvältä, on se, että malmin etsintää tullaan Pohjois-Suomessa tehostamaan. Ainoa asia, mikä tässä vähän pelottaa, on, että vihreät märkähatut estävät järkevän luonnon käyttämisen kaikilla mahdollisilla sektoreilla.

Toki tietyt meillä jokaisella on omat toiveemme budjetin suhteen. Toteaisin, että Kemi-Tornion talousalueelta lähtee Suomen kokonaisviennistä lähes 10 prosenttia. On tärkeää, että niistä olosuhteista huolehditaan. Mitä se silloin tarkoittaisi? Se tarkoittaisi sitä, että Kemin Ajoksen syväväylää olisi syytä syventää sen vuoksi, että tavarantoimien vienti tulevaisuudessakin onnistuisi.

Sen lisäksi olisi mielestäni järkevää ikään kuin telakkatukena tilata uusi jäänsärkijä. Nimittäin on ollut niin ankaria talvia, että Perämeren pohjukan suurten teollisuuslaitosten viennin esteenä on ollut, että jäätötilanne on joinakin talvina ollut

niin vaikea, ettei ole pystytty toimituksista huolehtimaan.

Rouva puhemies! Budjettikirjassa on lupauksia, jotka perustuvat viime kesäkuussa tehtyyn vanhojen metsien suojeluohjelmaan. Siellä luvataan kompensatioita satojen menetettävien metsätyöpaikkojen tähden. Kompensatiot mainitaan budjetin yleisessä osassa, mutta niitä ei momenttikohdilta juurikaan löydy. Niihin kompensatioihin ei oikein perinteisesti ole uskottu. Esimerkiksi Savukoskella ei uskota kyllä pätäkään, että mitään tulisi nytkään, kun ei esimerkiksi UKK-puiston kompensatioiden saamisesta ole kovin suuria toiveita ollut ja asia on kuitenkin jo aika vanha. Nyt on kuitenkin toivottava ja toivoo siitä, että ehkä näihin kompensatioihin kuitenkin ryhdytään sen vuoksi, että valtioneuvosto on asettanut seurantatyöryhmän kompensatioita valvomaan, että ne saataisiin.

Budjetti on parempi budjetti kuin tähän mennessä aikaisemmat budjetit, joita tässä salissa olen saanut olla evästämässä.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa rouva puhemies! Ensimmäisen selityksen vuoksi sanoa, että kokoomus kunnioittaa hyvinvointivaltiota ja niitä palveluita. Tämä budjettikin perustuu siihen, että palvelujärjestelmät pyritään pitämään yllä huolimatta siitä, että ensi vuoden lopussa valtion kokonaisvelka on 435 miljardia, se täytyy muistaa.

Keskustelua kuunnellessa on noussut hyvin monessa puheenvuorossa työllisyydenhoito esiin. Se onkin meidän, sanoisinko, tärkein ratkaistava ongelmamme. On turha viipyä menneissä vuosissa ja syytellä toisiamme. Nyt on viisasta katsoa eteenpäin ja etsiä ratkaisuja ennakkolulottomasti.

Hallituksen budjettiesityksen yleisperusteluissa sanotaan: "Työttömyystilanteen tavoiteltu paraneminen edellyttää hallituksen verolinjan lisäksi", siitähän täällä on ollut paljon puheita, "palvelusektorin - - työvoimakustannusten pitämistä kurissa sekä työmarkkinoiden toimintaan liittyvien jäykkyyksien poistamista. Hallitus pyrkii - - ylläpitämällä edellytyksiä hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen yhteistyön jatkamiselle." Erittäin kannatettavia asioita.

Työvoimakustannusten kurissapitämiseksi on yhä voimassa hyvä, maltillinen tulospöytä. Silti käytännöstä tiedämme, että jo viime vuonna palkkakustannukset nousivat 2 prosenttia ja tämä lisä varsinkin palveluyritysten kustannuksia niin, että monissa palveluyrityksissä jou-

duttiin irtisanomaan yksi tai useampi työntekijä. Esimerkkinä 30 henkilön palveluyritys, jossa jouduttiin palkannousujen takia yksi irtisanomaan, että kustannukset pysyivät kurissa.

On puhuttu paljon työnantajien sosiaaliturvamaksujen alentamisesta ja katsottu, että se olisi ratkaisu työllistämisen helpottumiseen. Hallituksen esityksessä alennetaan työnantajan työtömyysvakuutusmaksua. Se tulee ensi vuonna ehdotuksen mukaan olemaan yksi prosentti, jos palkkakustannukset ovat alle 5 miljoonaa, se on tänä vuonna 2 prosenttia, ja 4 prosenttia, mikäli palkkakustannukset ovat yli 5 miljoonaa, ja tällä hetkellähän se on 6 prosenttia, joten selvä alennus, joka tukee pienyrittäjiä. Muut sosiaaliturvamaksut ja porrastukset pysyvät tämän vuoden tasossa.

Paljon arvostelua herättänyt työnantajien ns. lomautussakko poistuu ensi vuonna ja samoin luovutaan työntekijöille maksetusta lomautusrahasta. Nämäkin hyviä asioita. Kuntatyönantajan Kela-maksu alennetaan vastaamaan yksityisen työnantajan maksuja. Tässä luetellut työnantajan sosiaaliturvamaksut vastaavat noin viittä prosenttia työnantajan maksamista palkan sivukustannuksista, ja näihin me juuri voimme täällä eduskunnassa ja lainsäädäntötoimin vaikuttaa ja niihin on siis budjettiesityksessä vaikutettukin.

Kun yrittäjät puhuvat työnantajan palkan sivukustannuksista ja niiden alentamisesta, näyttelee kuitenkin suurinta osaa heidän maksuistaan pekkasvapaa ja lomaraha. Näistä asioista emme täällä voi päättää, koska ne kuuluvat työ sopimuksissa sovittaviin asioihin. Kuitenkin ne ovat merkittävä kustannus. Lomaraha rahana annettuna tai esimerkiksi vapaana annettuna tarkoittaa 22:ta palkallista arkipäivää. Kun pk-yrittäjä harkitsee uuden työntekijän palkkaamista, joutuu hän sitoutumaan paitsi työnantajan yllä mainittuihin sosiaaliturvamaksuihin myös lomarahaan, pekkasvapaan ja vuosiloman täydellä palkalla maksettaviin kustannuksiin. Juuri tämä pelottaa uusien työntekijöiden palkkaamisessa, koska pienet pk-yrittäjät, joilta juuri nyt odotetaan työllistämistä, näkevät, että kustannuslisät ovat niin kovia, että on epäily tuottaako yritys riittävästi pysyäkseen pystyssä. Kuten juuri tänä päivänä uutisista kuulumme, niin EU:han on nyt ylittänyt USA:n työvoimakustannuksissa ja Suomihan on siellä hyvällä viitostilalla.

Niin sanotut epätyypilliset työsuhteet ovat nousseet täällä esiin ja näissä työsuhteissa olevien sosiaali- ja eläketurvaa selvitetään. Kuitenkin on hyvin paljon ihmisiä erilaisissa työsuhteissa tai

työsuhteiden ulkopuolella, on ammatinharjoittajina, on yksittäisinä yrittäjinä, jotka itse huolehtivat sosiaali- ynnä muista maksuistaan. Työtömyyden hoidossa mielestäni pitäisi avata mahdollisuuksia erilaisille kokeiluille, ovat ne sitten pätäkätöitä tai määräaikaista lyhyitä työsuhteita tai niiden ketjutuksia tai mitä hyvänsä, kun nyt näyttää siltä, että aivan ennalta suunnittelematomat työmuodot, sanotaan nyt työn vuokraus ja repputyöt, jopa harmaa talous vain lisääntyvät ja tätä kautta myöskin sosiaaliturvamme rahoituksen perusta on epävarmalla pohjalla. Työtömyyden vähentämiseksi ovat siis uudet, ennakoluulottomat ajatukset nyt paikallaan.

Nuoria työttömiä on 100 000. Nuoret ovat kouluttautuneet, valmistautuneet ammattiin, heiltä löytyy ammattitaitoa, halua tehdä tuottavaa työtä. Meidän, eduskunnan, tehtävä on luoda yrityksille toimintaedellytyksiä, poistaa niitä esteitä, että syntyisi työpaikkoja, että syntyisi uusia yrittäjiä, koska yrittäjistä nyt on pulaa.

Arvoisa puhemies! Muutama sana opetusministeriön alalta. Täällä on jo useissa puheenvuoroissa tuotu esiin näitä hyviä satsauksia, mitä on budjetissa ja valtioneuvosto päätöksellään budjetin ulkopuolellakin tehnyt, joissa on tieteeseen, tutkimukseen satsattu lisää rahaa. Vuonna 1999 tämä valtion tutkimusrahoitus nousee 2,9 prosenttiin, joka tarkoittaa 7,5 miljardia. Se on erittäin hyvä asia ja merkittävä siitä syystä, että niin kuin tiedämme, korkea tieto ja osaaminen ovat juuri Suomen vahvuuksia ja niillä me pärjäämme. Juuri näitä vahvuuksia täytyykin vahvistaa.

Vaikka opetusministeriön hallinnonalalta on jouduttu leikkaamaan 1,2 miljardia, on kuitenkin opetuksen, tutkimuksen ja koulutuksen niin laatua parantamalla kuin myöskin painopistealueita kohdentamalla saatu hyviä tuloksia. Esimerkiksi Suomi tietoyhteiskunnaksi -ohjelmaa jatketaan ja sinne on varattu lisää määrärahaa 250 miljoonaa. Tämä ohjelmahan parantaa kansainvälistä kilpailukykyämme, eikä se ulotu vain yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin, vaan myöskin peruskouluihin ja kirjastoihin.

Koulutuksen ja työelämän yhteistyö lisääntyy tulevaisuudessa ja myös opetusministeriön ja koulutuksen muutoksessa, tulevassa koulutuksen lainsäädännön suuressa muutoksessa lisätään tätä yhteistyötä. Kansainvälisyys lisääntyy ja EU:sta olemme saamassa sekä lisää mahdollisuuksia että myöskin lisää rahaa. Elinikäinen oppiminen etenee. Myös koulun ja kulttuurin yhteistyön kehittäminen varmistaa suomalaista kulttuuria ja sekin on suomalainen vahvuusteki-

jä. Tärkeä on jo täällä monesti mainittu korkeakoulujen kehittämislain 3 §:n voimassaolon jatkaminen, jolla turvataan ainakin palkkakustannusten nousun mukainen korotus korkeakoulujen määrärahoihin.

Hallituksen työllisyysohjelman mukaan lisätään 24 000 vuotuisia koulutuspaikkaa. Näitä paikkoja on sekä yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa, ammatillisessa koulutuksessa, aikuis-koulutuksessa että myös oppisopimuskoulutuksessa. Tätä kautta saadaan osaamista niin käytännön kuin myös yrityselämän osaajille lisää.

Kannustavuus on hyvä asia ja budjetista löytyy juuri opetusministeriön hallinnonalalla monia kannustavuutta lisääviä määrärahoja. Palkitaan tuloksellisuudesta, tutkijakoulutusta tuetaan. Eräs hyvä asia on jo täällä mainittu opintotuen oikeuden laajentaminen alle 20-vuotiaille. Kun tätä lakia nyt valmistellaan, toivonkin, että se saadaan nopeasti eduskuntaan, että saadaan myös väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa opiskelevat tämän opintotuen piiriin ja että saadaan myös pidennettyä opintokuukausien määrä 55:stä 70:een, koska tällä hetkellä ainakin lääketieteellisessä tiedekunnassa opiskelevat eivät pysty millään valmistumaan 55 kuukaudessa.

Kun opintotukea ja tulokontrollia nyt suunnitellaan, toivoin, että siinä otetaan nyt huomioon sekä koulutuksen että työharjoittelun siis työtulojen yhteensovittaminen niin, että motivaatio opiskeluun säilyy, ettei tehdä sellaisia rajoituksia, jotka vievät opiskelijalta tämän vapauden, että hän pystyisi kehittämään myös työelämän taitoa, jota tarvitaan hänen työssään.

Arvoisa puhemies! Täällä on nostettu näitä oman alueen asioita esiin ja on tullut valituksia. Minunkin on nyt pakko tässä vähän esittää näitä pettymyksen sanoja, ja se koskee Aluehallinto 2000 -mallia ja elinkeinopiirejä.

Kun itse lähdin ja oma eduskuntaryhmänikin lähti siitä periaatteesta, että elinkeinopiirejä tulee 15, jolloin yksi on myös omassa maakunnassani Etelä-Pohjanmaalla, niin nyt näyttää käyvän niin, että juuri tämä yrittäjämaakunta jää ilman elinkeinokeskusta. Se on minusta todella huono asia. Siellähän ei ole työvoimapiiriä, joten mielestäni olisi nyt hyvä, että voitaisiin vaikka Vaasan työvoimapiiri jakaa kahtia ja ilman lisäkustannuksia kouluttaa näitä hyviä työvoima-alue toimiston ihmisiä tähän piiriin toimintaan ja saisimme myös Seinäjoelle eli Etelä-Pohjanmaalle työvoima- ja elinkeinopiirikeskuksen, jossa annettaisiin suomenkielellä suomenkielisille yrittäjille tukea ja neuvontaa. Siellähän toimivat myös erit-

täin hyvin maaseutupiiri ja metsäkeskus yhdessä, joten yhteistyötä näin voitaisiin tehdä. Olenkin tästä tekemässä talousarvioaloitteen, joka toivon mukaan voitaisiin valiokuntakäsittelyssä valtiovarainvaliokunnassa katsoa. Senhän ei tarvitse lisätä lainkaan kustannuksia, vaan sisäisillä järjestelyillä tämä voitaisiin hoitaa.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harja puuttui pienten yrittäjien työllistämismahdollisuuksiin ja väitti, että lomaraha ja loma-ajan palkka olisivat työllistämisen esteitä. Joillekin yrityksille, joilla on erittäin tiukka taloudellinen tilanne, voi näin tietysti ollakin. Mutta jos ajattelee asiaa kokonaisuudessaan, niin miltähän mahtaisi työ maistua, jos ei olisi ollenkaan lomaa, koska tuskin lomaa on mahdollisuus pitää, jos ei ole loma-ajan palkkaa? Pitkällä tähtäimellä siitä ei varmastikaan tulisi mitään. Eli nämä ovat juuri sellaisia yleistyksiä, missä helposti ollaan poistamassa etuisuuksia, mutta ei mietitä sen enempää, mitä niitten asioitten toisella puolella on. Varmasti kesäloma näiden pienyrittäjien työntekijöille on yhtä tarpeellinen kuin kansanedustajillekin olisi.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Ala-Harja toi hyvin esille näitä myönteisiä seikkoja, joita toki on budjetissa, kuten esimerkiksi tieteen tukemiseen ja tutkimukseen suunnatut määrärahat. Sen sijaan hän jätti mainitsematta, kuinka yleissivistävästä ja ammatillisesta koulutuksesta on Lipposen hallituksen aikana lähes 4 miljardia otettu pois. (Ed. Ala-Harja: Ei voi pitää paikkaansa!) — Kyllä, kaiken kaikkiaan vuodesta 95 lähtien. Vaikka tämä loppusumma ei ole kuin pari miljardia säästöä näitten vuosien aikana, mutta siellä on otettu jostain pois, jotta muualle on voitu lisätä.

Toisaalta myös ihmettelen, että ei ole kiinnitetty enemmän huomiota siihen, kuinka epämääräiseen työllisyyskoulutukseen lisätään jatkuvasti paikkoja ja määrärahoja. Osa siitä on aivan hyvää, mutta osa jää toteutumatta ja sitten niistä tulee kunnille valtavia tappioita.

Hyvä esimerkki on Lahden kaupungissa tilanne, jossa yli 8 miljoonalla ovat koulut tästä syystä vuodenvaihteessa budjetinsa ylittäneet, kun annettiin käsky viime vuoden lopulla, että on järjestettävä nopeasti koulutusta näin ja näin suurelle määrälle. Eihän koulutus suunnittelua sentään aivan tuosta vain polkaista pystyyn. Eli annettaisiin perusopetukseen ne määrärahat, jotta saadaan laadukasta koulutusta, ja kaikki, mikä siitä

eteenpäin annetaan, tulkoon suunnitelmallisesti eikä niin, että niitä roiskitaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Ala-Harja mainitsi puheenvuoronsa eräässä vaiheessa mm. sen, että me saamme Euroopan unionista rahaa. En nyt muista, mihin yhteyteen tämä liittyi, mutta en voi niellä tällaista ajatusta ilman vastalauseita sikäli, että jo tällä hetkellä Suomi on nettomaksaja Euroopan unionin suuntaan, mikäli otetaan huomioon ulkotullit, jotka menevät Euroopan unionin kassaan lukuun ottamatta 10 prosentin perintämaksua, joka tulee Suomen kassaan.

Ensi vuonna, niin kuin todetaan virallisesti, me olemme nettomaksajia 1,2 miljardia markkaa, jos oikein muistan. Nyt ollaan jo niin pitkällä, että hallituksen on pakko myöntää, että me olemme nettomaksajia kasvavassa määrin, mutta olemme olleet koko ajan. Näin ollen on turhaa missään vaiheessa todeta sitä, että me saamme rahaa Euroopan unionista, jos me maksamme siihen suuntaan monin verroin enemmän. Se on varsin erikoista ajattelutapaa, jos tällaisiin vedotaan positiivisena arviona.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huotari puhui yksistään kesäloman ajasta. Lähinnä nostin esiin lomarahat, joka on eri kuin vuosiloma. En ole ollut sitä kaatamassa, mutta lomaraha on monelle yrittäjälle liian suuri kaikkien muitten menojen lisäksi. Se on siis 22 päivän palkka, ja sen lisäksi tulee vielä vuosiloma ym., ja se käy monelle ylivoimaiseksi.

Mitä tulee ed. Lindqvistin työllisyyskoulutus-asiaan, se kyllä pitää paikkansa. Me olemme joutuneet ja jo edellisen hallituksen aikana jouduttiin leikkaamaan kuntien opetustoimen hallinnonalalta ja tätä nyt joudutaan vieläkin jatkamaan. Mutta työttömyyden näin lisääntyessä on jouduttu tekemään näitä nopeita ratkaisuja. Olen aivan samaa mieltä, että kaikki

työllisyyskoulutus ei ole ollenkaan niin tehokasta kuin itse ainakin odottaisin olevan. Olenkin käyttänyt siitä sellaista vaatimusta, että pitäisi työllisyyskoulutus myös panna arvioinnin alle, niin kuin on muukin koulutus, ja että työllisyyskoulutuksen pitäisi johtaa useammin työpaikkaan, niin kuin tekee esimerkiksi yliopistoissa ja korkeakouluissa annettu työllisyyskoulutus; nämähän työllistyvät lähes sataprosenttisesti.

Vielä ed. Aittoniemelle: Esimerkiksi EU:n rakennerahaa saadaan 200 miljoonaa. Emme me voi laskea niin, että me annamme rahaa emmekä saa yhtä paljon, koska näillä koulutus- ja tutkimusprojekteilla voidaan luoda sellaisia yhteyksiä, joista tulee meille työpaikkoja, sitä kautta tulee rahaa ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 2)–5) asia.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18. Valtioneuvoston kyselytunti on huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 23.17.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

